Mieczysław Jackiewicz

POLACY NA LITWIE 1918–2000

(Słownik biograficzny)

Wydawnictwo Andrzej Frukacz

Exlibris

Galeria Polskiej Książki
Warszawa 2002

© Copyright by Mieczysław Jackiewicz
© Copyright by Wydawnictwo EX LIBRIS Galeria Polskiej Książki

Wydanie I
Warszawa 2002

Redakcja techniczna: *Krzysztof Sobieraj*

Korekta: *Amelia Makarska*

Zdjęcia pochodzą ze zbiorów archiwalnych autorów

Na wyklejce zamieszczamy reprodukcje starych kart pocztowych z kolekcji Pana Marka Sosenki

EX LIBRIS - POLISH BOOK GALLERY Inc.
5554 West Belmont Ave., Chicago Il. 60641
phone (773) 282-3107, fax (773) 282-3108

WYDAWNICTWO ANDRZEJ FRUKACZ,
EX LIBRIS - GALERIA POLSKIEJ KSIĄŻKI
pl. Trzech Krzyży 16, 00-499 Warszawa,
tel. 628-31-07, 628-45-15, fax 628-31-55

Skład i łamanie: Andytex, tel. 846-51-35
Druk: Łódzka Drukarnia Dziełowa SA

ISBN 83-88455-72-9

Polacy mieszkali na terytorium dawnego Wielkiego Księstwa Litewskiego i w Niepodległym Państwie Litewskim od wieków. Na początku XX stulecia byli to głównie ziemianie i drobna szlachta, inteligencja, robotnicy i rzemieślnicy w miastach i miasteczkach, na Wileńszczyźnie przeważnie chłopi mieszkający zwarcie w gminach wokół stolicy – Wilna – oraz mieszkańcy miasteczek i grodu nad Wilią. Życie polskie w wskrzeszonym w 1918 r. państwie litewskim skupiało się głównie w dworach ziemiańskich, na wsi i w domach inteligencji miejskiej w Kownie, Poniewieżu, Wiłkomierzu oraz w innych większych miastach litewskich, także na Laudzie i w okolicach Kowna. Polacy w latach 1918–1940 czynnie działali w organizacjach politycznych, społecznych, kulturalnych i oświatowych na terenie Litwy, starali się zachować swoją narodową tożsamość, krzewili język, tradycję i kulturę. Po 1945 r. w bardzo trudnych warunkach rzeczywistości sowieckiej Polacy Kowieńszczyzny, którzy po drugiej wojnie światowej pozostali na tym terenie, Wilna i Wileńszczyzny nadal starali się zachować polskość swoich rodzin, a przede wszystkim przekazywali język i tradycje narodowe młodemu pokoleniu. Tworzyli polskie szkoły, zespoły ludowe i kulturalne, utrzymywali polskość w kościołach i w najbliższym otoczeniu. Często musieli za to drogo płacić poprzez areszty, sądy i wywózki do łagrów i więzień sowieckich. Po odzyskaniu niepodległości przez Litwę, od początku lat 90. Polacy w nowych warunkach Litwy demokratycznej krzewią polskość pośród młodzieży szkolnej i studenckiej, zachowują tożsamość narodową, patriotyzm i świadomość historyczną. Mieszkając i pracując na Litwie czują się obywatelami tego kraju, jednakże utrzymują trwałą więź z macierzą, Polską.

W prezentowanym *Słowniku biograficznym* Polaków mieszkających na Litwie przedstawiono osoby, które żyły, bądź żyją w okresie od 1918 do 2000 r., tj. od powstania niepodległego państwa litewskiego do końca XX wieku. Z okresu 1918–1940 ukazani są Polacy w niepodległej Litwie, tzw. Litwie Kowieńskiej. Są to przeważnie ziemianie, bardziej

znani członkowie POW, działacze Komitetu Polskiego, posłowie na Sejm RL, polscy działacze polityczni, kulturalni, oświatowi; działacze młodzieżowi, naukowcy, dziennikarze, nauczyciele, artyści malarze, muzycy, aktorzy, bibliotekarze – słowem osoby znane szerszej społeczności polskiej na Litwie, które przyczyniły się do rozwoju polskości w tym kraju w latach międzywojennych, jakże często w trudnych warunkach, pośród nie zawsze przyjaznej Polakom ówczesnej społeczności litewskiej. Większość tych osób po wojnie zmuszona była opuścić rodzinne strony i wyjechać poza Litwę: na zachód, do Polski, ale też na wschód, na przymusowe wygnanie i osiedlenie się w Kazachstanie czy na Syberii.

Od 1945 r. ukazani są też w *Słowniku* Polacy, którzy urodzili się przed wojną w Wilnie i na Wileńszczyźnie, ale nie wyjechali z rodzinnego kraju, pozostali tutaj na dobre i na złe. I wreszcie Polacy młodego pokolenia, którzy dorosłe życie rozpoczęli w odrodzonej i niepodległej Litwie.

W *Słowniku* przedstawione zostały osoby, które powszechnie są znane, jak np. nauczyciele, lekarze, naukowcy, dziennikarze, inżynierowie, rolnicy, poeci, malarze, artyści, ludzie kultury, działacze polityczni i społeczni. Noty biograficzne są zróżnicowane: jedne obszerniejsze, inne natomiast rejestrują jedynie imię i nazwisko znanej osobistości, lecz nie podano danych biograficznych, a to dlatego, że informacje o danej postaci są skąpe albo ich nie ma. Źródłem informacji o przedstawianych osobach były różne opracowania naukowe, publikacje gazetowe, wspomnienia dawnych mieszkańców Kowna, dokumenty archiwalne, zbiory Ryszarda Mackiewicza z Warszawy oraz informacje pisemne żyjących na Litwie Polaków.

Słownik nie obejmuje wszystkich, którzy ongiś mieszkali na Litwie, tu pracowali i działali, jak również jeszcze żyjących i pracujących, ponieważ nie udało się dotrzeć do wszystkich źródeł i osób mieszkających obecnie poza granicami Litwy. Rozesłano ponad 300 ankiet do Polaków na Litwie z prośbą o nadesłanie swoich danych biograficznych. Wiele osób nie odpowiedziało, zostały więc one pominięte w tej publikacji.

Celem *Słownika* jest ukazanie najważniejszych postaci, które nie tylko przyczyniły się lub przyczyniają do rozwoju polskości na Litwie, lecz także pracowały lub pracują dla dobra państwa, w którym przyszło im żyć i mieszkać. Ich działalność jest różnorodna, w wielu przypadkach niezmiernie ważna i potrzebna dla kraju zamieszkania. Wkład ich pracy dla rozwoju

państwa, w którym żyją, jest na pewno znaczny i dlatego powinien być odpowiednio odnotowany nie tylko poprzez zamieszczenie biogramu w takiej publikacji jak prezentowany tutaj *Słownik*.

Publikację tę pisano z tą myślą, by zarejestrować jak największą ilość Polaków zamieszkałych na Litwie, którzy weszli już do historii, i tych, którzy obecnie znani są szerszemu ogółowi, aby pamięć o nich, o ich pożytecznej działalności przetrwała, by nie ulegli zapomnieniu. Można mieć nadzieję, że *Słownik* w niektórych partiach zbyt skąpy w informacje, w przyszłości zostanie poprawiony i uzupełniony, i obszerniej przedstawi tych wszystkich, których w obecnej edycji z różnych względów pominięto.

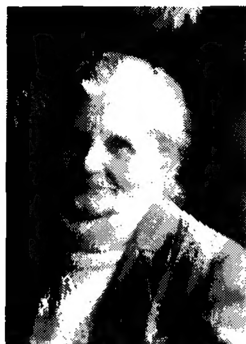
ABŁAŻEJ Lech, syn Jana i Heleny z Łoszków, ur. 6 V 1954 r. we wsi Leżniewicze na Nowogródczyźnie; artysta-plastyk, literat, krytyk sztuki. W 1976 r. ukończył Wydział Sztuki Instytutu Pedagogicznego w Witebsku, następnie w 1985 r. otrzymał dyplom Wydziału Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Wilnie. Uprawia malarstwo sztalugowe, jest portrecistą i ilustratorem książek, w tym napisanych przez siebie bajek dla dzieci *Siedem bajek o królewnach* (Warszawa, 1997). Współpracował z wieloma wydawnictwami w Polsce, Rosji, na Litwie i Białorusi jako ilustrator, i z czasopismem „Mastactwa" („Sztuka") w Mińsku jako krytyk sztuki. W Wilnie jest związany z galerią „Znad Wilii", współpracował z dwutygodnikiem o tej samej nazwie, wydawanym przez Romualda Mieczkowskiego. W latach 1988–1991 brał czynny udział w ruchu litewskiego odrodzenia narodowego „Sajudis", w 1994 r. został odznaczony medalem „Pamięci 13 stycznia". Od 1979 r. mieszka w Wilnie. Żona Krystyna Bałachowicz, artystka-malarka.

Informacja L. Abłażeja, archiwum M.J.

ABRAMOWICZ Ludwik, ur. 8 V 1888 r. w Radziwiliszkach, zm. w 1966 r. w Warszawie; pedagog, działacz polityczny, społeczny i polonijny. Ukończył gimnazjum w Szawlach i w 1914 r. Wydział Przyrodniczy na Uniwersytecie Kijowskim; za działalność polityczną w Kijowie 6 miesięcy był więziony, potem pod nadzorem policji. W 1914 r. wrócił na Litwę. W okresie pierwszej wojny światowej założył polską szkołę początkową w Ubiszkach na Żmudzi, od 1918 r. był nauczycielem gimnazjum litewskiego w Telszach, w 1919 r. współzałożyciel progimnazjum polskiego w Telszach; tworzył spółdzielnie w Telszach i Worniach. Jako ochotnik walczył w wojsku litewskim przeciwko armii Bermonta. Organizował szkoły polskie ludowe na Litwie. Na początku lat dwudziestych przeniósł się do Kowna, od marca 1925 r. był dyrektorem Gimnazjum Polskiego w Kownie, także działaczem Towarzystwa „Pochodnia". Był prezesem oddziału kowieńskiego „Pochodni". W latach 1940–1941 był burmistrzem miasta Telsze, w czasie okupacji niemieckiej aresztowany, po zwolnieniu ukrywał się do 1944 roku. W latach 1945–1947 pracował w Urzędzie Repatriacyjnym w Wilnie. W 1947 r. wyjechał do Polski, zamieszkał w Kętrzynie, gdzie pracował jako

nauczyciel, następnie przeniósł się do Warszawy, gdzie zmarł. Pochowany w Warszawie.

L. Abramowicz, *Wspomnienia*, mps. W zbiorach Cz. i R. Mackiewiczów, Warszawa; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

ADAMKIEWICZ Franciszka Eugenia, z Wielików, córka Antoniego i Felicji z Monkiewiczów, ur. w 1916 r. w Kulwie powiatu kowieńskiego; działaczka polonijna na Litwie. Ukończyła cztery klasy szkoły litewskiej w Kulwie, następnie 6-oddziałową szkołę w Datnowie oraz kurs rolniczy. Pisać i czytać po polsku nauczyła się w domu rodzinnym.W 1930 r. wyjechała w okolice Urniaże, tam w 1936 r. wyszła za mąż za Antoniego Adamkiewicza. W Urniażach mieszka prawie całe życie. Od młodości działa na rzecz polskości na Litwie. W okresie przedwojennym z Mieczysławem Monkiewiczem prowadziła bibliotekę polską w Urniażach, organizowała przedstawienia teatralne. W 1998 r. zorganizowała Koło ZPL w Urniażach, co roku w ostatnią niedzielę maja organizuje spotkania Polaków z Poniewieża, Kiejdan i okolicy. Mieszka w Urniażach rejonu kiejdańskiego.

Informacja F.E. Adamkiewiczowej, archiwum M.J.

ADAMOWICZ Bronisław; działacz Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół" w Kownie, sportowiec i organizator ruchu sportowego Polaków na Litwie w okresie międzywojennym

A. Gąsiorowski, *Polski ruch sportowy w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 2001.

ADAMOWICZ Krystyna, córka Jana i Zofii z Roszczewskich, ur. 26 IV 1938 r. w Wilnie; dziennikarka. Ukończyła Szkołę Średnią nr 5 (obecnie Szkoła Średnia im. Joachima Lelewela) w Wilnie, następnie w 1967 r. – Uniwersytet Miński. Wiele lat pracowała jako zastępca redaktora naczelnego dziennika „Czerwony Sztandar", następnie „Kuriera Wileńskiego". Jest organizatorką święta folkloru wileńskiego „Kaziuki-Wilniuki" w Lidzbarku Warmińskim. Współautorka książki pt. *Otwórzmy serca przed słońcem*, inicjatorka Kalendarza Wileńskiego (1993, 1994, 1995); publikowała

artykuły w „Czerwonym Sztandarze", „Kurierze Wileńskim", „Sztandarze Młodych", „Życiu", w „Expessie Wieczornym". Posiada tytuł Zasłużony Dziennikarz Litwy, odznakę Zasłużony dla Kultury Polskiej, Złoty Krzyż Zasługi RP. Córki Dorota i Agnieszka. Mieszka w Wilnie.

Informacja K. Adamowicz, archiwum M.J.

AKIŃCZO Aleksandra, córka Jana i Ireny ze Stefanowiczów, ur. 25 V 1964 r. w Wilnie; dziennikarka. W latach 1971–1982 uczyła się w Szkole Średniej nr 11 (obecnie Gimnazjum im. A. Mickiewicza) w Wilnie. W 1983 r. rozpoczęła studia dziennikarskie na Uniwersytecie Wileńskim, ukończyła je na Uniwersytecie Jagiellońskim. Po studiach w 1988 r. rozpoczęła pracę w redakcji dziennika polskiego „Czerwony Sztandar" (obecnie „Kurier Wileński"), w 1992 r. została reporterką rozgłośni radiowej „Znad Wilii". W latach 1993–1997 była korespondentką Polskiego Radia na Litwie. Od 1999 r. jest korespondentką Polskiej Agencji Prasowej na Litwie, współpracuje z Polskim Radiem i Polską Sekcją BBC. Mieszka w Wilnie.

Informacja A. Akińczy, archiwum M.J.

AKSOMAJTIS Mikołaj; nauczyciel, jeden z organizatorów w 1918 r. Muzyczno-Dramatycznego Towarzystwa „Lutnia" w Kownie, także aktor w zespole dramatycznym „Lutni", grał w sztuce *Co zwycięża*.

M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

ANDRZEJEWSKI Jan, ur. w 1935 r. na Wileńszczyźnie; inżynier, założyciel Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Polskich na Litwie, działacz społeczny. Po ukończeniu szkoły średniej w Wilnie studiował na Wydziale Przyrodniczo-Chemicznym w Instytucie Nauczycielskim w Nowej Wilejce. Po ukończeniu Instytutu wyjechał do Polski w ramach tzw. repatriacji, zamieszkał w Łodzi. W 1966 r. ukończył studia na Politechnice Warszawskiej uzyskując tytuł zawodowy inżyniera mechanika. W 1968 r. powrócił do Wilna i rozpoczął pracę jako zastępca głównego mechanika w Fabryce Remontu Samochodów w Wilnie. W latach 1971–1992 był naczelnym konstruktorem w Fabryce Aparatury Paliwowej w Wilnie. Jest autorem wielu modernizacji obrabiarek, m.in. autorem wrzeciona na łożyskach aerodynamicznych A-72 (do 100 000 obrotów na minutę!) oraz

urządzenia automatycznego do precyzyjnego wiercenia otworów w rozpylaczach. W końcu lat osiemdziesiątych był jednym z organizatorów Związku Polaków na Litwie, założycielem i prezesem Miejskiego Oddziału OSKPL im. W. Syrokomli, a później sekretarzem Zarządu Miejskiego ZPL. W 1966 r. wraz z gronem inżynierów i techników zorganizował Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Polskich na Litwie. Jest prezesem tego stowarzyszenia. Mieszka w Wilnie.

„Technik Wileński", 2000, nr 2, s. 11.

ANDRZEJEWSKI Tadeusz, syn Adama i Bogumiły z Mielków, ur. 4 XI 1965 r. w Wilnie; lotnik-nawigator, dziennikarz. W latach 1974–1977 uczył się w szkole początkowej w Grygajciach, następnie w latach 1977–1985 w Średniej Szkole im. J.I. Kraszewskiego w Wilnie, którą ukończył wyróżnieniem (złoty medal) i wstąpił do Wyższej Szkoły Lotnictwa Cywilnego w Kirowogradzie (Ukraina). W 1989 r. otrzymał dyplom inżyniera-nawigatora. Krótko pracował w Wilnie jako lotnik-nawigator, jesienią 1989 r. wyjechał na studia do Polski. Studiował historię i nauki polityczne na uniwersytecie Warszawskim. W 1994 r. otrzymał dyplom magistra historii na podstawie pracy pt. „Spór o wileńską Armię Krajową". W latach 1994–1995, jako stypendysta GFPS, odbył studia podyplomowe na Uniwersytecie w Mainz, w listopadzie–grudniu 1995 r. przebywał na stypendium w Herder Institut w Marburgu. W latach 1996–1998 pracował jako dziennikarz w redakcji tygodnika „Nasza Gazeta" w Wilnie, od jesieni 1998 r. jest doradcą mera rejonu wileńskiego, równocześnie pracuje jako dziennikarz w redakcji tygodnika „Przyjaźń", współpracuje z „Magazynem Wileńskim" i „Gazetą Polską" (Warszawa). W 1998 r. otrzymał nagrodę dziennikarską im. Władysława Strumiły. Zainteresowania: literatura i koszykówka. Mieszka w Wilnie.

Informacja T. Andrzejewskiego, archiwum M.J.

ANKWICZÓWNA A.; aktorka-amatorka w Zespole Miłośników Sceny Polskiej w Kownie w latach 1927–1929, grała w sztukach M. Hennequina i P. Vebera *Pani prezesowa*, Gabrieli Zapolskiej *Ich czworo*, *Tragedia ludzi głupich*, Michała Bałuckiego *Grube ryby*.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

3. **APOLAŃSKI** Stanisław; aktor-amator w Sekcji Dramatycznej Ogólnego Polskiego Związku Zawodowego Ludzi Pracy na Litwie oraz w Sekcji Samowychowawczej Towarzystwa „Pochodnia"; występował w latach 1932–1937 w sztukach M. Bogusławskiej *Handlarz uliczny*, J.K. Galasiewicza *Maciek Samson*, B. Wrzosa *Pilnuj swego*, Sewera *Dla świętej ziemi*, Jordana *Myszy bez kota*, F.G. Dominika *Sieroce wiano*.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

4. **ARCYMOWICZ-RUDZIŃSKA** Maria, zm. w 1941 r.; egiptolog, docent historii starożytnej Uniwersytetu Witolda Wielkiego w Kownie; studia ukończyła na Uniwersytecie Moskiewskim, od 1922 r. pracowała na Uniwersytecie Kowieńskim, wykładała historię w Gimnazjum Polskim im. Adama Mickiewicza w Kownie, odbyła podróż naukową brzegiem Nilu, także do Palestyny. Przywiozła na Litwę egipską mumię.

B.Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps, w Dziale Rękopisów Biblioteki Narodowej.

5. **AWŁASEWICZ** Bernard; nauczyciel, dyrektor Szkoły Średniej w Mickunach, działacz Stowarzyszenia Nauczycieli Polskich na Litwie „Macierz Szkolna". Mieszka w Mickunach pod Wilnem.

Informacja własna.

6. **BABIAŃSKI** Aleksander; lekarz medycyny, społecznik w Poniewieżu, w latach dwudziestych prezes Towarzystwa „Oświata" w Poniewieżu, nauczyciel Kursów Nauczycielskich w Poniewieżu w 1925 r., działacz sportowy, założyciel i kierownik Sekcji Gimnastyczno-Sportowej „Ursus" w Poniewieżu w latach 1925 1939.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; A. Gąsiorowski, *Polski ruch sportowy w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 2001.

7. **BABIAŃSKI** Marian; ziemianin, od 1920 r. prezes Litewskiego Towarzystwa Rolnego Wzajemnych Ubezpieczeń, członek Komitetu Polskiego z 1928 r., organizator i działacz Towarzystwa Szerzenia Oświaty wśród Polaków w Kownie (1928–1930), w 1927 r. przewodniczący kowieńskiego oddziału Towarzystwa „Pochodnia", członek zarządu Kowieńskiego Banku Drobnego Kredytu.

Budzyński, *Dwie polskie instytucje ekonomiczne*, mps. Ossolineum; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; K. Buchowski, *Polacy w niepodległym Państwie Litewskim 1918–1940*. Białystok 1999.

BABIAŃSKI Marian; lekarz w Poniewieżu, aktor-amator w zespole Sceny Amatorskiej Towarzystwa „Oświata", występował w latach 1922–1930 w sztukach Aleksandra Fredry *Ożenić się nie mogę* i *Dwóch głuchych*, Tadeusza Rittnera *W małym domku*, Adama Grzymały-Siedleckiego *Sublokatorka*; działacz polskiego ruchu sportowego na Litwie w latach 1925–1939.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; A. Gąsiorowski, *Polski ruch sportowy w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 2001.

BACEWICZOWA J.; aktorka-amatorka Sekcji Dramatycznej Związku Ludzi Pracy w Kownie; grała w latach 1935–1937, m.in. w sztuce Henryka Zbierzchowskiego *Małżeństwo Loli*, w dramacie ludowym *Czartowska ława* i w innych.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

BACEWICZÓWNA J.; aktorka–amatorka Sekcji Dramatycznej Związku Ludzi Pracy w Kownie; grała w latach 1935–1936, m.in. w sztuce Bonifacego Wrzosa *Zawierucha*, w dramacie ludowym *Czartowska ława*, Sewera *Dla świętej ziemi* i w innych.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

BAJOR Alwida Antonina, pseud. A. Rolska, A. Narbuttówna, córka Józefa i Kazimiery, ur. 30 V 1942 r. w Wilnie; dziennikarka, publicystka, pisarka, tłumaczka, reżyserka radiowa. Po ukończeniu Szkoły Średniej nr 19 (obecnie Szkoła Średnia im. W. Syrokomli) w Wilnie, wstąpiła na Wydział Polonistyki Instytutu Pedagogicznego (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie. W czasie studiów, w styczniu 1964 r. podjęła pracę w redakcji dziennika „Czerwony Sztandar" oraz w redakcji czasopisma „Przodownik" w Trokach. Po ukończeniu studiów, w 1965 r., kontynuowała pracę w „Czerwonym Sztandarze", później w „Kurierze Wileńskim" do 1 lipca 2000 r. W latach 1991–1994 redaktorka polskich audycji, reżyserka słuchowisk radiowych w litewskiej Rozgłośni Radiowej „Vilniaus Varpas". Współpracowała z periodykami polskimi, litewskimi i rosyjskimi w Wilnie, publikowała artykuły na tematy kulturalne na łamach „Znad Wilii" (1991–1993), „Magazynu Wileńskiego" (1992–2000), „Echa Litwy" (1996), „Naszej Gazety" (1999–2000), „7 meno dienos" (1995), „Kinas"

(1994) i in. Ogółem w dorobku około 2 tys. publikacji (recenzje ze spektakli i filmów, wywiady, rozmowy, szkice, reportaże, artykuły na tematy historii, etnografii, etnologii, z dziejów polskich dworów na Litwie i in.). Jest autorką przekładów literackich, adaptacji, inscenizacji dla polskich teatrów amatorskich w Wilnie (H. Ch. Andersen, *Dzikie łabędzie, Żołnierz i królewna; Wigilia w Usolu* – sztuka autorska o św. Rafale Kalinowskim; *Proces sądowy* – wg *Dziadów* A. Mickiewicza; *Labirynt* – wg utworów Cz. Miłosza i in. Autorka przekładów litewskich, rosyjskich utworów dramatycznych na język polski: Raimondas Kašauskas, *Historia motelu „Wulkan"*; I. Irosznikowa, *Dwie matki*; A. Wołodin, *Jaszczurka*. Jest tłumaczką sztuk dramatycznych dla litewskich teatrów zawodowych: A. Czechowa, *Wujaszek Wania*, D. Charmsa, *Być tam to być tu*; Cz. Ajtmatowa, *Dzień dłuższy niż stulecie*, A. Skėmy, *Przebudzenie* i in. Przed 1990 r. publikowała reportaże z wędrówek dziennikarskich po Azji Środkowej (Chiwa, Buchara, Samarkanda) w kontekście śladów polskich; z Armenii, z licznych miast Rosji (Moskwa, Leningrad, Kazań, Jarosław i in.). Po 1990 r. reportaże z Polski, Austrii i Włoch; uczestniczyła w uroczystych obchodach 55 rocznicy Bitwy pod Monte Cassino (1999) – reportaże, wywiady publikowane w „Kurierze Wileńskim", „Naszej Gazecie" (czerwiec 1999), „Magazynie Wileńskim" (lipiec–sierpień 1999). Jest autorką książek: *Virsmas. Rozmowy z Jonasem Vaitkusem*, (Kraków, 1991), *Piorun, jezioro czerwone*, (Wilno, 1995), *Druskieniki i okolice* (Kowno, 1998), *Mickiewicza młodości kraje*, (Wilno, 1998). Przed 1990 r. brała udział w Międzynarodowym Festiwalu Teatralnym w Katowicach – publikowała recenzje, wywiady. Po 1990 r. uczestniczyła w Festiwalu „Kontakt" w Toruniu, LIFE w Wilnie. W 1999 r. uczestniczyła w III Międzynarodowej Konferencji Naukowej poświęconej Bronisławowi Piłsudskiemu i jego dziedzictwu naukowemu (Kraków, Zakopane). W 2000 r. współpracowała z japońską telewizją nad realizacją filmu o Bronisławie Piłsudskim. Od 2000 r. współpracuje z Wydawnictwem Naukowo-Literackim „Znicz" w Wilnie. Przygotowała adaptację *Jaryny* J.I. Kraszewskiego dla Polskiego Studia Teatralnego w Wilnie. Od ponad 30 lat gromadzi materiały z dziennikarskich kwerend, podróży po Litwie w poszukiwaniu materialnych śladów dawnych pałaców, dworów i dworków polskich: Radziwiłłów, Tyszkiewiczów, Sapiehów, Karpiów, Piłsudskich, Billewiczów, Szwoynickich, Jundziłłów, Strawińskich, Dowgwiłłów, Dowgiałłów, Dowgirdów, Domaszewiczów, Butrymów, Gasztowtów i in. Szczególnie poczesne miejsce zajmują w tym reportaże z Sienkiewiczowskiej Laudy, portrety szlacheckie (Wodokty, Lubicz, Mitruny, Pacunele, Wołmontowicze itp.). Tematem wzmożonego zainteresowania dziennikarki w ostat-

nich latach są losy polskich zesłańców na Sybir, Polaków w służbie Rosji carskiej i rewolucyjnej. Opracowała i opublikowała pamiętnik przedwojennego redaktora dziennika „Dzień Kowieński" Kazimierza Szwoynickiego pt. Moje kowieńskie «Dziady» („Kurier Wileński", 2000, IV), „Wspomnienia..." moskiewskiego przedsiębiorcy i obywatela USA Iwana Gałoczkina z jego spotkań z Feliksem Dzierżyńskim („Kurier Wileński" po 1990). Otrzymała nagrodę Czesława Miłosza. Córka Ewa. Mieszka w Wilnie.

Informacja A.A. Bajor, archiwum M.J.

BALCEWICZ Zbigniew, ur. 27 VII 1946 r. we wsi Zawiasy w rejonie wileńskim; nauczyciel, dziennikarz, prawnik, działacz społeczny i polityczny. W latach 1953–1957 uczył się w szkole początkowej we wsi Antokol, w latach 1957–1960 był uczniem polskiej Szkoły Siedmioletniej w Rostynianach, następnie w latach 1960–1961 uczył się w polskiej Szkole Ośmioletniej w Suderwie, po jej ukończeniu w latach 1961–1965 był uczniem Średniej Szkoły Pedagogicznej w Nowej Wilejce. Po otrzymaniu świadectwa dojrzałości i dyplomu nauczyciela pracował w latach 1965–1966 jako nauczyciel polskiej Szkoły Średniej nr 26 (obecnie Szkoła Średnia im. J.I. Kraszewskiego) w Nowej Wilejce (obecnie dzielnica Wilna).W latach 1967–1973 studiował prawo na Uniwersytecie Wileńskim. W latach 1966–1974 był działaczem komsomolskim, w Rejonowym Komitecie Komsomołu w Nowej Wilejce pełnił obowiązki kierownika Wydziału ds. Szkolnictwa, później był II i I sekretarzem Rejonowego Komitetu Komsomołu. W l. 1974–1978 pełnił obowiązki kierownika Wydziału Komitetu Rejonoiwego Komunistycznej Partii Litwy w Nowej Wilejce, natomiast w latach 1978–1981 był kierownikiem Wydziału Wileńskiego Komitetu Miejskiego KPL. W l. 1981–1988 pracował na stanowisku zastępcy przewodniczącego Komitetu Wykonawczego m. Wilna (wiceprezydent m. Wilna). W 1988 r. został redaktorem naczelnym dziennika „Czerwony Sztandar" – od 1990 r. „Kurier Wilenski". Na stanowisku redaktora naczelnego „Kuriera Wileńskiego" pracował do 1995 r. W l. 1990–1992 był posłem na Sejm RL. W 1990 r. podpisał Akt Niepodległości Litwy. W l. 1998–2000 był redaktorem naczelnym „Gazety Wileńskiej". W latach 1995–2000 był dziennikarzem i publicystą niezależnym, publikował artykuły w różnych czasopismach polskojęzycznych w Wilnie. W 2000 r. został wybrany na stanowisko wiceprezesa Zarządu Głównego

Związku Polaków na Litwie. Jest prezesem wileńskiego Oddziału ZPL, a od początku 2001 r. pełni obowiązki prezesa ZG ZPL. W 2001 r. został zastępcą naczelnika Okręgu Wileńskiego. Żona Czesława, syn Robert. Mieszka w Wilnie.

Informacja Z. Balcewicza, archiwum M.J.; *Kas yra kas Lietuvoje 2000*. Vilnius 2000.

BAŁACHOWICZ Krystyna, córka Stefana i Jadwigi z Paszkiewiczów, ur. 18 IX 1959 w Wilnie; artystka-malarka. W 1985 r. ukończyła Wydział Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych w Wilnie. Uprawia malarstwo sztalugowe, przede wszystkim martwe natury i krajobrazy. Współpracuje z galerią „Znad Wilii" w Wilnie. Brała udział w wielu wystawach na Litwie, Białorusi, w Polsce i Niemczech. W latach 1988–1991 brała czynny udział w litewskim ruchu odrodzenia narodowego „Sajudis", w 1994 r. została nagrodzona medalem „Pamięci 13 stycznia". Mąż Lech Abłażej, artysta-plastyk. Mieszka w Wilnie.

Informacja własna K. Bałachowicz, archiwum M.J.

11. **BAŃKOWSKI** Czesław; w 1926 r. członek zarządu Polskiego Klubu Sportowego „Sparta" w Kownie, uczestnik zawodów w lekkiej atletyce: bieg na 100 m; asystent farmacji na Uniwersytecie im. Witolda Wielkiego w Kownie.

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps w Dziale Rękopisów Biblioteki Narodowej; A. Gąsiorowski, *Polski ruch sportowy w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 2001.

BARANOWSKI Wacław Henryk, syn Benedykta i Zofii ze Szpilewskich, ur. 8 III 1940 r. we wsi Bujwidy koło Ejszyszek; nauczyciel, działacz oświatowy, dyrektor szkoły średniej. W 1947 r. rozpoczął naukę w szkole początkowej w Podborzu. Od 1951 r. uczył się w Szkole Siedmioletniej nr 25 w Wilnie, od 1954 r. do otrzymania świadectwa dojrzałości uczył się w Szkole Średniej nr 11 (obecnie Gimnazjum im. Adama Mickiewicza) w Wilnie. W latach 1958–1960 studiował matematykę i fizykę w Instytucie Nauczycielskim w Nowej Wilejce, następnie do 1964 r. studiował fizykę w Instytucie Pedagogicznym w Wilnie. Po ukończeniu instytutu rozpoczął

pracę w Szkole Średniej nr 5 w Wilnie jako nauczyciel fizyki. Od 1980 r. jest dyrektorem Szkoły Średniej nr 5 (obecnie Szkoła Średnia im. Joachima Lelewela) w Wilnie. Posiada I kategorię kierownika placówki oświatowej oraz tytuł nauczyciela-metodyka. W 1989 r. był jednym z założycieli wileńskiego oddziału Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego Polaków na Litwie (później Związek Polaków na Litwie). Był pierwszym prezesem Stowarzyszenia Nauczycieli Szkół Polskich na Litwie „Macierz Szkolna". Od 1980 r. publikował artykuły na tematy pedagogiczne w prasie wileńskiej i w Polsce. W 1978 r. otrzymał tytuł honorowy „Zasłużony Nauczyciel Litwy", w 1999 r. został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej, w 2000 r. – medalem Komisji Edukacji Narodowej. Żona Bronisława, syn Jerzy. Mieszka w Wilnie.

Informacja W.H. Baranowskiego, archiwum M. J.

BEDEKANIS Irena, ur. w 1908 r. w Wilnie; nauczycielka, pracownik służby zdrowia. Uczyła się w Gimnazjum im. Elizy Orzeszkowej w Wilnie, następnie w Seminarium Nauczycielskim Żeńskim im. Królowej Jadwigi w Wilnie; studiowała w Szkole Nauk Politycznych przy Instytucie Naukowo-Badawczym Europy Wschodniej w Wilnie. Równocześnie pracowała w prywatnej polsko-francuskiej 6-klasowej szkole. W czasie okupacji niemieckiej prowadziła na Pośpieszce w Wilnie tajne nauczanie. Po wojnie pracowała jako pielęgniarka, później jako laborantka w Republikańskim Naukowo-Badawczym Instytucie Gruźliczym.

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2000.

BEREŚNIEWICZ, Zygmunt Jan, syn Henryka i Wandy z Oertelów ur. 8 VI 1942 r. w Wiekszni rej. Akmenė; inżynier chemik technolog, profesor doktor habilitowany; w roku 1951 uczył się w Średniej Szkole w Šešuolėliai rejonu szyrwinckiego, w latach 1951–52 uczył się w Szkole Podstawowej we wsi Kaimynai rej. szyrwinckiego, w 1952–1954 w Szkole Średniej w Siesikach rej. wiłkomierskiego i w latach 1954–1960 w Szkole Średniej w Naujamiestis rej. poniewieskiego; w latach 1960–1965 studiował chemię w Kowieńskim Instytucie Politechnicznym (obecnie Kowieński Uniwersytet Technologiczny), w 1970 r. otrzymał stopień naukowy doktora nauk chemicznych, w 1989 r. – doktor habilitowany, 1990 – profesor.

W latach 1960–1962 był robotnikiem w fabryce „Drobė" w Kownie; od 1966 do 1967 r. pracował w Kowieńskim Instytucie Politechnicznym jako inżynier, następnie w latach 1967–1970 – aspirant i w latach 1970–1984 starszy pracownik naukowy i starszy wykładowca, w latach 1984–1990 – docent i od 1990 r. profesor i kierownik katedry chemii organicznej, od 2001 r. dziekan Wydziału Technologii Temicznej KUT; w latach 1973–76 pracował w Institut National des Hydrocarbures et de la Chemie w Algerii. Jest współautorem ok. 100 publikacji z dziedziny chemii organicznej, m.in. *An effect of Ferolit on the organisms of animal* „Acta Veterinaria Baltica" 1966, nr 49; *N-Carbamoyl-N- (3,4-substituted fenyl-alanines and their growth regulating effect* „Chemine technologija" 1966, nr 1 (3); *CNMR Study of dihydropyrimidinedione and dihidropirimidinon-2-thione derivatives* „Magnetic Resonans in Chemistry" 1997, nr 35; *Alkylation of 1-(3,4-Disubstituted Phenyl)-2-thioxo-1,25,6 – etrahydropyrimidin-4 (34)-ones* „Journal of Chemical Research" 1999, nr 1; *Dihidripirimidindiono darinidi – polimeru stabilizatoriai* „Chemine technologija" 1999, nr 4. Jest także współautorem 35 wynalazków. Żona Regina (ur. 1942, inżynier chemik), córki Krystyna (ur. 1969, st. asystent) i Halina (ur. 1972, doktorantka). Mieszka w Kownie.

Informacja Z.J. Beresniewicza, archiwum M.J.; *Kas yra kas Lietuvoje 2000*, Vilnius 2000, s. 90; *Polak w świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą*, Warszawa 2001, s. 31.

BĘBNOWSKA Jadwiga, ur. 1 I 1916 r. w Irkucku, zm. 1 VII 1994 r. w Wilnie; poetka. W 1921 r. przyjechała z rodzicami do Wilna, gdzie mieszkała do śmierci. Pracowała jako pielęgniarka w szpitalach wileńskich. Wiersze zaczęła drukować w 1956 r. na łamach „Czerwonego Sztandaru", oprócz wierszy własnych wiele przekładała z języka litewskiego. Najchętniej pisała wiersze dla dzieci, które drukowane były w podręcznikach szkolnych, w czasopismach polskojęzycznych, a także w antologiach *Sponad Wilii cichych fal* (Kowno, 1985), *Polska poezja Wileńszczyzny* (Warszawa, 1986), *Wigilia słowa* (Kraków, 1988). W serii pt. Biblioteka „Magazynu Wileńskiego" został wydany tomik poezji dziecięcej *Co się dzieje w leśnej kniei* (Wilno, 1992). Z języka litewskiego przełożyła następujące książki: Pranas Mašiotas, *Kotek-Szarotek*, (Kowno, 1987), Kostas Kubilinskas, *Oj, Marcinku!* (Kowno, 1988), Eduardas Mieželaitis, *Kostantas muzykantem*, (Kowno, 1989), Kazys Binkis, *Kończ, coś zaczął*, (Kowno, 1989), Jonas Biliūnas, *Opowiadania*, (Kowno, 1990). Pochowana w Wilnie na cmentarzu Antokolskim.

Informacja poety Aleksandra Sokołowskiego, archiwum M.J.

BIELAWSKA Jadwiga, z Pszczołowskich, córka Bronisława i Genowefy, ur. 9 XI 1962 w Niemenczynie; dziennikarka, tłumaczka. W latach 1970–1981 uczyła się w Szkole Średniej w Niemenczynie, którą ukończyła ze złotym medalem. W latach 1972–1977 uczyła się w Średniej Szkole Muzycznej w Niemenczynie w klasie akordeonu. W latach 1981–1986 studiowała dziennikarstwo na Uniwersytecie Wileńskim. Po ukończeniu uniwersytetu w latach 1986–1990 pracowała w redakcji dziennika „Czerwony Sztandar", od 1990 r. do 1995 była dziennikarzem działu politycznego i sprawozdawcą sejmowym dziennika „Kurier Wileński", od 1995 r. pracuje w Litewskiej Agencji Prasowej ELTA jako sprawozdawca Sejmu RL. Od 1993 współpracuje z krakowskim „Dziennikiem Polskim" oraz od 1998 r. z Redakcją Polską Radia Litewskiego. Jest tłumaczką na język litewski tekstów w albumie *Wilno (Vilnius)*, (Warszawa, 2001). W 1997 r. była na stażu dziennikarskim w Danii. Jest laureatką wyróżnienia Polonii Australijskiej „Polcul Foundation" (1999). Mieszka w Wilnie.

Informacja J. Bielawskiej; *Kas yra kas Lietuvoje 2000*. Vilnius 2000, s. 93.

BITKOWSKA H.; aktorka teatru amatorskiego Miłośników Sceny Polskiej w Kownie w latach 1926–1927, grała w sztukach *Hajduczek* według Henryka Sienkiewicza, *Burmistrz Stylmondu* M. Maeterlincka, *Ponad śnieg bielszym się stanę* Stefana Żeromskiego.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1918–1940*. Olsztyn 1997.

BŁASZKIEWICZ Adam; nauczyciel, matematyk, działacz harcerski; dyrektor Szkoły Średniej im. Jana Pawła II w Wilnie; naczelnik Związku Harcerstwa Polskiego na Litwie; członek i przewodniczacy Rady Programowej Kongresu Polaków Litwy; działacz oświatowy na Litwie. Mieszka w Wilnie.

Informacja własna.

BŁAŻEWICZ Kazimierz, syn właściciela masarni w Kownie; działacz społeczny i polityczny, lider demokratyczno-socjalistycznego Polskiego Stronnictwa Robotniczego w Kownie, administrator dziennika „Głos Kowieński" w 1919 r., czołowy działacz Polskiej Organizacji Wojskowej w Kownie, członek Polskiego Związku Robotniczego „Jedność" w 1919 r.

Po wykryciu w jesieni 1919 r. przez władze litewskie spisku POW na Litwie zbiegł do Wilna.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997. P. Łossowski, *Konflikt polsko-litewski 1918–1920*. Warszawa 1996. K. Buchowski, *Polacy w niepodległym Państwie Litewskim 1918–1940*. Białystok, 1999.

BOBROWSKA Anna; aktorka teatru amatorskiego Towarzystwa „Oświata" w Poniewieżu, grała w latach 1931–1932, wystąpiła w sztukach Moissy *Pan zawiadowca... to ja*, Stefana Krzywoszewskiego *Głuszec*.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

BOBROWSKI Aleksander; w 1935–1936 r. członek PKS „Sparta", uczestnik zawodów kajakowych, w parze z Teodorem Gruszeckim w zawodach IV miejsce.

Gąsiorowski, *Polski ruch sportowy w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 2001.

BOCIARSKI Witold, syn Dominika, uczestnika powstania 1863 r., ur. w Kownie, zm. w 1924 r. w Wilnie; adwokat kowieński, działacz społeczny, przed pierwszą wojną światową jeden z założycieli Towarzystwa „Jutrzenka" w Kownie, współzałożyciel Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół" i Towarzystwa „Oświata". Podczas pierwszej wojny światowej ewakuowany do Rosji, po wojnie wrócił na Litwę. W 1921 r. przeniósł się do Wilna, gdzie zmarł.

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps, Dział Rękopisów Biblioteki Narodowej.

BOHUSZEWICZ Feliks, mieszkaniec okolicy Urniaże koło Datnowa; prowadził świetlicę polską w latach 1932–1940, w 1936 r. w jego domu była biblioteka polska.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

BOJKO Alfons, pseud. Tadeusz Alb, syn Stanisława i Tekli z Gudalewskich, ur. 27 II 1907 r. w Kownie, zm. 1 VIII 1981 r. we Wrocławiu; poeta, dziennikarz, publicysta, działacz młodzieżowy; w czasie pierwszej wojny światowej z rodziną ewakuowany do Rosji, mieszkał w Woroneżu. Naukę rozpoczął w 1917 r. w rosyjskim gimnazjum w Woroneżu. W 1918 r. powrócił do Kowna i kontynuował naukę w Polskim Gimnazjum Państwowym. W 1921 r. w gimnazjum kowieńskim należał do kółka literac-

kiego, w tym okresie współpracował ze szkolnym pisemkiem „Kruk", redagował gazetkę „Iskierka"; jako poeta debiutował w 1923 r. W 1926 r. ukończył gimnazjum i wstąpił na Uniwersytet Kowieński, gdzie na początku studiował prawo, a następnie w latach 1930–1934 humanistykę. Od kwietnia 1927 r. do 1934 r. był redaktorem pisma młodzieżowego „Iskry"; od 1927 r. członek Zarządu Związku Polskiej Młodzieży Akademickiej. Od 26 VIII do 7 X 1939 r. redaktor naczelny tygodnika „Chata Rodzinna", do 3 III 1940 r. członek redakcji „Chaty Rodzinnej". Wiersze drukował w czasopiśmie „Iskra" i „Głos Młodych" pod pseudonimem Tadeusz Alb. Był w 1927 r. współorganizatorem Związku Młodzieży Polskiej na Litwie, w 1935 r. – prezes ZMP. Od 1931 r. członek zarządu Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Pochodnia" w Kownie, współorganizator Polskiego Klubu Sportowego „Sparta", działacz tego klubu, w 1935 r. wiceprezes i członek drużyny piłkarskiej, w 1938 r. współorganizator Polskiego Klubu Sportowego „Slavia". W 1942 r. był aresztowany przez władze niemieckie, w 1943 r. znowu aresztowany i osadzony w obozie koncentracyjnym w Prowieniszkach pod Kownem, przebywał tam dwa tygodnie. W 1945 r. pracował w Kownie w Komisji Ewakuacyjnej jako zastępca Pełnomocnika Rządu RP na teren Kowna, następnie przez pewien czas był pełnomocnikiem w Jaszunach i w Wilnie. Do Polski wyjechał w 1947 r. Najpierw zamieszkał z rodziną w Warszawie, a we wrześniu 1947 r. przeniósł się do Wrocławia, gdzie do emerytury pracował w „Miastoprojekcie". Pochowany we Wrocławiu.

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps, Dział Rękopisów B. N.; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*, Olsztyn 1997; A. Gąsiorowski, *Polski ruch sportowy w Republice Litewskiej 1919–2001*, Olsztyn 2001; K. Bojko, *Historia życia Alfonsa Bojki*, mps, w posiadaniu M.J.

BOLKOWSKI B.; aktor-amator, grał w zespole Miłośników Sceny Polskiej w latach 1926–1936, występował m. in. w sztukach M. Maeterlincka *Burmistrz Stylmondu*, Tadeusza Rittnera *W małym domku*, Włodzimierza Perzyńskiego *Lekkomyślna siostra*.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*, Olsztyn 1997.

BOROWSKA Nina, córka Michała i Tatiany z Perków, ur. 15 I 1922 r. w Chersoniu, zm. 30 VIII 1953 r. w Poznaniu; filolog-slawista i lituanista; Dzieciństwo spędziła na Litwie, dokąd z Ukrainy wrócili rodzice. Po ukończeniu szkoły podstawowej uczyła się w Gimnazjum im. Adama

Mickiewicza w Kownie, które ukończyła w 1938 r. W tymże roku wstąpiła na Wydział Farmacji Uniwersytetu Kowieńskiego, w 1939 r. przeniosła się na polonistykę Uniwersytetu Wileńskiego. Studia przerwała z powodu zamknięcia uczelni. W 1945 r. wyjechała do Polski, gdzie wstąpiła na Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, który ukończyła w 1950 r. ze stopniem magistra filozofii w zakresie filologii słowiańskiej. Zajmowała stanowisko asystenta najpierw w Zakładzie Fonograficznym Uniwersytetu Poznańskiego, a następnie w Katedrze Filologii Bałtyckiej w tymże Uniwersytecie. W ciągu pięciu lat była współpracownikiem redakcji czasopisma „Lingua Posnaniensia". Napisała następujące prace: *Redoublement des mots dans la poesie populaire russe*, „Lingua Posnaniensis" III (1951), s. 269–292; *Budowa litewskich imion osobowych* (w rękopisie), *Przegląd podstawowych właściwości języka litewskiego w oparciu o teksty utrwalone na płytach* (wspólnie z J. Otrębskim, w rękopisie), *Powstanie i rozwój Zakładu Fonograficznego Uniwersytetu Poznańskiego*, „Biuletyn Fonograficzny, t. I, s. 7–18; *Katalog płytoteki Zakładu Fonograficznego Uniwersytetu Poznańskiego* (wspólnie z Z. Sobierajskim), „Biuletyn Fonograficzny", t. I, s. 84–105.

J. Otrębski, Nina Borowska, Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk za I i II kwartał 1955; J. Mackiewiczowa, Życiorys Niny Borowskiej, archiwum M.J.

BOROWIK Aleksander, syn Norberta i Bronisławy ze Stankiewiczów, ur. 8 V 1966 r. w Fabianiszkach (obecnie dzielnica Wilna); dziennikarz; osiem klas szkoły podstawowej ukończył w Awiżeniach, następnie uczył się w Szkole Średniej nr 19 (obecnie Szkoła Średnia im. W. Syrokomli) w Wilnie. W 1984 r. wstąpił na Wydział Dziennikarstwa Uniwersytetu Wileńskiego. Dwa lata służył w Armii Radzieckiej, po demobilizacji wrócił na uniwersytet i w 1991 r. otrzymał dyplom dziennikarza. Od 1989 r. pracował w redakcji dwutygodnika „Znad Wilii", w 1994 r. przeniósł się do redakcji tygodnika „Słowo Wileńskie". Pracował tam do 1996 r., tj. do czasu likwidacji gazety. Od 1998 r. pracuje jako redaktor, następnie zastępca redaktora naczelnego „Kuriera Wileńskiego". Żona Maria, córka Ewa (ur. 1998), syn Emil (ur. 2001). Mieszka w Awiżeniach pod Wilnem.

Informacja A. Borowika, archiwum M.J.

BORTKIEWICZ Ludwik, ur. 25 VIII 1922 r. w Bałańcach na Litwie, zm. 1 V 1984 r. w Ostródzie; lekarz medycyny. Ukończył IV Gimnazjum w Kownie w 1940 r. W latach 1944–1946 służył w WP w 42. szpitalu polowym i na Fakultecie Medycyny Wojskowej w Lublinie, w którym w 1945 r. rozpoczął studia lekarskie. W 1949 r. przeniósł się do Gdańska, gdzie kontynuował studia na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej i w 1951 r. otrzymał dyplom lekarza. Od lipca 1949 r. do 1 sierpnia 1951 r. pracował jako asystent-absolwent w Szpitalu Powiatowym w Morągu na oddziale chirurgii i położnictwa i w Poradni Chirurgicznej, w tym również od 1 grudnia 1949 r. w Pogotowiu Ratunkowym i od 1 stycznia 1950 r. w Poradni „K". Od 1 października 1951 r. do 30 września 1952 r. był starszym lekarzem pułku w Morągu, od 1 października 1952 do 10 listopada 1956 r. asystentem na oddziale ginekologicznym i w Poradni Ginekologiczno-Położniczej w 103 WSG w Olsztynie. Po zwolnieniu z wojska 10 listopada 1956 r. wrócił do pracy jako ordynator oddziału ginekologiczno-położniczego Szpitala Powiatowego w Morągu. Następnie przeniósł się do Ostródy, gdzie był również ordynatorem oddziału położniczo-ginekologicznego. Uzyskał specjalizację I i II stopnia z położnictwa i ginekologii. Odznaczony Brązowym Krzyżem Zasługi. Zmarł w Ostródzie, tam został pochowany.

Bednarski, *Lekarze Warmii i Mazur 1945–1995. Słownik biograficzny*, Olsztyn 1997.

BORYSOWICZ Jan; jeden z organizatorów w 1919 r. Towarzystwa Szerzenia Oświaty wśród Polaków w Kownie; aktor i reżyser Sekcji Dramatycznej Ogólnego Polskiego Związku Zawodowego Ludzi Pracy w Kownie w latach 1930–1934, reżyserował m.in. sztukę Anny Korwetowej *Na naszej glebie*, Franciszka Dominika *Dzieci muzy*, grał w sztuce A. Wieniarskiego *Ulicznik*.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

BORYSOWICZ Zygmunt; publicysta, członek Polskiego Klubu Sportowego „Sparta" i działacz sportowy w Kownie, współzałożyciel sekcji tenisa; w latach 1933–1934 członek Zarządu Związku Polskiej Młodzieży Akademickiej Litwy, od 1939 r. redaktor czasopisma „Głos Młodych".

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; A. Gąsiorowski, *Polski ruch sportowy w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 2001.

BOWSZYS-KUCZYŃSKA Teresa, córka Józefa i Danuty z Geniów, ur. 2 V 1966 r. w Starej Kozakowszczyźnie rej. werenowski, Białoruś; lekarz położnik-ginekolog; w 1983 r. ukończyła Szkołę Średnią w Ejszyszkach, następnie w 1991 r. – Instytut Medyczny w Grodnie. Pracuje w Szpitalu Samorządowym w Solecznikach. Mąż Jan Kuczyński (ur. 1963), córka Justyna (ur. 1997). Mieszka w Solecznikach.

Informacja T. Bowszys-Kuczyńskiej, archiwum M.J.

BRAZIS Romuald, syn Stanisława i Jadwigi z Michalkiewiczów, ur. 6 VI 1942 r. we wsi Podwarańce pod Wilnem; fizyk, pedagog, naukowiec (profesor doktor habilitowany). W latach 1955–1959 r. studiował w Wileńskiej Szkole Pedagogicznej, po jej ukończeniu pracował jako nauczyciel w szkole podstawowej w rejonie solecznickim. W 1960 r. wstąpił do Instytutu Pedagogicznego w Wilnie (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) na Wydział Fizyki. W 1965 r. ukończył studia i jako wyróżniający się absolwent od 1965 do 1968 r. pracował jako asystent na Wydziale Fizyki. W 1968 r. został skierowany na studia doktoranckie w Instytucie Fizyki Półprzewodników Litewskiej Akademii Nauk. W 1972 r. uzyskał stopień naukowy doktora nauk fizycznych. Wykładał fizykę na Uniwersytecie Wileńskim, był promotorem wielu prac magisterskich. W Instytucie Pedagogicznym wykładał fizykę ogólną i dydaktykę techniki. W latach 1976–1977 przebywał na stażu naukowym w Purdue University, West Lafayette, USA, na zaproszenie National Academy of Sciences USA, pracował naukowo badając mikrofalowe zjawiska magnetoplazmowe w półprzewodnikach z wąską przerwą. W 1982 r. na Uniwersytecie Wileńskim otrzymał stopień naukowy doktora habilitowanego nauk fizyczno-matematycznych. W latach 1987–1988, zaproszony do Max-Planck-Institut fuer Festkoerperforschung w Stuttgarcie, zajmował się opracowaniem laserowej metody interferometrycznej badania różnicowej absorpcji dwufononowej; generacją 3 harmonicznej promieniowania girotronu w kryształach krzemu (wspólnie z grupą międzynarodową na stellaratorze w Garching). Tytuł profesora otrzymał w 1990 r. na wniosek Rady Naukowej Instytutu Fizyki Półprzewodników Akademii Nauk Litwy. W 1994 podjął współpracę na kontrakcie z Politechniką w Lozannie nad projektem generacji 3 harmonicznej promieniowania w kryształach krzemu w dalekiej podczerwieni do diagnostyki plazmy wysokotemperaturowej. W 1996–99

pracował naukowo wspólnie z Uniwersytetem Paula Sabatiera w Tuluzie nad detektorami promieni podczerwonych. Od 1997 r. we współpracy z Instytutem Włókiennictwa i Politechniką Łódzką podjął badania materiałów chroniących człowieka przed promieniowaniem elektromagnetycznym. R. Brazis jest aktywnym działaczem polskim na Litwie. W 1989 r. założył Stowarzyszenie Polskich Naukowców Litwy, przez dziewięć lat kierował tym Stowarzyszeniem. W 1991 r. założył Społeczny Uniwersytet Polski w Wilnie, który w 1998 r. został przez władze m. Wilna zarejestrowany jako instytucja wyższej użyteczności publicznej: Universitas Studiorum Polona Vilnensis. Od początku istnienia Uniwersytetu Polskiego jest rektorem tej uczelni. Aktywnie uczestniczy w polskim życiu naukowym Wilna. Był organizatorem i przewodniczącym szeregu konferencji na temat „Nauka i jakość życia", które odbywały się w Wilnie w latach 1990, 1992, 1994, 1996, 1998, 2000. Redaktor i wydawca serii interdyscyplinarnych publikacji naukowych w języku polskim pt. *Studium Vilnense*. W polskim środowisku wileńskim profesor Brazis jest znanym i cenionym za promocję kilkuset osób na studia magisterskie i kilkudziesięciu na doktorskie. Opowiedział się za niepodległą Republikę Litewską. W latach 1990–1996 był członkiem Zarządu Radia i Telewizji Republiki Litewskiej, w latach 1991–95 – członkiem Rady Naukowej RL. W 1986 r. otrzymał Nagrodę Państwową z dziedziny nauki i techniki Litewskiej SRR, w 1992 r. otrzymał Dyplom Ministra Spraw Zagranicznych RP za krzewienie kultury polskiej za granicą, w 1997 r. otrzymał Złoty Medal Alberta Schweitzera – przyczynek do humanizacji nauki. Jest wybrany na członka światowej Akademii Medycyny im. Alberta Schweitzera, członka zagranicznego Polskiej Akademii Umiejętności, członka Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie. Jest autorem ponad 200 prac naukowych, głównie z dziedziny fizyki. Do 1999 r. promował siedmiu doktorów nauk, wykładał fizykę na seminariach i konferencjach w uniwersytetach w Austrii, Francji, Izraelu, Japonii, w Niemczech, Polsce, Szwajcarii, USA i w Wielkiej Brytanii. Żona Regina, córki Hanna i Grażyna. Mieszka w Wilnie.

Informacja R. Brazisa, archiwum M.J.; M. Jackiewicz, Ewald Pacowski i Romuald Brazis – *Polacy-naukowcy działający na Litwie*. W: Materiały V sympozjum biografistyki polonijnej. Kraków, 22 23 września 2000. Pod redakcją Agaty Judyckiej i Bolesława Klimaszewskiego. Lublin 2000, s. 226–229. *Kas yra kas Lietuvoje 2000*. Vilnius 2000, s. 108.

BROEL-PLATER Marian, ur. w 1873 r. w Szwekszni, zm. 26 X 1951 r. w Wilnie; hrabia, ziemianin, kolekcjoner, bibliofil. Pochodził

z rodziny hrabiowskiej Broel-Platerów. Pracował jako dyrektor Banku Rolnego w Wilnie, w latach 1907–1914 był jednym z założycieli Wileńskiego Towarzystwa Naukowego. Po pierwszej wojnie światowej do śmierci mieszkał w Wilnie. Część jego ogromnej biblioteki z majątku Vepriai po pierwszej wojnie światowej przekazano Bibliotece Publicznej w Kownie. Pochowany na cmentarzu Bernardyńskim w Wilnie.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; V. Girininkienė, A. Paulauskas, *Vilniaus Bernardinų kapinės*, Vilnius 1994.

BROKEVIČIENĖ Janina Marija, z Mackiewiczów, córka Kleofasa i Marii z Jawgiellów, ur. 6 XI 1928 r. w majątku Jonańce powiatu uciańskiego; prawnik, notariusz, poetka. W 1941 r. z całą rodziną (babka Janina Jawgiellowa, ojciec Kleofas Mackiewicz, matka Maria i brat Marian) została wywieziona do Kraju Ałtajskiego. Ojciec zmarł w łagrze w 1942 r., babka i matka zmarły w 1942 r. we wsi Kutasz Kraju Ałtajskiego. Janinę i Mariana umieszczono w domu dziecka w Barnaule, skąd pracownik Czerwonego Krzyża w 1947 r. przywiózł ich na Litwę. Mieszkali u krewnych. Po śmierci Stalina zaczęła pracować, m.in. w urzędach w Wiłkomierzu, Kurszanach, Kiejdanach; w 1966 roku ukończyła zaocznie prawo na Uniwersytecie Wileńskim, pracowała jako prawnik i notariusz. Wiersze pisze w języku litewskim, wydała tomiki własne: *Priimki, Lietuva (Przyjm Litwo), Laužai žvaigždelėm švietė (Ogniska gwiazdami pałały)*, oraz utwory w tomikach zbiorowych: *Tremtinio Lietuva (Litwa zesłańca)*, *Kam pakėlei mane lig žvaigždžių (Czemu mnie podniosłeś do gwiazd)*, *Eilėraščiai Marijai (Wiersze do Maryi)*. Mąż Mindaugas, córki: Regina i Maria.

Informacja własna J. Brokevičienė, archiwum M.J.

BRONICKI Witold, ur. w 1910 r. w Jekatierinodarze na Kubaniu, zm. 13 IV 1990 r. w Wilnie; ksiądz. W 1922 r. przyjechał z rodziną na Litwę, w 1929 r. ukończył gimnazjum polskie w Kownie, następnie przeszedł granicę i wstąpił do seminarium duchownego w Wilnie. Po święceniach kapłańskich w 1936 r. pracował w archidiecezji wileńskiej. W l. 1950–1958 był proboszczem w Odessie, w l. 1958–1963 proboszcz kościoła św. Ludwika w Moskwie. Po powrocie z Rosji na Litwę pracował w parafiach wileńskich, w ostatnich latach życia był altarystą w kościele św. Anny w Wilnie. Pochowany na cmentarzu Kalwaryjskim.

Katalikų kalendorius. Zinynas 1994. Vilnius 1994; Słownik biograficzny Polaków Litwy kowieńskiej. Opracował Adam Hlebowicz. Ze zbiorów R. Mackiewicza, Warszawa.

BRZOZOWSKA-JÓZEFOWICZ Łucja, córka Józefa i Heleny z Jeleńskich, ur. 15 IV 1936 r. w Wilnie; dziennikarka. Podczas wojny i okupacji przebywała z matka i rodzeństwem w Michaliszkach (obecnie Białoruś) i w Wilnie. Naukę rozpoczęła po zakończeniu wojny w Wilnie, najpierw w szkole litewskiej, następnie w polskiej Szkole Początkowej nr 26. Po ukończeniu Szkoły Początkowej uczyła się w Szkole Średniej nr 5 (obecnie Szkoła Średnia im. Joachima Lelewela) w Wilnie. W 1956 r. wstąpiła do Instytutu Nauczycielskiego w Nowej Wilejce. Studia wyższe kontynuowała zaocznie w Instytucie Pedagogicznym w Wilnie. Dyplom otrzymała w 1989 r. Po ukończeniu Instytutu Nauczycielskiego 6 lat pracowała jako nauczycielka języka polskiego w Szkole Średniej nr 19 (obecnie Szkoła Średnia im. Władysława Syrokomli), równocześnie współpracowała z dziennikiem „Czerwony Sztandar". W 1964 r. rozpoczęła pracę w charakterze etatowego dziennikarza w redakcji „Czerwonego Sztandaru". Po kilku latach została kierownikiem działu szkół w redakcji, następnie członkiem kolegium redakcyjnego. Wiele lat była członkiem komisji we wszystkich Olimpiadach Literatury i Języka Polskiego na Litwie. W latach 1960–1964 była prezesem Sekcji Polonistów w Wilnie. Jest członkiem Związku Dziennikarzy Litwy. Opublikowała wiele artykułów na tematy pedagogiczne, o szkolnictwie i literaturze. Dla dzieci pisała felietony poświęcone poprawności językowej. Jest autorką podręcznika „Język polski" dla klasy IV oraz „Czytanki". W 1999 r. została odznaczona Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Mąż Gabriel Józefowicz, córki Agnieszka i Joanna. Mieszka w Wilnie.

Informacja Ł. Brzozowskiej-Józefowicz, archiwum M.J.

BRZOZOWSKI Stanisław, ur. ok. 1870 r. w Szłowianach na Litwie, zm. w 1941 r. w Rosji; ziemianin, właściciel majątku Wodokty na Laudzie, inżynier, ukończył studia politechniczne w Rydze. Członek korporacji studenckiej „Arkona". Pracował jako dyrektor fabryki w Orle. Po rewolucji bolszewickiej powrócił na Litwę, był dyrektorem fabryki drożdży w Poniewieżu. W 1928 r. był członkiem Komitetu Polskiego na Litwie Współorganizator korporacji studenckiej „Lauda". Współorganizator w 1930 r. Związku Studentek Polek Uniwersytetu Witolda Wielkiego „Znicz". W czerwcu 1941 r. wywieziony w głąb Rosji. Zmarł jako zesłaniec w drodze do Bijska.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

BRZOZOWSKI Szczęsny Zygmunt, ur. 1904 r. w Pajde w Estonii, zm. w 1980 r. w Warszawie; ziemianin, ekonomista; absolwent Gimnazjum Polskiego w Kownie, ukończył Wyższą Szkołę Handlu Zagranicznego w Wiedniu. Po powrocie na Litwę, jako Polak, nie mógł dostać pracy. Później pracował w Polskim Towarzystwie Drobnego Kredytu w Wiłkomierzu, członek Komitetu Polskiego w latach 1939–1940. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał w Wilnie. Żołnierz Armii Krajowej. Po wojnie, w 1945 r., wyjechał do Polski, mieszkał w Bydgoszczy, Gdyni i w Warszawie. Autor wspomnień *Litwa–Wilno 1910–1945*. Zmarł w Warszawie.

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps, Dział Rękopisów Biblioteki Narodowej; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

BUCEWICZ-WRĘBA Jan, ur. 13 X 1883 r. w majątku Jadrany na Żmudzi, zm. w 1967 r. w Łodzi; ziemianin, adwokat kowieński, poseł na Sejm trzech kadencji Republiki Litewskiej. Gimnazjum ukończył w Libawie w 1910 r., następnie wstąpił na Uniwersytet w Petersburgu, gdzie studiował prawo. Mieszkając w Petersburgu od 1912 r. był adwokatem. W 1921 r. powrócił na Litwę i zamieszkał w majątku Jadrany, równocześnie prowadził praktykę adwokacką w Szawlach. Uważał się za Polaka, działał w środowiskach polskich na Litwie. W latach trzydziestych zszedł ze sceny politycznej i społecznej. Po drugiej wojnie światowej wyjechał do Polski, osiedlił się w Łodzi, gdzie zmarł.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; A. Bokszyski. *Ostatni polscy posłowie do litewskiego III Sejmu*. „Znad Wilii" 1999, nr 23, s. 5; K. Buchowski, *Polacy w niepodległym Państwie Litewskim 1918–1940*. Białystok 1999; B. Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps, Dział Rękopisów BN.

BUCEWICZOWA Eleonora, z Ładzic Walickich, pseud. Nora Walicka; poetka, publicystka, żona adwokata kowieńskiego i posła Bolesława Wręby-Bucewicza. Miała zdolności pisarskie i w latach dwudziestych i trzydziestych drukowała w pismach polskich w Kownie artykuły i wiersze, a także dramaty. Jeden z nich – *Dziś pani mi się śniła* – wydała drukiem w 1939 r. w Kownie.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

BUDZYŃSKI Wiktor, ur. 7 III 1888 r. w majątku Eustachowo powiatu wyłkowyszkowskiego na Suwalszczyźnie, zm. w 1976 r. w Puszczykowie pod Poznaniem; ziemianin, rolnik, działacz społeczny, poseł na Sejm RL.

Z początku uczył się w gimnazjum w Mariampolu, następnie przeniósł się do Rygi, tam w 1907 r. ukończył Gimnazjum Aleksandrowskie. Studia rolnicze odbywał w Krakowie na Uniwersytecie Jagiellońskim. Po ich ukończeniu w 1911 r. wyjechał na roczną praktykę rolniczą do b. Księstwa Poznańskiego, gdzie pracował we wzorowo prowadzonym gospodarstwie rolnym. Tam zapoznał się z działalnością polskich organizacji społecznych i zrzeszeń ekonomicznych. Pobyt w Poznańskiem zainspirował Budzyńskiego do pracy społecznej na Litwie. W 1912 r. ojciec przekazał mu majątek Eustachowo. Gospodarował tam do wybuchu pierwszej wojny światowej. W 1915 r. zmuszony był ewakuować się na wschód. Przebywał w Mohylowie, wstąpił tam do Centralnego Komitetu Obywatelskiego Królestwa Polskiego, opiekującego się uchodźcami polskimi w Rosji. Po powrocie na Litwie odbudował zrujnowane przez wojnę gospodarstwo, równocześnie rozpoczął pracę społeczną na rzecz mniejszości polskiej na Litwie. W 1923 r. został wybrany z okręgu kowieńskiego na posła do Sejmu RL II kadencji, natomiast w 1926 r. został posłem na Sejm RL III kadencji. W latach 1924–1935 społecznie pracował jako prezes Związku Polaków na Litwie „Pochodnia”, był wtedy niekwestionowanym przywódcą Polaków litewskich. Po 1935 r. wycofał się z życia społecznego. Wojnę i okupację niemiecką przeżył na Wileńszczyźnie, w 1945 r. wyjechał z rodziną do Polski, osiadł w Puszczykowie pod Poznaniem. Pozostawił polityczny pamiętnik z okresu działalności na Litwie *Ze wspomnień dwudziestolecia w Republice Litewskiej 1919–1940*, mps w Dziale Rękopisów Biblioteki „Ossolineum”, oraz *Dwie polskie instytucje ekonomiczne w Republice Litewskiej*, mps w Dziale Rękopisów Biblioteki „Ossolineum”. Zmarł w Puszczykowie, tam pochowany.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; K. Buchowski, *Polacy w niepodległym Państwie Litewskim 1918–1940*. Białystok 1999. A. Bokszyski, Ostatni polscy posłowie do litewskiego III Sejmu. „Znad Wilii” 1999, nr 23, s. 5.

3. **BUKOWSKA** Irena, z Dowgwiłłowiczów, zm. w 1983 r. w Warszawie; tłumaczka literatury litewskiej; przełożyła nowelę Antanasa Vaičiūlaitisa *Przez rozbity witraż*, opublikowaną w 1938 r. w „Kurierze Wileńskim”; w 1939 r. pracowała nad przekładem jednego z utworów Sofii Kymantaitė-Čiurlionienė; w lipcu–sierpniu 1939 r. towarzyszyła wycieczce polskich literatów po Litwie. Wspomnienia z tej wycieczki ukazały się drukiem dopiero w 1997 r. w „Kurierze Wileńskim”. Po wojnie wyjechała do Polski, m.in. mieszkała w Warszawie.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

22. **BUKOWSKA** Kazimiera; nauczycielka gimnazjum polskiego w Poniewieżu, od 1922 r. członkini Sekcji Dramatycznej Towarzystwa „Oświata" w Poniewieżu, występowała m.in. w sztuce Michała Bałuckiego *Klub Kawalerów*, Aleksandra Fredry *Damy i huzary*, Stefana Krzywoszewskiego *Głuszec*.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

BUKOWSKI Stanisław, ur. w 1903 r. w zaścianku Dowgieliszki powiatu kowieńskiego, zm. w 1977 r. w Warszawie; inżynier budowlany; działacz młodzieżowy na Litwie, członek korporacji „Lauda". W latach 1930–1931 członek zarządu Związku Polskiej Młodzieży Akademickiej Litwy; od 1935 r. członek zarządu Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Pochodnia" w Kownie. W 1947 r. wyjechał do Polski, mieszkał w Warszawie, pracował w Instytucie Techniki Budowlanej.

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps, Dział Rękopisów Biblioteki Narodowej; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

23. **BUŁTRYMOWICZ** M.; znany sportowiec polski na Litwie w okresie międzywojennym: członek drużyny piłki nożnej, członek drużyny koszykówki, a także pięściarz Polskiego Klubu Sportowego „Sparta" w Kownie.

Gąsiorowski, *Polski ruch sportowy w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 2001.

BUMBUL Joanna, z Tymulów, córka Eugeniusza i Marii z Gorszwinów, ur. 10 VI 1963 r. w Wilnie; lekarz-ginekolog. Ukończyła Szkołę Średnią nr 19 (obecnie Szkoła Średnia im. Władysława Syrokomli) w Wilnie z najwyższym wyróżnieniem – złotym medalem; w latach 1983–1989 studiowała medycynę na Uniwersytecie Wileńskim, następnie w latach 1989–1991 odbyła studia podyplomowe, uzyskując specjalizację lekarza położnika-ginekologa. Od 1999 r. jest na zaocznych studiach doktoranckich w Akademii Medycznej w Warszawie, przygotowuje rozprawę doktorską nt. *Przyczyn zaburzeń miesiączkowania u dziewcząt, ze szczególnym uwzględnieniem zaburzeń endokrynologicznych*. Pracuje jako lekarz położnik-ginekolog w Poradni dla Kobiet w dzielnicy Szeszkinie w Wilnie, od 1995 r. jako specjalista ginekologii dziecięcej i dziewczęcej jest konsultantem w tej przychodni, od 2000 r. pracuje też w Centrum Medycyny Rodzinnej. Od założenia w 1989 r. Polskiego Stowarzyszenia Medyków na

Litwie czynnie uczestniczy w jego działalności, od 1999 r. jest członkiem Zarządu PSML. Jest też członkiem Zarządu Towarzystwa Ginekologii Dziecięcej i Dziewczęcej Krajów Nadbałtyckich; członek Zarządu Międzynarodowej Federacji Lekarzy „Ruch za życie" na Litwie. Artykuły na tematy ginekologiczne publikowała w czasopismach naukowych „Lithuanian Obsterics & Gynecology", „Ultrasound diagnostics in obsterics and gynecology", „Magazyn Medyczny", „Sveikata". Artykuły popularnonaukowe drukowała w czasopismach „Šeima", „Laima", „Moteris", a także w dzienniku „Kurier Wileński". W latach 1981–1991 była członkiem Polskiego Zespołu Ludowego Pieśni i Tańca „Wilia". Mąż Mirosław (ur. 1961), córka Elżbieta (ur. 1989), syn Emiliusz (ur. 1994). Mieszka w Kamionce rej. wileńskiego.

Informacja J. Bumbul, archiwum M.J.

BURBIANKA Marta, córka Heliodora i Jadwigi z Huszczów, ur. 18 III 1998 r. w Ryngwianach w powiecie szawelskim na Żmudzi, zm. 29 X 1973 r. we Wrocławiu; nauczyciel akademicki, doktor filozofii, profesor. W 1911 r. wstąpiła do IV klasy gimnazjum prywatnego Anny Jastrzębskiej w Rydze, które ukończyła w 1915 r. Wyjechała do Witebska, dokąd wkrótce przedostał się jej ojciec Heliodor Burba. W 1916 r. wyjechała do Petersburga, gdzie w gimnazjum Jastrzębskiej ukończyła VIII klasę pedagogiczną; następnie wróciła do Witebska, gdzie udzielała prywatnych lekcji w domach polskich. W 1918 r. wyjechała do Wilna, gdzie w 1919 r. wstąpiła na Uniwersytet Stefana Batorego jako wolna słuchaczka. Po roku przerwała studia i dopiero w 1927 r. ponownie wstąpiła na Wydział Humanistyczny USB, który ukończyła w 1931 r. ze stopniem magistra filozofii w zakresie historii. Od 1 listopada 1931 r. do 15 maja 1933 r. pracowała w Muzeum Towarzystwa Przyjaciół nauk w Wilnie, równocześnie przygotowywała pracę doktorską na temat: *Działalność Rotundasa jako wójta wileńskiego* i 1 lipca 1933 r. uzyskała w Uniwersytecie Stefana Batorego stopień naukowy doktora filozofii. W kwietniu 1933 r. wyjechała do Kowna, gdzie do września 1937 r. pracowała jako nauczycielka historii i języka polskiego w Gimnazjum im. Adama Mickiewicza. W 1937 r. przeniosła się do Gimnazjum Polskiego w Poniewieżu. W latach 1940–1944 pracowała w gimnazjum litewskim w Kupiszkach. Była członkiem ruchu oporu na Litwie. Od 1944 do 1946 r. pracowała jako tłumaczka i kancelistka

w Urzędzie Pełnomocnika ds. Repatriacji. Działaczka oświatowa na Litwie, wygłaszała odczyty na tematy kulturalne i oświatowe; instruktor Polskiego Klubu Sportowego „Sparta" w Kownie; organizatorka polskich drużyn harcerskich na Litwie, kierownik tajnego harcerstwa; w latach 1934–35 członek zarządu Towarzystwa „Pochodnia" w Kownie; w latach 1931–34 starszy korporant Związku Studentek Polek Uniwersytetu Witolda Wielkiego „Znicz". W 1946 r. wyjechała do Polski i osiedliła się we Wrocławiu, pracowała w Uniwersytecie Wrocławskim. Od 1 czerwca 1946 r. objęła stanowisko st. asystentki Katedry Słowiańszczyzny Wschodniej, a od 1 sierpnia tegoż roku została przeniesiona na stanowisko pracownika naukowego do Biblioteki Uniwersyteckiej. Pracowała tam na różnych stanowiskach, równocześnie zajmując się pracą naukową. Jej dorobek wynosi 67 pozycji bibliograficznych. W 1955 r. otrzymała tytuł naukowy docenta, a w 1966 r. Rada Państwa przyznała jej tytuł profesora nadzwyczajnego Uniwersytetu Wrocławskiego. W 1968 r. przeszła na emeryturę. Została odznaczona Medalem 10-lecia Polski Ludowej, Złotym Krzyżem Zasługi. Pochowana na cmentarzu przy ulicy Osobowickiej we Wrocławiu.

Wróblewski, Profesor Marta Burbianka (1898–1973). „Warmia i Mazury" 1989, nr 14; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; A. Gąsiorowski, *Polski ruch sportowy w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 2001.

BUTĖNIENĖ Janina, z Jurgielewiczów, córka Leona i Zofii z Daukszewiczów, ur. 12 III 1934 r. w Trokach; nauczycielka. W 1955 r. ukończyła Średnią Szkołę Pedagogiczną w Trokach i została skierowana do Średniej Szkoły nr 19 (obecnie im. Władysława Syrokomli) w Wilnie, gdzie pracuje jako nauczycielka klas początkowych. Posiada tytuł starszego nauczyciela. Od ponad trzydziestu lat kolportuje dziennik „Czerwony Sztandar" i następnie „Kurier Wileński", „Magazyn Wileński" i „Naszą Gazetę". Uchwałą Kolegium Redakcyjnego dziennika „Kurier Wileński" została wyróżniona kilka razy Dyplomem Honorowym. Była współzałożycielką dziecięcego zespołu artystycznego „Wilenka". Za pracę pedagogiczną otrzymała wiele wyróżnień i nagród, m.in. w 1966 r. – Dyplom Honorowy Ministerstwa Oświaty LSRR, w 1968 – wyróżnienie „Przodownik Oświaty Ludowej", 1969 – Dyplom Honorowy Oświaty Ludowej, 1970 r. – Medal Lenina, w latach 1980, 1981, 1984 Dyplomy Honorowe Ministerstwa

Oświaty LSRR, w 1988 – medal „Weteran Pracy", 1998 – Dyplom Honorowy Ministerstwa Oświaty RL, 1998 – Medal Komisji Edukacji Narodowej RP. Mieszka w Wilnie.

Informacja J. Butėnienė, archiwum M.J.

† **BUTKIEWICZ** Bolesław, ur. w 1883 r. w majątku Dabikinie w powiecie możejkowskim, zm. 31 VIII 1934 śmiercią samobójczą w Kownie; ziemianin, ukończył prawo na Uniwersytecie Petersburskim, po studiach pracował jako sędzia śledczy w Samarkandzie; po pierwszej wojnie światowej wrócił na Litwę, przez pewien czas mieszkał w rodzinnym majątku Piłsudy w powiecie taurogskim; był sekretarzem polskiej frakcji poselskiej, pracował w Polskim Towarzystwie Drobnego Kredytu w Kownie; w 1925 r. członek zarządu Towarzystwa Szerzenia Oświaty wśród Polaków w Kownie; w 1926 r. współorganizator Polskiego Klubu Sportowego „Sparta" w Kownie; od 1930 do 1934 r. redaktor-wydawca „Dnia Kowieńskiego", doradca prawny dziennika polskiego w Kownie. Pochowany w Kownie.

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps, Dział Rękopisów BN; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; *Polski ruch sportowy w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 2001.

BUTKIEWICZ Jan, ur. 15 XII 1916 r. w majątku Skinderyszki koło Kiejdan; ziemianin, lekarz weterynarii; uczył się w domu, następnie w latach 1934–1937 – w Polskim Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Kownie. Szkoły tej nie ukończył. W roku 1938 został powołany do służby wojskowej, którą zakończył w 1940 r. W latach 1940–1944 uczył się w Szkole Geodezji w Kiejdanach, następnie w latach 1946–1952 studiował w Akademii Weterynaryjnej w Kownie. Jako lekarz weterynarii pracował na różnych stanowiskach w rejonie kowieńskim. W 1997 r. odszedł na emeryturę. Mieszka w Raudondvarys w rejonie kowieńskim.

Informacja J. Butkiewicza, archiwum M.J.

BUTLER Konstanty, ur. w 1896 r., zm. 11 VIII 1957 r. w Buenos Aires; długoloetni dyrektor Polskiego Banku w Kownie; w latach trzydziestych działacz Polskiego Klubu Sportowego „Sparta"; w 1938 r. współorganizator Polskiego Klubu Sportowego „Slavia" w Kownie; w 1939 r. organizator harcerstwa polskiego na Litwie. Od 1927 r. skarbnik w Zarządzie Kowieńskiego Oddziału Towarzystwa „Pochodnia", członek Zarządu Głównego Towarzystwa „Pochodnia". W grudniu 1940 r. został aresztowany w Wilnie, osadzony w więzieniu na Łukiszkach, później

zwolniony, ukrywał się najpierw w Wilnie, potem w Kownie. Przeszedł przez zieloną granicę do Guberni Generalnej, tam schwytany przez Niemców, został wywieziony na roboty do Berlina, stamtąd udało mu się wyjechać do Wiednia. Po zakończeniu wojny, w 1948 r. wyjechał z rodziną do Argentyny. Zmarł w Buenos Aires; pochowany na cmentarzu Sanadi.

Mackiewiczowa, *Polacy na Litwie w latach II wojny światowej.* Bydgoszcz 1995; A. Gąsiorowski, *Polski ruch sportowy w Republice Litewskiej 1919–1940.* Olsztyn 2001.

BUTOWTÓWNA Helena; aktorka-amatorka, w 1919 r. członkini Muzyczno-Dramatycznego Towarzystwa „Lutnia" w Kownie, później Sekcji Dramatycznej Ogólnego Polskiego Związku Zawodowego Ludzi Pracy, występowała m.in. w sztukach Hajoty *Co zwycięża*, Andrzeja Marka *Bzik mojej żony*, obrazku ludowym *Przybłęda*, Adama Grzymały-Siedleckiego *Spadkobierca*.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940.* Olsztyn 1997.

BUTRYM Jerzy, syn Antoniego i Zofii z Szymkiewiczów, ur. 1 I 1897 r. w Nowym Mieście, pow. Poniewież, zm. 11 V 1981 r. w Londynie, pochowany na cmentarzu North Shenn w Londynie. Zawód wyuczony – inżynier agronom, zawód wykonywany – zarządzanie majątkiem Polesie, zarządzanie bankiem. Studiował na politechnice w Rydze i uzyskał w 1926 r. dyplom ukończenia studiów w specjalności inżyniera agronoma. Po ukończeniu studiów do drugiej wojny był zarządcą w majątku Polesie, którego był właścicielem. W latach 1935—1940 pełnił funkcję dyrektora Polskiego Banku Towarzystwa Wzajemnego Kredytu w Poniewieżu. Członek Zarządu Poniewieskiego Towarzystwa Wzajemnego Kredytu. Filister „Arkonii". Wywieziony z rodziną w 1944 roku na roboty przymusowe do Niemiec. Po wyswobodzeniu w 1945r. wyjechał do Włoch pod opieką II Korpusu. W 1946 r. przyjechał do Londynu wraz z rodzinami wojskowych II Korpusu. Pracował początkowo jako ogrodnik pod Londynem, następnie jako agronom w Londynie do 1965 r. Po przejściu na emeryturę udzielał się społecznie w polskim środowisku polonijnym w Anglii.

Zebrał i opracował Jerzy Żenkiewicz, UMK Toruń.

BYSTRAM Kazimierz; ziemianin, właściciel majątku Bystrampol w powiecie kiejdańskim, członek korporacji „Arkona" w Kownie, po drugiej wojnie światowej mieszkał w Polsce.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940.* Olsztyn 1997.

BYSTRAM Tadeusz; ziemianin, w 1918 r. współorganizator Towarzystwa „Oświata" w Poniewieżu, skarbnik w zarządzie tego Towarzystwa, od 1920 r. członek zarządu Towarzystwa w niepodległej Litwie.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919 1940*. Olsztyn 1997.

CELLERÓWNA Maria; wychowawczyni polskiej ochronki dla sierot w Kownie. W 1920 r. podpisywała dzienniki „Gazeta Kowieńska" i „Goniec Kowieński", formalny redaktor i wydawca gazety „Dzień Kowieński" w 1921 r.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

CHMIELEWSKA Teresa, córka Michała, ur. 19 I 1932 r. w Kownie; wokalistka (sopran). W 1950 r. ukończyła V Średnią Szkołę w Kownie, w 1955 r. ukończyła Średnią Szkołę Muzyczną im. J. Gruodisa w Kownie, w latach 1955–1960 studiowała wokalistykę w Litewskim Konserwatorium Państwowym w Wilnie. Po ukończeniu studiów w latach 1961–1964 pracowała jako solistka Chóru Radia Litewskiego w Kownie, następnie w latach 1964–1972 była solistką Teatru Muzycznego w Kownie, w latach 1973–1974 – solistka Teatru Opery i Baletu w Wilnie, ponadto w latach 1972–1992 pracowała jako nauczycielka wokalistyki w Średniej Szkole Muzycznej im. J. Gruodisa w Kownie, natomiast w latach 1996–1998 była nauczycielką Szkoły Średniej im. V. Kuprevičiusa w Kownie. Wykonywała solowe partie m.in. w operach G. Rossiniego „Cyrulik sewilski", G. Verdiego „Traviata", G. Pergoliziego „Panna służąca", J. Straussa „Baron cygański", w operetkach: B. Garbulskiego „Czas kochania", G. Portnowa „Uśmiechnij się, Świetłano" i w innych. Śpiewała także partie kompozytorów litewskich. W ciągu trzech lat była kierowniczką polskiego zespołu „Kotwica" w Kownie. Opracowała i wyreżyserowała widowisko „Powrót z dróg cierniowych". Wykonywała solo utwory kompozytorów polskich: S. Moniuszki, F. Chopina, K. Szymanowskiego. Organizowała cykl koncertów muzyki dworskiej. Koncertowała w Rydze, Jełgawie, Moskwie, Leningradzie, Warszawie, Berlinie, Brandenburgu, Weimarze, Wartburgu, Lourdes, Tartu, Tallinie. Jest współzałożycielką Litewskiego Towarzystwa Szlacheckiego w Kownie; członek Związku Esperantystów. W latach 1988, 1989, 1991 zajęła pierwsze miejsce w Konkursie Wokalistów Esperantystów w Estonii i na Łotwie. Utwory muzyczne wykonywała w języku włoskim, francuskim, niemieckim, angielskim, rosyjskim, polskim, litewskim i po łacinie.

W 2001 r. została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi dla Rzeczypospolitej.

Informacja własna T. Chmielewskiej, archiwum M.J.; *Polak w świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą*. Warszawa 2001, s. 52.

CHMIELEWSKI Bohdan, ur. na Litwie Kowieńskiej; profesor matematyki. Ukończył Gimnazjum Polskie w Poniewieżu, następnie Uniwersytet Witolda Wielkiego w Kownie. Obronił doktorat z historii matematyki. Pracował jako nauczyciel w Rosieniach (Raseiniai). Po drugiej wojnie światowej osiadł w Wilnie. Od 1953 r. wykładał matematykę w polskim Instytucie Nauczycielskim w Nowej Wilejce, po zamknięciu tej uczelni pracował w Instytucie Pedagogicznym (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie.

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2000.

CHMIELEWSKI Henryk, syn Michała, brat Teresy; ur. 24 IX 1926 r. w Kownie, zm. 1 III 1991 r. w Kownie; nauczyciel, tłumacz. Naukę rozpoczął w Gimnazjum Polskim im. Adama Mickiewicza w Kownie, następnie uczył się w V Średniej Szkole litewskiej. W 1954 r. ukończył filologię polską w Instytucie Nauczycielskim w Nowej Wilejce, następnie studiował romanistykę w Instytucie Pedagogicznym w Wilnie. Pracował w szkołach polskich w Dowgierdziszkach i Naborowszczyźnie na Wileńszczyźnie, gdzie wykładał język polski, później uczył języka francuskiego w szkołach litewskich w Łoździejach (Lazdijai) i Prenach (Prienai), następnie przeprowadził się do Kowna, gdzie w szkołach uczył języka niemieckiego, przed emeryturą pracował w oddziale technicznym przedsiębiorstwa „Energosiet'projekt" w Kownie jako tłumacz.

Informacja siostry Teresy Chmielewskiej, archiwum M.J.

CHMIELEWSKI Michał, ur. 3 XI 1861 r., zm. 25 X 1937 r. w Kownie; lekarz, polski działacz społeczny w Kownie, syn Aleksandra Chmielewskiego, powstańca 1831 i 1863 r.; studia medyczne ukończył w Uniwersytecie Warszawskim w 1888 r., następnie studiował medycynę w Berlinie (1902). Po powrocie na Litwę w 1904 r. został zmobilizowany i jako lekarz brał udział w wojnie rosyjsko-japońskiej w Mandżurii i w Charbinie. Po powrocie do Kowna rozpoczął działalność społeczną w środowisku polskim. W 1909 r. otworzył Polską Bibliotekę, zorganizował Towarzystwo Szerzenia Oświaty wśród Polaków w Kownie oraz Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół". W 1914 roku został zmo-

bilizowany do armii carskiej, pełnił służbę w szpitalu polowym, a po powrocie z wojny pełnił funkcję głównego lekarza sanitarnego w Kownie. W 1919 r. wydawca „Głosu Kowieńskiego", członek Rady Miejskiej Kowna do 1924 r., następnie aktywny działacz Związku Polaków „Pochodnia". Zmarł w Kownie.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997. Informacje córki Teresy Chmielewskiej, archiwum M.J.

CHOMAŃSKA Genowefa Eulalia, z Praniewiczów, córka Arkadiusza i Joanny z Swilczewskich, ur. 12 I 1941 r. we wsi Wiżowsie rejonu kowieńskiego; inżynier-technolog, tłumaczka, działaczka społeczna i kulturalna; gimnazjum ukończyła w Wilkach. Od 1959 r. mieszka w Kownie, tu ukończyła politechnikę i 30 lat pracowała jako inżynier technolog, konstruktor, była kierownikiem działu standaryzacji; od 1995 r. pracuje w prokuraturze kowieńskiej jako tłumaczka. Wiele lat pasjonowała się sportem, uprawiała narciarstwo, siatkówkę i koszykówkę, także strzelectwo. W pracy społecznej zajmowała różne stanowiska: była prezesem sądu koleżeńskiego, prezesem Koła Kobiet. Przez 30 lat śpiewała w chórze zakładowym, także aktywnie uczestniczyła w Polskim Zespole Folklorystycznym „Kotwica". Od 1991 r. jest prezesem Kowieńskiego Oddziału Związku Polaków na Litwie. Publikowała różne artykuły w prasie polskojęzycznej na Litwie oraz w prasie litewskiej. Jest współzałożycielką zespołu śpiewaczego „Cante Kovnensis". Mąż Włodzimierz. Mieszka w Kownie.

Informacja G. Chomańskiej, archiwum M.J.

CHOMICZ Witold; inżynier budowlany. Ukończył Gimnazjum im. A. Mickiewicza w Wilnie. W czasie wojny walczył na froncie. Powrócił do Wilna, gdzie wiele lat pracował w budownictwie.

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2000.

CHOMIŃSKI Zbigniew; ziemianin, czołowy aktor-amator Sceny Amatorskiej Towarzystwa „Oświata" w Poniewieżu w l. 1930–1938, grał w ponad dwudziestu sztukach dramatycznych, m.in. Aleksandra Fredry *Ciotunia*, Bolesława Gorczyńskiego *Bagienko*, Władysława Koziebrodzkiego *Stryj przyjechał*, Tadeusza Rittnera *W małym domku*. Po 1945 r. wyjechał do Polski.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919 1940*. Olsztyn 1997.

CHOROSZEWSKI Jerzy, syn Dionizego i Heleny z Wojnowskich, ur. 22 II 1928 r. w Wilnie; ekonomista, b. doradca ministra energetyki LSRR. W 1949 r. ukończył Szkołę Średnią nr 5 w Wilnie, następnie Instytut Ekonomiczny w Moskwie. Po ukończeniu studiów w 1954 r. skierowany został do pracy w Litewskim Urzędzie Planowania Gospodarczego. Pracował jako ekonomista, kierownik Wydziału Energetyki i Paliw Państwowej Komisji Planowania LSRR. W 1990 r. przeszedł do pracy w Ministerstwie Energetyki jako doradca ministra, następnie pracował w Departamencie Energetyki przy Ministerstwie Gospodarki. Od r. 2000 jest na emeryturze. Członek Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Polskich. Opublikował kilkadziesiąt artykułów na tematy gospodarcze w czasopismach polskich, litewskich i rosyjskich. Autor pamiętnika (pod pseudonimem J. Prawdzic) w zbiorku *Wspomnienia Polaków na Litwie (1939–1990)*. Żona Tatjana, syn Jerzy. Mieszka w Wilnie.

Informacja J.Choroszewskiego, archiwum M.J. „Technik Wileński", 2001, nr 3, s. 4.

CHRYSTOWSKI (CHRISTAUSKAS) Juliusz (Julius), syn Henryka i Ireny z Giżyńskich, ur. 5 IX 1944 r. w Remigole (Ramygala), rejonu poniewieskiego; inżynier drogowy, docent doktor nauk technicznych. W latach 1961–1963 studiował geologię na Uniwersytecie Wileńskim, w latach 1963–1966 – na Politechnice Kowieńskiej, gdzie otrzymał dyplom inżyniera dróg i mostów, w latach 1969–1972 odbył studia doktoranckie w Instytucie Inżynierów Budownictwa w Wilnie. Ponadto przebywał na studiach podwyższenia kwalifikacji zawodowej: w 1979 – Moskiewski Instytut Inżynierów Geodezji, Aerofotografii i Kartografii, 1983 – Moskiewski Instytut Inżynierów Geodezji Aerofotografii i Kartografii, 1988 – Moskiewski Instytut Inżynierów Budowlanych, 1990 – Wileński Instytut Inżynierów Budownictwa, 1992–1993 – Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, 1993 – University of Wisconsin w Madison, 1994 – Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, 1997 – Swedish National Road and Transport Research Institut w Linkoping, 2000 – Uniwersytet Techniczny w Wilnie. W 1973 r. obronił pracę doktorską na temat *Kontrola jakości mieszanek*

betonu asfaltobetonowego. Od 1981 r. posiada tytuł docenta. W latach 1962–1963 pracował jako starszy preparator katedry w Uniwersytecie Wileńskim. W 1963 r. był robotnikiem I kategorii w Zarządzie Dróg Publicznych w Kownie; w 1966 – technik w Belgiprodor w Mińsku, w l. 1967–1968 inżynier w Instytucie Projektowania Budownictwa Miejskiego w Wilnie; 1968–1969 – starszy inżynier w Instytucie Projektowania Budownictwa Miejskiego w Wilnie; 1969–1972 – doktorant w Instytucie Inżynierów Budownictwa w Wilnie; 1972–1974 – młodszy pracownik naukowy w Instytucie Inżynierów Budownictwa w Wilnie; 1974–1977 – starszy pracownik naukowy w Instytucie Inżynierów Budownictwa w Wilnie; 1977–1981 – p.o. docenta w Instytucie Inżynierów Budownictwa w Wilnie; 1981–1988 – docent w Instytucie Inżynierów Budownictwa; 1988–1990 – docent w drodze konkursu w Instytucie Inżynierów Budownictwa w Wilnie; 1990–1991 – dyrektor studiów podyplomowych w Instytucie Inżynierów Budownictwa w Wilnie; 1991–1992 – docent w Instytucie Inżynierów Budownictwa w Wilnie; 1992–1994 – docent w Uniwersytecie Technicznym w Wilnie; od 1994 docent w Uniwersytecie Technicznym im. Giedymina w Wilnie. W latach 1964–1966 był działaczem komsomolskim na Politechnice Kowieńskiej, w latach 1981–1982 – działacz związków zawodowych; od 1990 r. członek Stowarzyszenia Naukowców Polaków na Litwie, w l. 1998–2001 – członek zarządu SNPL, w l. 1992–2001 – członek Stowarzyszenia Naukowców Litwy, w l. 1994–2001 – prezes wileńskiego klubu „KIVANIS-SOSTINL"; od 1988 r. jest koordynatorem programów współpracy pomiędzy instytucjami badawczymi, uczelniami oraz przedsiębiorstwami na Litwie i w Polsce, współpracuje ze Stowarzyszeniem Architektów Polskich w Warszawie, Wrocławiu, z Instytutem Badawczym Dróg i Mostów w Warszawie, Instytutem Transportu Samochodowego w Warszawie, Instytutem Gospodarki Komunalnej i Przestrzennej w Warszawie i innymi instytucjami polskimi; jest koordynatorem współpracy między Politechniką Warszawską i Uniwersytetem Technicznym im. Giedymina w Wilnie; w l. 1997–1998 – lokalny ekspert w projekcie PHARE „Development of Intermodal and Combined Transport in Lithuania"; od 1997 – inicjator oraz organizator szkoleń w zakresie agroturystyki na Litwie. Opublikował 86 prac naukowych z dziedziny budowy dróg i mostów i agroturystyki w języku rosyjskim, litewskim, polskim, angielskim; w języku polskim m.in.: *Regulowanie procesu technologicznego mieszanek*, „Drogownictwo", 1976, nr 6; *Ocena*

jednorodności betonu asfaltowego. „Drogownictwo", 1978, nr 12; *Uzdolnienia a wyniki studiów w wyższej szkole technicznej.* „Życie Szkoły Wyższej", 1982, nr 7–8, s. 69–73; *Badania stałości składu mieszanek betonu asfaltowego drobnoziarnistego przy różnym czasie mieszania.* „Drogownictwo", 1982, nr 8–9; *Uzdolnienia a wyniki studiów w uczelni technicznej.* „Życie Szkoły Wyższej", 1985, nr 10, s. 49–54; *Uwarunkowania rozwoju agroturystyki w regionie transgranicznym polsko-litewskim.* Wieś letniskowa i agroturystyka. Pod redakcją W. Misiaka i D. Karolczuk. Wrocław, 1999, s. 9–25; *Problemy kształcenia kadr dla agroturystyki.* W: Materiały konferencji „Turystyka jako źródło przemian społecznych i ekonomicznych". Kielce 1999, s. 183–195; *Infrastruktura drogowa i bezpieczeństwo ruchu na przykładzie Wileńszczyzny.* W: Infrastruktura techniczna obszrów wiejskich. Międzynarodowa konferencja naukowo-techniczna. Kielce 1–2.03. 2000, Zbiór referatów. Warszawa, 2000, s. 65–71, i inne. W 1973 r. otrzymał Dyplom Honorowy Ministra Szkolnictwa Wyższego i Średniego Specjalnego LSRR, w 1976 – odznakę związkową Centralnej Rady Związków Zawodowych, 1977, 1978, 1980 – Dyplomy Honorowe Stowarzyszenia Ochrony Przyrody Litwy, 1981, 1982 – Dyplomy Honorowe Instytutu Inżynierów Budownictwa. Żona Ona-Anell, córki Edyta i Justyna. Mieszka w Rudominie, rej. wileński.

Informacja J. Chrystowskiego, archiwum M.J.

CIECHANOWICZ Jarosław, ur. 20 V 1949 r w Vievis; artysta muzyk. W 1973 r. ukończył Wydział Instrumentów Dętych Akademii Muzycznej RL. Od 1970 r. pracuje w Orkiestrze Litewskiego Radia i Telewizii, w latach 1970–1985 – gitarzysta, 1985–1991 – dyrygent, od 1991 r. kierownik artystyczny i główny dyrygent; od 1975 r. jest wykładowcą gry na gitarze w Konserwatorium Wileńskim; od 1996 r. – członek Związku Muzyków; autor ponad 100 utworów muzyki jazzowej i rozrywkowej. Żona Alfreda, córka Jolanta (ur. 1966), syn Józef (ur. 1967). Mieszka w Wilnie.

Polak w świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą. Warszawa 2001, s. 50.

3.31. **CYWIŃSKI** Tadeusz; inżynier-rolnik, od 1 stycznia 1930 do stycznia 1931 r. redaktor odpowiedzialny pisma „Poradnik Rolnika", wydawanego przez Kowieński Związek Producentów Rolnych.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940.* Olsztyn 1997.

CZAPLIŃSKA Beata, córka Romualda i Lucji z Bajków, ur. 14 V 1975 r. w Wilnie; ekonomistka. Ukończyła Szkołę Średnią im. Adama Mickiewicza w Wilnie, następnie roczne kolegium handlowe; studiowała w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie, gdzie otrzymała dyplom magistra ekonomii, studiowała też krótko ekonomię na Uniwersytecie Notre Dame w USA. Półtora roku pracowała jako dyrektor przedstawicielstwa polskiej firmy handlowej „Fine Fashion". Od czerwca 2001 roku jest zastępcą dyrektora ds. programowych Domu Kultury Polskiej w Wilnie. Mieszka w Wilnie.

Informacja B. Czaplińskiej, archiwum M.J.

CZARNOCKA Zofia, córka Ksawerego, ur. w 1870 r. w Warszawie, zm. w 1958 r. w Kownie; bibliotekarka; córka powstańca 1863 r.; na Litwę przyjechała podczas pierwszej wojny światowej, była członkinią i działaczką Polskiej Organizacji Wojskowej; w latach dwudziestych prowadziła bibliotekę oświatową w Kownie; była wiceprezeską Tajnego Komitetu Pomocy Więźniom Politycznym. W 1937 r. wyjechała do Polski, ale podczas drugiej wojny światowej wróciła do Kowna. Tam mieszkała do końca życia. Pochowana na cmentarzu w Pietraszunach k. Kowna.

Jackiewicz. *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

CZECZOT Włodzimierz, syn Karola i Józefy z Łuckiewiczów, ur. 5 IX 1919 r. w m. Chojniki, obwodu homelskiego na Białorusi w rodzinie polskiej; historyk, pedagog, działacz oświatowy, profesor, oficer WP – podpułkownik rezerwy. W 1942 r. ukończył historię na Uniwersytecie Moskiewskim. Po ukończeniu uniwersytetu jako ochotnik wstąpił do Armii Czerwonej z prośbą o skierowanie na front. W maju 1943 r., jako Polak, został skierowany do miejscowości Sielce nad Oką, gdzie formowano Pierwszą Dywizję Piechoty im. Tadeusza Kościuszki. Uczestniczył w or-

ganizacji dywizji jako pomocnik szefa sztabu 2 Pułku Piechoty. Brał udział w bitwie pod Lenino, w wyzwalaniu Warszawy, w walkach na Pomorzu, w forsowaniu Odry i zakończył szlak bojowy w Berlinie. W Pierwszej Dywizji Piechoty im. T. Kościuszki zajmował stanowiska pomocnika szefa sztabu 2 Berlińskiego Pułku Piechoty, szefa sztabu 2 Berlińskiego PP, szefa wydziału operacyjnego sztabu Pierwszej Dywizji Piechoty im. T. Kościuszki. W czerwcu 1948 r. został zdemobilizowany i w stopniu majora Wojska Polskiego powrócił do ZSRR. W latach 1948–1951 był dyrektorem Szkoły Średniej w Postawach, obwód Mołodeczno na Białorusi; w 1951 – zastępca kierownika obwodowego Wydziału Oświaty w Mołodecznie; 1951–1955 – dyrektor polskiej Szkoły Średniej w Niemenczynie na Litwie; 1955–1961 – dyrektor polskiego Instytutu Nauczycielskiego w Nowej Wilejce; 1961–1969 – dziekan Wydziału Polonistyki Instytutu Pedagogicznego w Wilnie; 1969–1997 – prodziekan Oddziału Języka i Literatury Polskiej Uniwersytetu Pedagogicznego, od 1967 r. docent doktor nauk humanistycznych, od 1997 r. – profesor Katedry Politologii Uniwersytetu Pedagogicznego w Wilnie. Posiada tytuł zasłużonego wykładowcy Republiki Litewskiej (1975). W 1969 r. z jego inicjatywy została nawiązana współpraca naukowo-dydaktyczna między Instytutem Pedagogicznym w Wilnie a Uniwersytetem Wrocławskim; w ciągu 25 lat pełnił funkcję zastępcy prezesa Litewskiego Oddziału Towarzystwa Przyjaźni Radziecko-Polskiej; jest jednym z organizatorów Dobroczynnego Stowarzyszenia Kombatantów Polskich na Litwie. Opublikował 16 prac naukowych, m.in.: monografia *ZSRR–PRL. Współpraca gospodarcza.* (Kowno 1988), monografia *Współpraca ZSRR i PRL. 1966–1975* (Kowno, 1978); *Udział 3 Grodzieńskiego Korpusu Kawalerii Gwardii w wyzwoleniu ziem Północno-Wschodniej Polski* (Białystok 1966); *Wilnius–Wrocław. Współpraca polonistów.* „Wiadomości" (Wrocław), 31 X 1971; *Naukowo-techniczna współpraca ZSRR i PRL* (Wilno 1967), *ZSRR–PRL. Współpraca gospodarcza* (Wilno 1968). Ponad 50 artykułów opublikował w prasie na Litwie, m.in. w dzienniku polskojęzycznym „Czerwony Sztandar". Posiada następujące odznaki, odznaczenia i ordery: odznaka „Przodownik Oświaty Republiki Litewskiej (1967), odznaka Zasłużony dla Kultury Polskiej (1972), odznaka Braterstwa Broni (1975), Odznaka Kościuszkowska (1946), Odznaka Grunwaldzka (1946), Odznaka Budowniczy Huty Katowice (1978); został odznaczony Krzyżem Walecznych, Krzyżem Bitwy pod Lenino, Krzyżem Kawalerskim Orderu Zasługi RP, Srebrnym Krzyżem Zasługi, ponadto medalami: Srebrny Medal Zasłużonym na Polu Chwały, Brązowy Medal Zasłużonym na Polu Chwały, medal Za Udział w Walkach

o Berlin, medal Za Warszawę 1939–1945, medal Za Odrę, Nysę i Bałtyk, medal Zwycięstwa i Wolności. Mieszka w Wilnie.

Informacja W. Czeczota, archiwum M.J.

CZEPOWICZ Aleksander; członek Polskiego Klubu Sportowego „Sparta", działał w sekcji piłki nożnej, uczestniczył w zawodach lekkoatletycznych (bieg na 100 m), członek sekcji wioślarskiej.

Gąsiorowski, *Polski ruch sportowy w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 2001.

CZEPOWICZ Wiktor; członek sekcji piłki nożnej i koszykowej Polskiego Klubu Sportowego „Sparta" w Kownie.

Gąsiorowski, *Polski ruch sportowy w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 2001.

CZEPOWICZ Władysław; sportowiec, czołowy zawodnik Polskiego Klubu Sportowego „Sparta" w Kownie w latach 30., brał udział w wyścigach kajakowych.

Gąsiorowski, *Polski ruch sportowy w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 2001.

CZERNIEWSKA Irena, po mężu Horodniczowa; lekarz ginekolog. Przed wojną ukończyła Gimnazjum Sióstr Nazaretanek, studiowała medycynę na Uniwersytecie Stefana Batorego. W 1951 r. razem z mężem Aleksandrem Horodniczym, architektem, wyjechała do Rumunii. W 1956 r. na Uniwersytecie w Bukareszcie ukończyła medycynę. Mieszka w Wilnie.

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2000.

CZERNIEWSKI Edmund, ur. w 1885 r. w Wilnie, zm. w 1961 r.; pracownik kolejnictwa. Studia wyższe ukończył w Petersburgu. W okresie międzywojennym był dyrektorem jednego z departamentów Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych w Wilnie. Po wojnie pozostał w Wilnie, pracował na kolei. Pochowany na Rossie.

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2000.

CZERNIEWSKI Edmund, syn Edmunda, ur. w 1928 r. w Wilnie; inżynier budowlany. Przed wojną uczęszczał do prywatnej szkoły „Świt", podczas okupacji uczył się na tajnych kompletach, po wojnie ukończył Szkołę Średnią na Lipówce, następnie studiował w Instytucie Inżynierów Budowlanych w Leningradzie. Po ukończeniu studiów pracował w Wilnie jako inżynier budowlany. Mieszka w Wilnie.

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2000.

CZERNIS Aleksander, ur. w 1909 r. w Wilnie, zm. 27 III 1983 r. w Wilnie; reżyser-scenarzysta, scenograf, aktor. W 1929 r. uczęszczał do szkoły filmowej Związku Artystów Sztuki Kinematograficznej w Wilnie. Był aktorem filmowym. Po drugiej wojnie światowej pozostał w Wilnie. Wiele zdziałał na polu odrodzenia polskiego w powojennym ruchu teatralnym w mieście nad Wilią. We wrześniu 1962 r. przy współudziale dr. Jerzego Ordy założył Polski Zespół Teatralny przy Wileńskim Pałacu Kolejarzy. 9 lutego 1963 r. – jak podaje Jerzy Surwiło – zespół zadebiutował występem w Instytucie Doskonalenia Nauczycieli Litwy przed nauczycielami szkół polskich Wileńszczyzny. Zespół Teatralny Czernisa przestał istnieć we wrześniu 1964 r. Następne dwadzieścia lat życia mieszkał w Wilnie imając się różnych zajęć. Pochowany na cmentarzu Bernardyńskim.

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2000.

CZERNIS Kazimierz; doktor nauk przyrodniczych. Ukończył Szkołę Średnią nr 29 (obecnie Szkoła Średnia im. Szymona Konarskiego) w Wilnie. Pracuje w Instytucie Teorii Fizyki i Astronomii AN Litwy, bada komety oraz fizyczne i chemiczne właściwości gwiazd. Odkrył i opisał komety: Czernis–Petrauskas – 1980, Czernis – 1983, Czernis–Kiuchi–Nakamura – 1990, C/1999Y2 – 1999. Mieszka w Wilnie.

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2000.

CZOBOT Medard, syn Aleksandra i Konstancji z Frąckiewiczów, ur. 26 V 1928 r. w Miednikach k. Wilna; lekarz internista, doktor nauk medycznych, docent, polityk. W 1949 r. ukończył polskie V Gimnazjum w Wilnie (obecnie Gimnazjum im. Joachima Lelewela), jednocześnie w Kowieńskiej Szkole Farmaceutycznej zdał eksternistycznie egzaminy i w 1949 r. otrzymał dyplom prowizora aptekarskiego. Po ukończeniu szkoły rozpoczął pracę w wileńskiej aptece nr 6 przy ulicy Wielkiej (Didzioji), początkowo w charakterze ucznia aptekarskiego, a następnie asystenta. W 1950 r. wstąpił na Wydział Lekarski Uniwersytetu Wileńskiego. W czasie studiów brał czynny udział w Naukowym Towarzystwie Studentów, wygłosił kilka referatów na konferencjach naukowych studentów w Wilnie, Kownie, Tartu. W ramach Koła Anatomicznego wykonał suchy preparat kończyny górnej człowieka, który został przekazany do Muzeum Anatomi-

cznego Uniwersytetu i służy jako pomoc poglądowa przy nauczaniu studentów anatomii. Od 1953 r. był prezesem Towarzystwa Naukowego Studentów. W 1956 r. ukończył studia medyczne z wyróżnieniem. W latach 1956–1960 pracował jako lekarz internista w poliklinice kolejowej m. Wilna. Od 1960 r. pracuje w Wileńskim Instytucie Eksperymentalnej i Klinicznej Medycyny, w latach 1975–1990 był wicedyrektorem ds. nauki. W 1964 r. obronił pracę doktorską poświęconą badaniom funkcji mięśnia sercowego u pacjentów z reumatycznymi wadami serca. W 1968 r. otrzymał tytuł docenta; kieruje kilkuosobową grupą naukowców prowadząc badania z dziedziny reumatologii, gerontologii oraz pokrewnych nauk, kieruje pracą aspirantów i doktorantów. Od 1966 r. współpracuje z warszawskim Instytutem Reumatologicznym, od 1990 r. jest naczelnym gerontologiem Ministerstwa Zdrowia RL. Opublikował ponad 700 prac naukowych z dziedziny reumatologii, gerontologii, ekologii. Jest autorem monografii *Sveikata ir ilgaamziskumas (Zdrowie i długowieczność*, 1983), *Sveikata ligi senatves (Zdrowie do starości*, 1986), *Gerontologijos problemos ir situacija Lietuvoje (Problemy gerontologii i sytuacja na Litwie*, 1994), jest autorem filmu „Opieka nad osobami starszymi w rodzinie" (Wilno 2000); od 1997 r. członek kolegium redakcyjnego kwartalnika „Acta Medica Lithuania". Organizował i brał udział w wielu konferencjach i sympozjach naukowych. Od 1953 r. współpracował z gazetą polskojęzyczną „Czerwony Sztandar", prowadził rubrykę „Bądź panem swego zdrowia". Był jednym z założycieli i prezesem Klubu Interesujących Spotkań przy redakcji tej gazety. Był jednym z założycieli Towarzystwa Naukowego Polaków Litwy i pierwszym wiceprezesem tego towarzystwa. Podczas założycielskiego zjazdu Związku Polaków Litwy został wybrany do Zarządu Głównego ZPL. Był członkiem obrad tzw. okrągłego stołu Polska–Litwa w Warszawie w 1989 r. Jest członkiem Stowarzyszenia Litwa–Polska. Był członkiem Komitetu Organizacyjnego I i II Kongresu Polonii Medycznej Świata w Częstochowie w 1991 i 1995 r. W latach 1990–1992 był deputowanym do Rady Najwyższej Litwy; sygnatariusz Aktu Niepodległości Litwy 11 marca 1990 r.; był przewodniczącym Komisji Sejmowej ds. Zdrowia i Opieki Społecznej; w latach 1992–1996 poseł na Sejm RL, był wiceprzewodniczącym międzyparlamentarnej grupy Sejmu RL do współpracy z Polską. W latach 1997–2000 był radnym Rady Miejskiej w Wilnie, członkiem Zarządu Miasta oraz przewodniczącym Komitetu ds. Zdrowia i Środowiska Naturalnego. Od lutego 2001 r. jest przewodniczącym Społecznej Komisji ds. Zdrowia przy Radzie Miejskiej

m. Wilna. W 1995 r. założył w Wilnie Uniwersytet Trzeciego Wieku i został rektorem tej uczelni. W 1991 r. otrzymał nagrodę „Polcul Foundation" z Australii, w 2001 r. został nagrodzony dekretem Prezydenta RL „Medalem Niepodległości", posiada 36 dyplomów Ministerstwa Zdrowia RL za opracowanie i wdrożenie nowych metod diagnostyki i leczenia różnych chorób, w 1998 r. otrzymał tytuł „Zasłużony dla Medycyny Litwy". Żona Marta (ur. 1931, lekarz ginekolog), synowie Wiktor (ur. 1955, lekarz, doktor medycyny, docent) i Stanisław (ur. 1960, inżynier). Mieszka w Wilnie.

Informacja M. Czobota, archiwum M.J.; *Polak w świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą.* Warszawa 2001, s. 57–58; *Kas yra kas Lietuvoje 2000.* Vilnius 2000, s. 150.

CZYŻEWSKI Romuald, ur. 7 II 1883 r. w Warszawie, zm. 9 VIII 1960 r. w Wilnie; pedagog, specjalista wychowania fizycznego i gimnastyki leczniczej. Studiował w Warszawskiej Szkole Gimnastyki Szwedzkiej i Masażu. Po ukończeniu tej uczelni pracował jako instruktor „Sokoła" we Lwowie, następnie był nauczycielem gimnastyki w szkołach średnich. Na początku lat dwudziestych zamieszkał w Wilnie. Tu dał się poznać jako twórca oryginalnej metody gimnastycznej, przeznaczonej dla dzieci w wieku szkolnym, zwanej metodą bezpośredniej celowości ruchu. Przez wiele lat był wizytatorem wychowania fizycznego w Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego, pracował w Seminarium Nauczycielskim w Wilnie. Po drugiej wojnie światowej pozostał w Wilnie, zajmował się gimnastyką leczniczą, pracował w szpitalu św. Jakuba w Wilnie. Pochowany na cmentarzu Rossa.

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe.* Wilno 2000.

DAWIDOWICZ Czesław; nauczyciel, matematyk, dyrektor Gimnazjum Adama Mickiewicza w Wilnie; polski działacz oświatowy na Litwie, wiceprezes Stowarzyszenia Nauczycieli Polskich „Macierz Szkolna" na Litwie. Mieszka w Wilnie.

Kas yra kas Lietuvoje 2000. Vilnius 2000, s. 163.

DAWLEWICZ Mirosław, ur. 26 III 1967 r. w Wilnie; nauczyciel akademicki, językoznawca, doktor nauk humanistycznych; w 1985 r. ukończył Szkołę Średnią im. Władysława Syrokomli w Wilnie i wstąpił do Instytutu Pedagogicznego na Wydział Filologii Polskiej; studia przerwała służba w Armii Radzieckiej. W 1987 r. po powrocie z wojska kontynuował studia polonistyczne w Instytucie Pedagogicznym. W 1989 r. otrzymał

stypendium rządu polskiego na studia polonistyczne w Uniwersytecie Wrocławskim. W 1993 r. ukończył uniwersytet i obronił pracę magisterską pt. *Sytuacja języka polskiego na Litwie po roku 1945.* W latach 1993–1995 odbył dwuletnie studia historyczne w Podyplomowym Studium Historii na Uniwersytecie Wrocławskim. Od 1995 r. jest asystentem w Katedrze Filologii Polskiej Uniwersytetu Wileńskiego. W 1999 r. na podstawie rozprawy doktorskiej napisanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Stanisława Dubisza dotyczącej socjolektu młodzieży polskiego pochodzenia w Wilnie uzyskał w Uniwersytecie Warszawskim stopień naukowy doktora nauk humanistycznych. Jest współzałożycielem i sekretarzem powstałego w 1997 r. Towarzystwa Przyjaciół Polonistyki Uniwersytetu Wileńskiego. W grudniu 2000 r. został wybrany na członka korespondenta Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie z siedzibą w Londynie. Opublikował monografię *Słownictwo socjolektu młodzieży polskiego pochodzenia w Wilnie* (Warszawa 2000) oraz artykuły: *Nazwy części ciała w socjolekcie młodzieży polskiego pochodzenia w Wilnie (na podstawie badań ankietowych)*, w: „Słowa w różnych kontekstach", pod red. S. Dubisza, Warszawa 1998, s. 213–236; *Świadomość językowa młodzieży polskiego pochodzenia w Wilnie (na podstawie badań ankietowych)*, w: „Sytuacja językowa na Wileńszczyźnie. Materiały na sympozjum: Socjo- i psycholingwistyczne uwarunkowania sytuacji językowej w Wilnie i na Wileńszczyźnie", Warszawa 16–18 października 1997 r., pod red. J. Porayskiego-Pomsty, Warszawa 1999, s. 73–80; *Neologizmy w socjolekcie młodzieży polskiego pochodzenia w Wilnie*, „Poradnik Językowy" 1999, nr 5–6, s. 45–53. Jest też tłumaczem tekstów naukowych z języka polskiego na litewski.

Informacja własna M. Dawlewicza, archiwum M.J.

DIOMSZYNA Beata, córka Leonida i Barbary z Kozłowskich, ur. 17 IX 1969 r. w Wilnie; lekarz psychiatra. W latach 1976–1987 uczyła się w Szkole Średniej nr 36 w Wilnie, następnie w latach 1986–1993 studiowała medycynę na Uniwersytecie Wileńskim. Rezydenturę w zakresie psychiatrii dzieci i młodzieży odbyła w latach 1992–1996. W 1995 r. przebywała na stażu naukowym w Collegium Medicum Kliniki Psychiatrii Dzieci i Młodzieży Uniwersytetu Jagiellońskiego, następnie odbyła staż w Instytucie Psychiatrii i Neorologii w Klinice Psychiatrii Dzieci i Młodzieży

w Warszawie. Od 1995 r. pracowała w Klinice Pediatrii Społecznej i Psychiatrii Dziecięcej Uniwersytetu Wileńskiego; od 1998 r. kierownik Ośrodka Zdrowia Psychicznego w Przychodni Wileńskiej, równocześnie pracowała jako psychiatra dzieci i młodzieży w Ośrodku Rozwoju Dziecka w Wilnie; od 1999 r. doktorantka Uniwersytetu Jagiellońskiego; w 2001 r. założyła prywatny gabinet lekarski – „Gabinet lekarza Beaty Diomszyny" w Wilnie. Od 1993 r. należy do Stowarzyszenia Hipnozy na Litwie, od 1997 r. jest członkiem Polskiego Stowarzyszenia Medycznego na Litwie, od 1998 r. – członek Stowarzyszenia Psychoterapii na Litwie, także członek Stowarzyszenia Psychiatrów Litewskich, od 1999 r. – członek Stowarzyszenia Psychiatrów Dzieci i Młodzieży na Litwie. Opublikowała (wspólnie z D. Vicinienl) artykuł naukowy *Trichotilomania: praktyka kliniczna*. „Medicina", 2000, nr 1.; ponadto: *Powiedz „Nie" narkotykom*, „Nasza Gazeta", 1997; *Anorexia nervosa*, „Sveikata", 2000. Uczestniczyła w konferencjach i kongresach naukowych, gdzie wygłaszała referaty naukowe. Mieszka w Wilnie.

Informacja B. Diomszyny, archiwum M.J.

DOBKIEWICZ Ryszard; nauczyciel języka litewskiego w gimnazjum polskim w Kownie w latach 1919–1920, dziennikarz gazety „Ziemia Kowieńska".

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

DOBROWOLSKI August; członek Komitetu Wyborczego Polskiego do Sejmu Litewskiego

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997

DOMASZEWICZ Stanisław, ur. w 1906 r. w Toszczycy w powiecie rohaczewskim na Białorusi w rodzinie kolejarza, zm. w 1984 r. w Warszawie; nauczyciel, dyrektor gimnazjum. W 1920 r. powrócił z rodzicami na Litwę, ukończył Gimnazjum Polskie w Poniewieżu, następnie studia na Uniwersytecie w Paryżu, po ukończeniu których wrócił do Poniewieża. Pracował tu jako nauczyciel, a w latach 1936–1940 był dyrektorem Gimnazjum Polskiego, w latach 1940–1945 nauczyciel w gimnazjum litewskim w Kupiszkach. W 1946 r. wyjechał do Polski i osiedlił się w Wałbrzychu, od 1949 r. mieszkał w Warszawie. Pracował w Zjednoczeniu Przemysłu Sylikatowego.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

DOWDO Lucyna, córka Władysława i Marii Haliny z Rulów, ur. 27 V 1964 r. w Wilnie; dziennikarka. W latach 1971–1982 uczyła się w Szkole Średniej nr 11 (obecnie Gimnazjum im. A. Mickiewicza) w Wilnie. W 1982 r. rozpoczęła studia dziennikarskie na Uniwersytecie Wileńskim, które ukończyła w 1987 r. W tymże roku rozpoczęła pracę w redakcji dziennika polskojęzycznego „Czerwony Sztandar" (obecnie „Kurier Wileński"), pracowała tam na różnych stanowiskach do 1998 r. Następnie od 1998 r. – w dzienniku „Gazeta Wileńska" jako redaktor, później zastępca redaktora naczelnego. Od 1995 r. jest korespondentką dziennika „Trybuna". Na początku lat 90. współpracowała z Radiem Watykańskim, jej artykuły ukazywały się też w londyńskim „Dzienniku Polskim – Tydzień", w „Gazecie Wyborczej" oraz w miesięczniku „Magazyn Wileński". Od 2001 r. jest też korespondentem programów kulturalnych Polskiego Radia (Program II). Jest laureatką I nagrody Konkursu Literackiego „Powroty do źródeł", organizowanego przez Światowe Forum Prasy Polonijnej. Mieszka w Wilnie.

Informacja L. Dowdy, archiwum M.J.

DOWGIAŁO Jan Tadeusz, syn Michała i Genowefy, ur. 7 I 1940 r. we wsi Łoźniki koło Nowej Wilejki; nauczyciel, działacz oświatowy, dyrektor szkoły średniej. W 1958 r. ukończył Szkołę Średnią nr 26 (obecnie Szkoła Średnia im. Józefa Ignacego Kraszewskiego) w Nowej Wilejce (obecnie w Wilnie). Po ukończeniu szkoły wstąpił do Instytutu Nauczycielskiego w Nowej Wilejce, gdzie studiował matematykę. W 1975 r. korespondencyjnie ukończył matematykę w Instytucie Pedagogicznym w Grodnie. W 1960 r., po ukończeniu Instytutu Nauczycielskiego, został skierowany do Szkoły Podstawowej w Korwiu, gdzie pracował jako nauczyciel matematyki. Od 1966 do 1970 r. pełnił obowiązki dyrektora tej szkoły. W latach 1970–1980 pracował jako nauczyciel i zastępca dyrektora w Szkole Podstawowej w Egliszkach. W 1980 r. został mianowany na stanowisko dyrektora Szkoły Średniej w Ławaryszkach, pracował na tym stanowisku do 1982 r. Od 1982 r. jest dyrektorem Szkoły Średniej nr 19 (obecnie Szkoły Średniej im. Władysława Syrokomli) w Wilnie. Na początku lat dziewięćdziesiątych był członkiem Rady Związku Polaków na Litwie, wieloletni działacz Stowarzyszenia Nauczycieli Polskich

na Litwie „Macierz Szkolna", jest członkiem Rady „Macierzy Szkolnej", członek Rady Związku Dyrektorów Szkół m. Wilna. Był nagradzany dyplomami honorowymi Ministerstwa Oświaty i Nauki Litwy. W 1999 r. został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej. Żona Maria, synowie Alfred i Jan. Mieszka w Wilnie.

Informacja J.T. Dowgiały, archiwum M.J.

DOWGIRD Adam Jan, syn Adama i Melanii z Dowgirdów, brat Jerzego, ur. 13 XI 1913 r. w majątku Ejragole-Dowgirdów na Żmudzi w rodzinie ziemiańskiej, zm. 27 V 1994 r. w Białymstoku; lekarz, działacz polonijny i niepodległościowy. Okres pierwszej wojny światowej spędził w Charkowie, gdzie jego ojciec pracował na kolei jako inżynier. Na Litwę matka z dziećmi wróciła jesienią 1918 r., zaś ojciec, wracając w 1919 r., zmarł na granicy na dur plamisty w wieku zaledwie 33 lat. Matka z czwórką dzieci (Wanda, Adam, Zofia i Jerzy) pozostała w całkowicie spalonym majątku w Dowgirdowie, który z trudem odbudowała. Adam wraz z rodzeństwem początkowe nauki pobierał w domu. Nauczycielką dzieci była Grażyna Wasiłowska. W 1926 r. zdał egzamin do czwartej klasy Gimnazjum Polskiego w Poniewieżu, które ukończył wiosną 1931 r. W tymże roku wstąpił na Wydział Przyrodniczy Uniwersytetu Witolda Wielkiego w Kownie. Po roku przeniósł się na Wydział Medyczny. Podczas studiów aktywnie działał w organizacjach akademickich. W latach 1933–1934 był prezesem Zjednoczenia Polaków Studentów Uniwersytetu Witolda Wielkiego, działał aktywnie w Polskim Klubie Sportowym „Sparta", osiągając wysokie wyniki w wioślarstwie i siatkówce. W latach 1932–1933 był jednym z przywódców ruchu wśród Polaków litewskich, który doprowadził do zmiany w kierownictwie Towarzystwa „Pochodni". Studia ukończył w 1938 r. uzyskując dyplom lekarza. Po odbyciu praktyki lekarskiej w Kownie w 1940 r. przeniósł się do Wilna, gdzie rozpoczął pracę jako chirurg pod kierunkiem prof. Kornela Michejdy. W 1942 r. wstąpił do Armii Krajowej, wkrótce został mianowany komendantem Podokręgu Kowieńskiego AK. 11 listopada 1943 został awansowany do stopnia podporucznika. W kwietniu 1944 r., w uzgodnieniu z kierownictwem Okręgu Wileńskiego AK, Dowgird objął stanowisko lekarza naczelnego więzienia na Łukiszkach, gdzie więzionym Polakom wystawiał odpowiednie dokumenty. Podczas operacji „Ostra Brama" uczestniczył w walkach

o Wilno w III Brygadzie Szczerbca. Po rozbrojeniu wileńskiej AK zbiegł z niewoli sowieckiej i przedostał się do Białegostoku. Tu został zmobilizowany do wojska i objął stanowisko lekarza w 4 Zapasowym Pułku Piechoty. We wrześniu 1946 r. odszedł z wojska w stopniu kapitana i rozpoczął organizowanie szpitala powiatowego w Hajnówce, którego został dyrektorem. W 1953 r. objął stanowisko dyrektora Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego im. J. Śniadeckiego w Białymstoku. Był też ordynatorem oddziału chirurgicznego i położniczego. W 1958 r. uzyskał stopień doktora nauk medycznych, a w 1963 r. otrzymał habilitację w Akademii Medycznej w Białymstoku. Od lipca 1981 r. na emeryturze. Odznaczony Krzyżem Walecznych za zasługi w Armii Krajowej oraz wieloma innymi odznaczeniami państwowymi, resortowymi i wojewódzkimi.

Życiorys własny; Życiorys ze zbiorów Ryszarda Mackiewicza; Relacje syna Michała Dowgirda. M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

DOWGIRD Jerzy, brat Adama, ur. 7 XII 1917 r. w Charkowie; ziemianin, ekonomista; w 1936 r. ukończył Gimnazjum Polskie im. Adama Mickiewicza w Kownie. W 1945 r. wyjechał do Polski, w 1948 r. ukończył Wydział Ekonomiczno-Handlowy Wyższej Szkoły Gospodarstwa Wiejskiego w Łodzi. Po ukończeniu studiów pracował jako ekonomista w spółdzielniach pracy w Łodzi, a od 1962 r., po przeprowadzce do Piaseczna, pracował w rolnictwie, ostatnio jako przewodniczący Spółdzielni Produkcyjnej w Smardzewie, powiat płoński. W 1977 r. przeszedł na wcześniejszą emeryturę. Od czasów gimnazjalnych w Kownie aktywnie uprawiał sport, największe osiągnięcia miał w koszykówce. Jako zawodnik dwukrotnie zdobywał mistrzowstwo Polski w 1948 r. w klubie YMCA Łódź i w 1951 r. w klubie „Spójnia" Łódź; grał w reprezentacji Polski. Od 1949 r. pracował jako trener koszykówni w klubie „Spójnia" w Łodzi. Za działalność sportową otrzymał Złotą Odznakę Polskiego Związku Koszykówki.

Informacja J. Dowgirda, archiwum M.J.

DOWGIRD Tadeusz, syn Michała i Marii z Jeleńskich, ojciec Witolda, ur. 27 II 1852 r. w Torbinie, guberni nowgorodzkiej, w Rosji, gdzie jego ojciec, jako inżynier, był zatrudniony, zm. 1 XI 1919 r. w Kownie; artysta-malarz, archeolog, zbieracz starożytności litewskich, założyciel Muzeum Miejskiego w Kownie. W 1856 roku ojciec porzucił zajęcia inżynierskie i osiadł z rodziną w dziedzicznym majątku Plembork (Plembaris) w pobliżu Ejragoły (Ariogala) na Żmudzi. Do 14 roku życia uczył się

w domu pod kierunkiem ojca i matki, w 1866 r. wstąpił do klasy piątej Szkoły Realnej w Wilnie, którą ukończył w 1869 r. Następnie zapisał się do wileńskiej państwowej Szkoły Rysunkowej, kierowanej przez malarza Iwana Trutniewa. Po roku studiów w tej szkole wstąpił w 1871 r. do petersburskiej Akademii Sztuk Pięknych, skąd po półtorarocznych studiach przeniósł się do Akademii Sztuk Pięknych w Monachium. W 1876 r. osiadł w Warszawie, urządził tam pracownię i zajął się malarstwem. Wystawiał swoje prace w „Zachęcie", przyjaźnił się ze Stanisławem Witkiewiczem, ojcem Witkacego. Studia malarskie skłoniły Dowgirda ku archeologii. „Pod wpływem wielkiego artysty i entuzjasty do rzeczy ludowych, Witkiewicza, oraz zapalonego miłośnika i zbieracza góralszczyzny, dr. Matlakowskiego, – pisze Michał Brensztejn – Dowgird zagłębiał się i wczuwał w zaczarowany świat tajników ojczystej przeszłości, legend, wierzeń i sztuki ludu. A sprzyjały też temu znakomicie wakacyjne wycieczki koleżeńskie po Kongresówce, a zwłaszcza do leżącego w przepięknej miejscowości żmudzkiej nad Dubissą ojcowskiego Plemborga (Plembaris) z sędziwym dworem i okolicami, pełnymi przedhistorycznych siedlisk, pogańsdkich dąbrów, sypanych «piłkałnisów», opuszczonych prastarych cmentarzysk, krzyżackich warowń i «szwedzkich» okopów, rojących się bajecznym życiem cudnych podań, na jakie tylko fantazja ludowa zdobyć się jest w stanie". Podczas jednej z takich wycieczek w 1881 r. w towarzystwie malarza Józefa Ryszkiewicza i doktora Kowalewskiego na starym cmentarzysku w folwarku Jasna Górka w powiecie rosieńskim, w dobrach hrabiów Zabiełłów, Dowgird rozkopał mogiłę przedhistoryczną. Od tego czasu porzucił malarstwo i zainteresował się archeologią. Na początku lat 80. z Ludwikiem Krzywickim badał żmudzkie „piłkalnie" poszukując zabytków archeologicznych. W 1889 r. był jednym z organizatorów Wystawy Krajowej Sztuk Pięknych w Warszawie, kierował też działem artystycznym kwartalnika „Wisła", redagowanego i wydawanego przez Jana Karłowicza, został członkiem korespondentem Krakowskiej Akademii Umiejętności i tamtejszej Komisji Archeologicznej, członkiem Towarzystwa Naukowego Wileńskiego oraz Kurlandzkiego Towarzystwa Kultury i Sztuki. W 1883 r. ożenił się z Kazimierą Korybut-Daszkiewiczówną z Likszel powiatu szawelskiego. W 1891 r. opuścił Warszawę i osiadł na stałe w Plemborgu. W 1908 r. podarował kowieńskiemu muzeum (założone w 1898 r.) zbiór, około 2 tys., eksponatów archeologicznych, a w 1909 r. został kustoszem Muzem m. Kowna, w 1917 r. mianowano go dyrektorem tego muzeum. Niemieckie władze okupacyjne mianowały go wiceburmistrzem Kowna, w 1919 r. został prezesem Litewskiej Komisji Archeologicznej. Opublikował ponad dwadzieścia prac z dziedziny archeologii.

Brensztejn, Tadeusz Dowgird. Wspomnienia pośmiertne. „Wiadomości Archeologiczne", t. VII, 1922, s. 2 8; L. Krzywicki, Wspomnienia. T. 1, Warszawa 1957, s. 397–431; Tadas Daugirdas, *Kaunas vokiečių okupacijoje. Spaudai parengė M. Urbšienė*. Kaunas, 1937, s. 3–10.

DOWGIRD Witold, syn Tadeusza i Kazimiery z Korybut-Daszkiewiczów, ur. w 1901 r. w majątku Plemborg w powiecie rosieńskim na Żmudzi, zm. w 1986 r. w Łodzi; ziemianin, aktor, reżyser, działacz teatralny w Kownie. Uczył się w gimnazjum rosyjskim w Rydze, potem w Charkowie, tam ukończył siedem klas. Do Plemborga wrócił w 1920 i w tymże roku wyjechał do Polski, do Bydgoszczy, gdzie ukończył gimnazjum i wstąpił do dwuletniej szkoły teatralnej Wandy Siemaszkowej w Bydgoszczy. Podczas nauki pracował jako aktor i inspicjent. W 1923 r. powrócił na Litwę, gdzie w 1924 r. został zaproszony do przeprowadzenia wieczoru poetyckiego. W tymże 1924 r. wyjechał do Bydgoszczy, gdzie grał w miejscowym teatrze. W 1925 r. z dyrektorem Józefem Karbowskim wyjechał do teatru w Katowicach, skąd, na prośbę działaczy polskich na Litwie, w 1926 r. przyjechał do Kowna. Tam przy Stowarzyszeniu „Pochodnia" zorganizował Scenę Polską. Działał jako instruktor teatralny zespołów polskich na Litwie. W 1946 r. wyjechał do Polski, pracował w teatrach w Ełku, Olsztynie i Łodzi.

Dowgird, Życiorys, mps, w posiadaniu M.J. oraz w archiwum R. Mackiewicza; M.Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej*. Olsztyn 1997.

DOWNAROWICZ Marian, ur. 22 I 1912 r. w Ordziszkach, pow. Olita (Alytus), zm. w 1996 r. we Wrocławiu; ziemianin, działacz SSK „Pochodnia". W 1942 r. uwięziony z rodziną w obozie koncentracyjnym w Olicie (Alytus), następnie przewieziony do podobnego obozu w Radziwiliszkach (Radviliškis), później został zwolniony. Z rodziną wyjechał do Wilna, gdzie pracował jako dozorca domu. W 1944 r. powrócił do rodzinnego majątku Ordziszki, skąd w 1945 r. wyjechał do Polski do Dobrego Miasta. Przeniósł się do Wrocławia, gdzie zmarł.

Informacja żony S. Downarowicz, archiwum M.J.

DOWTORT Stanisław, ur. 22 IX 1899 r. w Kownie; śpiewak, w latach 20. członek Polskiego Związku Ludzi Pracy. Później znany na Litwie jako **Dautartas** Stasys, reżyser i aktor teatrów muzycznych w Kłajpedzie i Kownie. W 1930 r. ukończył Szkołę Muzyczną w Kownie, grał w wielu sztukach muzycznych, kreował różne role.

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps w Dziale Rękopisów Biblioteki Narodowej; *Tarybu Lietuvos enciklopedija*, 1. Vilnius 1985.

DUCHNIEWICZ Liliana z Borkowskich, córka Leona i Genowefy z Bohdanowiczów, ur. 4 VI 1960 r. w Ejszyszkach; lekarz pediatra. W 1977 r. ukończyła Szkołę Średnią w Ejszyszkach, w latach 1977–1983 studiowała medycynę w Instytucie Medycznym w Kownie. Od 1984 r. pracuje w przychodni dziecięcej w Solecznikach. Od 1990 r. jest członkiem Związku Polaków na Litwie, także jest członkiem Stowarzyszenia Lekarzy Polaków Litwy. Mąż Mirosław, syn Olgierd (ur. 1998). Mieszka w Solecznikach.

Informacja L. Duchniewicz, archiwum M.J.

DUCHNIEWICZ Mirosław, syn Leontija i Weroniki z Naumowiczów, ur. 2 II 1962 r. w Wilnie; lekarz higieny pracy i medycyny środowiska; w latach 1969–1978 uczył się w Szkole Średniej w Ejszyszkach, następnie w latach 1978–1980 – w Szkole Średniej w Solecznikach. W latach 1981–1987 studiował medycynę na Uniwersytecie Wileńskim. Po ukończeniu uniwersytetu otrzymał dyplom lekarza-higienisty. Od 1987 r. pracuje w Solecznikach. Był członkiem Zespołu Pieśni i Tańca „Solczanie", od 1990 r. jest członkiem Związku Polaków na Litwie i Stowarzyszenia Lekarzy Polaków Litwy. Żona Liliana, syn Olgierd (ur. 1998). Mieszka w Solecznikach.

Informacja M. Duchniewicza, archiwum M.J.

DUCHNIEWICZ Weronika, z Naumowiczów, córka Stefana i Janiny Emilii z Zienkiewiczów, ur. 13 I 1935 r. we wsi Słomianka koło Niemieża, rejonu wileńskiego; lekarz pediatra. Po ukończeniu w 1961 r. Wydziału Medycznego Uniwersytetu Wileńskiego z dyplomem lekarza została skierowana do szpitala w Ejszyszkach, gdzie rozpoczęła pracę jako lekarz dziecięcy. W latach 1975–1979 pełniła obowiązki zastępcy lekarza naczelnego. Od 1979 r. przeniosła się z rodziną do Centralnego Szpitala w Solecznikach,

gdzie pełniła funkcję lekarza-pediatry rejonowego. Od 1982 r. pracuje w przychodni lekarskiej w Solecznikach jako lekarz-ftyzjatra. W 1988 r. otrzymała pierwszą kategorię lekarza-ftyzjatry, od 1999 r. posiada licencję lekarza-ftyzjatry. Od 1989 r. jest członkiem Związku Polaków na Litwie, od 1991 członek Stowarzyszenia Lekarzy Polaków na Litwie. W latach 1955–1961 była członkiem Polskiego Zespołu Artystycznego Pieśni i Tańca „Wilia", od 1987 r. jest członkiem Zespołu Pieśni i Tańca „Solczanie". W gazecie rejonowej publikowała artykuły o problemach gruźlicy. Za działalność lekarską została odznaczona Orderem Lenina, ponadto otrzymała wiele innych nagród i odznaczeń. Synowie Mirosław i Lech. Mieszka w Solecznikach.

Informacja W. Duchniewicz, archiwum M.J.

DUCHOWSKA Irena, z Naumowiczów, córka Stefana i Janiny Emilii z Zienkiewiczów, ur. 24 VII 1955 we wsi Słomianka pod Wilnem; nauczycielka, fizyk, działaczka polonijna. W 1973 r. ukończyła Szkołę Średnią w Miednikach, w 1977 r. – fizykę w Instytucie Pedagogicznym (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie. Od 1977 jest nauczycielką fizyki w litewskiej Szkole Średniej w Akademii, rej. kiejdańskiego; od 1994 r. posiada tytuły starszego nauczyciela i metodyka fizyki i astronomii. Jest członkiem Rady Szkoły i konsultantem rejonu w dziedzinie reformy szkolnictwa na Litwie. Od 1994 r. prezes Koła Polaków Kiejdan, od 1996 r. prezes Oddziału Kiejdańskiego Związku Polaków na Litwie „Lauda". Od 2000 r. prezes Stowarzyszenia Polaków Kiejdan. Założycielka i prezes polskiego Zespołu Artystycznego „Issa". Opublikowała kilkanaście artykułów w języku polskim i litewskim, m.in. *Dzieci są zadowolone*. „Nasza Gazeta", 1996, 16–22 IV; *Pozdrowienie z Laudy*. „Kurier Wileński", 1999, 31 XII; *Akcja dobroczynna lekarza*. „Kurier Wileński", 2000, 1 III; *Prasa nas nie zauważyła*. „Kurier Wileński", 2000, 27 V; *Wiele można się nauczyć*. „Przyjaźń", 2000, 20–26 VII. Jest autorką słów i melodii piosenek zespołu „Issa". W 2000 r. została uhonorowana Srebrnym Krzyżem Zasługi RP. Jest szachistką, uczestniczyła w międzynarodowych zawodach w Rosji, Łotwie, Estonii i Białorusi. Synowie Paweł (ur. 1977), Kazimierz (ur. 1981), córka Alina (1979). Mieszka w Akademii, rejon kiejdański.

Informacja I. Duchowskiej, archiwum M.J.

DUCHOWSKI Paweł, syn Wincentego i Jadwigi z Szuhalskich, ur. 28 VI 1951 r. we wsi Tarniany rej. wileńskiego; agronom, biolog, botanik, profesor doktor habilitowany. W latach 1958–1966 uczył się w polskiej Szkole Ośmioletniej w Skorbucianach, następnie w l. 1966–1970 – w Agrozootechnikum (obecnie Wyższa Szkoła Rolnicza) w Białej Wace pod Wilnem. Po ukończeniu technikum otrzymał dyplom z wyróżnieniem agronoma i został skierowany do pracy w charakterze agronoma-sadownika w Kołchozie im. Rewolucji Październikowej w rej. wileńskim. Po dwóch miesiącach powołano go do służby wojskowej. Po powrocie na Litwę, w 1972 r. wstąpił na Wydział Agronomiczny Akademii Rolniczej w Kownie. Studia ukończył z wyróżnieniem otrzymując dyplom agronoma. Po studiach został skierowany do Instytutu Uprawy Gleby w Datnowie (Dotnuva) w rejonie kiejdańskim, gdzie pracował jako młody pracownik naukowy w Laboratorium Biochemii i Fizjologii Roślin. W roku 1978 został przeniesiony na stanowisko starszego pracownika naukowego i kierownika Grupy Fizjologii Roślin. W latach 1980–1983 zaocznie studiował w aspiranturze w Litewskim Instytucie Uprawy Gleby. W 1983 r. na Wydziale Biologii Uniwersytetu Moskiewskiego im. Michaiła Łomonosowa obronił pracę doktorską pt. *Prawidłowości biologii rozwoju i organogenezy życicy trwałej (Lolium perenne L.) w warunkach naturalnych i sztucznych.* W 1985 r. został kierownikiem Zakładu Fizjologii Roślin i Klimatu Sztucznego w Litewskim Instytucie Uprawy Gleby. W 1988 r. przeniósł się do Instytutu Ogrodnictwa, gdzie został kierownikiem Laboratorium Fizjologii Roślin. Jako pracownik naukowy Instytutu Ogrodnictwa zainicjował i kierował w latach 1992–1997 budową kompleksu fitotronicznego z fitotronem (10 komór klimatyzacyjnych), z eksperymentalnymi szklarniami, specjalnymi placykami do badań wegetacyjnych i badań *ex situ.* W 1996 r. w Akademii Rolniczo-Technicznej (obecnie Uniwersytet Warmińsko-Mazurski) w Olsztynie obronił pracę habilitacyjną pt. *Indukcja kwitnienia wybranych roślin pastewnych (traw* i *koniczyny białej).* W 2000 r. Senat Uniwersytetu Rolniczego w Kownie nadał mu tytuł profesora. W latach 1985–1991 był członkiem Rady Naukowej Litewskiego Instytutu Ogrodnictwa, w l. 1994–2000 członek Państwowej Komisji Kwalifikacyjnej w specjalności „Agronomia" w Uniwersytecie Rolniczym w Kownie, od 1999 r. jest członkiem Stałej Komisji Ekspertów Nauk Biomedycznych. Jest członkiem Stowarzyszenia Botaników Litwy, członek Zarządu Stowarzyszenia Fizjo-

logów Roślin Litwy. Opublikował ponad 100 prac naukowych w języku litewskim, rosyjskim, polskim i angielskim, m.in. *Indukcja kwitnienia wybranych roślin pastewnych (traw i koniczyny białej)*. „Acta Academiae Agriculturae ac Technicae Olstenensis (509). Agricultura, 61, Supplementum C: 1995, 61 s. *Model of Flowering Initiation in Perennial Plants. Theoretical and practical Problems in modern Physiology of Cultured Plants*. Collection of Scientific Articles. Babtai, LIH, 1996, s. 15–25; *Photomorphogenetic effects in flowering initiation within perennial plants*. Biologija, 1998, 3, s. 42–44; *Problems of resistance to abiotic factors of horticultural plants in Lithuania and their solution*. LSDI ir LZ7U Mokslo darbai-Sodininkystė ir daržininkystė, 1998, 17 (3), s. 3–12; *Coception of two-phase flowering induction and evocation in wintering plants*. Sodininkystė ir daržininkystė. 2000, 19 (3)–1, s. 3–14. W 1987 r. otrzymał Dyplom Honorowy Ministra Rolnictwa Litwy. W latach 1999–2000 rząd Republiki Litewskiej przyznał mu najwyższe stypendium naukowe. Żona Laisvunė, synowie Paweł, Kazimierz, Justyn, córki Alina, Svajunė, Marija. Mieszka w Babtai (Bobty) rej. kowieński.

Informacja P. Duchowskiego, archiwum M.J.

DZILBO Jan, ur. 20 VIII 1961 r. we wsi Bołtucie rej. solecznickiego w rodzinie rolniczej; nauczyciel, działacz oświatowy. W latach 1968–1976 uczył się w Szkole Podstawowej w Katkuszkach (rej. Soleczniki), następnie w latach 1976–1979 – w Szkole Średniej nr 1 w Solecznikach. Po uzyskaniu matury w 1979 r. wstąpił do Instytutu Pedagogicznego w Wilnie, gdzie studiował polonistykę. Dyplom nauczyciela języka polskiego i literatury otrzymał w 1984 r. i rozpoczął pracę jako nauczyciel języka polskiego w Szkole Podstawowej w Porudominie rej. wileńskiego. W roku 1988 przeniósł się do Szkoły Średniej nr 19 (im. Władysława Syrokomli) w Wilnie, gdzie pełnił obowiązki zastępcy dyrektora do 1995 r. W tymże roku został powołany na stanowisko kierownika Wydziału Oświaty Samorządu rejonu wileńskiego. Na tym stanowisku pracował do końca 2000 r. 2 stycznia 2001 r. został wiceministrem oświaty i nauki RL. Na to stanowisko został desygnowany przez Akcję Wyborczą Polaków na Litwie. Stanowisko wiceministra oświaty i nauki RL piastował do września 2001 r. Później został doradcą mera rejonu wileńskiego ds. oświaty. Jest aktywnym i twórczym nauczycielem: w latach 1992–1995 przygotował kilkunastu uczniów do międzynarodowych olimpiad języka polskiego i literatury. Jego uczniowie zdobywali czołowe miejsca w konkursach. Jest współautorem

Programu języka polskiego i literatury dla klas V–X. W latach 1982–1993 był członkiem polskiego zespołu folklorystycznego „Wilia”. W 2000 otrzymał tytuł „Polak 2000 roku na Litwie”. Żona Regina (ur. 1963), córka Agnieszka (ur. 1985).

Kas yra kas Lietuvoje 2000. Vilnius 2000, s. 182. „Kurier Wileński” 2001, nr 9, s. 7.

FEDOROWICZ Henryk, syn Wincentego i Stanisławy, ur. 26 V 1936 r. w Trokach; nauczyciel historii, długoletni dyrektor szkoły polskiej. Ukończył siedem klas Średniej Szkoły w Trokach, następnie uczył się w Średniej Szkole Pedagogicznej w Trokach, po jej ukończeniu studiował w Instytucie Nauczycielskim w Nowej Wilejce. Studia wyższe ukończył w Leningradzie. Pracę nauczycielską rozpoczął w 1960 r., od 1961 r. pracuje w Szkole Średniej nr 1 w Ejszyszkach. Od 1971 r. pełni obowiązki dyrektora tej szkoły. Należy do zespołu folklorystycznego „Ejszyszczanie”. W 2000 r. został uhonorowany Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Żona Helena, nauczycielka, syn Tadeusz, córka Irena.

Informacje Henryka Fedorowicza, archiwum M.J.

FEDOROWICZ Wanda, ur. w 1890 r. w Zamościu, zm. w 1976 r. w Wilnie; nauczycielka geografii i historii w Koninie i Grodnie. Przed wojną przeniosła się do Wilna. W czasie wojny i okupacji uczestniczyła w tajnym nauczaniu w Wilnie. Po wojnie, jak pisze J. Surwiło, „chodziła po domach i uczyła dzieci polskiego, historii, geografii i innych przedmiotów dosłownie za kawałek chleba”. Pochowana na cmentarzu Bernardyńskim w Wilnie.

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe.* Wilno 2000.

FILIPOWICZ Tadeusz, ur. 25 VII 1948 r. w Niemenczynie; inżynier-elektromechanik. Ukończył Szkołę Średnią w Niemenczynie, następnie uczył się w Technikum Elektromechanicznym. Ukończył Instytut Kolejnictwa w Leningradzie. Od 1992 r. członek Związku Polaków na Litwie; od 1994 r. członek Akcji Wyborczej Polaków na Litwie, od 1995 r. radny miasta Wilna, a od r. 2000 członek Zarządu Rady m. Wilna.

Kas yra kas Lietuvoje 2000. Vilnius 2000, s. 189.

FILISTOWICZ Ryszard, syn Józefa i Ireny z Lachowiczów, ur. 28 IV 1951 r. w Wilnie; artysta-malarz; studia artystyczne ukończył w 1975 r. w Akademii Sztuk Pięknych w Wilnie; w latach 1977–78 pracował w reklamie, od 1978 r. zajął się pracą twórczą; od 1997 r. pracuje jako nauczyciel zajęć plastycznych w Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Wilnie. Uprawia malarstwo sztalugowe. Brał udział w wystawach zbiorowych: 1982 (USA), 1988 (Rosja), 1988 (Finlandia), 1992 (Holandia), 1996 (Niemcy). Wystawy indywidualne: Wilno (1980, 1984, 1988). Jego prace znajdują się w państwowych i prywatnych zbiorach, m.in. w Galerii Tretiakowskiej w Moskwie, w Muzeum Państwowym Litwy. Został uhonorowany dyplomem podczas Triennale Sztuki Państw Nadbałtyckich Młodych Malarzy „Młodość – 82" (Wilno 1982), jest zdobywcą stypendium najwyższego stopnia Litwy (1999–2000). Od 1983 r. jest członkiem Związku Malarzy Litwy, od 1998 r. członek Klubu ZONTA (pomoc ubogim). Żona Walentyna, córki – Wioletta (ur. 1971) i Monika (ur. 1984). Mieszka w Wilnie.

Informacja własna R. Filistowicza, archiwum M.J; *Polak w świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą*. Warszawa 2001, s. 78–79.

FISZER Jan; ziemianin, właściciel majątku Oszminta w powiecie mariampolskim, działacz społeczny, członek Komitetu Polskiego z 1928 r.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; J. Żenkiewicz, *Litwa na przestrzeni wieków i jej powiązania z Polską*. Toruń 2001.

FRĄCKIEWICZ Aleksander, ur. w 1907 r. w Wiłkomierzu, zm. w 1993 r. w Augustowie; nauczyciel, pedagog, artysta-malarz. Szkołę podstawową i średnią ukończył w Wiłkomierzu. Studiował w Warszawie polonistykę, następnie w Kownie historię. Malować zaczął w okresie międzywojennym. Podczas drugiej wojny światowej przebywał w Wiłkomierzu, tam pracował jako sprzedawca i księgowy. W 1945 r. z żoną i córką przez zieloną granicę przedostał się do Polski, krótko mieszkał w Suwałkach, a od października 1945 r. rozpoczął pracę w gimnazjum w Augustowie. Wykładał historię i plastykę. Namalował wiele obrazów olejnych i akwarel. Jego prace znajdują się w Polsce, USA, Szwecji, Francji

i w Niemczech. Dwukrotnie nagrodzony Medalem Komisji Edukacji Narodowej, dwukrotnie Złotym Krzyżem Zasługi oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Informacja żony H. Frąckiewicz, archiwum M.J.

FRĄCKIEWICZ Franciszek; od kwietnia 1935 do 17 października 1936 r. redaktor odpowiedzialny tygodnika „Chata Rodzinna".

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

GALIŃSKI Czesław, późniejsze nazwisko Rawicz, ur. w 1902 r. w folwarku Saniły w powiecie kowieńskim, zm. w 1952 r. w Lublinie; działacz młodzieżowy polski na Litwie. Po ukończeniu Gimnazjum Polskiego w Kownie studiował ekonomię na Uniwersytecie im. Witolda Wielkiego w Kownie; był jednym z założycieli korporacji „Lauda", działacz Zjednoczenia Polaków Studentów Uniwersytetu Kowieńskiego. Pracował jako kasjer i księgowy Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego Polaków „Pochodnia" w Kownie, od 1935 r. wiceprezes tego stowarzyszenia; od 20 października 1929 r. redaktor-wydawca tygodnika „Chata Rodzinna", od kwietnia 1935 r. wydawca „Chaty Rodzinnej". W 1940 r. aresztowany przez NKWD, rok przesiedział w więzieniu w Kownie. W 1944 r. zmienił nazwisko na Rawicz. W kwietniu 1945 r. z rodziną wyjechał do Polski i zamieszkał w Kielcach. Był kierownikiem gospodarstwa w Jędrzejowie. Przed śmiercią zamieszkał w majątku koło Nałęczowa, gdzie pracował jako główny księgowy, potem dyrektor kilku gospodarstw rolnych.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

GAUCZÓWNA-GOBIS Wanda, córka Reginy Kontowt-Gauczowej, ur. w 1951 r. w Kownie; inżynier-chemik. Uczęszczała na kursy języka polskiego w Kownie, ukończyła litewską Szkołę Średnią Salomei Neris, następnie studiowała chemię na Politechnice Kowieńskiej. Była członkiem Polskiego Zespołu Pieśni i Tańca „Kotwica" w Kownie. Po ukończeniu studiów pracowała w fabryce im. Juliusa Janonisa, następnie jako st. inżynier w „Elektronice". Syn Artur, mieszka w Kownie.

Informacja R. Kontowt-Gauczowej, archiwum M.J.

GIARO Karol; od 29 marca 1929 r. do 1934 r. redaktor odpowiedzialny pisma „Dzwon Świąteczny".

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

GIECZEWSKI Romuald, ur. 18 X 1926 r. w Wilnie; inżynier elektryk, działacz społeczny. W 1952 r. ukończył Wyższą Szkołę Techniczną w Wilnie, w 1958 r. – Wszechzwiązkowy Zaoczny Instytut Energetyczny. W latach 1952–1958 pracował na różnych stanowiskach w Litewskim Zjednoczeniu Budowlano-Montażowym, w latach 1958–71 był naczelnym inżynierem Zarządu Elektromontażowego nr 34 w Wilnie, w latach 1971–78 – pełnił obowiązki naczelnika i naczelnego inżyniera w Zarządzie Rozruch-Regulacja w Wilnie. Wykonywał prace nad elektryfikacją Litwy z wykorzystaniem małych elektrowni wodnych i cieplnych, następnie państwowych sieci „Litwoenergo", prowadził prace montażowe przy budowie miasta Elektrenai, odbudowie i rozbudowie Wilna i innych miast Litwy, obiektów przemysłowych; wykonywał montaże wind w całej Litwie, zajmował się testowaniem i rozruchem oddawanych do eksploatacji urządzeń. Jest założycielem i od 1989 r. prezesem Polskiej Sekcji Wileńskiej Wspólnoty Więźniów Politycznych i Zesłańców, od 1989 r. członek Związku Polaków Litwy, od 1994 r. członek Stowarzyszenia Polaków Inżynierów i Techników na Litwie. Jest członkiem zarządu tego stowarzyszenia. Został odznaczony medalem państwowym ZSRR, posiada odznaki resortowe, odznaczenie „Za Odbudowę Taszkientu", w 1994 r. otrzymał odznakę Honorową Sybiraka, w 1995 r. Krzyż Kawalerski Orderu Zasługi RP. Żona Janina, córka Ewa (ur.1958). Mieszka w Wilnie.

Polak na świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą. Warszawa 2001, s. 88; „Technik Wileński", 2000, nr 1, s. 6.

GIEDROYĆ Paweł, syn Aleksandra i Anny z Gouwarów, ur. 26 I 1941 r. w Wilnie; nauczyciel, przewodnik turystyki. W 1960 r. ukończył Szkołę Średnią nr 5 (obecnie Szkoła Średnia im. Joachima Lelewela) i wstąpił do Instytutu Pedagogicznego, który ukończył w 1965 r. Od 1964 r. pracował jako nauczyciel historii w Szkole Średniej nr 5 w Wilnie. W latach 1978–1988 prowadził audycję polską w Radiu Litewskim. W 1989 r. był uczestnikiem I Zjazdu Związku Polaków na Litwie, w 1990 r. był jednym z organizatorów Stowarzyszenia Nauczycieli Szkół Polskich na Litwie„Macierz Szkolna", jest członkiem zarządu wileńskiego Klubu Sportowego „Polonia" i Klubu Przewodników Turystycznych Polskich w Wilnie. Publikował artykuły w dziennikach „Czerwony Sztandar" i „Kurier Wileński". Córka Justyna. Mieszka w Wilnie.

Informacja P. Giedroycia, archiwum M.J.

GIŻYŃSKA-CHRYSTOWSKA Irena, córka Tomasza, matka Juliusza Chrystowskiego, ur. w 1912 r., zm. w 1990 r. w Rudominie; czołowa działaczka Związku Polskiej Młodzieży Akademickiej Litwy; w 1935 r. wiceprezes tego związku. Jedna z założycielek Związku Studentek Polek „Znicz". Ukończyła filologię litewską w Uniwersytecie Witolda Wielkiego w Kownie. Po wojnie pracowała jako nauczycielka w szkołach polskich na Litwie, ostatnie lata życia – 1970–1990 – spędziła w Rudominie pod Wilnem.

Informacja syna J. Chrystowskiego, archiwum M.J.; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*, Olsztyn 1997.

GIŻYŃSKI Adolf, syn Tomasza, ur. 5 V 1922 r. w Kownie, zm. 17 XII 1984 r. w Rodez we Francji; ksiądz, wyświęcony w 1952 r. Ukończył Gimnazjum Polskie im. Adama Mickiewicza w Kownie; harcerz, w 1937 r. jeden z współtwórców nielegalnego harcerstwa na Litwie. Drużynowy zuchów w Kownie, drużynowy harcerski w Poniewieżu. W 1939 r. organizował ucieczki polskich wojskowych z obozów internowania. Aresztowany 11 listopada 1942 r. przez Niemców w Łopiach w czasie organizowania obchodów Święta Niepodległości. Wywieziony do obozów koncentracyjnych w Niemczech. W 1945 r. wyzwolony przez Anglików w Sandbortel. W 1946 r. przybył do Paryża, gdzie w l. 1946–1952 studiował w seminarium duchownym. W 1952 r. otrzymał święcenia kapłańskie, nastepnie w 1954 r. uzyskał dyplom Wyższego Instytutu Katechetycznego, a w 1956 r. dyplom doktora nauk w Instytucie Katolickim w Paryżu. Był prefektem w seminarium polskim w Les Ageny, wykładowcą katechetyki w seminarium duchownym polskim w Paryżu, był zastępcą kapelana ZHP we Francji. W 1969 r. przyjechał do Polski, pracował jako duchowny w diecezji szczecińsko-kamieńskiej. W 1981 r. wyjechał na stałe do Francji. Tam zmarł.

Słownik biograficzny Polaków Litwy Kowieńskiej. Opracował Adam Hlebowicz, mps ze zbiorów R. Mackiewicza, Warszawa; K. Bojko, „...ostanim Słowem Boga nie jest krzyż, lecz zmartwychwstanie", „Magazyn Wileński" 1999.

GIŻYŃSKI Tomasz, ur. w 1884 r. w powiecie poniewieskim, zm. w 1965. Działacz polityczny na Litwie w latach dwudziestych, poseł na Sejm RL III kadencji. Do 1905 r. pracował w gospodarstwie ojca.

W 1905 r. został powołany do służby wojskowej, gdzie zdobył zawód felczera, egzamin złożył w szkole felczerskiej w Jekaterinosławju w 1909 r. Po wystąpieniu z wojska do 1920 r. pracował jako felczer w jednej z fabryk Dniepropietrowska. Działał tam w różnych organizacjach społecznych, m.in. w Kasie Chorych, Kasie Oszczędności, był wiceprezesem Spółdzielni Fabryki Dnieprowskiej. W 1920 r. powrócił na Litwę, zamieszkał w Kownie. Tutaj działał w katolickich związkach zawodowych. Pracował jako felczer w fabryce Tylmansa i „Nemunas". Na posła został wybrany z ramienia Chrześcijańskiego Stowarzyszenia Robotników Polaków na Litwie. Pracą społeczną wśród Polaków zajmował się jeszcze w latach trzydziestych. W 1940 r. uciekł z Kowna do miejscowości Szymańce w powiecie poniewieskim, gdzie pracował jako felczer medycyny. W latach 1954–1959 był kierownikiem ambulatorium w Wieszyntach. Po odejściu na emeryturę przeniósł się do córki Eugenii do Kowna, od 1963 r. mieszkał u córki Ireny w Rudominie pod Wilnem. Pochowany w grobie rodzinnym na cmentarzu w Szymańcach.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; K. Buchowski, *Polacy w niepodległym Państwie Litewskim 1918–1940*. Białystok 1999; A. Bokszyski, Ostatni polscy posłowie do litewskiego III Sejmu. „Znad Wilii" 1999, nr 23, s. 5.

GRAJEWSKI Adolf, ur. w 1877 r. w majątku Popenów, gmina Chwejda w powiecie taurogowskim na Żmudzi, zm. 1 X 1967 r. w Ornecie w województwie warmińsko-mazurskim; ziemianin, adwokat poseł do Sejmu Ustawodawczego RL. Uczył się w progimnazjum w Połądze, następnie w gimnazjum niemieckim w Mitawie; ukończył studia prawnicze w Petersburgu, po studiach w latach 1902–1904 pracował jako urzędnik bankowy w Banku Ziemskim Józefa Montwiłła w Wilnie. W 1905 r. został prawnikiem przy kowieńskim Sądzie Okręgowym, później był adwokatem. W okresie pierwszej wojny światowej przebywał w Rosji, po wojnie powrócił na Litwę do Kowna, gdzie z ramienia społeczności polskiej został posłem na Sejm RL. W latach trzydziestych prowadził kancelarię adwokacką w Kownie. Po wojnie wyjechał do Polski i osiadł w Ornecie, tam dał się poznać jako poeta, w latach 1955–1962 pisał wiersze i poematy, które pozostały w rękopisie.

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps, Dział Rękopisów BN; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; K. Buchowski, *Polacy w niepodległym państwie litewskim 1918–1940*. Białystok 1999; J.Żenkiewicz, *Litwa na przestrzeni wieków i jej powiązania z Polską*. Toruń 2001.

GRIAZNOWA Zofia, z Akanowiczów, ur. w 1949 r. we wsi Wojcieszuny rejonu solecznickiego; nauczycielka, działacz kulturalny; w 1968 r. ukończyła Średnią Szkołę Pedagogiczną w Wilnie uzyskując dyplom nauczycielki klas początkowych, następnie studiowała zaocznie polonistykę w Instytucie Pedagogicznym w Wilnie. Pracowała jako kierownik Szkoły Początkowej w Sangeliszkach rejonu solecznickiego, od 1976 r. pełniła obowiązki dyrektora przedszkola w Zawiszańcach, następnie od 1990 r. objęła stanowisko naczelnika rejonu solecznickiego ds. oświaty i kultury. W 1991 r. z powodu wprowadzenia zarządzania komisarycznego została zwolniona z zajmowanego stanowiska. W 1993 r. objęła stanowisko kierownika Wydziału Kultury Samorządu rejonu solecznickiego. Mąż Piotr, dwoje dzieci: syn Paweł (ur. 1972), córka Sylwia (ur.1973). Mieszka w Solecznikach.

Informacja Z. Griaznowej, archiwum M.J.

GRUSZCZYŃSKA Olga, córka Daniela i Teresy ze Skibickich, ur. 17 I 1959 r. w Swisłoczy na Białorusi; lekarz. Ukończyła szkołę średnią oraz Instytut Medyczny w Mińsku. Jest lekarzem-terapeutą, ordynatorem oddziału chorób wewnętrznych w szpitalu Czerwonego Krzyża w Wilnie. Członek Polskiego Stowarzyszenia Medycznego na Litwie. Opublikowała następujace prace naukowe: *Liver damage in women with chronic Alcoholismus*, w: Materiały Gdańsko-Wileńskiej Sesji Naukowej Medycznej. Wilno 1993; *Przyczyny niewydolności krążenia na podstawie grupy chorych z Wileńszczyzny leczonych w szpitalu Czerwonego Krzyża w Wilnie*, w: II Światowy Kongres Polonii Medycznej. Częstochowa 1995; *Kepenų ir pilvapilvės tuberkuliozes atvėjis*, Vilnius 1997.

Informacja O. Gruszczyńskiej, archiwum M.J.

GRUŻEWSKI Bogusław, syn Józefa i Anny z Surwiłów, ur. 17 X 1962 r. w Wilnie; ekonomista pracy, naukowiec, doktor nauk społecznych; ukończył Szkołę Średnią nr 19 (obecnie Szkoła Średnia im. W. Syrokomli) w Wilnie, następnie w latach 1980–1985 studiował na Wydziale Ekonomii i Finasów Uniwersytetu Wileńskiego, w latach 1987–1990 odbywał studia na Wydziale Demografii i Ekonomii Ludności Uniwersytetu Moskiewskiego, w 1990 r. w Moskwie obronił pracę doktorską; od 1999 r. studiuje na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie, Sekcja św. Jana Chrzciciela w Wilnie. W 1996 r. był stypendystą Fundacji im. J. Mianowskiego

Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, w latach 1996–97 Fundacji Braci Śniadeckich w Krakowie. W 1995 r. przebywał na stażu naukowym USAID programu „Business, Management and Development" w USA, w 1998 r. odbył staż naukowy w programie Banku Światowego i Rządu Szwecji „Polityka Socjalna i Rozwój Lokalnych Służb Pomocy" w Szwecji. W latach 1986–1990 pracował w Instytucie Ekonomiki Akademii Nauk Litewskiej SRR, w latach 1991–1992 był doradcą w Ministerstwie Ochrony Społecznej i Pracy, od 1991 r. jest zastępcą dyrektora i kierownikiem działu w Instytucie Pracy i Badań Społecznych w Wilnie, ponadto od 1993 r. jest starszym wykładowcą na Uniwersytecie Wileńskim. W latach 1991–1993 był dyrektorem międzyresortowego programu badawczego „Strategia rynku pracy", w latach 1992–1994 – konsultant Banku Światowego (Labour Market Team for Baltic States) Litwa–Łotwa; w latach 1993–1995 – członek rządowej grupy roboczej odpowiedzialnej za współpracę z Polską w dziedzinie zatrudnienia i polityki rynku pracy; w 1997 r. konsultant dla Birks Sinclair and Associated LTD (Wielka Brytania) w programie PHARE w Wilnie; w latach 1998–1999 lokalny ekspert Consensus II projekt „Monitoring the Development of Social Protection Reform in the Countries of Central and Eastern Europe" zainicjowany przez Uniwersytet w Nowym Jorku; w 1999 r. był ekspertem programu rozwoju regionu wileńskiego na zlecenie Stowarzyszenia „Wspólnota Polska"; w latach 1999–2000 – członek grupy rządowej wspólnie z Ministerstwem Pracy Danii oraz Uniwersytetem w Kopenhadze opracowujacej „Strategię rozwoju zatrudnienia na Litwie"; w 1999 r. ekspert (National Expert) opracowujący dla Dyrektoriatu DGV Komisji Europejskiej „Raport o Rozwoju Zatrudnienia i Polityki Rynku Pracy na Litwie", Bruksela–Turyn–Wilno; od 2000 ekspert (National Expert) opracowujący dla Europejskiego Funduszu Szkoleniowego (Europen Training Foundation) „Raport o rozwoju handlu detalicznego", Turyn–Dublin–Wilno. Od 1994 r. jest członkiem Europejskiej Asocjacji Ekonomistów Pracy, od 1994 r. członek Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy, od 1995 r. członek Bałtyckiej Asocjacji Demografów, od 1996 r. członek Litewskiej Asocjacji Socjologów, od 2000 r. – członek Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie (Londyn). Obublikował 63 prace naukowe w różnych czasopismach i opracowaniach wydanych w Wilnie, Kownie, Warszawie, Moskwie, Tallinie, Chabarowsku, Rydze, Erewanie, Coventry, Turynie, m.in. *Employment and Labour Martet in Lithuania. ETF the agency of European Union* (Turino, 2000), *Polityka socjalna na Litwie*, „Lithuania" nr 3–4, Warszawa, 2000; *Praca – dynamika struktury zatrudnienia* (jęz. lit.), Socialiniai pokyčiai: Lietuva,

1990–1998, Vilnius, 2000; *Zmiany w kierunku głębszej duchowości: realność optymistyczna* (jęz. lit.). Materiały konferencji „Dvasinės kulturos svarba žmonijos ateičiai", Vilnius, 1999; *Ocena zatrudnienia mieszkańców osiedli w terenach wiejskich* (jęz. lit.), Litewska Akademia Nauk, Vilnius, 1999; *Terytorialne komisje trójstronne i ich wpływ na politykę rynku pracy.* „Polityka Społeczna" 1998, nr 2; *Wpływ partnerów socjalnych na rozwój szkolnictwa zawodowego* (jęz. ang.). ETF, Turyn, 1998; *Pojednanie duchowe – środkiem przezwyciężenia obcości* (jęz. ros.) „Urusvati", 1998, nr 2 (Ryga); *Transformacja stosunków pracy na Litwie.*UNDP, Wilno, 1997; *Społeczne i ekonomiczne aspekty migracji* (jęz. ang.), Bruksela, 1996; *Ocena efektywności aktywnych środków polityki rynku pracy na Litwie.* „Polityka Społeczna" 1996, nr 9; *Segmentacja litewskiego rynku pracy.* (jęz. lit.), Kaunas, 1996; *Rynek pracy a życie rodziny* (jęz. lit.), Vilnius, 1994–1995; *Dynamika rynku pracy Litwy* (jęz. ang.), Coventry, 1992. W 1992 r. w Londynie uczestniczył w obradach Okrągłego Stołu Ministrów Pracy. W 1996 r. wszedł na szczyt górski Mont Blanc (4807 m), zdobył szczyt górski Czimtarga (5140 m) w Pamirze. Żona Irena, córka Elżbieta (ur. 1990). Mieszka w Wilnie.

Informacja B. Grużewskiego, archiwum M.J.; *Polak w świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą.* Warszawa 2001, s. 97–98.

GRYDŹ Alojzy, syn Bronisława i Genowefy z Burzyńskich, ur. 21 II 1942 r. we wsi Kontrymowszczyzna (obecnie Białoruś); lekarz weterynarii, pedagog, doktor nauk rolniczych; ukończył Wileńskie Agrozootechnikum, następnie Akademię Weterynaryjną w Moskwie, stopień doktora nauk rolniczych uzyskał w Akademii Rolniczej w Lublinie; pracuje w Wileńskiej Szkole Rolniczej w Białej Wace jako zastępca dyrektora do spraw nauczania praktycznego. Jest wieloletnim działaczem związków zawodowych; współautor kilku prac naukowych z dziedziny rolnictwa i hodowli zwierząt, publikował też artykuły popularnonaukowe w polskiej prasie na Litwie. Żona Regina, córki Marzena i Danuta, syn Zbigniew. Mieszka w Wojdatach, rejon wileński.

Informacja własna A. Grydzia, archiwum M.J.

† **GULEWICZ** Zofia, z Wernickich, ur. w 1915 r., zm. 20 IV 1998 r. w Wilnie; choreograf, kierownik artystyczny Zespołu Pieśni i Tańca

„Wilia". Ukończyła Szkołę Artystyczno-Baletową Teatru Wielkiego w Warszawie. Podczas wojny wraz z mężem Arseniuszem przyjechała do Kolonii Wileńskiej (Wilno) i tu pozostała. Była współtwórcą kultury polskiej na Litwie w okresie powojennym. Ponad 30 lat kierowała grupą baletową „Wilii", uczyła tańca w szkole oraz w Państwowym Zespole „Lietuva" w Wilnie. Odznaczona Odznaką Honorową 1000-lecia Państwa Polskiego, Złotą Odznaką Honorową Towarzystwa „Polonia", wyróżniona Odznaką Zasłużony dla Kultury Polskiej, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Pochowana na cmentarzu na Lipówce.

Pożegnania: Zofia Gulewicz (1915–1998), „Znad Wilii", 1998, nr 9, s. 2.

GUTAUSKIENĖ Regina, z Klimańskich, córka Adolfa i Marii z Wędziagolskich, ur. 30 IX 1927 r. w majątku Montwiłany, w powiecie kiejdańskim; ziemianka, ekonomistka. Ukończyła gimnazjum litewskie w Kownie, języka polskiego uczyła się w domu. Podczas wywózek na Syberię uciekła z rodzicami do innego rejonu. Dopiero po wyjściu za mąż, gdy zmieniła nazwisko, ukończyła studia ekonomiczne. Pracowała w charakterze księgowej w fabryce „Biochemia" w Kiejdanach. Należy do Związku Polaków na Litwie, jest członkiem zespołu polskiego „Issa".

Informacja własna R.Gutauskienė, archiwum M.J.

GUŻEWSKI Adolf Konrad, ur. 19 II 1876 r. w Dirvonenai (Dyrwiany) w powiecie telszewskim, zm. 21 III 1920 r. w Dirvonenai; muzyk, kompozytor. Uczył się na Politechnice Ryskiej, następnie przeniósł się do Petersburga i wstąpił do Konserwatorium Rosyjskiego Towarzystwa Muzycznego. Studiował fortepian pod kierunkiem Nikołaja Dubasowa i w klasie kompozycji prof. Nikołaja Sołowjowa. W 1900 r. ukończył konserwatorium otrzymując dyplom pianisty. Po ukończeniu studiów muzycznych wyjechał do Warszawy, tutaj w konserwatorium pod kierunkiem Zygmunta Noskowskiego przez rok studiował kompozycję. Następnie został profesorem tej uczelni, równocześnie od 1906 r. pracował jako dyrygent. W tym czasie zorganizował chór Filharmonii Warszawskiej i był jego kierownikiem artystycznym. W 1909 r. kierował filią Filharmonii w Łodzi. W latach 1914–1915 był etatowym dyrygentem orkiestry Filharmonii Warszawskiej. W latach 1910–1915 był profesorem Konserwatorium Warszawskiego, kierował klasą fortepianu i kompozycji. W 1909 r. napisał

i wydał *Treściwy kurs instrumentacji.* Stworzył operę *Dziewica lodowców*, do której napisał wierszowane libretto według popularnej baśni Christiana Andersena. Fragmenty tego dzieła pod dyrekcją autora zostały wykonane 10 lutego 1907 r. w Filharmonii Warszawskiej. Wiele dzieł muzycznych Gużewskiego pozostało w rękopisach. Zaginęły one w czasie drugiej wojny światowej. Po wybuchu pierwszej wojny światowej Gużewski ewakuował się z Warszawy w głąb Rosji. W 1918 roku powrócił do rodzinnego majątku Dyrwiany na Żmudzi, gdzie zmarł. Pochowany został na cmentarzu przy kościele parafii Luoke.

Jurksztas, Kompozytor z Dirvonenai, „Czerwony Sztandar" 1984, nr 5.

HAWRYŁKIEWICZ Stanisław, ur. 4 V 1905 r. w Izabelinie na Litwie w znanej rodzinie szlacheckiej, jego wujem był znany działacz polski Wiktor Budzyński, zm. 7 XII 1997 r. w Krakowie; ziemianin, inżynier-hydrotechnik, działacz Towarzystwa „Pochodnia" oraz stowarzyszeń studenckich polskich w Kownie. Po ukończeniu Gimnazjum Polskiego im. Adama Mickiewicza w Kownie studiował w latach 1925–27 na Wydziale Mechanicznym Uniwersytetu Kowieńskiego, a następnie na Politechnice Warszawskiej, którą ukończył w 1935 r. ze stopniem inżyniera hydrotechnika. W czasie studiów pracował w latach 1934–1935 w Państwowym Banku Rolnym w Warszawie, w Wydziale Melioracyjnym. W gimnazjum i podczas studiów w Kownie i w Polsce udzielał się społecznie, działał w zarządach polskich organizacji studenckich, w Kole Kownian w Wilnie i Warszawie. Po ukończeniu politechniki rozpoczął pracę w Państwowym Zarządzie Wodnym w Toruniu jako zastępca kierownika Zarządu, gdzie opracował projekt regulacji Wisły na odcinku 684–718 km, a następnie prowadził roboty regulacyjne. W sierpniu 1938 przeszedł do pracy w budownictwie dla potrzeb wojska. Prawie po rocznej przerwie w pracy w Wilnie (pod administracją litewską), w lipcu 1940 r. administracja sowiecka zatrudniła go w charakterze kierownika robót regulacyjnych na Niemnie, a następnie kierownika Zarządu Dróg Wodnych Litewskiej Republiki, do 23 czerwca 1941 r., tj. do dnia zajęcia Kowna przez wojska niemieckie. Jakiś czas w czerwcu 1941 r. mieszkał w majątku brata Edwarda Hawryłkiewicza i tylko przypadkiem uniknął wywózki na Syberię. Wraz z rodziną właścicieli z tego majątku wywieziona została na Syberię goszcząca tam rodzina Wojciecha Jaruzelskiego. Od dnia 20 sierpnia 1941 r. okupacyjne

władze niemieckie zatrudniły Hawryłkiewicza w Zarządzie Wodnym i Energetycznym w Kownie na stanowisku kierownika działu hydrotechnicznego. Od lutego do lipca 1942 r. był więziony przez okupanta w obozie w Prowieniszkach k. Kowna, ponownie zatrudniony jako kierownik robót regulacyjnych na Niemnie, pracował do czerwca 1944 r. W obawie przed aresztowaniem i wywiezieniem do Niemiec, ukrywał się do chwili zajęcia Litwy prze Armię Sowiecką. Przebywał wraz z żoną Haliną z Mackiewiczów (siostrą Czesława Mackiewicza) w domu Mackiewiczów w Wiłkomierzu i w okolicznych majątkach i wsiach. Po zajęciu Litwy przez Armię Sowiecką natychmiast został powołany na stanowisko kierownika dróg wodnych w wojskowym zarządzie rzeki Niemen. W połowie 1945 r. zdecydował się na pośpieszny wyjazd do Polski. Z Wiłkomierza, przez Wilno, transportem ewakuacyjnym dotarł do Opola, gdzie objął stanowisko kierownika Zarządu Wodnego w Opolu. W ZarządzieWodnym w Opolu pracował w okresie od sierpnia 1945 do stycznia 1949, następnie został przeniesiony na stanowisko kierownika nadzoru budowy stopnia wodnego w Brzegu Dolnym, gdzie pracował do 1952 r. ; w okresie od lutego 1952 do lutego 1956 r. był kierownikiem budowy zbiornika wodnego w Goczałkowicach. Na kilka dni przed uroczystym otwarciem zapory Hawryłkiewicz został nagle aresztowany. Po paru tygodniach zwolniono go z aresztu i przeproszono, po czym został przeniesiony na stanowisko kierownika, a następnie głównego inżyniera budowy stopnia wodnego Łączany–Skawina na górnej Wiśle. Od stycznia 1957 do czerwca 1970 pracował w kierownictwie Krakowskiego Przedsiębiorstwa Budownictwa Wodno-Inżynieryjnego jako główny technolog. Brał czynny udział w pracach Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Wodnych i Melioracyjnych, szczególnie w dziedzinie kursów dla inżynierów, techników i majstrów. Po przejściu na emeryturę w 1970 r. pełnił tę funkcję do 1976 r. na części etatu. Opublikował wiele wartościowych artykułów w różnych wydawnictwach W 1953 r. otrzymał Nagrodę Państwową III stopnia za osiągnięcia w dziedzinie postępu technicznego, w 1955 r. otrzymał Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski. Córki – Barbara i Anna. Pochowany w Krakowie.

„Gospodarka Wodna" 1997, Informacje Ryszarda Mackiewicza z Warszawy, archiwum M.J; J. Żenkiewicz, *Litwa na przestrzeni wieków i jej powiązania z Polską*, Toruń 2001.

HEJBOWICZ Stanisław, ur. 1 II 1946 r. w Szakuliszkach; ekonomista, pedagog, doktor nauk ekonomicznych. W 1969 r. ukończył Wydział Mechanizacji Rolnictwa Litewskiej Akademii Rolniczej w Kownie, następ-

nie w latach 1984–1988 aspiranturę w Państwowym Naukowo-Badawczym Technologicznym Instytucie Eksploatacji i Naprawy Taboru Maszyn i Traktorów w Moskwie; w 1993 r. otrzymał stopień doktora nauk ekonomicznych w Uniwersytecie Warszawskim, filia w Białymstoku. W latach 1969–1970 jako inżynier-inspektor pracował w Trockim Zarządzie Rolnym; w 1970–74 – wykładowca w Wileńskim Agrozootechnikum; w latach 1974–90 wykładowca w Wileńskim Sowchozie–Technikum, od 1990 r. nauczyciel i zastępca dyrektora Wileńskiej Wyższej Szkoły Rolniczej w Białej Wace. Od 1994 r. jest członkiem Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy. Opublikował kilkanaście artykułów z dziedziny mechanizacji i ekonomiki rolnictwa, historii i socjologii wsi, opracował programy studiów. Żona Wanda, syn Lesław (ur. 1974), córka Ewa (ur. 1978). Mieszka w Wojdatach pod Wilnem.

Polak w świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą. Warszawa 2001, s. 104.

HOROSZKIEWICZÓWNA Walentyna, córka Stanisława i Eugenii z Ubyszów, ur. w 1890 r. we Lwowie, zm. 23 III 1949 r. w Wilnie; historyk filozofii. Po ukończeniu Gimnazjum im. Królowej Jadwigi w Krakowie w 1908 r.wstąpiła na Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Jagiellońskiego. Studiowała polonistykę i germanistykę do 1913 r. W l. 1909–1911 była nauczycielką domową w Zagórzu koło Dąbrowy Górniczej. W czasie pierwszej wojny światowej pełniła przez pewien czas ochotniczą służbę pielęgniarską w szpitalu wojskowym dla jeńców rosyjskich w Krakowie, następnie pracowała w obozie dla internowanych w Hold w Danii. Po wojnie, w lutym 1919 r., została mianowana referentką w departamencie nauki i szkół Ministerstwa Oświaty w Warszawie. W listopadzie 1920 r. została sekretarzem Wydziału Lekarskiego w Uniwersytecie Poznańskim, a w 1921 r. sekretarzem Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. W USB otrzymała dyplom doktora filozofii na podstawie rozprawy pt. *Etyka Towiańskiego, jej źródła i promieniowanie*. Zbliżyła się do towiańczyków. Była znawczynią idei towianizmu, napisała dwa artykuły: *O bezstronną opinię o Towiańskim* (1935) i *Andrzej Towiański, ale który?* (1935). W czasie drugiej wojny światowej pracowała jako kierownik administracyjny drukarni. Po wojnie do Polski nie wyjechała. Pochowana na Rossie.

Polski Słownik Biograficzny, t. 10; M. Jackiewicz, *Wileńska Rossa*. Olsztyn 1993; J. Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2000.

HRYNCEWICZ Henryk; inżynier; w latach 1933–1935 redagował dodatek rolniczy tygodnika „Chata Rodzinna", od 1 stycznia 1930 r.

redaktor czasopisma „Poradnik Rolnika", organu Polaków-rolników na Litwie, od kwietnia 1931 r. do grudnia 1932 r. redaktor pisma rolniczego „Przegląd Rolniczy".

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

HRYNCEWICZ Ludwik, brat śpiewaczki litewskiej Beatričė Grincevičiūtė, ur. w 1904 r. w majątku Iłgów koło Szaków (Sakiai) nad Niemnem, zm. w 1993 r. w Warszawie; ziemianin, inżynier; łącznik komendanta POW na Litwie, żołnierz 13 Pułku Ułanów Wileńskich, członek korporacji „Welecja"; studiował w Warszawie i Gdańsku; współpracownik II Oddziału Sztabu Głównego WP, organizator siatki wywiadowczej na Litwie; działacz Zjednoczenia Rolników Polaków, sekretarz generalny tej organizacji. W grudniu 1940 r. aresztowany przez NKWD, zbiegł z transportu skierowanego w głąb ZSRR. W czasie wojny w Armii Krajowej. W 1945 r. wyjechał do Polski, mieszkał w Warszawie, pracował w przemyśle i spółdzielczości. Pochowany w Warszawie.

Hryncewicz, Grupa pod kryptonimem „WIERZBA" na Litwie Kowieńskiej, mps wspomnień w zbiorach R. Mackiewicza, Warszawa; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; K. Buchowski, *Polacy w niepodległym państwie litewskim 1918–1940*. Białystok 1999.

HURCZYN Aleksander, ur. w 1888 r. na kresach wschodnich, zm. w 1942 r. w Płaszczykach, pochowany w rodzinnym grobowcu w Krożach, pow. Rosienie. Zdał maturę w 1907 r. w gimnazjum rosyjskim w Szawlach. W 1912 r. ukończył studia w Petersburgu, kierunek weterynaria. Studiował w Dorpacie, gdzie uzyskał w 1922 r. dyplom lekarza medycyny. Był właścicielem majątku Płuszczyki k. Kroż, który wcześniej był w rękach rodziny jego żony z Jazdowskich. Aleksander Hurczyn prowadził w okresie międzywojennym praktykę prywatną – gabinet w Poniewieżu. Pracował równolegle w Poniewieżu jako lekarz wojskowy oraz jako weterynarz w poniewieskich zakładach mięsnych.

Zebrał i opracował: Jerzy Żenkiewicz, UMK Toruń.

IBIAŃSKI Feliks; poeta; członek kółka literackiego w 1921 r. w Gimnazjum Polskim w Kownie; wiersze publikował w miesięczniku młodzieżowym „Iskry"

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

\/4. **IBIAŃSKI** Kazimierz: publicysta, artykuły publikował na łamach miesięcznika „Iskry" oraz w dzienniku „Dzień Kowieński". Po wojnie wyjechał do Polski.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

ILGIEWICZ Henryka, córka Witolda i Władysławy z Szyków, ur. 26 XII 1949 r. we wsi Zabelinie rej. malackiego; historyk, doktor nauk humanistycznych; szkołę początkową w Grawżynach ukończyła w 1961 r. następnie w latach 1961–1968 uczyła się w Szkole Średniej w Janiszkach (Joniskls), w latach 1968–1973 studiowała historię w Instytucie Pedagogicznym (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie; w l. 1991–1992 odbyła studia doktoranckie na Uniwersytecie Poznańskim. Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie historii otrzymała 4 maja 1992 r. na podstawie rozprawy doktorskiej *Chrystianizacja Litwy w świetle dotychczasowych badań*. Pracowała jako nauczycielka historii w Szkole Średniej w Ejszyszkach, od 1977 r. młodszy, a następnie starszy pracownik naukowy w Instytucie Filozofii i Socjologii Litewskiej Akademii Nauk; członek Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy, Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie. Opublikowała szereg prac naukowych w języku litewskim i polskim, m. in. *Lietuvos krikšto XIII problema lenkų ir lietuvių istoriografijoje*, „Užsienio lituanistika. Humanitariniai mokslai", Vilnius 1992, t. 1, s. 5–32, *Lenkų ir lietuvių istorikų darbai apie Lietuvos krikšta Vytenio, Gedimino, Algirdo ir Kęstučio valdymo laikas*, „Užsienio lituanistika. Humanitariniai mokslai", Vilnius 1992, t. 1, s. 33–63, *Lietuvos krikštas ir jo reikšmės vertinimas lietuvių ir lenkų istoriografijoje*, „Užsienio lituanistika. Humanitariniai mokslai", Vilnius 1993, t. 2, s. 35–86, *Reformacijos įtaka Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kultūrai ir jos vertinimas lietuvių ir lenkų istriografijoje (1970–1994)*, „Užsienio lituanistika. Humanitariniai mokslai", Vilnius 1995, t. 4, s. 21–49, *Istorinės asmenibės lietuvių ir lenkų istoriografijoje*, „Užsienio lituanistika. Humanitariniai mokslai", Vilnius 1996, t. 5, s. 7–41, *Didikų šeima*, „Liaudies kultūra", Vilnius 1996, nr 3, s. 12–15; *Naświetlenie wspólnej historii Polski i Litwy w podręcznikach litewskich*, w: „Między Wschodem a Zachodem", Lublin 1994, s. 47–52; *Przedstawienie działalności Armii Krajowej w prasie litewskojęzycznej*, w: „Rok 1944 na Wileńszczyźnie", Wilno 1996, s. 231–239; *Litewska kontestacja pojęcia „Kresy Wschodnie"*, w: Europa nie

prowincjonalna. Przemiany na ziemiach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej (Białoruś, Litwa, Łotwa, Ukraina, wschodnie pogranicze III Rzeczypospolitej) w latach 1772–1999, Warszawa–Londyn 1999, s. 124–131; *Kulturalne następstwa chrztu Litwy*, w: „Kultura Litwy i Polski w dziejach: tożsamość i współistnienie", Kraków 2000, s. 19–30; *Wileńszczyzna w historiografii polskiej*, w: „Wileńszczyzna u progu III Tysiąclecia", Wilno 2000, s. 17–21. Mąż Mieczysław Meilunas. Mieszka w Wilnie.

Informacje H. Ilgiewicz, archiwum M.J.

ILJUTOWICZ Anna, z Marczuków, ur. 31 VII 1908 r. w folwarku Kamionka koło Nowogródka; nauczycielka, działaczka oświatowa. W czasie pierwszej wojny światowej ewakuowana w głąb Rosji. Uczyła się w m. Insar guberni penzeńskiej, potem w Penzie. W 1921 r. wróciła do Polski. W Nowogródku w 1923 r. ukończyła gimnazjum rosyjskie, następnie uczyła się w Gimnazjum im. A. Mickiewicza w Nowogródku, tu w 1926 r. zdobyła świadectwo dojrzałości i rozpoczęła studia na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, specjalność – język francuski. W 1933 r. ukończyła uniwersytet uzyskując dyplom magistra romanistyki. Dopiero w 1935 r. otrzymała pracę nauczycielki w męskim gimnazjum Polskiej Macierzy Szkolnej w Wilnie. W 1937 r. wyjechała na staż językowy do Paryża. W czasie wojny mieszkała w Borysowie i Nowogródku. W latach 1945–1951 wykładała język francuski na Uniwersytecie w Grodnie. W 1952 r. pojechała do wywiezionego ojca do Kazachstanu, gdzie zamierzała pracować jako nauczycielka. Za namową ojca powróciła do Wilna, pracowała tu jako nauczycielka języka niemieckiego w Szkole Średniej nr 26 (obecnie Szkoła Średnia im. J.I. Kraszewskiego) w Wilnie. W 1971 r. przeszła na emeryturę.

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2000.

IWASZKIEWICZ Maria Emilia, córka Albina i Wiktorii z Surwiłłów, ur. 25 X 1943 r. w Montlucon (Francja); doktor chemii; w 1961 r. ukończyła Szkołę Średnią nr 5 w Wilnie, następnie wstąpiła na Wydział Chemii Uniwersytetu Wileńskiego, który ukończyła w 1966 r. W 1972 r. na Uniwersytecie Wileńskim uzyskała stopień naukowy doktora nauk chemicznych. Od 1965 r. pracuje w Instytucie Chemii. Jest członkiem Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy, była 5 lat jego sekretarzem. Prowadziła kursy

przygotowawcze z chemii dla absolwentów szkół polskich, ubiegających się o studia wyższe na Litwie i w Polsce; tłumaczyła podręczniki z chemii i przyrody z języka litewskiego na polski. Wydała *Szkolny słownik chemiczny polsko-litewski i litewsko-polski* (Kaunas 1999), jest współautorem encyklopedii *Technikos enciklopedija* (Vilnius 2000). Mąż – Antanas Steponavičius, syn – Antanas Steponavičius. Mieszka w Wilnie.

Informacja E.M. Iwaszkiewicz, archiwum M.J.

JABŁOŃSKA Stefania, z Drozdowskich, córka Juliana i Kamili z Denksów, ur. 2 IX 1862 r. w Kownie, zm. 5 VII 1936 r. w Wilnie; ziemianka, poetka, tłumaczka poezji litewskiej, właścicielka dwóch majątków Alinówka i Biguszki koło Sudejek (Sudeikiai), pow. uciański. Po wyjściu za mąż mieszkała w Rydze, następnie przeniosła się do Biguszek, gdzie mieszkała do 1918 r. Wiersze pisała od 1904 r. W 1909 r. przełożyła na język polski Antanasa Baranauskasa *Borek oniksztyński* (Wilno, 1909), w 1910 r. wydała tłumaczone wiersze litewskie w antologii pt. *Poezje odradzającej się Litwy* (Sejny, 1910). Od 1911 r. rozpoczęła współpracę z czasopismem „Litwa", redagowanym przez Mieczysława Dowojno-Sylwestrowicza. W czasopiśmie tym publikowała tłumaczone na język polski poezje litewskie. W 1918 r. przeniosła się do Wilna. Tu kontynuowała pracę przekładową. W 1920 r. wydała poemat Maironisa *Młoda Litwa*, w 1921 r. – Antanasa Baranauskasa *Poezje litewskie sprzed 1863 roku*, w 1922 r. – Maironisa *Nasze niedole*. W latach 1919–1923 ułożyła i wydała w Kownie po polsku *Nowe czytanki* dla szkół polskich w Republice Litewskiej. W latach dwudziestych i trzydziestych publikowała artykuły i wiersze w czasopismach polskich.

Jackiewicz i A. Surowiec, Pierwsza tłumaczka i popularyzatorka literatury litewskiej, „Znad Wilii", 1992, nr 13, s. 4–5; M. Jackiewicz, Poetycka twórczość Stefanii Jabłońskiej, „Znad Wilii", 1996, nr 19, s. 6.

JAKUBOWSKI Edmund, pseud. Żagiell, ur. 12 I 1906 r. w majątku Kieciny, gminy Kurszany, powiatu szawelskiego na Żmudzi, zm. 1 VII 1990 r. w Sydney; ziemianin, chemik, dziennikarz, publicysta. W 1924 r. ukończył polskie Gimnazjum Prywatne w Kownie. Przez rok w gimnazjum redagował szkolne pisemko pt. „Kruk". Po ukończeniu gimnazjum wyjechał na studia do Nancy i Bordeaux, gdzie studiował chemię. Po uzyskaniu tytułu inżyniera chemii powrócił na Litwę i w latach 1929–1934 prowadził własne gospodarstwo rolne w majątku Kiciany, równocześnie wysyłał korespondencje do gazety polskiej „Dzień Kowieński" i do prasy w Polsce.

W zawodzie chemika nie pracował, ponieważ w ówczesnej Litwie nie zatrudniano Polaków w firmach państwowych i u właścicieli Litwinów. W końcu 1935 r. został zatrudniony jako dziennikarz w gazecie „Dzień Polski". W styczniu 1936 r. powołano go na redaktora naczelnego tego dziennika, co przyczyniło się do znacznego jego rozwoju. Oprócz miesięcznego dodatku „Życie Kulturalne", redagowanego przez Olgierda J. Paszkiewicza, wprowadzono wkładkę „Oświata i Wychowanie", którą redagowała Zofia Surwiłłowa, nauczycielka Gimnazjum Polskiego w Kownie. W dzienniku Józef Perkowski publikował artykuły o Żmudzi, podróżnik Stefan Żyźniewski, były pracownik „Dnia Kowieńskiego", przysyłał reportaże z Afryki. Edmund Jakubowski wspólnie z Olgierdem Paszkiewiczem w jesieni 1936 r. ogłosił w „Dniu Polskim" konkurs na nowelę. Celem konkursu było wyłonienie zdolnych, utalentowanych literacko Polaków Kowieńszczyzny, bowiem polskie życie literackie było na Litwie raczej nikłe. Drukowano wprawdzie w „Dniu Kowieńskim", „Dniu Polskim" i w „Chacie Rodzinnej" wiele utworów poetyckich, ale w większości były to wiersze słabe literacko, epigońskie, naśladujące polskich modernistów. Pomysł konkursu okazał się owocny. Utwory przysyłano nawet z zagranicy. Nagrodzone utwory były publikowane w „Dniu Polskim". Redaktor Jakubowski podjął też inną pożyteczną inicjatywę: zaproponował sporządzenie albumu dworów polskich na Litwie. Po ogłoszeniu tego konkursu zaczęły napływać do redakcji „Dnia Polskiego" zdjęcia dworów, siedzib szlacheckich, parków i ogrodów. Ziemianie litewscy, poczuwający się do polskości, przysyłali fotografie swoich dworów do 1939 r. Niestety, pomysłodawcy albumu nie zdążyli wydrukować nadesłanych zdjęć. W zawierusze wojennej te cenne dokumenty poginęły. W końcu grudnia 1937 r. Jakubowski złożył rezygnację ze stanowiska redaktora naczelnego „Dnia Polskiego". Ożenił się wówczas z Heleną Oertelówną. Po ślubie osiadł z małżonką w rodowym majątku Kieciny. Tam w latach 1938—1940 prowadził gospodarstwo rolne. W 1939 r. zamierzał wyjechać do Polski, gdzie miał objąć posadę dziennikarza, ale wybuchła wojna i plany nie doszły do skutku. Po aneksji Litwy przez Związek Sowiecki, latem 1940 roku Jakubowski z rodziną zbiegł przed aresztowaniem do miejscowości Pietraszuny pod Kownem, gdzie pracował jako laborant, później na stanowisku chemika w elektrowni pietraszuńskiej. Podczas okupacji niemieckiej Litwy, w 1941 r. wrócił do Kician, nadal zajmował się gospodarstwem rolnym. W 1943 roku majątek jego został przez Niemców skonfiskowany, wtedy zatrudnił się w Ginkunach pod Szawlami. Żona praktykowała jako lekarz-stomatolog. 14 lipca 1944 roku, kiedy front zbliżył się do Litwy, Jakubowski wraz z falą uchodźców litewskich wyjechał z rodziną do Niemiec. Stamtąd udał się do

Austrii, gdzie pracował w fabryczce lekarstw, następnie był robotnikiem u farmera. Po wyzwoleniu Austrii przez Amerykanów, Jakubowski znowu został dziennikarzem. „Zacząłem pisywać do gazetki powielanej – wspominał – po sześcioletniej przerwie wróciłem do dziennikarstwa. Niebawem wszedłem w skład zespołu redakcji „Dziennika Polskiego" w Ratysbonie. Potem zostałem jego redaktorem. Administratorem był Adam Syrjatowicz, maszynistką była Emilia Rustejko-Martusewiczowa. Antoni Martusewicz pisywał felietony, zaopatrywał w papier itd. Dzienniczek ten przeszedł niebawem na druk, doszedł do nakładu 10 tysięcy. Potężny «Narodowiec» we Francji wychodził tylko cztery razy na tydzień. Więc po zachodniej stronie «żelaznej kurtyny» był to jedyny dziennik polski, którego kadrę stanowili Polacy z Litwy Kowieńskiej. Przedstawicielem korpusu gen. Andersa na Niemcy był płk Buterlewicz, były peowiak z Litwy, przedstawicielem z Londynu do spraw «dipisów» senator Tadeusz Katelbach (żona jego pochodziła z wiłkomierskiego), starszym oficerem łącznikowym był mjr Jan Hempel (żona z Cytowian)". Po zamknięciu pisma przez Amerykanów, Jakubowski został referentem prasowym Zjednoczenia Uchodźców Politycznych Strefy Amerykańskiej. Był korespondentem pisma „Orzeł Biały", wysyłał korespondencje do „Kuriera Polskiego" w Buenos Aires, gdzie redaktorem był Feliks Zahora Ibiański rodem spod Kiejdan na Litwie. Przed wyjazdem do Australii Jakubowski pracował jako laborant w szpitalu. W lutym 1949 r. wyjechał z rodziną do Australii, gdzie, jak pisze w życiorysie, sprzątał ustępy, pracował w składzie amunicji, później jako chemik w laboratoriach chemicznych. Mieszkał w Sydney. Przebywając na stałe w Australii, Jakubowski nadal pisał artykuły do prasy polskiej na wychodźstwie: do „Orła Białego" w Londynie, do „Kuriera Polskiego" w Buenos Aires i do amerykańskiej „Gwiazdy Polarnej". Dorywczo pisał do „Tygodnika Katolickiego" w Melbourne, później do „Tygodnika Polskiego". Współpracował też z „Kulturą" paryską i „Zeszytami Historycznymi" Jerzego Giedroycia. Żona Jakubowskiego, Helena z Oertelów, z zawodu lekarz-stomatolog, od 1940 r. należała do Związku Walki Zbrojnej. Została zaprzysiężona przez Teodora Nagurskiego. Po zlikwidowaniu organizacji przez NKWD, Helena Jakubowska odeszła od konspiracji. Zmarła w Sydney (utonęła w morzu) 15 lutego 1989 r. w wieku 80 lat. Edmund i Helena Jakubowscy mieli dwie córki – Katarzynę i Zofię, oraz pięcioro wnuków, które, jak pisał Jakubowski, już nie mówiły po polsku.

Życiorys własny Jakubowskiego; ze zbiorów Czesława i Ryszarda Mackiewiczów, Warszawa; Zofia z Romerów Hemplowa, Praca na rzecz pogodzenia narodów, „Znad Wilii" 1992, 15–28. Mieczysław Jackiewicz, Edmund Jakubowski-Żagiell, „Znad Wilii" 1997, nr 8, s. 4.

JAKUTIS Stanisław, ur. 16 IV 1931 r. w Wilnie, zm. w 1989 r. w Wilnie; dziennikarz, długoletni redaktor gazety „Czerwony Sztandar". W 1955 r. ukończył Instytut Finansów w Moskwie, w 1980 r. Wyższą Szkołę Partyjną w Leningradzie. Od 1956 r. pracował w redakcji „Czerwonego Sztandaru", w l. 1969–1984 zastępca redaktora naczelnego, od 1984 r. redaktor naczelny dziennika. Przełożył na język polski książki: *Lenin i Litwa* (z G. Berłowiczem, Vilnius 1970), M. Požarskasa *Stosunki Litwy Radzieckiej i Polski Ludowej* (Vilnius 1974), *Współpraca przyjaciół zrodzona przez socjalizm* (Vilnius 1984); był jednym z redaktorów antologii poezji Wileńszczyzny *Sponad Wilii cichych fal* (Kaunas 1985). Pochowany w Wilnie.

Tarybų Lietuvos enciklopedija, 2, Vilnius, 1986.

JANCZEWSKI Czesław; czołowy polski sportowiec w Kownie w latach trzydziestych, uprawiał tenis; zawodnik Polskiego Związku Sportowego „Sparta".

Gąsiorowski, *Polski ruch sportowy w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 2001.

JANCZEWSKI Kazimierz, ur. w 1878 r. w majątku Blinstrubiszki w powiecie rosieńskim, zm. w 1959 r. w Pruszkowie; ziemianin, właściciel majątku Jukojnie powiatu rosieńskiego; w okresie międzywojennym czołowy działacz polski na Litwie, prezes Komitetu Polskiego; radny i przewodniczący Rady Miejskiej Kowna; działacz Polskiego Klubu Sportowego w Kownie. Po wojnie wyjechał do Polski.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; J. Żenkiewicz, *Litwa na przestrzeni dziejów i jej powiązania z Polską*. Toruń 2001. A. Gąsiorowski, *Polski ruch sportowy w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 2001.

JANKELAITIENĖ Lilija z Jackiewiczów, córka Zdzisława i Janiny z Mieczkowskich, ur. 19 X 1959 r. w Niemenczynie; lekarz-pediatra. W 1976 r. ukończyła polską Szkołę Średnią w Niemenczynie, w 1985 r. – medycynę na Uniwersytecie Wileńskim. Od 1987 r. pracuje jako lekarz-pediatra w poliklinice i w szpitalu rejonowym w Solecznikach. W 1991 r. po złożeniu egzaminów otrzymała drugą kategorię pediatryczną. Publikuje artykuły w czasopismach medycznych. Mąż Iwan (ur. 1958), syn Edgar (ur. 1986), córka Jowita (ur. 1995). Mieszka w Solecznikach.

Informacja L. Jankelaitienė, archiwum M.J.

JANKOWSKA Czesława, z Brazisów, córka Bronisława i Weroniki z Michalkiewiczów, ur. 9 VI 1959 r. w Wilnie; nauczycielka, matematyk. W 1977 r. ukończyła Szkołę Średnią nr 29 (obecnie im. Szymona Konarskiego) w Wilnie, równocześnie uczyła się w wieczorowej Szkole Sztuk Pięknych. W latach 1978–1982 studiowała matematykę w Instytucie Pedagogicznym (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie. Po ukończeniu studiów, od 1984 r. pracowała w Szkole Średniej nr 38 w Wilnie jako nauczycielka matematyki, od 1986 r. pracuje w Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Wilnie jako nauczycielka nauczania początkowego. Od 1997 r. jest prezesem Rady Gimnazjum. Prowadzi zajęcia plastyczne z młodzieżą. Mąż Jan, córka Justyna, syn Dariusz. Mieszka w Wilnie.

Infrormacja Cz. Jankowskiej, archiwum M.J.

JANKOWSKA Halina, córka Saturnina i Stanisławy z Mackiewiczów, ur. 6 III 1928 r. w majątku Podgaj (Pagojė) powiatu uciańskiego; ziemianka, lekarz medycyny. Początkowo uczyła się w domu, następnie w latach 1937–1940 – w Polskim Gimnazjum w Poniewieżu, po zamknięciu szkoły wyjechała do Wilna do Średniej Szkoły nr 6, którą w 1941 r. również zamknięto. Ojca wywieziono na Syberię. W 1945 r. wstąpiła na kursy pielęgniarek przy szpitalu „Czerwonego Krzyża" w Wilnie. Pracując, uczęszczała na kursy dokształcające; w 1948 r. uzyskała świadectwo dojrzałości i tego roku wstąpiła na Wydział Medyczny Uniwersytetu Wileńskiego. W 1952 r. została wydalona z uczelni, ponieważ wykryto, że ojciec ziemianin został zesłany na Sybir. Dopiero w 1954 r., po śmierci Stalina, przyjęto z powrotem na studia, które ukończyła w 1957 r. Po ukończeniu studiów skierowano ją do pracy w Oranach (Varėna), po pewnym czasie wróciła do Wilna, gdzie od 1962 do 2000 r. pracowała w Republikańskiej Stacji Krwiodawstwa jako kierownik laboratorium liofilizacji preparatów krwi. Posiada pierwszą kategorię lekarza laboranta służby krwiodawstwa. W 1982 r. została odznaczona odznaką honorową „Przodownik Ochrony Zdrowia". Mieszka w Wilnie.

Informacja H. Jankowskiej, archiwum M.J.

JANKOWSKI Antoni Edward, syn Jana i Antoniny z Gładkowskich, ur. 21 II 1936 r. we wsi Stakieniszki rejonu wileńskiego; nauczyciel, organizator szkolnictwa polskiego na Litwie. W 1952 r. ukończył Szkołę Podstawową w Mejszagole, w 1953 r. – kursy nauczycieli szkół polskich przy Instytucie Doskonalenia Nauczycieli w Wilnie. W 1953 r. rozpoczął pracę zawodową jako nauczyciel, równocześnie dokształcając się zaocznie: w 1955 r. ukończył Szkołę Pedagogiczną w Trokach, w 1960 r. – Instytut Nauczycielski w Nowej Wilejce, w 1965 r. – Instytut Pedagogiczny (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie. Od 1953 do 1956 r. pracował jako nauczyciel szkół początkowych w Obalach i Zwierzyńcu rejonu trockiego. Od 1956 do 1958 odbywał służbę wojskową na Kaukazie. W 1959 r. – nauczyciel Szkoły Siedmioletniej w Suderwie, 1960 – dyrektor Szkoły Siedmioletniej w Magunach rejonu święciańskiego, a w latach 1963–1974 – dyrektor Szkoły Internatu w Podbrodziu, od 1974 do 1982 – kierownik Wydziału Oświaty rejonu solecznickiego, w latach 1982–1987 – zastępca przewodniczącego Komitetu Wykonawczego – przewodniczący Komisji Planowania rejonu solecznickiego, od 1987 r. – dyrektor Centrum Młodych Przyrodników Ministerstwa Oświaty i Nauki Litwy, od 1995 r. – kierownik Wydziału Oświaty Samorządu rejonu solecznickiego. Od 1990 r. członek Związku Polaków na Litwie, od 2000 r. członek Zarządu Głównego ZPL, w latach 1964–1972 członek autorskiego zespołu gwar polskich na terytorium ZSRR przy Instytucie Językoznawstwa im. Jakuba Kołasa w Mińsku; w latach 1979–1997 – członek Prezydium Towarzystwa Pedagogicznego Litwy. Współautor (wspólnie z J. Kaszkarową, H. Zacharkiewicz) podręcznika do nauki języka polskiego dla klas V–VI (Kaunas, 1977, 1980, 1984), podręcznika do nauki języka polskiego dla klas VI–VII (1991, 1995), autor prac metodycznych pt. *Nauczanie języka polskiego w warunkach gwar wileńskich* (1965), *Praca z kadrą pedagogiczną* (1977), ponadto opublikował w gazetach i czasopismach 63 artykuły na tematy pedagogiczne. Nagrodzony odznakami „Za sumienną pracę i aktywną działalność społeczną" (1965), „Przodownik Oświaty Litwy" (1968), medalem „Za sumienną pracę" (1970), medalem „Weteran Pracy" (1984), Złotym Krzyżem Zasługi RP (2000). Żona Danuta, syn Mirosław, córka Jolanta. Mieszka w Solecznikach.

Informacja A. Jankowskiego, archiwum M.J.

JANKOWSKI Michał, syn Adama i Heleny, ur. 1 V 1941 r. w Rudziszkach rejonu trockiego; inżynier, rzeźbiarz, twórca ludowy. W 1970 r. ukończył Instytut Politechniczny w Kownie i pracuje w instytucie projektowym „Lietstakliu projektas", na różnych stanowiskach, ostatnio jako naczelny konstruktor w dziedzinie obróbki metalu. Jest także rzeźbiarzem ludowym, zajmuje się stolarką artystyczną. Od 1976 r. jest członkiem Związku Twórców Ludowych Litwy. Prace wystawiał w Wilnie, Trokach i w Niemenczynie, a także w Polsce: w Lidzbarku Warmińskim, Olsztynie, Lublinie i w Mrągowie podczas Festiwalu Kultury Kresowej. Żona Eleonora, syn Wiesław, córka Dorota. Mieszka w Wilnie.

Informacja M. Jankowskiego, archiwum M.J.

JANKOWSKI Henryk, syn Jana i Stanisławy z Mierzejewskich, ur. 1 IX 1940 r. we wsi Wielkie Ligojnie rejonu trockiego; agronom, doktor nauk rolniczych, działacz polonijny. W 1956 r. ukończył Szkołę Siedmioletnią w Gajach i w tymże roku wstąpił do Technikum Agrozootechnicznego w Wilnie, które ukończył w 1960 r. z wynikiem celującym. Od razu został skierowany do Akademii Rolniczej w Kownie, którą ukończył w 1960 r. z tytułem agronoma. W 1964 r. rozpoczął działalność zawodową; podczas praktyki został wybrany na przewodniczącego kołchozu „Miciuny" w rejonie trockim. W 1971 r. ukończył Wszechzwiązkowy Instytut Rolniczy w Moskwie otrzymując tytuł zawodowy ekonomisty rolnictwa. W 1990 r. obronił pracę doktorską o uprawie mieszanek traw wieloletnich na glebach Wileńszczyzny i w 1993 r. otrzymał stopień naukowy doktora nauk rolniczych. Od 1964 do 1970 r. pracował jako przewodniczący kołchozu „Miciuny", od 1970 do 1973 r. był przewodniczącym kołchozu „Strewa" w rejonie trockim; następnie w latach 1973–1991 przewodniczącym Kołchozu im. Tadeusza Kościuszki w rejonie trockim; od 1991 do 1997 r. przewodniczący Rady Gminy trockiej, od 1997 do 1999 – prezes spółki rolnej „Szklary". Obecnie pracuje w firmie prywatnej. W 1998 r. wybrany na prezesa Trockiego Oddziału Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego Polaków Litwy, w 1990 r. – prezes Związku Polaków na Litwie, oddział trocki, od 1997 r. prezes Akcji Wyborczej

Polaków Litwy rejonu trockiego. Członek Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy. Jest członkiem korespondentem Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie (Londyn). Ogłosił około 20 artykułów naukowych na tematy rolnicze, głównie o uprawie mieszanek traw wieloletnich. Żona Teresa, syn Robert, córka Renata. Mieszka w Trokach.

Informacja H. Jankowskiego, archiwum M.J.

JANUSZAUSKIENĖ Leokadia, z Ostrowskich, córka Henryka i Janiny z Walukiewiczów, ur. 24 IX 1955 r. we wsi Konstantynowo rejonu smorgońskiego (obecnie Białoruś); ekonomistka, działaczka polonijna i samorządowa. Ukończyła Uniwersytet Wileński, pracowała jako zastępca dyrektora ds. ekonomicznych w Instytucie Wzornictwa w Wilnie, następnie kontroler Samorządu rejonu wileńskiego i mer Samorządu rejonu wileńskiego. Działaczka Związku Polaków na Litwie, członek Zarządu Głównego ZPL, zastępca prezesa Akcji Wyborczej Polaków na Litwie. Mieszka w Wilnie.

Informacja L. Januszauskienė, archiwum M.J.

JANUSZEWSKI Julian, ur. w 1857 r. w majątku Sapieżyszki, zm. tamże 14 III 1935 r.; ziemianin, inżynier-rolnik; od 1 stycznia 1923 do 1928 r. redaktor naczelny dwutygodnika ilustrowanego (od 1 kwietnia 1928 r. miesięcznik) „Wiadomości Rolnicze". Pismo wydawał Kowieński Zarząd Związku Producentów Rolnych.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej*. Olsztyn 1997.

JASZCZANIN Jan, syn Józefa i Marii z Wieliczków, ur. w 1940 r. w Wilnie; profesor doktor habilitowany, lekkoatleta, mistrz sportu. W 1964 r. ukończył Wydział Przyrodniczy Instytutu Pedagogicznego w Wilnie, w latach 1968–1973 był doktorantem Instytutu Medycyny Klinicznej i Doświadczalnej Litwy; w 1974 r. w Instytucie Medycznym w Kownie otrzymał stopień naukowy doktora nauk biomedycznych, w 1979 r. został docentem, w 1984 r. w Instytucie Fizjologii im. A. Bohomolca w Kijowie uzyskał stopień naukowy doktora habilitowanego nauk biomedycznych, w 1986 r. został profesorem tytularnym (Rada Naukowa Litwy nostryfikowała w 1994 r.). W latach 1981–1991 był kierownikiem Katedry Fizjologii i Biomechaniki Akademii Wychowania Fizycznego w Kownie, od 1986 r. profesor Katedry Fizjologii i Biomechaniki Akademii Wychowania Fizycz-

nego w Kownie; od 1991 r. profesor Instytutu Kultury Fizycznej Uniwersytetu Szczecińskiego, od 1999 r. profesor Politechniki Opolskiej. Zainteresowania naukowe J. Jaszczanina obejmują zagadnienia adaptacji wysiłkowej układu nerwowo-mięśniowego, genetycznych predyspozycji motoryczności człowieka, inwolucyjnych zmian w starzeniu oraz aktywności ruchowej (obciążeń fizycznych) jako czynnika hamującego intensywność tych procesów. Jest autorem oraz współautorem 4 wynalazków oraz 27 wniosków racjonalizatorskich ukierunkowanych na optymalizację metodyk badawczych; autor oraz współautor ponad 200 prac naukowych opublikowanych w Polsce, na Litwie, Łotwie, w Estonii, Białorusi, Ukrainie, Rosji, RFN, Danii, USA, Bułgarii, Finlandii; wydał 3 monografie, 12 skryptów. Jest członkiem Komitetu Naukowego Departamentu Sportu i Turystyki RL, członek komisji ds. stopni naukowych; jest członkiem Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy. Żona Jolanta, syn Tadeusz. Mieszka w Wilnie.

Informacja J. Jaszczanina, archiwum M.J.

JATOWTT Henryk, ur. w 1897 r. w Kownie w rodzinie prawnika, po śmierci ojca rodzina przeniosła się do Piatigorska, skąd Jatowtt wrócił na Litwę w 1921 r.; od 1923 r. pracował jako nauczyciel języka łacińskiego w Polskim Gimnazjum w Poniewieżu; prezes Towarzystwa „Oświata" w Poniewieżu; działacz kulturalny, aktor i reżyser zespołu dramatycznego Towarzystwa „Oświata" w Poniewieżu, występował w sztukach Gabrieli Zapolskiej *Ich czworo*, Bolesława Gorczyńskiego *Bagienko*, Michała Bałuckiego *Klub kawalerów*, Aleksandra Fredry *Zemsta* i *Gwałtu, co się dzieje*, Stefana Kiedrzyńskiego *Oczy księżniczki Fathmy*, Tadeusza Rittnera *W małym domku* i w innych.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

JAWGIELLÓWNA-MACKIEWICZOWA Maria, ur. w 1896 r. w majątku Staszkuniszki powiatu wiłkomirskiego, zm. w 1942 r. we wsi Kutasz Kraju Ałtajskiego; nauczycielka polskiego progimnazjum w Wiłkomierzu.

Informacja córki J. Brokevičienė, archiwum M.J.

JELEC Feliks; nauczyciel języka łacińskiego i matematyki w Gimnazjum Polskim w Poniewieżu, inspektor tego gimnazjum; od 1924 r. kierownik Sekcji Dramatycznej Towarzystwa „Oświata" w Poniewieżu, reżyser i aktor w Sekcji Dramatycznej. W 1934 r. jako obywatel RP został deportowany do Polski.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

JOTKIAŁŁO Halina, córka Bronisława i Jadwigi z Roubów, ur. 1 III 1940 r. w Wilnie; dziennikarka, publicystka. W latach 1960–1965 r. studiowała filologię polską w Państwowym Instytucie Pedagogicznym (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie. Od 1964 r. pracowała w redakcji „Czerwonego Sztandaru", następnie w „Kurierze Wileńskim", współpracuje z miesięcznikiem „Magazyn Wileński". Opublikowała wiele artykułów na tematy kulturalne; uczestniczyła w wielu akcjach, mających na celu odnowę pamiątek kultury i sztuki polskiej w Wilnie: inspirowała restaurację popiersia J. Słowackiego, zamianę tablicy pamiątkowej na domu, w którym mieszkał S. Moniuszko, współorganizowała na Litwie pierwszy Konkurs Moniuszkowski, inspirowała odnowienie kapliczki św. Jacka, patronowała akcji w obronie cmentarza na Rossie. Jest członkiem Społecznego Komitetu Opieki nad Starą Rossą w Wilnie. Posiada tytuł Zasłużonego Dziennikarza Litwy, odznakę „Zasłużony dla Kultury Polskiej", Złoty Medal Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej, Złoty Krzyż Zasługi RP. Zajmuje się dziejami Wilna i Wileńszczyzny. Córka Justyna (ur. 1968), mąż Jerzy Surwiło. Mieszka w Wilnie.

Informacja H. Jotkałło, archiwum M.J. *Polak w świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą*. Warszawa 2001, s. 125.

JUCHNIEWICZ Helena; nauczycielka, dyrektor Szkoły Średniej im. Józefa Ignacego Kraszewskiego w Wilnie; działaczka oświatowa, członek Stowarzyszenia Nauczycieli Szkół Polskich „Macierz Szkolna". Mieszka w Wilnie.

Informacja własna.

JUREWICZ Wacław, syn Kazimierza i Marianny z Chmielewskich, ur. 13 VIII 1921 r. w Kononówce w powiecie kowieńskim, zm. 26 V 1994 r. w Warszawie; inżynier, działacz harcerski na Litwie. Naukę rozpoczął w polskiej szkole Towarzystwa „Pochodnia" w dzielnicy Zielona Góra w Kownie, następnie wstąpił do Gimnazjum Polskiego im. A. Mickiewicza w Kownie. Tutaj został członkiem tajnego harcerstwa polskiego. W 1935 r. uczestniczył w nielegalnym obozie harcerskim w majątku Malkiewiczów – Prepunty. Po ukończeniu IV klasy musiał opuścić gimnazjum, rok pracował jako goniec, a w 1937 r. został przyjęty do litewskiej Wyższej Szkoły Technicz-

nej, którą ukończył z dyplomem technika. Pracował jako kierownik budowy. W 1937 r. trafił do nowo powstałej drużyny harcerskiej w Kownie prowadzonej przez Zbigniewa Skłodowskiego. W Zielonej Górze zorganizował własny zastęp harcerski i gromadkę zuchów. W czasie okupacji niemieckiej wstąpił do Dyspozycyjnej Drużyny Dywersyjnej ZWZ-AK Inspektoratu „E". Wszedł wtedy do ścisłego kierownictwa konspiracyjnego harcerstwa na Litwie, brał udział w kilku akcjach dywersyjnych. 3 marca 1944 r. został aresztowany w Kownie, z miejsca przesłuchania zbiegł, ukrywał się, następnie przedostał się do Wilna, gdzie 25 marca 1944 r. wstąpił do III Brygady Szczerbca AK. Uczestniczył we wszystkich akcjach III Brygady. 18 lipca 1944 r. został rozbrojony i osadzony w obozie dla internowanych w Miednikach. Z obozu zbiegł i udał się do kolegi z partyzantki do wsi Dworczany pod Wilnem, gdzie ukrywał się przez dwa tygodnie. Po wyzwoleniu Kowna przez Armię Radziecką wrócił do domu. W Kownie pracował jako kierownik budowy. 9 września 1945 r. jako repatriant wyjechał do Polski. Osiedlił się we Wrocławiu, gdzie podjął studia na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej. Po ukończeniu studiów pracował we Wrocławiu, a od 1957 r. w Sochaczewie. W 1979 r. wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w drogownictwie. Od 1986 r. na emeryturze. W 1949 r. został odznaczony przez MON w Londynie Krzyżem Zasługi Brązowym z Mieczami oraz 26 sierpnia 1986 r. Krzyżem Armii Krajowej.

Informacja R. Mackiewicza, Warszawa; R. Mackiewicz, Z dziejów harcerstwa polskiego na Litwie. Wacław Jurewicz, ps. „Nowy", „Magazyn Wileński", 1999.

JUNOWICZ Michał; adwokat kowieński, w styczniu 1919 r. stanął na czele Tymczasowego Politycznego Komitetu Ziemi Kowieńskiej. W marcu tegoż roku zastąpił go na tym stanowisku Ignacy Sokołowski.

Buchowski, *Polacy w niepodległym Państwie Litewskim 1918–1940.* Białystok, 1999.

KAMILEWICZ (RACZYŃSKA) Danuta, córka Wincentego i Aliny z Wilkańców, ur. 22 II 1970 r. w Połukniu rej. trocki; nauczycielka-polonistka, dziennikarka. W 1988 r. ukończyła Szkołę Średnią w Połukniu, następnie wstąpiła na Wydział Języka i Literatury Polskiej Instytutu Pedagogicznego (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie, który ukończyła w 1993 r. W 1994 r. podjęła studia magisterskie w Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku, które ukończyła w 1997 r. Pracowała jako sekretarka-referentka ds. studenckich w Uniwersitas Studiorum Polona Vilnensis w Wilnie, następnie jako dziennikarka w redakcji „Kuriera Wileńskiego". Córka Kamila. Mieszka w Połukniu.

Informacja D. Kamilewicz (Raczyńskiej), archiwum M.J.

KARP Franciszek, pseud. Civis Lituanus; właściciel majątku Podziszki powiatu szawelskiego, ziemianin, historyk, etnograf; w latach trzydziestych współpracował z gazetą „Dzień Kowieński", publikował artykuły na tematy etnograficzne i językoznawcze, szkice historyczne.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; J. Żenkiewicz, *Litwa na przestrzeni wieków i jej powiązania z Polską*. Toruń 2001.

KARPICZ Kazimierz, syn Franciszka i Marii z Baranowskich, ur. 22 VI 1965 r. w Wilnie; nauczyciel, matematyk, działacz oświatowy. W 1982 r. ukończył rosyjską Szkołę Średnią nr 13 w Wilnie i wstąpił na Wydział Matematyki Uniwersytetu Wileńskiego, który, po przerwie (służba w wojsku radzieckim 1983–1985), ukończył w 1989 r., otrzymując dyplom matematyka. O września 1989 r. pracował jako nauczyciel matematyki i plastyki w polsko-rosyjskiej Szkole Średniej nr 29 (obecnie Szkoła Średnia im. Szymona Konarskiego) w Wilnie. W 1994 r. został wicedyrektorem tej szkoły; od 1997 r. jest dyrektorem Szkoły Średniej im. Michała Balińskiego w Jaszunach. W 1988 r. był współzałożycielem Klubu Studentów Polaków, był członkiem Związku Polaków na Litwie, członek Zarządu Stowarzyszenia Nauczycieli Polskich „Macierz Szkolna", w latach 1995–98 był członkiem Zarządu Związku Harcerstwa Polskiego na Litwie, pełnił funkcje skarbnika i kwatermistrza; jest członkiem Rady Programowej Kongresu Polaków Litwy, brał udział w założeniu i działalności Komitetu Organizacyjnego Międzynarodowego Konkursu „Kangur Matematyczny", Pierwszej Polskiej Unii Kredytowej, Młodzieżowego Klubu Sportowego w Jaszunach. Jest członkiem honorowym Klubu Włóczęgów Wileńskich. W 2000 r. odznaczony Medalem Komisji Edukacji Narodowej MEN RP. Mieszka w Wilnie.

Informacja K. Karpicza, archiwum M.J.

KARWACKI Franciszek; poeta, publicysta „Czerwonego Sztandaru", przedwojenny działacz KPZB. Po drugiej wojnie światowej mieszkał w Wilnie. W 1957 r. wyjechał do Polski.

A. Srebrakowski, *Polacy w Litewskiej SRR 1944–1989*. Toruń 2001, s. 221.

KIMONT Stanisław, ur. w 1878 r. w zaścianku szlacheckim parafii wilkijskiej, zm. w 1930 r. w Kownie; inżynier. Gimnazjum ukończył w Mitawie, studia w Kijowie. Po pierwszej wojnie światowej powrócił na Litwę, pracował jako nauczyciel w Gimnazjum Polskim w Kownie; działacz Towarzystwa „Pochodnia"; członek Polskiego Klubu Sportowego

„Sparta"; projektant gmachu Gimnazjum Polskiego w Kownie przy ulicy Miskr (Leśnej). Pochowany w Kownie.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; A. Gąsiorowski, *Polski ruch sportowy w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 2001.

KIRKIEWICZ Wiktor, syn Aleksandra i Dominiki z Dowgiałłów, ur. 22 IX 1941 r. we wsi Popiely koło Mickun, rejonu wileńskiego. W 1960 r. ukończył polonistykę w Instytucie Pedagogicznym (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie. Od 1965 r. pracował jako wicedyrektor Szkoły Podstawowej w Borskunach rejonu szyrwinckiego, w 1967 r. – metodyk w Wydziale Oświaty rejonu szyrwinckiego, od 1968 r. nauczyciel i organizator pracy pozalekcyjnej w Średniej Szkole w Mickunach, od 1983 r. wicedyrektor ds. kształcenia i wychowania. Jest nauczycielem-ekspertem języka polskiego i literatury. Działacz Związku Polaków na Litwie, od 1989 r. jest prezesem Koła ZPL w Mickunach. Dwukrotnie był radnym Samorządu rejonu wileńskiego. Jest przewodniczącym Rady Metodyków ds. nauczania języka polskiego w rejonie wileńskim. Był zastępcą prezesa Polskiej Macierzy Szkolnej na Litwie. Wydał drukiem *Kształcenie mowy w klasach V–IX* (Wilno 1993) – pomoc metodyczna dla nauczycieli języka polskiego; *Zeszyt ćwiczeń dla klasy X* (Kaunas 1999). Otrzymał dyplomy honorowe Ministerstwa Oświaty i Nauki Litwy w latach 1995, 1998, dyplomy honorowe Wydziału Oświaty rejonu wileńskiego – 1991, 1995. W 1992 został uhonorowany Medalem Komisji Edukacji Narodowej RP. Śpiewa w chórze kościelnym. Żona Krystyna Rita. Mieszka w Mickunach.

Informacja W. Kirkiewicza, archiwum M.J.

KLIMASZEWSKA Teresa, ur. 2 VI 1939 r. na Wileńszczyźnie; nauczycielka, dyrektorka szkoły. Szkołę podstawową ukończyła w Prenach, w rejonie święciańskim, następnie uczyła się w Średniej Szkole Pedagogicznej w Trokach i w Instytucie Nauczycielskim w Nowej Wilejce, gdzie otrzymała dyplom nauczyciela fizyki i matematyki. Studia wyższe w zakresie matematyki ukończyła w Instytucie Pedagogicznym (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie. W roku 1961 rozpoczęła pracę jako wicedyrektor szkoły polskiej w Darkuszkach w rejonie szyrwinckim, następnie była dyrektorem Szkoły Podstawowej w Pakiszkach rejonu szyrwinckiego. W 1972 r. objęła stanowisko wicedyrektora Szkoły Podstawowej w Pavil-

nys (Kolonia Wileńska). Od 1993 r. jest dyrektorem tej szkoły. Posiada kwalifikacje starszego nauczyciela matematyki oraz pierwszą kategorię dyrektora szkoły. Jest autorką książki *Kolonia Wileńska - Pavilnys* (Wilno 1995). W 2000 r. została odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Zasługi RP. Mąż Kazimierz, córka Janina. Mieszka w Wilnie.

Informacja T. Klimaszewskiej, archiwum M.J.

KLIMASZEWSKA Alicja Maria, ur. 23 I 1936 r. w Wilnie; nauczycielka, księgarz, działacz społeczny. W 1956 r. ukończyła Instytut Nauczycielski w Wilnie, w 1960 r. – filologię polską w Instytucie Pedagogicznym (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie. W latach 1960–1980 pracowała jako nauczycielka w szkołach wileńskich; w l. 1980–1991 prowadziła dział polski w księgarni „Przyjaźń" w Wilnie. Była członkiem Stowarzyszenia Kulturalno-Społecznego Polaków Litwy, Związku Polaków Litwy, jest członkiem Kongresu Polaków Litwy; współzałożycielka i prezes Społecznego Komitetu Opieki nad Starą Rossą. Mieszka w Wilnie.

Polak w świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą. Warszawa 2001, s. 140.

KLIMOWICZ Jan, syn Fabiana, ur. w 1923 r. w Wilnie; mechanik, racjonalizator i wynalazca, astronom-amator. Uczył się w Szkole Powszechnej nr 10 w Wilnie. W czasie okupacji niemieckiej został aresztowany, następnie wywieziony na roboty przymusowe na Łotwę, po wojnie zesłany do Kraju Chabarowskiego, dopiero w 1947 r. wrócił do Wilna. Pozostał w rodzinnym mieście. Pracował jako ślusarz-narzędziowiec; jest autorem 34 wniosków racjonalizatorskich. Dokształcał się samodzielnie i już jako dojrzały mężczyzna ukończył dwuletni uniwersytet techniczny. Konstruował teleskopy i godzinami obserwował gwiazdy i komety. Mieszka w Wilnie.

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2000.

KLIMOWICZ Leonard, syn Franciszka i Leonardy z Bobrowskich, ur. 17 VIII 1958 r. w Wilnie; inżynier mechanik, działacz samorządowy. W 1975 r. ukończył Szkołę Średnią nr 29 (obecnie Szkoła Średnia im. Szymona Konarskiego) w Wilnie, w 1978 r. z wyróżnieniem ukończył Szkołę Techniczną nr 21 w Wilnie. Po odbyciu służby wojskowej w Armii Radzieckiej studiował w Instytucie Inżynierów Budowlanych w Wilnie, uzyskując dyplom inżyniera-mechanika narzędziowca. W latach 1980–1984 pracował

jako ślusarz narzędziowiec, w l. 1984–1987 – inżynier konstruktor, w 1987–1994 – kierownik biura technologicznego Zakładu Przyrządów Radiopomiarowych, w 1994–1997 – naczelny inżynier Litewsko-Niemieckiej Spółki „MASMARTA", w l. 1997–2000 – burmistrz miasta Landwarów, od r. 2000 jest burmistrzem Grzegorzewa (Grigiškės) – dzielnicy wielkiego Wilna. Od 1990 r. jest członkiem Zarządu Głównego Związku Polaków na Litwie, prezes Koła ZPL w Grzegorzewie, od 1997 r. członek Rady Naczelnej AWPL, członek Prezydium AWPL oddziału trockiego, od 2001 r. zastępca prezesa AWPL rejonu trockiego. W latach 1993–1996 był zastępcą prezesa Katolickiego Stowarzyszenia Polaków na Litwie. Opublikował kilkanaście artykułów w „Przyjaźni", „Kurierze Wileńskim" i w „Naszej Gazecie". W latach 1992–1994 kierował zespołem muzycznym i chórem przy parafii Ducha Św. w Grzegorzewie. Otrzymał kilka dyplomów honorowych ZPL. Córki Anna (ur. 1983) i Beata (ur. 1987). Mieszka w Wilnie.

Informacja L. Klimowicza, archiwum M.J.

KOBYLIŃSKA Waleria, z Borkowskich; w latach trzydziestych uczestniczyła w działalności kulturalnej w Kownie; w świetlicy zielonogórskiej prowadziła zespół taneczny; reżyserowała przedstawienia, działała wśród polskiej młodzieży robotniczej. Po drugiej wojnie światowej wyjechała do Polski, mieszkała na Dolnym Śląsku.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

KOBYLIŃSKI Bolesław; działacz studencki i kulturalny, prezes Sekcji Artystycznej Zjednoczenia Polaków Studentów Uniwersytetu Witolda Wielkiego; działacz Towarzystwa „Pochodnia" w Kownie, instruktor świetlic kowieńskich. Po wojnie wyjechał do Polski, mieszkał na Dolnym Śląsku.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

KOCZAN Zenon, syn Bronisława i Heleny z Wążodów, ur. 8 II 1910 r. w Batkunach w pobliżu Kowna; inżynier agronom, działacz oświatowy, bibliotekarz i biblioman. W 1917 r. rozpoczął naukę w szkole podstawowej w Kiejdanach, następnie uczył się w Gimnazjum Polskim im. Adama Mickiewicza w Kownie, które ukończył w 1932 r. Rozpoczął studia na Wydziale Medycznym Uniwersytetu Kowieńskiego, ale na III semestrze musiał je przerwać z powodu choroby ojca. Zdobył jednak wykształcenie wyższe,

studiując w latach 1936–1940 w Akademii Rolniczej w Datnowie, gdzie otrzymał dyplom inżyniera agronoma. W latach 1932–1936 prowadził tajne nauczanie polskich dzieci w Dubinkach; za tę działalność w 1934 r. został skazany na grzywnę 750 litów i osadzony w więzieniu kiejdańskim. Brał czynny udział w życiu społecznym Polaków litewskich. Należał do kilku polskich organizacji. W latach 1932–1937 był członkiem Towarzystwa Kulturalno-Oświatowego Polaków na Litwie „Pochodnia", należał do koła sportowego „Sparta", był też członkiem korporacji studenckiej „Lauda", do której wstąpił w 1932 r. Od młodości kupował, gromadził książki i czasopisma. Wojnę przeżył na Litwie. W październiku 1945 r. wyjechał do Polski, mieszkał w Suwałkach, w Ełku, Wałbrzychu, w okolicach Olsztyna, w Dobrym Mieście i wreszcie na dłużej zamieszkał w Olsztynie. Od 1975 r. jest na emeryturze.

Wróblewski, Zenona Koczana bibliofilskie drogi. „Warmia i Mazury" 1988, nr 22.

KOGNOWICKI Tadeusz, syn Wincentego i Zofii z Lewoniewskich, ur. 18 VI 1922 r. w Kownie, zm. 26 VI 1941 r. w Bigosowie koło Połocka; działacz harcerski na Litwie. Na początku uczył się w domu, następnie w 1934 r. wstąpił do III klasy Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Kownie. W tym czasie aktywnie działał w tajnym harcerstwie polskim w Kownie, które oficjalnie nosiło nazwę Koła Czerwonego Krzyża. W 1937 r. przebywał na obozie harcerskim w Brennej na Śląsku Cieszyńskim, gdzie otrzymał stopień drużynowego. W Kownie zorganizował dwie drużyny szkolne w gimnazjum polskim i został drużynowym I Drużyny im. Zawiszy Czarnego. W 1938 r. przebywał w Polsce na kursie podharcmistrzowskim. Po powrocie z Polski prowadził obóz w Skubach nad Dubissą. Zimą 1938 przebywał na kursie harcmistrzowskim w Zakopanem. Po nawiązaniu stosunków dyplomatycznych Litwy z Polską harcerstwo polskie zostało zalegalizowane i Kognowicki został reprezentantem harcerstwa polskiego na Litwie. Od jesieni 1939 r. należał do Związku Walki Zbrojnej Obwodu Kowieńskiego, działał pod pseudonimami „Złoty" i „Grizzli". 22 marca 1941 r. został aresztowany w Kownie przez agentów NKWD i osadzony w więzieniu kowieńskim. W nocy z 22 na 23 czerwca 1941 r. więźniów ewakuowano w kierunku Białorusi. Dnia 26 czerwca 1941 r. w lesie niedaleko stacji Bigosowo w rejonie połockim został rozstrzelany.

Bojko, Żyjąc krótko przeżył czasów wiele. „Magazyn Wileński", 1998, nr 10; K. Bojko, Tadeusz Kognowicki. Polacy na Litwie Kowieńskiej. „Wileńskie Rozmaitości" 2001, nr 5.

KOMAR Władysław, ps. Malutki, ur. w 1910 r. w majątku Rogówek (Raguvėlė) powiat wiłkomierski, zm. tragicznie 20 VI 1944 r. w Podbrzeziu; ziemianin, inżynier rolnik, działacz polonijny, żołnierz Armii Krajowej, ojciec znanego polskiego sportowca Władysława Komara zm. 1998. W 1928 r. ukończył gimnazjum w Poznaniu, następnie studiował agronomię w Akademii Rolniczej w Belgii i na Uniwersytecie w Poznaniu. W 1934 r. wrócił na Litwę i do czerwca 1940 r. gospodarzył we własnym majątku. Po kampanii wrześniowej był jednym z głównych organizatorów pomocy polskim żołnierzom internowanym na Litwie, wydając na ten cel niemałe swoje osobiste fundusze. Nawiązał kontakty z organizacją Związek Walki Zbrojnej i emisariuszem polskiego rządu emigracyjnego w Kownie ppłk. Tadeuszem Rudnickim-Wierzbą, który kierował komórką wywiadowczą Baza „Anna". Na początku okupacji niemieckiej Litwy za zgodą Komendanta Okręgu AK oraz Delegata Rządu pracował na stanowisku kierownika grupy majątków w zarządzie majątkami ziemskimi i zastępcy kierownika na okręg Wilna-Land. Organizował różne akcje na zlecenie dowództwa AK. W 1944 r. był administratorem anowilskiej grupy gospodarstw rolnych. 20 czerwca 1944 r. litewscy żołnierze 258 Batalionu Vietinės rinktinės, stacjonujący w Podbrzeziu, dokonali mordu na ludności cywilnej w Glinciszkach. Wieść o zbrodni dotarła telefonicznie do Komara, który natychmiast wyruszył do Glinciszek samochodem służbowym w towarzystwie dwóch Niemców. Po zorientowaniu się na miejscu o tragicznym wydarzeniu Komar wyruszył w drogę powrotną do Wilna przez Podbrzezie. Tu Litwini zatrzymali samochód, wyciągnęli z niego Komara, a Niemcom kazali jechać dalej. Komar próbował uciekać, lecz przy próbie ucieczki został zastrzelony. 23 czerwca 1944 r. zwłoki zostały pochowane na cmentarzu Rossa w Wilnie.

Tomaszewski, *Kronika Wileńska 1941–1945*, Warszawa 1991, s. 188; L. Tomaszewski, *Wileńszczyzna lat wojny i okupacji 1939 1945*, Warszawa 1999, s. 378, 441, 442, 635; J. Lebionka, *Moje Glinciszki*. W: *Europa NIE prowincjonalna*. Praca zbiorowa pod redakcją Krzysztofa Jasiewicza. Warszawa–Londyn 1999, s. 854–858.

KOMOROWSKI Hektor; hrabia, ziemianin, właściciel Kowaliszek koło Rakiszek (Rokiškis), polski działacz społeczny, członek. Komitetu Polskiego z 1928 r., później sekretarz Stowarzyszenia „Pochodnia".

Jackiewicz. *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; B. Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps. w Dziale Rękopisów Biblioteki Narodowej; J. Żenkiewicz. *Litwa na przestrzeni wieków i jej powiązania z Polską*. Toruń 2001.

KONSTANTYNOWICZ Jan, zm. II 1922 r.; działacz Polskiej Organizacji Wojskowej w Kownie w 1919 r., aresztowany, zmarł w więzieniu kowieńskim na tyfus.

Łossowski, *Konflikt polsko-litewski 1918–1920*. Warszawa 1996.

KONTOWT Mieczysław, syn Zygmunta i Walerii z Butlerów, ur. w 1841 r. w majątku Szowkowie powiatu wiłkomirskiego, zm. 6 IV 1928 r. w Wiłkomierzu; ziemianin, powstaniec 1863 r., działacz społeczny i narodowy. Szkołę średnią ukończył w Wiłkomierzu, prawo studiował na Uniwersytecie Moskiewskim, po dwóch latach studiów przeniósł się na wydział przyrodniczy, jednakże studiów nie ukończył, ponieważ wiosną 1863 r. opuścił Moskwę i przyjechał na Litwę, by wziąć udział w powstaniu. Dwukrotnie został uwięziony przez Rosjan: raz w Wiłkomierzu, drugi raz w Wilnie w słynnym „14 numerze". Dzięki łapówce 5 tys. rubli, którą ojciec wręczył gen. Titowowi, został uwolniony z więzienia. Zamieszkał w rodzinnym majątku, pomagając ojcu w gospodarce, a po śmierci ojca i po podziale majątku z bratem osiadł w Szowkowie. W 1876 r. ożenił się z Jadwigą Hurczynówną z Kazimierzowa. 25 XI 1891 r. został wybrany na burmistrza Wiłkomierza na 4 lata. Na skutek szykan ze strony Rosjan w 1895 r. podał się do dymisji i wrócił do majątku. W maju 1903 r. po raz drugi został burmistrzem miasta Wiłkomierza. Pełnił tę funkcję do wybuchu pierwszej wojny światowej. W 1915 roku podczas ewakuacji w głąb Rosji Kontowt pozostał w majątku. Był więziony przez Niemców w Wiłkomierzu, ale wkrótce zwolniony na skutek zabiegów i próśb mieszczan. Po wojnie odbudował zrujnowaną gospodarkę, aczkolwiek po reformie rolnej stracił wiele gruntów i las, pozostało mu zaledwie 80 ha. Był społecznikiem, działał w zarządzie wiłkomierskiego oddziału Wileńskiego Banku Komercyjnego, administrował domami w Wiłkomierzu, pomagał sąsiadom i okolicznym rolnikom. Zawsze był głęboko związany z kulturą polską. Zmarł w Wiłkomierzu.

Mieczysław Kontowt. Wspomnienie pośmiertne. „Dzień Kowieński" 1928, 04 8.

KONTOWT Zygmunt, ur. w 1879 r. w majątku Łowkogol, pow. wiłkomierski, zm. w 1965 r. w Kownie; ziemianin, syn i wnuk powstańców 1831 i 1863, działacz Towarzystwa „Oświata" w Poniewieżu. Ukończył

studia agronomiczne w Niemczech, następnie weterynarię w Czechach. Przed pierwszą wojną światową nabył majątek Traupie II w powiecie poniewieskim, w swoim majątku stosował nowoczesne metody gospodarowania. W 1918 r. wspierał materialnie tworzenie się Państwa Litewskiego, nagrodzony księgą „Litewskie krzyże" („Lietuvos kryžiai"). Prenumerował robotnikom rolnym litewskie czasopisma, wspierał zdolne dzieci, opłacał ich naukę w litewskim gimnazjum. Był aktywnym działaczem Towarzystwa „Oświata" w Poniewieżu. W 1940 r., gdy Litwę przyłączono do ZSRR, majątek znacjonalizowano, bibliotekę i meble wywieziono. W czerwcu 1941 r., gdy rozpoczęły się na Litwie wywózki na Sybir, ostrzeżony przez robotników rolnych, ukrył się i uniknął wywózki. Po wkroczeniu wojsk niemieckich na Litwę powrócił do majątku, ale w 1942 r. jako Polak został przez władze okupacyjne wywłaszczony; zamieszkał w miasteczku Traupie. Po zakończeniu wojny w obawie przed represjami Sowietów (żonę i córki w 1941 r. zesłano na Sybir) wyjechał do Telsz, gdzie ukrywał się u ks. prałata Jodaitisa. Od 1954 r. do śmierci mieszkał u córki w Kownie. Był spokrewniony z Józefem Piłsudskim: babka Marszałka – Teodora Butlerówna, oraz babka Z. Kontowta – Waleria Butlerówna, były siostrami.

Informacja R. Kontowt-Gauczowej, archiwum M.J.

KONTOWT-ATKAČIŪNIENĖ Irena, córka Zygmunta i Marii z Łopattów, ur. w 1923 r. w majątku Traupie II; ziemianka, farmaceutka. Uczyła się w polskiej szkole średniej w Poniewieżu, należała do harcerstwa polskiego, uczestniczyła w szkolnych przedstawieniach. Po zamknięciu w 1940 r. szkoły polskiej w Poniewieżu, świadectwo dojrzałości otrzymała w litewskim II Gimnazjum Żeńskim. 15 czerwca 1941 r. została zesłana na Syberię. Pracowała tam przy spławie bierwion i wyrębie lasu. Na Litwę nielegalnie wróciła w 1947 r., od razu wstąpiła do Instytutu Medycznego w Kownie, w 1952 r. ukończyła farmację. Czterdzieści lat pracowała w aptekach. Współdziałała w tworzeniu polskiego zespołu folklorystycznego „Kotwica" w Kownie, jest członkiem Związku Polaków na Litwie. Posiada Order Weterana Pracy. Mąż Bronisław. Mieszka w Kownie.

Informacja I. Kontowt-Atkačiūnienė, archiwum M.J. Informacja R. Kontowt-Gauczowej, archiwum M.J.

KONTOWT-GAUCZOWA Regina, córka Zygmunta i Marii z Łopattów, ur. w 1925 r. w majątku Traupie II w powiecie poniewieskim; ziemianka, korektorka w wydawnictwie, bibliotekarka. Uczyła się w polskim gimnazjum w Poniewieżu, należała tam do nielegalnego Związku Harcerstwa Polskiego, uczestniczyła w szkolnych przedstawieniach. W 1940 r. majątek rodziców został znacjonalizowany, z matką i siostrą wyjechała do Poniewieża, tam po zamknięciu gimnazjum polskiego uczyła się w gimnazjum litewskim. 14 czerwca 1941 r. z matką i siostrą została zesłana na Syberię, do Ałtajskiego Kraju. Pracowała przy wyrębie lasów oraz ładowaniu wagonów. W 1946 r. nielegalnie wróciła na Litwę, zamieszkała u krewnych w Kownie. W 1947 r. eksternistycznie złożyła egzamin dojrzałości i podjęła pracę korektorki w wydawnictwie „Spindulys", jednakże rozpoznana, musiała ukrywać się na wsi. Dopiero w 1949 r. po wyjściu za mąż zamieszkała w Kownie, pracowała dorywczo w wydawnictwie „Šviesa", a od 1954 r. została korektorką w drukarni im. V. Kapsukasa, gdzie drukowano podręczniki w języku polskim. Pracowała na tym stanowisku do 1992 r., tj. do przejścia na emeryturę. W latach 1950–1960 była współorganizatorką kursów języka polskiego w Kownie, następnie wspólnie z Heleną Urniaż i W. Żotkiewiczową zorganizowała polski zespół folklorystyczny „Kotwica", była członkiem tego zespołu do 1997 r. Jest członkiem Związku Polaków na Litwie, w lokalu ZPL w Kownie prowadzi bibliotekę polską. Jest autorką pamiętnika, który zamieszczono w książce *Pamiętniki Polaków na Litwie 1945–1995. Losy pokoleń.* Za swój pamiętnik otrzymała nagrodę. Od 1993 r. jest członkiem Stowarzyszenia Szlachty Litewskiej (Lietuvos Bajorų karališkoji sąjunga). Córka Wanda. Mieszka w Kownie.

Informacja R. Kontowt-Gauczowej, archiwum M.J.

KORCZYŃSKI Stanisław, ur. 17 X 1950 r. we Lwowie; nauczyciel, przedsiębiorca, księgarz. W 1975 r. ukończył filologię polską Instytutu Pedagogicznego (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie. Po studiach pracował jako zastępca dyrektora (1975–77) i dyrektor (1977–79) w Szkole Podstawowej w Antokolu rejonu wileńskiego; w latach 1977–93 pełnił obowiązki dyrektora Lektorium Towarzystwa „Žinija" („Wiedza") w Wilnie; w 1994 r. założył prywatną polską księgarnię, pierwszą po drugiej wojnie światowej w Wilnie, istniała do 2001 roku. Był członkiem

Związku Polaków na Litwie, w latach 1992–95 sekretarz Zarządu Głównego ZPL; w latach 1992–95 prezes Zarządu Miejskiego m. Wilna ZPL; od 1996 r. członek Kongresu Polaków Litwy, członek zarządu Kongresu. Odznaczony odznaką „Zasłużony dla Kultury Polskiej", w 1986 r. otrzymał medal „Za wzorową pracę". Żona Irena, syn Dariusz (ur. 1977). Mieszka w Wilnie.

Polak w świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą. Warszawa 2001, s. 149.

KORKUĆ Władysław, syn Wilhelma i Stefanii z Bierniukiewiczów, ur. 16 IX 1928 r. w Wilnie; nauczyciel muzyki, solista, dyrygent, działacz kulturalny. W latach 1935–1941 uczył się w Szkole Powszechnej nr 1 im. Szymona Konarskiego w Wilnie; podczas okupacji niemieckiej pracował w warsztacie ślusarsko-wodociągowym u ojca; w 1944 roku wstąpił do Armii Krajowej, brał udział w akcji „Burza", na skraju Puszczy Rudnickiej został aresztowany przez Sowietów i odesłany do Ejszyszek, tam podczas śledztwa był bity i torturowany, jednak w końcu zwolniony jako niepełnoletni. W 1945 roku wstąpił do jedynego wówczas polskiego III Gimnazjum Męskiego w Wilnie, które w 1946 r. zostało przemianowane na V Gimnazjum Koedukacyjne. W 1946 r. wstąpił w szeregi tajnego harcerstwa polskiego. W grudniu 1949 roku został aresztowany przez KGB, osądzony i zesłany do łagru w Workucie; po śmierci Stalina z amnestii został zwolniony z łagru i w 1953 r. wrócił do Wilna. W grudniu 1954 r. otrzymał stanowisko stróża, następnie zdobył kwalifikacje kierowcy. Pracując, w 1958 r. ukończył Wyższą Szkołę Muzyczną im. Tałat-Kelpsy (wokalistyka), w 1960 – dyrygenturę; w latach 1960–1962 doskonalił dyrygenturę w Państwowym Konserwatorium Litewskim. W latach 1956–80 pracował jako nauczyciel muzyki w Technikum Rolniczym w Wilnie; w 1959–60 – nauczyciel muzyki w Szkole Średniej w Czarnym Borze, w l. 1960–61 – w Szkole Średniej nr 26 w Nowej Wilejce; był zawodowym śpiewakiem w chórach: Radia Litewskiego (1955–59), Filharmonii Litewskiej (1960–62), Radia i Telewizji Litewskiej (1963–76); w l. 1959–64 pracował jako instruktor muzyczny w rejonie wileńskim; współzałożyciel i kierownik chórów: „Wilia" (1955–81), studentów polskich w Instytucie Pedagogicznym (1960–64), zespół „Wilenka" (1972–83). Zwolniony z nakazu KGB i komitetu partii. W 1988 r. powrócił do „Wilenki" i pracował z młodzieżą do 1998 r.; w latach 1976–83 prowadził zespół „Świtezianka", w 1978–87 – zespół „Mereczanka", następnie w l. 1980–1990 – zespół „Prząśniczka" w Landwarowie, w l. 1986–96 – zespół „Solczanka" i w 1986–92 – „Solczanie"; w l. 1987–99 – „Przepióreczka" w Miednikach, w 1988–91

– zespół „Zorza” w Suderwie i w 1989–92 – zespół „Biedronka” w szkole polskiej w Trokach; od 1989 r. prowadzi chór „Lira” w Landwarowie. Założyciel i kierownik chórów kościelnych: od 1947 „Echo” przy kościele św. Rafała w Wilnie, w l. 1989–91 – chóru dziecięcego przy kościele św. Rafała w Wilnie, w l. 1990–97 – dziecięcego przy kościele św. Ducha w Wilnie; od 1995 r. „Rudniczanka” w Białej Wace. Był członkiem Wileńskiej Czarnej Trzynastki Związku Harcerstwa Polskiego, jest sekretarzem Fundacji Kultury Polskiej na Litwie im. Józefa Montwiłła, od 1996 r. członek Związku Sybiraków. W 1995 i 2000 r. otrzymał Krzyż Więźnia Politycznego, w 1998 r. – Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski; w 1980 Złotą Odznakę Polskiego Związku Chórów i Orkiestr „Za zasługi dla społecznego ruchu muzycznego”; w 2000 – Odznakę Werterana Walk o Niepodległość; w 1990 r. został odznaczony Orderem Uśmiechu; w 1991 r. – odznaką „Zasłużony dla Kultury Polskiej”, w 1993 r. otrzymał Dyplom Uznania Ministra Spraw Zagranicznych „Za wybitne zasługi dla kultury polskiej w świecie”, także Dyplom „Mazurka Dąbrowskiego” (1991) oraz Medal im. O. Kolberga (1986). Wdowiec, córka Barbara (ur. 1963). Mieszka w Wilnie.

Informacja W. Korkucia, archiwum M.J.; *Polak w świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą*. Warszawa 2001, s. 150–151; H. Mażul, Życie na pięciolinii. „Przyjaźń” 2001, nr 6.

KORZENIECKI Olgierd, syn Antoniego i Zofii z Unikowskich, ur. w 1931 r. w Wilnie, zm. 18 IV 1998 r. w Wilnie; lekarz okulista, społecznik i miłośnik Wilna. W 1950 r. ukończył Średnią Szkołę nr 5 (obecnie Szkoła Średnia im. Joachima Lelewela) ze srebrnym medalem, następnie studiował medycynę na Uniwersytecie Wileńskim, dyplom lekarza otrzymał w 1956 r. W 1966 r. zorganizował laboratorium szkieł kontaktowych przy wileńskim Szpitalu Klinicznym „Czerwonego Krzyża”. Uczestniczył w pracy Uniwersytetu Trzeciego Wieku, był członkiem Polskiego Klubu Dyskusyjnego w Wilnie. Pochowany w grobowcu rodzinnym na Rossie.

Olgierd Korzeniecki (1931-1998), „Znad Wilii”, 1998, nr 9, s. 2; J. Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2001.

KOSSAKOWSKI Zygmunt; hrabia, ziemianin, właściciel majątku Żejmy w powiecie kiejdańskim, członek Komitetu Polskiego w 1928 r.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; J. Żenkiewicz, *Litwa na przestrzeni wieków i jej powiązania z Polską*. Toruń 2001.

KOWALEWSKI Marek, syn Franciszka i Czesławy z Kisłowskich, ur. 14 IV 1974 r. w Wilnie; dziennikarz. W latach 1981–1992 uczył się w Szkole Średniej im. Adama Mickiewicza w Wilnie, studiował dziennikarstwo na Uniwersytecie Wileńskim. Pracę jako dziennikarz radiowy rozpoczął w 1992 r. w rozgłośni polskiej w Wilnie „Radio znad Wilii", gdzie był autorem i prowadzącym programy, od 1998 r. – dyrektor programowy „Radia znad Wilii", od 1993 r. współpracował z rozgłośniami radiowymi w Polsce: Radio ZET, Radio Kolor, Polskie Radio SA, od 2000 r. współpracuje z TV Polonia. Żona Greta, córka Marta (ur. 1997).

Informacja M. Kowalewskiego, archiwum M.J.

KOZAKÓWNA SIRIJOS GIRIENĖ Janina, ur. w 1922 r. w Wilnie, zm. w 1965 r. w Wilnie; lekarka-okulistka, poetka, tłumaczka poezji litewskiej. Pochodziła z polskiej rodziny urzędniczej, przez matkę, z domu Pańcerzyńską, była spokrewniona z rodziną Piłsudskich. Przed wojną ukończyła gimnazjum sióstr nazaretanek w Wilnie, studia medyczne w USB rozpoczęła przed wojną, dyplom lekarza otrzymała po wojnie w Uniwersytecie Wileńskim. Wyszła za mąż za znanego pisarza litewskiego Vytautasa Sirijos Girę. Pracowała jako lekarz-okulista, następnie w laboratorium klinicznym. Pisała wiersze w języku polskim, tłumaczyła na język polski poezję litewską. Jej przekłady ukazały się drukiem w licznych czasopismach i antologiach. Pochowana na Rossie.

Jackiewicz, *Wileńska Rossa. Przewodnik po cmentarzu*. Olsztyn 1993, s. 37.

KOZŁOWSKA-DIOMSZYNA Barbara, córka Jana i Marii, ur. 20 VIII 1938 r. w Wilnie; lekarz-psychiatra. W latach 1946–1957 uczyła się w Szkole Średniej nr 5 (obecnie Szkoła Średnia im. Joachima Lelewela) w Wilnie, w l. 1957–1963 studiowała medycynę na Uniwersytecie Wileńskim, specjalizowała się w psychiatrii dzieci i młodzieży. Od 1989 r. posiada wyższy stopień lekarza psychiatry dzieci i młodzieży. Przebywała na stażach zawodowych w Leningradzie i Moskwie. Od 1963 r. jest lekarzem w Wileńskim Szpitalu Psychiatrycznym, w latach 1971–1993 była ordynatorem Oddziału Psychiatrycznego Dziecięcego w Szpitalu Psychiatrycznym w Wilnie, od 2000 r. pracuje też w Ośrodku Zdrowia Psychicznego w Solecznikach. Od 1963 r. jest członkiem Stowarzyszenia Psychiatrów Litwy, od 1995 r. członek Polskiego Stowarzyszenia Medycz-

nego na Litwie, od 1997 r. należy do Stowarzyszenia Opieki Osób Niepełnosprawnych, od 2001 r. – członek Stowarzyszenia Opieki Osób Niepełnosprawnych „Viltis" („Nadzieja") na Litwie, Oddział w Solecznikach. Uczestniczyła w Światowych Kongresach Polonii Medycznej. Córka Beata. Mieszka w Wilnie.

Informacja B. Kozłowskiej-Diomszyny, archiwum M.J.

KOZŁOWSKI Henryk, syn Henryka i Kazimiery, ur. 12 V 1902 r. w Uszaczu koło Witebska, zm. 21 IV 1972 r. w Toruniu, pochowany na cmentarzu św. Jerzego w Toruniu. Zawód wyuczony – prawnik, zawód wykonywany – adwokat, radca prawny. Ukończył gimnazjum polskie w Kownie, studiował prawo na uniwersytecie w Kownie, uzyskując dyplom ukończenia studiów w 1928 r. Od 1928 r. do wybuchu drugiej wojny prowadził kancelarię adwokacką w Wiłkomierzu. Był właścicielem wzorowo prowadzonego i zmechanizowanego majątku Kurmele, pow. Wiłkomierz. Po wybuchu drugiej wojny przebywał i okresowo ukrywał się na Żmudzi. W 1944 r. przyjechał do Polski do Niewieścia koło Bydgoszczy. W 1945 r. rozpoczął pracę jako sędzia w Sądzie Grodzkim w Bydgoszczy, a w latach 1945–1947 jako kierownik Działu Prawnego w Państwowym Urzędzie Repatriacyjnym w Bydgoszczy. W l. 1947–1949 pełnił funkcję wiceprezydenta Bydgoszczy. W l. 1954–1972 prowadził kancelarię adwokacką w Aleksandrowie Kujawskim. W latach sześćdziesiątych był zatrudniony jako radca prawny w Narodowym Banku Polskim w Bydgoszczy. Odznaczony Medalem 10-lecia w 1954 r. i Złotym Krzyżem Zasługi w 1966 r.

Zebrał i opracował: Jerzy Żenkiewicz, UMK Toruń.

KRASOWSKI Nikodem, ur. w 1904 r. we wsi Habitacja powiatu wilejskiego (obecnie Białoruś), zm. w 1989 r. w Wilnie; nauczyciel. Początkowo uczył się w szkołach rosyjskich, białoruskich, polskich, w 1924 r. wstąpił do Seminarium Nauczycielskiego Męskiego im. Szymona Konarskiego w Święcianach. Po ukończeniu seminarium pracował jako nauczyciel w Dubiczach i Przełajach w dawnym powiecie wileńsko-trockim, następnie został przeniesiony do szkoły w Wołejkowiczach w powiecie oszmiańskim. W okresie wojny i okupacji mieszkał we wsiach Oszmianszczyzny, w 1945 r. przeprowadził się do Wilna, gdzie pracował jako nauczyciel. Od 1957 r. był zatrudniony w Szkole Średniej nr 11 (obecnie im. W. Syrokomli) w Wilnie, gdzie pracował do emerytury.

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2000.

KREPSZTUL Anna, córka Stanisława i Józefy z Orłowskich, ur. 20 II 1932 r. w Taboryszkach, rej. solecznicki; artysta plastyk ludowy. W 1985 r. otrzymała dyplom plastyka ludowego. Z powodu kalectwa uczyła się samodzielnie w domu, następnie zdała egzaminy w zakresie szkoły dziesięcioletniej. W latach 1969–1972 pracowała w przedsiębiorstwie sztuki ludowej „Dailė". Maluje od 10 roku życia. Twórczość: portrety, pejzaże, martwe natury, kwiaty, zwierzęta; pierwszą wystawę miała w 1948 r. Następne wystawy: 1985 – w siedzibie Stowarzyszenia Twórczości Ludowej w Wilnie, 1986 – w redakcji „Czerwonego Sztandaru", 1994 – w Białymstoku, 1997 – w Galerii Obrazów w Wilnie, 1997 – w siedzibie Duszpasterstwa Środowisk Twórczych w Warszawie, 1997 – w Chicago, 1997 – w Kanadzie. Obrazy A. Krepsztul znajdują się w kościołach i kolekcjach prywatnych na Litwie, Białorusi, w Polsce, Niemczech, Stanach Zjednoczonych, w Wielkiej Brytanii, Francji, we Włoszech i Kanadzie. Mieszka w Taboryszkach.

Informacja A. Krepsztul, archiwum M.J.; *Polak na świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą*. Warszawa 2001, s. 156.

KRYSZKJAN Franciszek, ur. w 1845 r., zm. w 1930 r. w Kownie; ksiądz. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1870 r.; studia odbył w Rzymie; był proboszczem w Mitawie, następnie profesorem i inspektorem Seminarium Duchownego w Kownie. Jeden z założycieli w 1908 r. kowieńskiego Polskiego Robotniczo-Katolickiego Stowarzyszenia Sług pod wezwaniem Opieki Matki Boskiej, prezes tego stowarzyszenia.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne Republiki Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

KRZYWICKI Stanisław, syn Feliksa i Jadwigi z Łapińskich, ur. 21 VIII 1929 w Wilnie; inżynier geolog. W 1942 r. ukończył sześcioklasową szkołę powszechną w Wilnie, następnie uczył się w Szkole Średniej nr 5, w 1957 r. ukończył Wydział Przyrodniczo-Geologiczny Uniwersytetu Wileńskiego. W latach 1957–1970 pracował jako inżynier geolog w Instytucie Projektowania Budownictwa Miejskiego, w latach 1971–1992 był kierownikiem działu geologii, kierownikiem laboratorium geotechniki w Instytucie Badań Inżynierskich w Wilnie. Od 1989 r. członek Związku Polaków Litwy, od 1994 r. założyciel i prezes Polskiego Klubu

Dyskusyjnego, w latach 1955–1970 był prezesem zespołu ludowego „Wilia”. Publikował artykuły na tematy społeczne w dzienniku „Czerwony Sztandar”i „Kurier Wileński” Żona Krystyna, córki – Bożena (ur. 1964), Wiesława (ur. 1965). Mieszka w Wilnie.

Informacja S. Krzywickiego, archiwum M.J.; *Polak na świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą*. Warszawa 2001, s. 160–161.

KUCZEWSKI Ludwik, ur. w 1883 r.; nauczyciel chemii. Ukończył Uniwersytet Petersburski, w latach 1921–1925 pracował jako st. asystent w Katedrze Chemii Organicznej Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Po drugiej wojnie światowej wykładał chemię w Szkole Średniej nr 5 (obecnie Szkoła Średnia im. J. Lelewela) w Wilnie. Zmarł w Wilnie.

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2000.

KUČIAUSKIENĖ Renata z Jankowskich, córka Henryka i Teresy z Witkowskich, ur. 16 VII 1973 r. we wsi Bagdanonis rejonu trockiego; lekarz internista, lekarz dermatolog-wenerolog. W latach 1980–1991 uczyła się w Średniej Szkole w Trokach, następnie w l. 1991–1997 studiowała medycynę w Akademii Medycznej w Białymstoku; w l. 1997–1998 odbywała praktykę w Akademii Medycznej w Kownie, gdzie otrzymała certyfikat lekarza medycyny, w l. 1998–2000 – w Klinice Chorób Wewnętrznych Uniwersytetu Wileńskiego, gdzie uzyskała certyfikat lekarza-internisty, w l. 2000–2001 – w Klinice Dermatowenerologicznej Uniwersytetu Wileńskiego otrzymując certyfikat lekarza dermatologa-wenerologa. Od 2001 r. jest doktorantką Akademii Medycznej w Warszawie. Pracowała jako lekarz w Pogotowiu Ratunkowym w Trokach oraz jako lekarz konsultant w spółce farmaceutycznej „Nortilė” w Wilnie. Jest członkiem Związku Polaków na Litwie, członkiem Stowarzyszenia Medyków Polaków na Litwie, członek Związku Dermatologicznego na Litwie oraz Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie. Publikowała artykuły publicystyczne w litewskich czasopismach „Lietuvos rytas” i „Stilius”. Mąż Erikas, córka Kotryna. Mieszka w Wilnie.

Informacja R. Kučiauskienė, archiwum M.J.

KUDIRKO Jadwiga, z Ambrożewiczów, córka Władysława i Stanisławy z Dowborów, ur. 28 VII 1930 r. w Wilnie; nauczycielka, dziennikarz, tłumaczka, publicystka, pisarka, przewodnik turystyczny. Ukończyła Szkołę Średnią nr 5 w Wilnie, następnie Wydział Języka i Literatury Polskiej Instytutu Pedagogicznego w Wilnie. Dziesięć lat pracowała w szkole jako nauczycielka, równocześnie współpracowała z wydawnictwem podręczników dla szkół polskich, przygotowała czytanki z języka polskiego dla klasy V, VII, VIII. W 1963 r. przeszła do pracy w redakcji „Czerwonego Sztandaru", kolejno pełniła tam obowiązki redaktora literackiego, redaktora działu kultury, działu literatury i sztuki, w 1974 r. została członkiem kolegium redakcyjnego dziennika „Czerwony Sztandar", na emeryturę odeszła w 1987 r. Jest członkiem Gildii Litewskich Przewodników, prowadzi wycieczki po Wilnie i po Litwie. Pracując w redakcji „Czerwonego Sztandaru", kierowała kółkiem literackim, zrzeszającym polskich poetów Wileńszczyzny; na łamach „Czerwonego Sztandaru" ogłosiła wiele artykułów na tematy kultury i sztuki; opublikowała wspomnienie z okresu wojny, które ukazało się w wydawnictwie *Ballada o męstwie*, wraz z Stanisławem Jakutisem redagowała antologię *Sponad Wilii cichych fal* (Kowno 1985), wydała książki *Wilno w ich życiu, Litwa w ich twórczości* (Wilno 1999), *Pamiątka z Litwy. Szydłów. Góra Krzyży. Troki. Góra Trzykrzyska* (Wilno 2000). W 1980 r. Prezydium Rady Najwyższej Litewskiej SRR przyznało jej tytuł Zasłużonego Dziennikarza Litwy. Synowie Zygmunt i Stanisław. Mieszka w Wilnie.

Informacja J. Kudirki, archiwum M.J.

KUDZEWICZ Jan; czołowy działacz Polskiej Organizacji Wojskowej w Kownie w 1919 r.

Łossowski, *Konflikt polsko-litewski 1918–1920*. Warszawa 1996.

KUDZEWICZ Władysław, pseud. Sokołowski, ur. w 1898 r.; mieszkaniec Kowna, czołowy działacz Polskiej Organizacji Wojskowej w Kownie w 1919 r., był kurierem POW, przenosił przesyłane raporty, rozkazy, proklamacje.

Łossowski, *Konflikt polsko-litewski 1918–1920*. Warszawa 1996. „Litwa" 1921, nr 46

KULEWICZ Wojciech, syn Antoniego i Heleny z Bartoszewiczów, ur. 21 II 1945 r. w Halinowie rejonu wileńskiego; inżynier mechanik, doktor

nauk technicznych. W 1967 r. ukończył Szkołę Średnią w Jęczmieniszkach rejonu wileńskiego, po ukończeniu szkoły wstąpił na Wydział Mechanizacji Rolnictwa Akademii Rolniczej w Kownie. W latach 1964–1967 służył w Armii Radzieckiej, w 1968 r. powrócił na studia w Akademii Rolniczej, które ukończył w 1971 r. W latach 1981–1983 studiował zaocznie na Wydziale Inżynieryjno-Pedagogicznym Istytutu Rolnictwa im. Goriaczkina w Moskwie. W 1992 r. rozpoczął studia doktoranckie w Akademii Rolniczej w Lublinie, które ukończył w 1994 r. obroną pracy doktorskiej *Wpływ eksploatacji ciągnika rolniczego na skażenie środowiska* uzyskując stopień naukowy doktora nauk technicznych. Pracował jako wykładowca i st. wykładowca w Wyższej Szkole Rolniczej w Białej Wace pod Wilnem. Jest członkiem Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy oraz Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie. Opublikował wspólnie z innymi autorami 12 artykułów naukowych, m.in. *Motoryzacja rolnictwa w procesie badawczym i dydaktycznym w Wileńskiej Wyższej Szkole Rolniczej.* „Motrol", Lublin 1997; *Wpływ niesprawności aparatury paliwowej ciągnika rolniczego na emisję spalin do naturalnego środowiska.* „Motrol", Lublin 1999; *Traktorinio dyzelio deginių sudėties tyrimas.* „Akademija", Kaunas 1994. W wolnych chwilach pisze wiersze, które publikował na łamach tygodnika „Przyjaźń" i dziennika „Czerwony Sztandar". Żona Regina, córka Beata. Mieszka w Białej Wace pod Wilnem.

Informacja W. Kulewicza, archiwum M.J.

KUNICKA Jadwiga, z Paszkiewiczów, córka Józefa i Aleksandry z Bujnowskich, ur. 6 VI 1935 r. w Wilnie; nauczycielka biologii. Po ukończeniu Szkoły Średniej nr 5 (obecnie Szkoła Średnia im. Joachima Lelewela) wstąpiła do Instytutu Nauczycielskiego w Nowej Wilejce, po jego ukończeniu studiowała w Instytucie Pedagogicznym w Wilnie. Pracę pedagogiczną rozpoczęła w 1959 roku. Pracowała w szkołach w Landwarowie, w Szkole Ośmioletniej nr 41 w Wilnie, w Szkole-Internacie nr 2 i w Szkole Średniej im. W. Syrokomli. Jest członkiem Związku Polaków na Litwie. Publikowała w dzienniku „Czerwony Sztandar" artykuły na tematy szkolne. Posiada tytuł starszego nauczyciela, otrzymała medal „Weteran Pracy" oraz dyplomy honorowe. Mąż Zygfryd, syn Aleksander. Mieszka w Wilnie.

Informacja J. Kunickiej, archiwum M.J.

KUŹMO Jan, syn Wincentego, zm. w 1958 r. w Wilnie; urzędnik, oficer Wojska Polskiego. Ukończył Gimnazjum im. Króla Zygmunta Augusta w Wilnie. Przed wojną pracował jako sekretarz Magistratu m. Nowa Wilejka, następnie był wiceburmistrzem tego miasta (obecnie dzielnica Wilna). Uczestnik kampanii wrześniowej. W czasie okupacji niemieckiej pracował w lesie jako robotnik, po wojnie w czasach radzieckich – w zakładach wileńskich. Pochowany na Rossie.

Informacja syna Ryszarda Kuźmy, archiwum M.J.; J. Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*, Wilno 2000.

KUŹMO Ryszard, syn Jana i Heleny z Trzeciaków, ur. 1 IV 1938 r. w Wilnie; biolog, ekolog, doktor nauk biologicznych. Szkołę Średnią ukończył w Landwarowie, następnie Instytut Nauczycielski w Nowej Wilejce i Uniwersytet Wileński. W 1963 r. został skierowany na aspiranturę do Akademii Nauk Litwy, a później do Instytutu Fizjologii im. I.P. Pawłowa w Leningradzie. Doktorat obronił w 1968 r. Po uzyskaniu doktoratu pracował w Instytucie Parazytologii, następnie w Zakładzie Enzymologii Stosowanej. W latach 1966–1979 w Instytucie Pedagogicznym w Wilnie wykładał ekologię, kartografię i zoogeografię. W latach 1979–1989, jako samodzielny pracownik naukowy, pracował w Instytucie Higieny i Epidemiologii Litwy. Na początku lat 90. był kierownikiem Laboratorium Ochrony Środowiska w Zakładzie Urządzeń Radiopomiarowych w Wilnie, a następnie pracował jako dyrektor Centrum Ekologii i Biologii Litwy. Od 2000 r. jest wykładowcą w Universitas Studiorum Polona Vilnensis (tzw. Uniwersytet Polski) oraz w gimnazjum litewskim „Mintls". W 1994 r. założył w Wilnie Polski Uniwersytet Trzeciego Wieku, jest jego dyrektorem. Jest członkiem Związku Polaków na Litwie, od 1989 do 1998 r. był członkiem Zarządu Głównego ZPL. Założył koła ZPL w Grzegorzewie i Rykontach. W latach 1965–1975 był prezesem Oddziału Trockiego Stowarzyszenia Ochrony Przyrody Litwy, od 1965 do 1996 – społeczny inspektor Ochrony Przyrody Litwy. W l. 1990–1995 – radny Samorządu m. Landwarów, założył tam świetlicę polską i bibliotekę. Od 1990 r. jest członkiem Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy. Opublikował 115 artykułów naukowych w Wilnie, Warszawie, Bydgoszczy, Szczecinie, Krakowie, Sankt-Petersburgu, Tallinie, Mińsku i Taszkiencie. Żona Stefania, córki Alina i Diana. Mieszka w Landwarowie.

Informacja R. Kuźmy, archiwum M.J.; J. Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*, Wilno 2000.

KUŹMOWA Helena, z Trzeciaków, córka Kazimierza, ur. 11 I 1910 r. w Nowej Wilejce, zm. 22 V 1963 r. w Landwarowie; nauczycielka, pedagog. Ukończyła gimnazjum w Nowej Wilejce, następnie w Wilnie złożyła eksternem egzaminy dyplomowe w Męskim Seminarium Nauczycielskim im. Tomasza Zana. W latach 1929–1934 pracowała jako nauczycielka publicznej szkoły powszechnej w Tarakańcach w powiecie wileńsko-trockim. Jako czynna nauczycielka studiowała na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. W 1934 r. ukończyła uniwersytet ze stopniem magistra filozofii. Do 1939 r. pracowała w szkołach d. powiatu wileńsko-trockiego: w Połukni, Trokach, Rudowsi, Ligojniach, Świątnikach. W czasie wojny i okupacji prowadziła na Zarzeczu w Wilnie tajne nauczanie. Od 1944 r. pracowała w różnych szkołach Wileńszczyzny: w Mereczu, Wilkiszkach, Podwarańcach, Turgielach, Borkuszkach, Rudziszkach, Solkienikach, Trokach. W 1952 r. zamieszkała w Landwarowie, pracowała w miejscowej szkole wykładając język francuski. Była nauczycielem metodykiem. Jest autorką i współautorką ponad 10 podręczników dla uczniów klas VI–XI z polskim językiem nauczania, literatury metodycznej i pomocy naukowych dla nauczycieli polskich szkół na Litwie.

Informacja syna R. Kuźmy, archiwum M.J.; J. Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*, Wilno 2000.

KWIATKOWSKI Józef, syn Franciszka i Janiny z Jurewiczów, ur. 25 III 1939 r. we wsi Janiańce, rej. solecznicki; nauczyciel, pedagog, organizator szkolnictwa polskiego na Litwie, działacz oświatowy. Szkołę Średnią w Wersoce koło Ejszyszek ukończył w 1957 r., następnie w 1959 r. ukończył Instytut Nauczycielski w Wilnie (Nowa Wilejka), a w 1964 r. Wydział Historii Instytutu Pedagogicznego im. Aleksandra Hercena w Leningradzie (obecnie Petersburg). Po ukończeniu studiów powrócił na Litwę; w latach 1963–67 nauczyciel historii w polskiej Szkole Średniej w Niemenczynie, w latach 1967–1985 pełnił obowiązki dyrektora Szkoły Średniej dla dorosłych w Wilnie; w 1985 r. awansowano go do Ministerstwa Oświaty i Nauki, gdzie do 1989 r. pracował jako główny specjalista ministerstwa; w latach 1989–1991 – zastępca kierownika ds. szkolnictwa Wydziału Oświaty i Kultury rejonu wileńskiego. Od 1989 r. aktywnie działa w środowisku polskim na Litwie, jest współzałożycielem Stowarzyszenia Nau-

czycieli Szkół Polskich na Litwie „Macierz Szkolna", a od 1993 r. prezesem tej organizacji. Organizator wielu imprez nauczycielskich i szkolnych, jak np. dorocznego konkursu „Najlepsza Szkoła, Najlepszy Nauczyciel". Członek honorowy Fundacji Pomocy Szkołom Polskim na Wschodzie im. T. Goniewicza w Lublinie; od marca 2000 r. – radny m. Wilna, wiceprzewodniczący Komitetu Oświaty, Kultury i Młodzieży. Jest autorem wielu publikacji na tematy pedagogiczne w czasopiśmie „Magazyn Wileński", w dzienniku „Kurier Wileński"; wspólnie z Instytutem Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego brał udział w opracowaniu danych dotyczących rozwoju szkolnictwa polskiego na Litwie; posiada odznakę honorową „Przodownik Oświaty Ludowej ZSRR", nagradzony dyplomami Ministerstwa Oświaty RL; w 1999 r. otrzymał Krzyż Oficerski Orderu Zasługi RP; w 2000 r. został odznaczony Medalem Komisji Edukacji Narodowej RP, posiada też wyróżnienie „Polcul Foundation" z Australii. Żona Angele, córka Wioleta (ur. 1963). Mieszka w Wilnie.

Informacja J. Kwiatkowskiego, archiwum M.J.; *Polak na świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą*. Warszawa 2001, s. 166.

61. **LACHOWICZ** Soter; drukarz w polskiej drukarni „Prima" w Kownie, gdzie drukowano gazetę „Dzień Kowieński".

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

LANCEWICZ Tadeusz, syn Mateusza i Anny z Karnaszewskich, ur. 19 VIII 1922 r. w Kownie; księgowy. W 1940 r. ukończył gimnazjum w Kownie; w 1967 r. studiował w Instytucie Ekonomicznym w Kownie, studiów nie ukończył. Od 1937 r. był członkiem Towarzystwa „Pochodnia" w Kownie, należał do zespołu tanecznego, działał w polskim klubie sportowym „Sparta". W 1941 r. ukrywał się przed policją niemiecką. W 1942 r. wstąpił do Armii Krajowej, zaprzysiężony przez Czesława Stawskiego, pseudonim „Ryś". Dostarczał żołnierzom AK sfałszowane dokumenty. W 1944 r. pracował na kolei, nadal współpracując z AK. W lipcu 1946 r. został aresztowany przez KGB w Kownie, oskarżono go o działalność antypaństwową. Podczas rewizji mieszkania funkcjonariusze KGB znaleźli różne blankiety zaświadczeń z pieczątkami oraz inne dokumenty. W styczniu 1947 r. otrzymał wyrok 3 lat łagrów. Karę odbywał w Jakucji, pracował tam jako cieśla i robotnik przy budowie baraków kopalni uranu. W czerwcu 1949 r. został zwolniony z łagru, zezwolono mu wrócić na Litwę, pozwolono mieszkać w Poniewieżu. Tam pracował w zakładach transportowych i w piekarni; w 1955 r. władze komunistyczne

zezwoliły na powrót do Kowna, gdzie pracował jako księgowy w zakładzie przemysłu lekkiego. W 1980 roku zamieszkał w Wilnie, tutaj również pracował jako księgowy w zakładzie przemysłu lekkiego. Jest członkiem Sekcji Polskiej byłych Więźniów Politycznych i Zesłańców. Mieszka w Wilnie.

Życiorys własny T. Lancewicza, archiwum M.J.

LAUS Bronisław, syn Ignacego i Karoliny, ur. 1 I 1872 r. w miejscowości Subocz (według innych źródeł urodził się w Popielanach) koło Rakiszek, zm. 1 XI 1941 r. w Kownie; ksiądz kanonik, wyświęcony w 1895 r.; działacz polonijny na Litwie. Ukończył niemieckie gimnazjum klasyczne w Mitawie. W latach 1888–1892 studiował w Seminarium Duchownym w Kownie i w l. 1892–1896 w Akademii Duchownej w Petersburgu, gdzie uzyskał stopień magistra. Powrócił na Litwę i osiadł w Kownie. Tutaj w latach 1896–1920 był profesorem Seminarium Duchownego, wykładał teologię dogmatyczną. W l. 1907–1919 asesor żmudzkiego biskupstwa konsystorskiego. W 1915 r. mianowany kanonikiem. W okresie 1916–1918 wysiedlony przez władze carskie do Nowgorodu, gdzie organizował pomoc dla wysiedlonych rodzin polskich. Po 1905 r. pracował w Polskim Towarzystwie Dobroczynnym, był jednym z organizatorów Związku Robotniczego „Jedność", założyciel i prezes Stowarzyszenia Sług i Pracownic p.w. Opieki Matki Boskiej; redaktor tygodnika „Strzecha Rodzinna" w 1921 r., poseł Sejmu Ustawodawczego RL; w 1924 r. internowany i zesłany na Żmudź, a potem do Birż. Od 29 marca 1925 r. redaktor pisma katolickiego „Dzwon Świąteczny". W latach 1930–1936 wykładał łacinę, język polski i historię w Gimnazjum Polskim im. A. Mickiewicza w Kownie. Pochowany w Kownie.

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps, Dział Rękopisów BN; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; K. Buchowski, *Polacy w niepodległym państwie litewskim 1918–1940*. Białystok 1999; *Słownik biograficzny Polaków Litwy Kowieńskiej*. Opracował Adam Hlebowicz, mps, w zbiorach R. Mackiewicza, Warszawa.

LEWANDOWSKI Adam; działacz polski na Litwie, członek Polskiego Komitetu Wyborczego do Sejmu Litewskiego w 1920 r.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

LIKSZA Kazimiera; nauczycielka. Ukończyła matematykę na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie. W szkolnictwie pracowała przed wojną

i po drugiej wojnie światowej, była nauczycielką matematyki w Szkole Średniej nr 5, potem w Szkole Średniej nr 19 w Wilnie i nr 26 w Nowej Wilejce. Zmarła w wieku 74 lat. Pochowana w Bystrzycy (obecnie Białoruś).

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2000.

LIKSZA Władysława; nauczycielka. Przed wojną była sekretarką artysty malarza Ferdynanda Ruszczyca oraz nauczycielką języka polskiego w Gimnazjum Zygmunta Augusta w Wilnie. Zajmowała się fotografią, była zaprzyjaźniona z fotografikiem wileńskim Janem Bułhakiem. Podczas okupacji niemieckiej w Bystrzycy zajmowała się ziołolecznictwem u brata ks. Klemensa Likszy. Zmarła po drugiej wojnie światowej w Wilnie. Pochowana na cmentarzu Rossa.

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2000.

LIPSKA Danuta, z Szadziańców, córka Zdzisława i Ludmiły z Biegańskich, ur. 30 V 1950 r. w Magunach, rejon święciański; nauczycielka, plastyczka. Ukończyła Szkołę Sztuk Pięknych w Wilnie, studiowała w Instytucie Pedagogicznym. Od 1974 r. pracowała w Zakładzie Aparatury Paliwowej jako plastyk, obecnie wykłada plastykę w Szkole Średniej nr 5 (Szkoła Średnia im. Joachima Lelewela) w Wilnie, równocześnie uczy dzieci plastyki w polskim niedzielnym studium „Kogucik". W 1987 r. wstąpiła do Związku Polaków Litwy, w oddziale im. Władysława Syrokomli pełniła funkcję sekretarza, obecnie jest członkiem zarządu m. Wilna ZPL. Maluje obrazy na płótnie, drewnie, kartonie. Posiada nagrody i dyplomy Polski i Litwy. Wystawy indywidualne i zbiorowe: Wilno (1982), Słupsk (1990), Kalisz (1990), Toruń (1990), Łódź (1990), Lidzbark Warmiński (1991), Gdańsk (1992), Koszalin (1993), Olsztyn (1993), Szczecin (1994), Wilno (1994), Gryfin i Świnoujście (1995), Mrągowo (1995), Wilno (1997), Wilno (1998), Wilno (2000). Nagrodzona kilkoma dyplomami. Córki Grażyna (ur. 1973) i Ludmiła (ur. 1979). Mieszka w Wilnie.

Informacja D. Lipskiej, archiwum M.J.

LITKA Witold Edmund; prezydent litewsko-niemieckiej spółki „Wilis ir kompanija" w Wilnie.

Kas yra kas Lietuvoje 2000, Vilnius 2000, s. 404.

LITWINOWICZ Irena, z Bojarowiczów, ur. w 1958 r.; reżyser, aktorka; kierowniczka Teatru Polskiego w Wilnie. Z Teatrem Polskim związana od 1970 r. Ukończyła Szkołę Średnią nr 11 (obecnie Gimnazjum im. Adama Mickiewicza) w Wilnie. Jako uczennica występowała w teatrze i filmie, była asystentką reżyser Ireny Rymowicz. W 1986 r. wstąpiła na Wydział Reżyserii Państwowego Instytutu Kultury w Leningradzie, w 1991 r. otrzymała dyplom reżysera i aktora. Od 1992 r. jest kierownikiem i reżyserem Teatru Polskiego w Wilnie.

Surwiło, *Scena polska nad Wilią. 30 lat Polskiego Teatru w Wilnie.* Wilno 1995.

LITWINOWICZ Ryszard, ur. 18 I 1953 r. w Wilnie. Po ukończeniu szkoły polskiej studiował w Instytucie im. Boncz-Brujewicza w Leningradzie. W latach 1977–1988 pracował na stanowisku inżyniera w Hali Lekkiej Atletyki w Wilnie. Od połowy lat 90. pracuje w przedsiębiorstwie „Ardena" na stanowisku dyrektora ekonomicznego. W latach 1968–1987 był członkiem Polskiego Zespołu Folklorystycznego „Wilia". Od 2000 r. jest radnym m. Wilna, członek komitetu ds. gospodarczych.

Informacja J. Kwiatkowskiego o radnym m. Wilna – R. Litwinowiczu, archiwum M.J.

LUDKIEWICZ Teodor; adwokat; w 1918 r. burmistrz Poniewieża; działacz kulturalny w Poniewieżu, jeden z założycieli Towarzystwa „Oświata" w Poniewieżu, prezes zarządu tego towarzystwa.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940.* Olsztyn 1997.

LUDKIEWICZOWA Maria, z Tomkiewiczów, córka Franciszka, ur. w 1869 r. w Samarze w Rosji, zm. 31 X 1962 r. w Poniewieżu; żona Teodora Ludkiewicza. Działaczka oświatowa w Poniewieżu, współorganizatorka Towarzystwa „Oświata", założycielka biblioteki polskiej w Poniewieżu. Bibliotekę prowadziła od 1918 r. do późnej starości. Po wojnie pozostała na Litwie. Pochowana na cmentarzu w Poniewieżu

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940.* Olsztyn 1997.

LUTKIEWICZ Gustaw, ur. w 1924 r. w Kownie; aktor; do 1945 r. mieszkał z rodzicami w Wiłkomierzu, uczęszczał do Gimnazjum Polskiego w Wiłkomierzu; w 1945 wyjechał do Polski. Od 1949 r. występował w Teatrze Nowym w Łodzi, od 1961 r. w Warszawie w Teatrze Dramatycznym, Teatrze Narodowym, Teatrze Powszechnym; role dramatyczne, m.in. w sztukach *Don Juan* Moliera, *Śmierć Tariełkina* A.W. Suchowo-Kobylina,

Śmierć Dantona G. Buchnera. Aktor filmowy, radiowy i telewizyjny. Mieszka w Warszawie.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

LUTYK Bolesław, ur. w 1884 r. w majątku Żorany powiatu szawelskiego w rodzinie ziemiańskiej, zm. w 1970 r. w Mendozie (Argentyna); inżynier, działacz społeczny i polityczny. Do gimnazjum uczęszczał w Szawlach, Moskwie i Omsku. W 1903 r. wstąpił na Uniwersytet Warszawski, na Wydział Fizyko-Matematyczny, lecz wkrótce został wydalony za udział w manifestacjach studenckich. Po roku znowu udało mu się wstąpić na Uniwersytet Warszawski, lecz w 1905 r. za podpisanie deklaracji żądającej prowadzenia wykładów na uniwersytecie i na politechnice wyłącznie w języku polskim, został powtórnie usunięty z uczelni bez prawa nauki w jakimkolwiek uniwersytecie w Rosji. Wówczas wyjechał do Lwowa i tam wstąpił na politechnikę, którą ukończył w 1911 roku. Po ukończeniu studiów pracował jako inżynier w hutach guberni charkowskiej. W 1919 r. wrócił na Litwę, gdzie po śmierci ojca objął gospodarstwo rolne. W 1920 r. na zjeździe ziemian w Kownie wystąpił z projektem założenia Związku Producentów Rolnych. W latach 1920–1924 pełnił obowiązki prezesa tego związku. W 1923 r. wybrano go na posła na Sejm RL II kadencji. W 1924 r. był radnym Rady Miejskiej miasta Kowna, działał w Związku Polaków na Litwie „Pochodnia". W 1926 r. wybrano go na posła na Sejm RL III kadencji. W latach trzydziestych był czołowym polskim działaczem gospodarczym, prezesem Towarzystwa „Dompol". W 1944 r. wyjechał na Zachód, mieszkał w Austrii i we Włoszech, później w Anglii, stamtąd emigrował do Argentyny, zamieszkał w Mendozie, tam zmarł.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; K. Buchowski, *Polacy w niepodległym Państwie Litewskim 1918–1940*. Białystok 1999; A. Bokszyski, Ostatni polscy posłowie do litewskiego III Sejmu. „Znad Wilii" 1999, nr 23, s. 5.

ŁABUDŹ Rajmund, ur. w 1870 r. w powiecie telszewskim, zm. tragicznie w 1945 r. w Wiłkomierzu; lekarz, działacz kulturalny, aktor i reżyser teatru amatorskiego. Studia medyczne ukończył w Warszawie; współzałożyciel Towarzystwa „Oświata" w Wiłkomierzu, prezes Sekcji Teatralnej Towarzystwa „Oświata".

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

ŁAPIN Konrad, syn Mariana i Anieli z Kaszubów, ur. 26 I 1915 r. w Moskwie; filolog-polonista, bankowiec, publicysta, pisarz, instruktor kulturalny. Posiada niepełne wyższe wykształcenie. W latach 1933–1939

członek Towarzystwa „Pochodnia" w Kownie, aktywny członek Polskiego Klubu Sportowego „Sparta" na Litwie, działał w sekcji piłki nożnej, wioślarskiej i lekkoatletycnej. W 1934 r. był sekretarzem Związku Polskiej Młodzieży Akademickiej Litwy, w latach 1933–1940 członek Polskiego Zawodowego Związku Ludzi Pracy w Kownie, członek polskiej korporacji studenckiej „Lauda". W 1937–1939 służył w wojsku litewskim w stopniu kaprala. W latach 1939–1945 mieszkał na Wileńszczyźnie, pracował w firmie ubezpieczeniowej oraz w majątku Zatrocze koło Trok. W 1945 r. wyjechał do Polski, zamieszkał w Gdańsku. W 1945–1953 pracował na kierowniczych i instruktorskich stanowiskach w Centralnym Zarządzie Przemysłu Konserwowego, w l. 1953–1956 – główny księgowy w stacji radiowej i telewizyjnej w Gdańsku, w l. 1956–1981 – kierownik Redakcji Audycji Satyrycznych i Rozrywkowych Polskiego Radia w Gdańsku, następnie zastępca redaktora Redakcji Literackiej w tejże rozgłośni; w l. 1985–1992 – naczelny instruktor w działach promocji i organizacji kultury w Wojewódzkim Ośrodku Kultury w Gdańsku. W latach trzydziestych publikował wiersze, nowele, felietony w prasie polskiej w Kownie, w Polsce pisał teksty piosenek do muzyki kompozytorów: Bohdana Wodiczki, Henryka Jabłońskiego, Jana Tomaszewskiego, Janusza Hajduna, Jana Rejnowicza; jest współautorem trzech musicali wystawianych na scenach kilku teatrów muzycznych Polski. Wydał drukiem książki: *Głos z Litwy* (Gdańsk, 1998), *Kraina Ostrobramskiej Pani* (Gdańsk, 1999), tom wierszy *Strofy niepokorne*. Otrzymał I nagrodę „Przeglądu Sportowego" za opowiadanie *Rewanż*, nagrody i wyróżnienia miesięcznika „Turysta", nagrodę Prezesa Radiokomitetu za całokształt działalności, wyróżnienie na Festiwalu Polskiej Piosenki w Opolu. Otrzymał odznaczenia: Zasłużony Działacz Kultury, Zasłużony dla Ziemi Gdańskiej, Złoty Krzyż Zasługi, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Sopocie.

Informacja K. Łapina, archiwum M.J.

ŁAWRYNAWICZENĖ Alina, z Raczyckich, córka Adama i Jadwigi z Korowajczyków, ur. w 1936 r. w Dobrej Woli rej. wileńskiego; nauczycielka-metodyk. W 1954 r. ukończyła Szkołę Średnią nr 5 (obecnie Szkoła Średnia im. Joachima Lelewela) w Wilnie, następnie w 1956 r. ukończyła Instytut Nauczycielski w Nowej Wilejce. Po ukończeniu Instytutu pracowała jako nauczycielka matematyki i dyrektorka Szkoły Siedmioletniej w Pokiszkach rejonu szyrwinckiego, równocześnie studiowała korespondencyjnie w Insty-

tucie Pedagogicznym w Pskowie. W 1964 r. została zatrudniona w charakterze inspektora szkół rejonu wileńskiego, natomiast w 1965 r. przeniosła się do pracy w Szkole Średniej nr 19 (obecnie Szkoła Średnia im. W. Syrokomli) w Wilnie. Od 1966 do 1971 r. była zastępcą dyrektora, a od 1971 r. pracuje tam jako nauczycielka matematyki. Została nagrodzona Medalem Komisji Edukacji Narodowej.

Informacja A. Ławrynawiczene, archiwum M.J.

ŁAWRYNOWICZ Władysław, syn Kazimierza i Eugenii z Osipowiczów, ur. 22 II 1944 r. w Wilnie; malarz-amator. W latach 1968–92 pracował jako witrażysta w firmie „Dovana" w Wilnie, od 1992 r. w klubie „Žvaigždutė" jako nauczyciel rysunków. Malarstwem amatorskim zajmuje się od 1976 r., od 1993 r. jest prezesem Stowarzyszenia Polskich Malarzy-Amatorów na Litwie „Elipsa". Wystawy prac malarskich: Wilno (1993, 1995, 1999), Koszalin (1994), Berlin (1996), Głogów (1996), Węgorzewo (1996, 1997, 1999), Warszawa (1997), Kraków (1997), Visaginas (1998), Soleczniki (1999), Lublin (1999). Obrazy Ławrynowicza znajdują się w prywatnych zbiorach w Niemczech, Szwecji, Francji, we Włoszech, Grecji, USA. Żona Milda, córka Anżeła. Mieszka w Wilnie.

Informacja W. Ławrynowicza, archiwum M.J.

ŁAWRYNOWICZ Zygmunt, ur. 14 X 1925 r. w Poniewieżu na Litwie, zm. 22 IX 1987 r. w Londynie; polski poeta emigracyjny, tłumacz poezji, prozy, publicysta, eseista i redaktor pism. Dzieciństwo i wczesną młodość spędził w Poniewieżu na Litwie, gdzie do 1940 r. uczęszczał do polskiego gimnazjum. W 1943 r. został wywieziony na roboty przymusowe do Niemiec. Pracował przy budowie lotniska w okolicach Hamburga. W 1944 r. wywieziony do Jugosławii. Stamtąd podczas działań wojennych przez Austrię przedostał się do Włoch i w 1945 r. wstąpił do II Korpusu, służył we Włoszech w pułku artylerii lekkiej. Tutaj spotkał się z swoim starszym bratem Zbigniewem Ławrynowiczem. We Włoszech uczęszczał do liceum humanistycznego 3 Dywizji Strzelców Konnych w Sarnano. Liceum ukończył po przeniesieniu się w 1946 r. do Anglii, w Bodney Airfield, w hrabstwie Norfolk. Następnie studiował ekonomię i nauki polityczne, początkowo w Galway, a później na uniwersytecie w Dublinie (Irlandia), uzyskując stopień Bachelor of Arts w 1951 r. Do Anglii powrócił

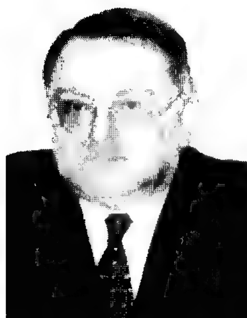
w tymże 1951 r. Od 1952 r. pracował w Banku Lloydsa w City of London jako specjalista w dziale dewizowym. W 1985 r. przeszedł na emeryturę. Zygmunt Ławrynowicz w latach 1953–1954 redagował „Życie Akademickie", w 1955 r. „Merkuriusza Polskiego", od 1958 do 1959 r. współredagował miesięcznik „Życie". Był członkiem grupy poetyckiej „Kontynenty". Drukował w „Tygodniku Powszechnym", „Po Prostu", „Przeglądzie Kulturalnym", „Więzi", „Znaku", w „Zebrze", „Kulturze" paryskiej, „Orle Białym", „Gazecie Niedzielnej". Jako poeta debiutował w 1953 r. tomem wierszy *Epitafium jesieni*, Londyn, wyd. Polskie Towarzystwo Literackie. Tom ten zawiera wczesne wiersze poety. Utwory z lat 1954–1960 zawarł w następnym tomie poetyckim *Syn marnotrawny i inne wiersze*, Londyn 1968. Zbiorek został wydany przez Oficynę Poetów i Malarzy w Londynie. Następnie z Z.E. Wałaszewskim i M. Paszkiewiczem wydał *Kratochwil. Essays on the artist*. Londyn 1971, wyd. „Veritas". W 1984 r. w Olsztynie, w wydawnictwie „Pojezierze" ukazał się następny tom poezji *Błędne ogniki*. Polskie miniaturki poetyckie na modłę japońskich „haiku", Olsztyn–Białystok 1984, „Pojezierze". W 1986 r. wydał *Anglobabilon*. Wiersze 1956–1985, wyd. „Kwiat Lotosu". W tymże 1986 r. ukazał się tom poezji pt. *Trujące jagody, czyli Helga*, Londyn 1986, wyd. „Kwiat Lotosu" i w 1987 r. wydał zbiorek wierszy *Świetliki i ulęgałki*. Londyn 1987, wyd. „Kwiat Lotosu". Ponadto utwory Ławrynowicza ukazały się w ważniejszych antologiach i zbiorach: *Lektion der Stille. Neue polnische Lyrik*. Przeł. Karl Dedecius, Monachium 1959, wyd. Hanser. *Neue polnische Lyrik*. Przekł. K. Dedecius, Darmstadt 1965, wyd. Moderner Buch Club. *Opisanie z pamięci. Antologia poetycka londyńskiej grupy „Kontunenty"*. Red. A. Lam, Warszawa 1965, wyd. PIW. *Ryby na piasku. Antologia wierszy poetów „londyńskich"*. Red. A. Czarniawski, Londyn 1965, wyd. B. Świderski. *Nach der Sintflut. Eine auslese neuer polnischer Lyrik*. Przekł. K. Dedecius, Monachium 1968, wyd. Hanser. *Polnische Lyrik der Gegenwart*. Oprac. i tłum. K. Dedecius, Stuttgart 1973, wyd. Reclam. *Kolumbowie i współcześni. Antologia poezji polskiej po roku 1939*. Oprac. A. Lam, wyd. II zmienione,Warszawa 1976. Jest autorem wielu przekładów poezji.

J. Niemojewski, Zygmunt Ławrynowicz. „Tydzień Polski" 1988, 2 I; M. Paszkiewicz, Osaczony samotnością. „Gazeta Niedzielna" 1988, 5 VI; J. Surwiło, Bracia Ławrynowiczowie, „Kurier Wileński" 1992, 29 X; *Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie. 1939–1980*. Praca zbiorowa pod redakcją Bolesława Klimaszewskiego. Warszawa 1992.

ŁOPATTO-KONTOWTOWA Maria, ur. w 1897 r. w Kownie, zm. w 1969 r. w Kownie; polska działaczka oświatowa na Litwie. Ukończyła

gimnazjum w Kownie, należała do Stowarzyszenia Sportowego „Sokół". W 1919 r. wyszła za mąż za ziemianina Zygmunta Kontowta, zamieszkała w majątku Traupie II. Zorganizowała i prowadziła polską bibliotekę w miasteczku Traupie. W 1941 r. została wysiedlona na Syberię do Kraju Ałtajskiego. Pracowała tam przy wyrębie lasu. W 1947 r. powróciła nielegalnie na Litwę. Zamieszkała u córki w Kownie, tam zmarła.

Informacja R. Gauczowej, archiwum M.J.

ŁOPUĆ Janusz, syn Sergiusza i Katarzyny z Zacharewiczów, ur. 19 II 1948 r. w Wilnie; inżynier, działacz sportowy. Ukończył Szkołę Średnią nr 32 w Wilnie, następnie politechnikę. Jest prezesem Klubu Piłkarskiego „Żalgiris" Wilno, a także prezesem Związku Sportowego Polaków na Litwie „Polonia". Od lat społecznie zajmuje się sportem polskim na Litwie, jest organizatorem wielu imprez sportowych. W 1998 r. odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Zasługi RP i medalem „Za Zasługi dla Sportu Litewskiego". Mieszka w Wilnie.

Informacja J. Łopucia, archiwum M.J.

ŁOTOCKA Maria, córka Tytusa Augustyna i Henryki Franciszki z Lipków, ur. 24 X 1944 r. we Lwowie; poetka. W 1961 r. ukończyła polską Szkołę Średnią nr 24 we Lwowie. W latach 1963–1968 studiowała filologię polską i geografię w Instytucie Pedagogicznym w Wilnie. Podczas studiów była redaktorem naczelnym gazety studenckiej „Polonista". Po ukończeniu studiów w latach 1968–1986 pracowała jako dziennikarka w redakcji gazety „Czerwony Sztandar". W latach 1978–1981 była prezesem Polskiego Koła Literackiego przy redakcji „Czerwonego Sztandaru". Jest członkiem Związku Literatów Polskich. Wydała nastepujące tomiki wierszy: *Rozmowa* (1991), *Wierność sobie* (1994), *Mój Mickiewicz* (1999), *Ostatni nokturn* (2000). Wiersze Łotockiej były drukowane w prasie polskiej i litewskiej, tłumaczone na język litewski i zamieszczone w *Poezijos pavasaris;* weszły do antologii: *Sponad Wilii cichych fal* (Kaunas 1985), *Współczesna polska poezja Wileńszczyzny* (Kraków 1986), *W stronę Wilna* (Warszawa), *Poezja Ostrobramska* (Warszawa), *Serce wydarte z polskiej*

piersi (Warszawa 1993), *Po stokroć wracam* (Warszawa 1996). Tłumaczyła na język polski poetów litewskich oraz poezję Anny Achmatowej. Była stypendystką Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP (1997 i 1999). Otrzymała nagrodę literacką ZLP im. Juliusza Słowackiego (Warszawa 1991). W 1999 r. wyjechała do Polski na stałe. Córki Ilona (ur. 1973) i Barbara (ur. 1975), syn Marek (ur. 1977). Mieszka w Warszawie.

Informacja M. Łotockiej, archiwum M.J.

ŁOZOWSKI Tadeusz, syn Leonarda i Jadwigi z Witkiewiczów, ur. 18 V 1943 r. we wsi Antesory rej. święciańskiego: radioinżynier, pracownik naukowy, doktor nauk technicznych. Ukończył Szkołę Średnią w Nowych Święcianach, następnie Instytut Techniczny w Kownie. Pracuje na Wydziale Fizyki Uniwersytetu Wileńskiego. Jest członkiem Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy. Opublikował ponad 80 artykułów naukowych w czasopismach litewskich i zagranicznych, ogłosił 20 wynalazków. Posiada odznakę „Wynalazca ZSRR", Dyplom Stowarzyszenia Wynalazców Litwy, Dyplom Honorowy. Żona Danuta, synowie Aleksander i Robert.

Informacja T. Łozowskiego, archiwum M.J.

ŁUKASZEWICZÓWNA Bronisława; artystka malarka; studiowała malarstwo w Petersburgu w szkole malarskiej Stiglitza, uczyła się potem prywatnie u wybitnych profesorów: Godblata i Ciąglińskiego, następnie studiowała w Wilnie u K. Górskiego. Po pierwszej wojnie światowej wyjechała do Rzymu, gdzie w 1932 r. ukończyła Akademię Sztuk Pięknych. Powróciła do Kowna, tu zamieszkała na stałe. Uczestniczyła w wystawach, które organizowała kowieńska „Pochodnia". Krytyka ówczesna chwaliła jej pejzaże i portrety. W jej twórczości widoczny jest wpływ malarstwa Mikolajusa Konstantinasa Čiurlionisa, od którego przejęła tendencję rodzajowo-fantastyczną, rys symboliczny, świat fantastyki i mistyki.

Jackiewicz, Ze wspomnień Bronisławy Łukaszewiczówny. „Znad Wilii", 1995, nr 18, s. 5.

MACIEJEWSKI Zbigniew, syn Stanisława i Genowefy z Suchodolskich, ur. 18 I 1960 w Wilnie; nauczyciel, chemik, poeta, muzyk; ukończył polską Szkołę Średnią nr 19 (obecnie Szkoła Średnia im. Władysława Syrokomli), w 1983 r. ukończył Wydział Chemii Uniwersytetu Wileńskiego; w 1988 r. ukończył Wydział Reżyserii Teatrów Amatorskich Wileńskiej Szkoły Kultury. W latach 1977–86 był członkiem Polskiego Zespołu

Dramatycznego przy Wileńskim Klubie Medyków, w l. 1984–86 – reżyser i kierownik artystyczny tego teatru. Od 1983 do 1984 r. pracował w szkole średniej jako nauczyciel chemii, następnie w latach 1984–88 – dziennikarz w redakcji „Czerwonego Sztandaru”, od 1990 r. nauczyciel chemii w Szkole Średniej im. Syrokomli w Wilnie. W 1988 r. organizator konkursu poezji śpiewanej w Wilnie; w latach 1983–87 – twórca spektakli poetyckich na podstawie twórczości Kazimiery Iłłakowiczówny i Sławomira Worotyńskiego; w 1988 r. – twórca spektaklu muzycznego *Rzecz o egoizmie* według Edwarda Stachury (autor muzyki do tych przedstawień); w 1991 r. autor scenariusza i reżyser śpiewogry *Ot, facecyja* w Teatrze Dramatycznym w Białymstoku. Od 1988 r. organizator Konkursu Wierszy Śpiewanych. Wydał zbiorki poezji: *Dokąd?...* (Warszawa 1990), *Czołem, kameleoni* (1994), *Lekcja religii* (Warszawa 2001). Jest członkiem Wileńskiego Towarzystwa Dobroczynności, w latach 1993–95 – sekretarz Towarzystwa, od 1995 r. – prezes Rady; od 1995 r. członek Kongresu Polaków Litwy, członek Rady Programowej Kongresu; od 1995 r. jest członkiem Franciszkańskiego Zakonu Świeckich, nowicjat w 1996, profesja – 1997, od 1999 r. – przełożony Zgromadzenia przy kościele św. Jana Bosko w Wilnie. W 1998 r. otrzymał nagrodę „Polcul Foundation” z Australii. Żona Jolanta. Mieszka w Wilnie.

Informacja Z. Maciejewskiego, archiwum M.J.; *Polak w świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą*. Warszawa 2001, s. 190–191.

MACIEJKIANIEC Ryszard, ur. 6 XII 1946 r. w Koniuchach rejonu wileńskiego w rodzinie chłopskiej; nauczyciel, prawnik, działacz partyjny i polonijny, redaktor. W latach 1953–1961 uczył się w siedmioletniej szkole polskiej w Bujwidzach, w 1961–1965 – w Średniej Szkole Pedagogicznej w Nowej Wilejce. Po uzyskaniu dyplomu nauczyciela w latach 1965–1966 pracował w Szkole Podstawowej w Ciechanowiszkach rejonu wileńskiego. W 1966 r. został powołany do służby w Armii Radzieckiej, w 1968 r. powrócił na Litwę i rozpoczął pracę jako nauczyciel w polskiej Średniej Szkole w Bujwidzach, pracował tam do 1969 r. W tymże roku powołano go na stanowisko przewodniczącego Bujwidzkiej Rady Apilinkowej, na tym stanowisku pracował do 1973 r. Równocześnie w latach 1969–1975 studiował prawo na Uniwersytecie Wileńskim. W 1973 r. został awansowany i przeniesiony do Solecznik, gdzie objął stanowisko sekretarza Rejonowego Komitetu Wykonawczego. Pracował tu do 1982 r. Następnie skierowano go na dalsze studia do Szkoły Partyjnej przy KC KPZR w Leningradzie. Po jej ukończeniu od 1982 do 1990 r. pracował jako instruktor Komisji Kontroli Partii przy Komitecie Centralnym Komunistycz-

nej Partii Litwy. W latach 1990–1992 był posłem na Sejm RL, aktywnie działał w Związku Polaków na Litwie. Od 1992 do 1996 r. ponownie wybrany na posła do Sejmu RL. Od 1994 do 2000 r. pełnił obowiązki przewodniczącego Związku Polaków na Litwie, od 1997 r. jest redaktorem naczelnym tygodnika „Nasza Gazeta", od listopada 2001 r. – „Nasz Czas". Żona Lucyna (ur. 1946), nauczycielka, dzieci – Renata (ur. 1970), Jarosław (ur. 1978).

Kas yra kas Lietuvoje 2000. Vilnius 2000, s. 414.

MACIEJOWSKI Polikarp, ur. w 1891 r w Cytowianach, zm. 8 VIII 1965 r. w Wydsodzie na Żmudzi; ksiądz, wyświęcony w 1914 r., działacz polonijny na Litwie w latach dwudziestych XX wieku. Ukończył Seminarium Duchowne w Kownie, następnie Akademię Duchowną w Petersburgu, gdzie uzyskał stopień magistra teologii. W czasie pierwszej wojny światowej pracował w Petersburgu i w Mohylewie. W 1918 r. wrócił na Litwę, od lutego 1919 r. prefekt polskiego gimnazjum w Kownie; jeden z założycieli Towarzystwa Szerzenia Oświaty wśród Polaków w Kownie; w 1924 r. za działalność polską wyrokiem komendanta wojennego w Kownie był internowany i zesłany na Żmudź. Nie zezwolono mu na powrót do Kowna, pozostał na Żmudzi, w parafii Chwałojnie powiatu szawelskiego pracował do 1949 r., potem został proboszczem w parafii Wydsody, gdzie zmarł. Pochowany w krypcie kościoła w Krożach.

Słownik biograficzny Polaków Litwy Kowieńskiej. Opracował Adam Hlebowicz, mps ze zbiorów R. Mackiewicza, Warszawa; Z. Ugiański, ks. Polikarp Maciejowski, mps, w zbiorach R. Mackiewicza; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940.* Olsztyn 1997; K. Buchowski, *Polacy w niepodległym państwie litewskim 1918–1940.* Białystok 1999.

MACKIEWICZ Czesław, syn Stanisława i Stanisławy z Pilichowskich I voto Paszkiewiczowa, ur. 12 IV 1905 r. w Wiłkomierzu, zm. 9 VI 1977 r. w Warszawie; nauczyciel, inżynier, działacz społeczny i oświatowy na Litwie. W latach 1914–1923 uczył się w Wiłkomierzu, Piotrogrodzie, Wilnie i Kownie; świadectwo dojrzałości otrzymał w 1923 r. w Prywatnym Gimnazjum Polskim w Kownie; studia wyższe ukończył we Francji: pierwszy dyplom inżyniera otrzymał w 1926 r. w Universite de Grenoble, drugi w tymże uniwersytecie w 1929 r. Po powrocie na Litwę pracy w swoim zawodzie nie otrzymał, od 1929 do 1935 r. pracował w Polskim Gimnaz-

jum w Wiłkomierzu jako nauczyciel przedmiotów fizyko-matematycznych i zastępca dyrektora. Od 1935 do 1940 r. pracował w Zarządzie Głównym Towarzystwa „Pochodnia" w Kownie jako sekretarz generalny. W latach 1939–1940 zajmował się koordynacją pomocy uchodźcom wojennym z Polski. W czasie okupacji niemieckiej należał do Armii Krajowej, był współtwórcą podokręgu Armii Krajowej „Litwa Kowieńska". W 1945 r. z żoną Joanną Marią Koreywo przeniósł się do Wilna, gdzie pracował w księgowości w przedsiębiorstwach przemysłowych. W 1956 r. z rodziną wyjechał do Polski, zamieszkał w Krakowie u siostry, następnie przeniósł się do Warszawy, gdzie pracował jako inżynier w przemyśle tłuszczowym. W 1970 r. odszedł na emeryturę, wtedy zaczął gromadzić dokumenty, pamiątki, wspomnienia i pamiętniki Polaków z Litwy Kowieńskiej, zgromadził pokaźną ilość różnych ważnych dokumentów i wspomnień. Pochowany na cmentarzu Wilanowskim w Warszawie.

Mackiewiczowa, życiorys Czesława Mackiewicza, mps, archiwum M.J.; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1918–1940*. Olsztyn 1997; M. Jackiewicz, Czesław Mackiewicz, „Znad Wilii", K. Buchowski, *Polacy w niepodległym państwie litewskim 1918–1940*. Białystok 1999; A. Gąsiorowski, *Polski ruch sportowy w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 2001.

MACKIEWICZ Piotr Stanisław, syn Piotra i Tekli z Szlezingerów, ur. 28 X 1867 r. w majątku Jawojsze, zm. 7 XI 1926 r. w Wiłkomierzu; ziemianin, lekarz. Studia medyczne ukończył w Petersburgu. W czasie wojny rosyjsko-japońskiej w 1905 r. odbył kampanię na Dalekim Wschodzie, był w Mandżurii, w stopniu kapitana, po demobilizacji pracował jako lekarz w Wiłkomierzu; drugi raz powołano go do wojska carskiego w 1914 r., był lekarzem w pociągach sanitarnych; w 1918 r. powrócił do Wiłkomierza, gdzie miał własny gabinet lekarski, pracował również w miejskim szpitalu. Był właścicielem majątku Narmojnie koło Wiłkomierza. W 1907 r. założył w Wiłkomierzu Rzymsko-Katolickie Towarzystwo Pomocy Ubogim, zakładał Towarzystwo „Oświata" w Wiłkomierzu i do końca życia był jego prezesem, był też współorganizatorem Gimnazjum Polskiego w Wiłkomierzu. Za udział w Polskiej Organizacji Wojskowej i działalność w polskich organizacjach był dwa razy zsyłany przez litewskiego komendanta miasta do innego powiatu. Pochowany w Wiłkomierzu.

Bajor, Billewiczowie, Koreywowie, Mackiewiczowie. Rozmowy z Ryszardem Mackiewiczem, „Magazyn Wileński", 1997, nr 3–4, s. 33; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1918–1940*. Olsztyn 1997.

MACKIEWICZ Zygmunt, ur. 29 II 1944 r. w Ochotnikach rej. wileńskiego; biolog, doktor habilitowany; w latach 1960–1962 uczył się w Szkole Średniej w Niemenczynie, w l. 1959–1963 w Technikum Rolniczym w Bujwidziszkach pod Wilnem, w l. 1967–1970 studiował w Instytucie Weterynaryjnym w Witebsku na Białorusi, następnie w l. 1970–1972 – w Akademii Weterynaryjnej w Moskwie; w l. 1972–1975 był doktorantem w Katedrze Histologii Akademii Weterynaryjnej w Moskwie; w 1976 r. otrzymał stopień naukowy doktora nauk biologicznych; w latach 1967–1972 był nauczycielem w Technikum Agrozootechnicznym w Wilnie; następnie w l. 1975–1980 pracował w Instytucie Morfologii Człowieka Akademii Nauk ZSRR; w 1991 r. otrzymał stopień naukowy doktora habilitowanego. W l. 1975–80 pracował w Laboratorium i Klinice Chirurgii Serca i Naczyń Krwionośnych Uniwersytetu Wileńskiego, od 1980 do 1992 r. w Laboratorium Patomorfologii Instytutu Medycyny Doświadczalnej i Klinicznej w Wilnie, od 1992 r. w Instytucie Medycyny Doświadczalnej, był przewodniczącym Senatu Instytutu. Odbył staże naukowe w Belgii, Francji i Londynie. W l. 1988–1990 był posłem na Niepodległościowy Sejm Przebudowy Litwy, w 1996–2000 poseł na Sejm. W l. 1982–1990 wiceprezydent Naukowego Towarzystwa Patologów Litwy; jest członkiem Kongresu Polaków Litwy, członek Litewskiego Królewskiego Zrzeszenia Szlacheckiego; w 1997 r. został odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Republiki Francuskiej, w 2000 r. otrzymał Medal „Odrodzenia Litwy". Opublikował wspólnie z innymi autorami ponad 150 artykułów naukowych i opracowań oraz prac popularnonaukowych w periodykach lekarskich na całym świecie, m.in. *Mechanisms of thrombolytic action of streptokinase,*Polish J. Pathology, 1995, 46, 2, s. 121; *The roots and development of pathological anatomy in Vilnius*, Medicina, 1995, 31, 2, s. 122–130; *Von Willebrand factor in synovial membrane in active rheumatoid and psoriatic synovitis.* Rheumatology in Europe, 1995, 24, Suppl. 3, s. 265; *Paradox of thrombogenesis by strptokinase.* Polish J. Cardiology, 1995, 43, s. 465–470; *Apoteozės ir fibroklązijos reikšmė indukuotai masyviai kaulų rezorbcijai.* Medicina, 1996, 32, pr. 4, s. 77–81; *Struktural changes of bones in the patients wirth rheumatoid arthritis and osteoporosis.* Problems of Osteology, 1999, 2, 1, s. 28–31. Opatentował wynalazek *Sposób oceny stanu*

fizycznego sportowca (Świadectwo nr 1334066, Moskwa, ZSRR). Opublikował wiele prac na tematy polityczne w prasie litewskiej. Żona Irena (ur. 1945), syn Zygmunt (ur. 1973), córka Gabriela (ur. 1978). Mieszka w Wilnie.

Informacja Z. Mackiewicza, archiwum M.J.; *Who Is Who in Lithuania 97/98*. Vilnius 1998, s. 261; *Kas yra kas Lietuvoje 2000*. Vilnius 2000, s. 416; *Polak na świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą*. Warszawa 2001, s. 183.

MACKIEWICZOWA Joanna Maria, z Koreywów, córka Antoniego i Anny Józefy z Billewiczów ur. 28 XI 1909 r. w Dorpacie (obecnie Tartu, Estonia), zm. 11 III 1988 r. w Warszawie; żona Czesława Mackiewicza; działaczka oświatowa i polonijna na Litwie. Naukę rozpoczęła w Dorpacie w szkole rosyjskiej. W 1918 r. z rodzicami powróciła na Litwę, zamieszkali w majątku Romerów Pogryżów, gdzie ojciec pracował jako kierownik intendentury rekwizycji zboża. Naukę kontynuowała w polskim progimnazjum w Telszach, następnie w gimnazjum polskim w Poniewieżu; była wówczas członkiem harcerstwa polskiego. Gimnazjum ukończyła w Dorpacie, dokąd w 1927 r. wyjechała z matką w sprawach spadkowych. Na Litwę wróciła z matką w 1929 r. Z rodzicami zamieszkała w folwarku Suwartowo koło Kielm w powiecie szawelskim, gdzie ojciec odziedziczył gospodarkę po krewnym Józefie Butkiewiczu. W Suwartowie mieszkała z przerwami do 1945 r. Mieszkając w Jodańcach u Reginy Wańkowiczowej, rozpoczęła pracę społeczno-kulturalną wśród tamtejszych Polaków, organizowała zabawy i przedstawienia amatorskie, współpracowała z Zarządem Głównym Towarzystwa „Pochodnia". W 1938 r. wyjechała do Zakopanego na obóz polonijny, następnie uczestniczyła w Zjeździe Polek w listopadzie 1938 r. Po powrocie z Polski założyła w „Pochodni" pracownię artystyczną. Po wybuchu drugiej wojny światowej pracowała w Czerwonym Krzyżu opiekując się uchodźcami z Polski. W latach 1940–1945 pracowała w sanatorium przeciwgruźliczym jako kierowniczka terapii pracy. W 1945 r. wyszła za mąż za inż. Czesława Mackiewicza i zamieszkała z mężem w Wilnie. Pracowała tutaj chałupniczo. W 1956 r. wyjechała z rodziną do Polski. Pomagała mężowi w gromadzeniu i opracowywaniu dokumentów, wspomnień i prasy z okresu życia i działalności Polaków

na Litwie. Syn Ryszard w 1995 r. wydał jej książkę pt. *Polacy na Litwie w latach II wojny światowej* (Bydgoszcz, 1995). Pochowana w Warszawie.

Życiorys Joanny Koreywo-Mackiewiczowej, mps, archiwum M.J.; Informacja syna R. Mackiewicza, archiwum M.J.

MAJEWSKI Józef, ur. w 1905 r., zm. w 1984 r. w Sopocie; działacz młodzieżowy i społeczny na Litwie; członek korporacji studenckiej „Lauda", wydawca dziennika „Dzień Kowieński"; inspektor ds. nauczania początkowego Towarzystwa „Pochodnia" w Kownie. Podczas wojny w ruchu oporu ZWZ i AK, kierował pracą konspiracyjną m. Kowna. Po 1945 r. wyjechał do Polski, zamieszkał w Sopocie, pracował jako księgowy w Spółdzielni Pracy Chemików. Zmarł w Sopocie.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

MAKAREWICZ-TOŁŁOCZKOWA Janina; od 1939 r. redaktor odpowiedzialna czasopisma „Głos Młodych".

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

MALEWSKI Henryk, syn Mariana i Heleny z Songinów ur. 24 VII 1953 r. w Wilnie; prawnik, nauczyciel akademicki, doktor nauk społecznych, od 2001 r. profesor. W latach 1960–1971 uczył się w Szkole Średniej nr 11 (gimnazjum im. Adama Mickiewicza) w Wilnie, w l. 1971–1976 studiował prawo na Uniwersytecie Wileńskim, a w latach 1993–1997 odbywał studia doktoranckie w Litewskiej Akademii Prawa zakończone obroną pracy doktorskiej. W l. 1976–1983 był ekspertem prawnym w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych LSRR, następnie w l. 1983–1990 pracował w Filii Wileńskiej Mińskiej Szkoły Milicyjnej jako wykładowca, a w l. 1990–1997 był starszym wykładowcą w Katedrze Kryminalistyki Akademii Prawa w Wilnie, od 1997 r. jest kierownikiem Katedry Kryminalistyki w Akademii Prawa w Wilnie. Ogłosił około 30 artykułów i metodycznych publikacji, jest współautorem podręcznika *Podstawy techniki kryminalistycznej* (lit. *Kriminalistikos technikos pagrindai*, 1998), wydał monografię *Oględziny miejsca zdarzenia* (lit. *Įvykio vietos apžiūra*, 1999). Opublikował kilkanaście artykułów naukowych na Litwie, Białorusi

i w Polsce, m.in. *Zarys koncepcji rozwoju kryminalistyki na Litwie*, w: „Problemy Współczesnej Kryminalistyki", t. 3., Warszawa 2000; *Oględziny w praktyce policji litewskiej*, w: Nowoczesność oględzin procesowo-kryminalistycznych, Szczytno 1999; *Self-falsifications of the variants of the signature*, w: „Dokument various specification", Wrocław 2000. Jest członkiem honorowym Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego, członkiem kolegium redakcyjnego czasopisma „Dokument various specification" we Wrocławiu, członek Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy. Od 1999 r. docent, od 2001 profesor Akademii Prawa w Wilnie. Żona Honorata (1954), nauczycielka, dzieci – Zbigniew (ur. 1984), Alicja (1987).

Informacja H. Malewskiego, archiwum M.J.; *Kas yra kas Lietuvoje 2000*. Vilnius 2000, s. 425.

MARKOWICZ Zbigniew, ur. 25 VI 1951 r. we wsi Obkorty rejonu święciańskiego; pracownik kultury, redaktor. Uczył się w Wyższej Szkole Muzycznej im. J. Tallat-Kelpšy w Wilnie. Pracował jako nauczyciel w Średniej Szkole w Podbrodziu, następnie był dyrektorem Pałacu Kultury w Podbrodziu, od połowy lat siedemdziesiątych pracuje w redakcji dziennika „Czerwony Sztandar", później „Kurier Wileński" jako redaktor techniczny, zastępca sekretarza, sekretarz, zastępca redaktora naczelnego i kierownik działu promocji. Córka Bożena. Mieszka w Wilnie.

Informacja Z. Markowicza, archiwum M.J.

MARTUSEWICZ Gustaw; członek korporacji studenckiej „Lauda" w Kownie, od 1935 r. członek zarządu Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Pochodnia".

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps, Dział Rękopisów Biblioteki Narodowej; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

MARTUSEWICZ Lucjan; mieszkaniec Kowna, nauczyciel języka polskiego szkoły polskiej w Kownie, wydawca „Głosu Kowieńskiego", korektor. W 1920 r. wyjechał do Wilna. W latach dwudziestych pracował w leśniczówce na Wileńszczyźnie.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

MATUSEWICZ Henryk, syn Kazimierza i Eulalii z Syrunowiczów, ur. 29 VII 1930 r. w Kownie; radioinżynier, doktor nauk technicznych. W 1945 r. ukończył czteroklasowe gimnazjum „Saulė" w Kownie, następnie w 1949 r. – Wyższą Szkołę Techniczną, otrzymując dyplom technika łączności; w 1954 r. ukończył Instytut Techniczny w Kownie i otrzymał dyplom radioinżyniera, w 1971 r. obronił pracę doktorską z dziedziny pomiarów elektronicznych charakterystyk wysokoczęstotliwych koaksjalnych kabli. W latach 1954–55 pracował jako inżynier w centrum odbiorczym w Niemieżu pod Wilnem, następnie do 1957 r. w radiostacji Sitkunai koło Kowna. Od 1957 r. do 1990 r. pracował na różnych stanowiskach w Instytucie Naukowo Badawczym Pomiarów Radioelektrycznych w Kownie. Od 1988 r. był członkiem ruchu społeczno-politycznego „Sajudis", w 1989 r. wstąpił do Chrześcijańsko-Demokratycznej Partii Litwy. Był jednym z jej organizatorów i do 1994 r. członkiem Centralnego Zarządu partii. W 1997 r. wstąpił do Królewskiego Związku Szlachty Litwy, jest aktywnym jego członkiem, jest senatorem oraz przewodniczącym Komisji Legitymalizacji Szlachectwa Okręgu Kowieńskiego. Ogłosił wiele artykułów z dziedziny radioelektroniki, opatentował 2 wynalazki z dziedziny radioelektroniki. W 1987 r. został odznaczony Srebrnym Medalem. Żona Regina, synowie Henryk (ur. 1957) i Romuald (ur 1963). Mieszka w Kownie.

Informacja H. Matusewicza, archiwum M.J.

MATUSEWICZ Kazimierz, syn Władysława i Barbary z Witkiewiczów, ur. 3 IX 1877 r. w Kalwarii Suwalskiej, zm. 26 III 1951 r. w Kownie; ziemianin, agronom, księgowy, urzędnik. W 1887 r. wstąpił do Gimnazjum Realnego w Poniewieżu, następnie przeniósł się do Gimnazjum Realnego w Wilnie, w latach 1896–1898 studiował agronomię w Szkole Rolniczej Czernichowa w Galicji. Po ukończeniu szkoły gospodarzył w majątku Nowe Gurogi w okręgu szawelskim, następnie wstąpił do Akademii Handlowej Institute Superieur de Commerse w Antwerpii, studiów nie ukończył. W 1906 r. wrócił na Litwę, gdzie jako katolik nie mógł znaleźć pracy, wyjechał więc do Semipałatyńska na Syberii, gdzie pracował

w Zarządzie Akcyzy od 1906 do 1911 r., potem przeniósł się do Smoleńska, gdzie również pracował w Zarządzie Akcyzy, w 1913 r. służbowo przeniesiony na stanowisko pomocnika inspektora Zarządu Akcyzy Okręgu Szawelskiego, jednakże gubernator kowieński nie zatwierdził go na to stanowisko, więc powrócił do Smoleńska, gdzie pracował do 1918 r. Po powrocie na Litwę, w latach 1919–1921 pracował w dziale księgowości Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych, od 1921 do 1940 był urzędnikiem w Ministerstwie Skarbu RL, w okresie okupacji niemieckiej był księgowym w różnych instytucjach. Nagrodzony Medalem 10-lecia Niepodległej Litwy. Pochowany na cmentarzu w Kownie.

Informacja syna H. Matusewicza, archiwum M.J.

MATUSEWICZOWA Barbara, z Witkiewiczów, córka Ignacego, powstańca 1831 r., żona Władysława Matusewicza, lekarza i ziemianina, matka Kazimierza Matusewicza, ur. 18 VI 1844 r. w Poszawszu, zm. 12 X 1933 r. w Nowych Gurogach na Żmudzi; ziemianka, uczestniczka powstania 1863 r.; przebywała na zesłaniu w Tomsku; w 1865 r. wyszła za mąż za Władysława Matusewicza; po powrocie na Litwę mieszkała w majątku męża Nowe Gurogi. Publikowała artykuły w prasie polskiej na Litwie. Odznaczona polskimi orderami. Pochowana na cmentarzu w Kurszanach.

Informacja wnuka Henryka Matusewicza, archiwum M.J.; R. Mackiewicz, Z rodu Witkiewiczów, „Nasza Gazeta", 19–25 07 2001; A.A. Bajor, Witkiewiczowie i Matusewiczowie, ich „późne wnuki", „Nasza Gazeta", 9–15 08 2001.

MATUSEWICZOWA Regina, z Filipowskich, córka Henryka i Genowefy z Zakrzewskich, ur. 26 VIII 1929 r. w majątku Ludwinów koło Jurborka; lekarz-psychiatra. Uczyła się w Szkole Podstawowej w Szawlach, następnie w Średniej Szkole Ekonomicznej, w 1948 r. ukończyła Gimnazjum Żeńskie w Szawlach i przez rok pracowała jako nauczycielka w szkole, następnie w 1950 r. wstąpiła na Wydział Geodezji Instytutu Technicznego w Kownie. Po roku wydział ten zlikwidowano, więc wstąpiła do Instytutu Medycznego w Kownie, który ukończyła w 1957 r. W latach 1957–64 pracowała jako lekarz psychiatra w Szpitalu Psychiatrycznym w Kownie, następnie w l. 1964–2000 – w Szpitalu Psychiatrycznym w Ziegzdriai. Od 2000 r. na emeryturze. Jest członkiem Królewskiego Związku Bojarów

Litewskich. Mąż Henryk, synowie Henryk (ur. 1957) i Romuald (ur. 1963). Mieszka w Kownie.

Informacja R. Matusewiczowej, archiwum M.J.

MASŁOWSKA Helena, ur. 10 II 1919 r. w Równem; lekarz medycyny. W 1928 r. rodzina przeniosła się do Wilna, gdzie ojciec kupił dom przy ul. Letniej 6. W tym domu w latach 1940–1944 przebywał komendant Okręgu Wileńskiego AK. Masłowska w 1937 r. zdała egzamin dojrzałości przed komisją przy Gimnazjum im. A. Mickiewicza w Wilnie i rozpoczęła studia medyczne na Uniwersytecie Stefana Batorego. Podczas wojny była aktywnym członkiem ruchu oporu, działała pod pseudonimem „Dziedziczka", była aresztowana przez Gestapo. Po wojnie kontynuowała przerwane studia medyczne na Uniwersytecie Wileńskim. Dyplom otrzymała w 1946 r. W sierpniu 1947 r. po ucieczce z obozu w Rosji zjawił się w jej mieszkaniu A. Krzyżanowski-Wilk. 10 sierpnia został aresztowany przez NKWD, a następnego dnia aresztowano Masłowską. W 1948 r. otrzymała wyrok 8 lat zesłania, wywieziono ją do łagru „Wiatłag" w pobliżu m. Gorki (obecnie Niżnij Nowgorod), a w 1950 r. przeniesiono do „Minłagu" w Komi ASRR. Przez cały czas zesłania pracowała jako lekarz. W 1955 r. wróciła do Wilna, gdzie pracowała nadal jako lekarz. W 1987 r. przeszła na emeryturę. Mieszka w Wilnie.

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2000.

MAŻUL Henryk, syn Franciszka i Zofii z Lebionków, ur. 1 I 1953 r. we wsi Budy rejonu szyrwinckiego; poeta, dziennikarz. W latach 1970–1975 studiował polonistykę w Instytucie Pedagogicznym (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie. Od 1974 r. współpracował z dziennikiem „Czerwony Sztandar", następnie do 1994 r. był etatowym dziennikarzem „Czerwonego Sztandaru" i później „Kuriera Wileńskiego"; od 1994 do 1998 był redaktorem tygodnika „Nasza Gazeta", później, od 1998 r. – dziennikarz tygodnika „Przyjaźń". Autor licznych artykułów, felietonów i reportaży publikowanych w prasie polskiej na Litwie. Jako poeta debiutował w 1972 r. na łamach „Czerwonego Sztandaru", wydał tomiki poezji *Iliada* (1990) i *Doszukać się orła* (1991). Wiersze Mażula publikowane są w antologii *Sponad Wilii cichych fal* (Kowno 1985), *Współczesna polska poezja Wileńszczyzny* (Warszawa1986). W latach 1988–1990 był prezesem Koła Literackiego przy „Kurierze Wileńskim"; współzałożyciel Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego Polaków na Litwie (1988), później – Związek Polaków na Litwie. W 1990 r. założył i był

pierwszym prezesem Klubu Sportowego Polaków na Litwie „Polonia", inicjator i realizator dorocznych zlotów turystycznych oraz letnich i zimowych Igrzysk Sportowych Polaków na Litwie. Mieszka w Wilnie.

Judycki, Polacy w świecie. Kwartalnik biograficzny Polonii, Paryż 1998, z. 12, s. 44.

MEYSZTOWICZ Władysław; członek Rady Ziemian Ziemi Kowieńskiej w 1918 r.

Buchowski, *Polacy w niepodległym państwie litewskim 1918–1940*. Białystok 1999.

MICHAŁOWSKA Franciszka, z Elbowiczów, I voto Frąckiewicz, trzecia żona Stanisława Michałowskiego; występowała w teatrze amatorskim Towarzystwa „Oświata" w Wiłkomierzu, m.in. grała w sztuce Stefana Krzywoszewskiego *Głuszec*, śpiewała w chórze kościelnym w Wiłkomierzu. Po śmierci męża prowadziła gospodarkę, zajmowała się działalnością społeczną. W 1941 r. wraz z dziećmi została wywieziona na Syberię, po wojnie uciekła z miejsca zesłania i nielegalnie wróciła na Litwę. Tu została aresztowana przez NKWD i osadzona w karnym obozie w Šilutė. Po trzech latach pobytu w obozie, chorą umysłowo zwolniono i odesłano do córki Wandy do wsi Smolenskoje na Syberii. Tam zmarła.

Informacja Ryszarda Mackiewicza z Warszawy, archiwum M.J., M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

MICHAŁOWSKI Stanisław, syn Michała, powstańca 1863 r., ur. 26 XI 1863 r. w rodzinnym majątku Podlempol powiatu wiłkomierskiego, zm. 18 I 1936 r.; ziemianin, działacz społeczny i oświatowy na Litwie. Początkowe nauki pobierał w rodzinnym domu, następnie uczył się w Gimnazjum Realnym w Wilnie, po czym wyjechał na studia do Lwowa, gdzie wstąpił na politechnikę, ale studia po dwóch latach przerwał, ponieważ po śmierci ojca musiał zająć się podupadającym majątkiem. Resztę życia spędził na Litwie prowadząc gospodarkę, zajmując się pracą społeczną na rzecz Polaków w powiecie wiłkomierskim; należał obok dr. Piotra Mackiewicza i hr. Taidy Radziwiłłówny do grona osób, które już w 1907 r.

doprowadziły do utworzenia w Wiłkomierzu Gimnazjum Męskiego z rosyjskim językiem wykładowym, został wtedy członkiem komitetu opiekuńczego tegoż gimnazjum. Podczas pierwszej wojny światowej był jednym z założycieli pierwszej szkoły polskiej w Wiłkomierzu, przekształconej w 1920 r. w Gimnazjum Polskie w Wiłkomierzu, przez pewien czas był jego dyrektorem. W 1924 r. należał do grona założycieli Towarzystwa „Oświata" w Wiłkomierzu, w latach 1924–1925 był członkiem Komisji Rewizyjnej, zaś w latach 1925–27 – wiceprezesem i w 1927–33 prezesem Towarzystwa. Poza tym od chwili utworzenia w 1926 r. stał przez cały czas na czele Sekcji Gimnazjalnej Towarzystwa; był też dyrektorem Wiłkomierskiego Banku Wzajemnego Kredytu i Dziewałtowskiego Towarzystwa Drobnego Kredytu; po 1918 r. był stałym członkiem Związku Producentów Rolnych „Prodrol" oraz w latach 1919–1932 prezesem koperatywy „Rolnik"; w 1927 r. wespół z innymi osobami założył Wiłkomierskie Polskie Towarzystwo Drobnego Kredytu i do śmierci był prezesem jego Zarządu. Zmarł nagle.

„Chata Rodzinna", 1936, nr 4; Informacje Ryszarda Mackiewicza z Warszawy, archiwum M.J.; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*, Olsztyn

MICHNIEWICZ Wacław, syn Dominika, ur. w 1862 r. w majątku Strebejki powiatu kiejdańskiego, zm. tamże 14 I 1947 r.; ziemianin, architekt. W 1893 r. ukończył Instytut Inżynierów w Petersburgu; ożenił się w Petersburgu z Niemką Karoliną Feige. Po ślubie Michniewiczowie przyjechali do Wilna, gdzie W. Michniewicz pracował jako miejski architekt, żona była nauczycielką. Michniewicz w Wilnie odnawiał ratusz, kościół św. św. Jakuba i Filipa, św. Teresy, ponadto zaprojektował i wybudował 6 domów prywatnych. W latach 1895–1904 pracował w Wojskowej Komisji Budowy Dróg Strategicznych, także w końcu lat dziewięćdziesiątych XIX w. współpracował z Józefem Montwiłłem przy projektowaniu i budowie kolonii domów mieszkalnych w Wilnie; na początku XX wieku zaprojektował i wybudował kilka obiektów w uzdrowisku Druskienniki; w 1904 r. został architektem miasta Wilna, na tym stanowisku pracował do 1912 r. Zaprojektował wtedy Halę Miejską przy ul. Zawalnej, którą zbudowano w latach 1904–1906. W 1908 r. został członkiem Wileńskiego Towarzystwa Urządzania Mieszkań, którego prezesem był J. Montwiłł; w latach 1907–1912 rekonstruował Salę Miejską przy ulicy Ostrobramskiej, która mocno ucierpiała podczas pożaru, natomiast w latach 1912–1913 Michniewicz wspólnie z Aleksandrem Parczewskim zbudował Teatr Polski

na Pohulance; ponadto zaprojektował i zbudował około 10 domów mieszkalnych. W 1915 r. został zmobilizowany do wojska rosyjskiegpo, w 1919 r. powrócił na Litwę, zamieszkał w Kownie. Od 1 marca 1919 r. pracował jako starszy inżynier w Zarządzie Dróg, później pracował jako budowniczy kościołów na Litwie, m.in. zaprojektował i zbudował kościoły w miasteczkach: Vievis (1906–1933), Kaišiadorys (1908–1932), Kietaviškės (1910–1921), Žiežmariai (1909–1925), Gegužinė (1911–1928), Kernavė (1924), Raudondvarys (1929–1938), Perloja (1928–1930) i inne. Pod koniec lat trzydziestych zamieszkał z żoną i córką Ireną w rodzinnych Strebejkach (syn Kazimierz mieszkał w Wilnie). W 1936 r. odszedł na emeryturę. Podczas wojny i okupacji niemieckiej żył bardzo ubogo. Po wojnie schorowany i zupełnie głuchy pozostał w Strebeikach. Syn Kazimierz wyjechał do Polski, zaś córkę Irenę z rodziną wywieziono do Krasnojarska; z córką wyjechała też żona Karolina, która w 1948 r. zmarła na zesłaniu, tam zmarł także mąż córki Ireny, ona natomiast w 1956 r. wyjechała do brata do Polski. W. Michniewicz mieszkał do śmierci w jednym pokoiku w swoim dworze, w którym władze komunistyczne urządziły szkołę. Pochowano go w Żejmach na przykościelnym cmentarzu.

N. Lukšionytė-Tolvaišienė, *Architektas Vaclovas Michnievičius: biografijos ir kūrybos štrichai, Nuo gotikos iki romantizmo. Senoji Lietuvos dailė*, Vilnius 1992, s. 216–227; J. Lenčiauskas, Žymusis architektas, kilęs iš Žeimių, „Kauno diena" 1997, nr 23.

MICKIELEWICZ Władysław, syn Bolesława i Heleny z Jasińskich, ur. 20 IV 1946 r. we wsi Pozojść powiatu lidzkiego (obecnie Białoruś); lekarz psychiatra. W latach 1953–1964 uczył się w białoruskiej Średniej Szkole w Poleckiszkach. Po ukończeniu szkoły z srebrnym medalem pracował w latach 1964–65 jako nauczyciel wychowania fizycznego w szkole w Trokielach rejonu werenowskiego. W 1965 r. wstąpił do Instytutu Medycznego w Grodnie, który ukończył w 1969 r. Pracował jako lekarz we wsi Zabołoć w rejonie werenowskim na Białorusi. W 1972 r. został powołany do służby wojskowej, a po jej odbyciu od jesieni 1973 r. rozpoczął pracę w Solecznikach jako lekarz-psychiatra. W latach 1994–1997 pracował w Wileńskiej Klinice Psychiatrycznej jako ordynator psychiatrii społecznej. Przebywał na stażach i kursach specjalizacyjnych w Moskwie, Leningradzie, Warszawie i Kopenhadze. Uczestniczył w kongresach Polonii Medycznej w Częstochowie, Krakowie i we Wrocławiu.

Jest członkiem Zarządu Stowarzyszenia Medyków Polaków na Litwie. W Solecznikach zorganizował Centrum Zdrowia Psychicznego, którym kieruje. Otrzymał nagrodę Prezydenta Miasta Stoł. Warszawy. Żona Luba (ur. 1946), synowie: Anatol (ur. 1970), Edward (ur. 1975), Władysław (ur. 1982). Hobby: filatelistyka i numizmatyka, ogrodnictwo. Mieszka w Solecznikach.

Informacja W. Mickielewicza, archiwum M.J.

MICKIEWICZÓWNA-NOREJKO Helena, córka Teodora i Marii, urodziła się w Ponarach rej. trockiego; nauczycielka, przewodnik turystyczny, podróżniczka. Ukończyła Szkołę Średnią nr 5 w Wilnie, następnie Instytut Nauczycielski w Nowej Wilejce, studiowała biologię i chemię w Instytucie Pedagogicznym w Wilnie. W Szkole Średniej nr 19 (obecnie im. Władysława Syrokomli) pracuje od 1953 r. Wiele lat w tej szkole kierowała kółkiem krajoznawczym, zapoznawała młodzież z Wileńszczyzną. Jest przewodnikiem turystycznym po Wilnie, Kownie, Trokach, szlakiem Adama Mickiewicza. Sama zwiedziła Syberię, Daleki Wschód, Kaukaz, Krym, dawne kraje demokracji ludowej. Publikowała artykuły w prasie polskiej na Litwie. Otrzymała odznakę „Przodownik Pracy" oraz Medal Komisji Edukacji Narodowej RP. Mieszka w Wilnie.

Informacja H. Mickiewiczówny-Norejko, archiwum M.J.

MIECZKOWSKA Alina Jadwiga, z Sadkiewiczów, córka Wacława i Marii z Szurpickich, ur. 30 IX 1935 r. w Puhajniach rej. trockiego; nauczycielka-metodyk. W 1956 r. ukończyła Średnią Szkołę Pedagogiczną w Trokach, w 1968 r. – pedagogikę i psychologię Instytutu Pedagogicznego w Szawlach. W latach 1967–1983 pracowała jako wicedyrektor Szkoły Średniej w Trokach, w 1983–2001 – wicedyrektor Szkoły Średniej im. Władysława Syrokomli w Wilnie. Równocześnie w l. 1960–1983 była nieetatowym inspektorem Wydziału Oświaty w Trokach. Jest członkiem Rady Metodycznej klas początkowych m. Wilna, nieetatowym pracownikiem Wydziału Oświaty m. Wilna ds. atestacji nauczycieli, przewodnicząca

Rady Metodycznej Szkoły Średniej im. W. Syrokomli w Wilnie, członek Wileńskiego Towarzystwa Dobroczynności. Publikowała w prasie polskiej w Wilnie artykuły o tematyce pedagogicznej. Otrzymała dyplomy honorowe i listy pochwalne Wydziału Oświaty, Ministerstwa Oświaty oraz medale „Znak Pocziota", „Przodownik Oświaty Ludowej LSRR", „Weteran Pracy", odznakę „Przodownik Oświaty Ludowej ZSRR". Mieszka w Wilnie.

Informacja A. Mieczkowskiej, archiwum M.J.

MIECZKOWSKA Wanda, z Marcinkiewiczów, ur. 29 VII 1959 r. w Wilnie; nauczycielka, organizator kultury, współwłaścicielka galerii „Znad Wilii" w Wilnie. W latach 1977–82 studiowała filologię polską w Instytucie Pedagogicznym (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie; w latach 1982–89 pracowała jako nauczycielka w Szkole Średniej nr 11 (obecnie Gimnazjum im. Adama Mickiewicza) w Wilnie; w l. 1989–95 – redaktor kwartalnika „Znad Wilii", w 1995 r. zorganizowała Polską Galerię Artystyczną „Znad Wilii", jest jej współwłaścielką i prezesem. W latach 1995–2000 zorganizowała ponad 120 wystaw malarstwa i rzeźby artystów litewskich (także Polaków) oraz malarzy z Polski, Francji, Hiszpanii, Niemiec, Szwecji, Rosji, Białorusi, Brazylii, Australii, Stanów Zjednoczonych; organizowała również wystawy za granicą, m.in. w Polsce, Niemczech, Szwajcarii i Austrii; działa na rzecz integracji polskich i litewskich środowisk twórczych w Wilnie. Opublikowała kilkanaście artykułów, głównie w dwutygodniku „Znad Wilii", cykle rozmów z poetami, m.in. z Tomasem Venclovą (1990, nr 3), z Henrykiem Mażulem (1992, nr 8), z Mirosławą Wojszwiłło (1992, nr 19), z działaczami politycznymi i społecznymi: z Eugeniuszem Smolarem, dyr. Polskiej Sekcji BBC (1992, nr 20), z Zbigniewem Szymborskim, Prezesem Towarzystwa Wspierania Kultury i Edukacji na Litwie w Toronto (1994, nr 19); publikowała artykuły o plastykach litewskich oraz reportaże. W 1996 r. otrzymała nagrodę „Polcul Foundation" z Australii, w 1998 r. odznakę „Zasłużony dla Kultury Polskiej", w 2000 r. została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi RP; jedna ze stu „Polek Świata Roku 1998" w plebiscycie miesięcznika „Pani". Mąż Romuald (ur. 1950), syn Maciej (ur. 1980), córki Magdalena (ur. 1984) i Monika (ur. 1987). Mieszka w Wilnie.

Informacja W. Mieczkowskiej, archiwum M.J.; Polak na świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą. Warszawa 2001, s. 196.

MIECZKOWSKI Romuald, pseud. Tomasz Bończa, syn Tomasza i Jadwigi z Pietrowskich, ur. 11 II 1950 r. w Fabianiszkach (obecnie

dzielnica Wilna); poeta, dziennikarz, działacz społeczny i kulturalny. W latach 1968–1973 studiował polonistykę i geografię w Instytucie Pedagogicznym (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie. Po studiach, w latach 1973–1980 pracował jako dziennikarz w redakcji „Czerwonego Sztandaru", w latach 1980–88 – kierownik programu polskiego Państwowego Radia Litewskiego; od 1988 r. jest kierownikiem programu polskiego „Panorama Tygodnia" (obecnie „Rozmowy Wileńskie") w Państwowej Telewizji Litewskiej; założyciel, właściciel i w latach 1989–1999 redaktor naczelny dwutygodnika „Znad Wilii"; w 2000 r. założył kwartalnik literacko-społeczny „Znad Wilii", jest jego redaktorem naczelnym. Opublikował ponad 500 artykułów o tematyce gospodarczej, społecznej i kulturalnej, także opowiadania i felietony. Wydał zbiorki poezji: *W Ostrej Bramie* (1990), *Co bym stracił* (1990), *Wirtuozeria grubo po północy* (1991), *Powrócę* (1992), *Podłoga w Celi Konrada* (1994), *Sennik wileński* (1995), *Sen w ogrodach Moneta* (1996), *Dźwięki ulicy Szklanej* (1999); napisał wiele tekstów dla zespołu muzycznego „Wilniuki". Współzałożyciel i członek Związku Polaków na Litwie, od 1988 r. członek Zarządu ZPL, współzałożyciel organizacji „Znad Wilii", od 2000 r. prezes Zarządu. W 1991 r.otrzymał nagrodę „Polcul Foundation" z Australii; w 1992 r. – nagrodę Fundacji im. Nelli i Władysława Turzańskich w Kanadzie; w 1993 r. – nagrodę Fundacji Kopernikańskiej w Stanach Zjednoczonych; 1997 – „Zasłużony dla Kultury Polskiej"; 1998 – Krzyż Kawalerski Orderu Zasługi RP. Żona Wanda (ur. 1959), syn Maciej (ur. 1980), córki Magdalena (ur. 1984), Monika (ur. 1987). Mieszka w Wilnie.

Informacja R. Mieczkowskiego, archiwum M.J.; *Polak na świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą*. Warszawa 2001, s. 196.

MIECZKOWSKI Władysław, syn Tomasza i Jadwigi z Pietrowskich, ur. 1 IV 1954 r. we wsi Fabianiszki (obecnie dzielnica Wilna); lekarz – chirurg. Szkołę Średnią nr 19 (obecnie Szkoła Średnia im. Władysława Syrokomli) w Wilnie ukończył w 1972 r. i podjął studia medyczne w Leningradzkim Instytucie Pediatrii. Jako chirurg dziecięcy został skierowany do pracy w Kaliningradzie. W 1981 r. wrócił do Wilna, gdzie pracował w przychodni dziecięcej i równolegle na oddziale chirurgii urazowej w Dziecięcym Szpitalu Republikańskim w Santaryszkach (Wilno); w 1983 r. rozpoczął pracę w Szpitalu „Czerwonego Krzyża" w Wilnie na oddziale

mikrochirurgii, a od 1989 r. – ortopedii-traumatologii. Był członkiem grupy tanecznej Polskiego Zespołu Folklorystycznego „Wilia". W maju 1989 r. był współzałożycielem Koła Medyków przy Związku Polaków na Litwie, przez 4 lata był jego prezesem; w 1998 r. założył Towarzyski Klub Lekarzy w Wilnie, jest prezesem tego Klubu; członek Polskiego Stowarzyszenia Medycznego, od 1999 r. jego wiceprezes. Mieszka w Wilnie.

Informacja W. Mieczkowskiego, archiwum M.J.

MIKOŁAJUNAS Czesław, ur. w 1906 r. w Libawie, zm. w 1990 r. w Warszawie; prawnik, działacz młodzieżowy na Litwie, działał w Zjednoczeniu Polaków Studentów Uniwersytetu Witolda Wielkiego w Kownie, członek korporacji studenckiej „Lauda", członek zarządu Polskiego Klubu Sportowego „Sparta", zawodnik zawodów kajakowych. W czasie drugiej wojny światowej żołnierz Armii Krajowej, uczestnik powstania warszawskiego na Mokotowie. Po wojnie pracownik handlu zagranicznego.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; A. Gąsiorowski, *Polski ruch sportowy w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 2001.

MIKOŁAJUNÓWNA Halina, zm. w 1970 r. w Wilnie; nauczycielka. Ukończyła Gimnazjum im. Elizy Orzeszkowej w Wilnie, następnie wstąpiła na Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Stefana Batorego. Po studiach pracowała jako nauczycielka. Po wojnie pozostała w Wilnie, pracowała w Szkole Średniej nr 19 (obecnie im. W. Syrokomli) w Wilnie.

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2000.

MIKOŁAJUNÓWNA-KARDIS Janina; nauczycielka. W 1926 r. rozpoczęła studia na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, które ukończyła w 1931 r., ponadto w 1932 r. ukończyła kursy robót ręcznych. W roku szkolnym 1933–1934 pracowała jako nauczycielka rysunku w Prywatnej Koedukacyjnej Powszechnej Szkole „Promień" w Wilnie. Po 1934 r. pracowała w różnych miejscowościach dawnej Wileńszczyzny: w Drui, w Świsłoczy, po wojnie w Trokienikach, Woronie i w Wornianach (obecnie Białoruś). Po śmierci męża powróciła do Wilna, gdzie nadal mieszka.

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2000.

MIKULEWICZ Irena, z Kuzborskich, córka Stanisława i Heleny z Stasiukiewiczów, ur. 10 VI 1969 r. w Połukniu rejonu trockiego;

dziennikarka. Szkołę średnią ukończyła w Połukniu, następnie studia wyższe w Uniwersytecie Wileńskim, dwuletnie studia podyplomowe – w Uniwersytecie Warszawskim. W latach 1992–1994 współpracowała z dziennikiem „Życie Warszawy", drukowała też artykuły w gazecie rejonu wileńskiego „Przyjaźń", w tygodniku „Znad Wilii", w „Słowie Wileńskim", w „Gazecie Wileńskiej". Pracuje w redakcji „Kuriera Wileńskiego". Mąż Waldemar, syn Jan, córka Barbara. Mieszka w Wilnie.

Informacja I. Mikulewicz, archiwum M.J.

MIKULICZ-RADECKI Paweł, zm. w 1949 r. we Wrocławiu; aptekarz; ojciec Stanisława i Heleny, polski działacz społeczny, radny miasta Kowna; w 1943 r. aresztowany przez Niemców. W 1947 r. wyjechał do Polski, najpierw mieszkał w Warszawie, potem we Wrocławiu.

Bojko, Historia życia Alfonsa Bojki, mps, w posiadaniu M.J.

MIKULICZ-RADECKI Stanisław; aptekarz, działacz młodzieżowy w Kownie; od października 1927 r. do listopada 1929 r. redaktor pisma „Iskry". W 1940 r. aresztowany przez Sowietów, potem przez Niemców. W 1945 r. ponownie aresztowany przez NKWD i wywieziony do Workuty, gdzie przebywał do 1957 r.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; K. Bojko, Historia życia Alfonsa Bojki, mps, w posiadaniu M.J.

MIKULSKI Wacław, syn Stanisława i Jadwigi z Giżyńskich, ur. 19 II 1921 r. w Kownie; lekarz medycyny. W końcu lat trzydziestych należał do Towarzystwa „Pochodnia". W Kownie uczył się w szkole litewskiej. W 1940 r. wyjechał do Wilna, gdzie ukończył gimnazjum, następnie w 1942 r. wstąpił na Wydział Medyczny Uniwersytetu Wileńskiego. Po zamknięciu uniwersytetu w 1942 r. wrócił do Kowna i tam kontynuował studia, które ukończył w 1948 r. uzyskując dyplom lekarza medycyny. W 1948 r. rozpoczął pracę jako asystent w Uniwersyteckiej Klinice Czerwonego Krzyża w Kownie. W 1950 r. za krytykę deportacji ludności na Syberię został zwolniony z uniwersytetu. Od 1950 r. pracował jako lekarz w Birsztanach, Mariampolu, a od 1959 r. w Kłajpedzie, gdzie był naczelnym kardioreumatologiem obwodu kłajpedzkiego, kierownikiem wy-

działu reumatologii w szpitalu kłajpedzkim. Obecnie na emeryturze. W 1966 r. otrzymał pierwszą kategorię lekarza internisty, w 1970 – najwyższą kategorię lekarza internisty, w 1974 – najwyższą kategorię lekarza kardioreumatologa, w 1988 – najwyższą kategorię lekarza reumatologa. Opublikował kilkanaście artykułów na tematy medyczne, m.in. *Inkstų funkcijos pakitimai, sergant aktyvių reumatų*, „Praktikos gydytojr mokslinls konferencijos medziaga". Klaipllda 1965; *Niekotoryje woprosy o porażenii poczek pri rewmatizmie, Matieriały IV sjezda tierapiewtow Estonskoj SSR, Tartu 1967; Reumatiniai susirgimai kompleksinio epidemiologinoi tyrimo duomenimis Palangos m.* „Sveikatos apsauga" 1969, nr 7; *Sergančiųjų reumatu inkstų funkcijos būklė ir jos kitimas gydymo įtakoje*, „Kardiologija" 1972. W latach 1984–1986 był przewodniczącym odziału kłajpedzkiego Naukowego Towarzystwa Kardiologów Litwy, w 1989 r. został członkiem Rady Związku Lekarzy Litwy. W 1981 r. odznaczony medalem „Weteran Pracy", w 2000 r. otrzymał Medal Niepodległości Litwy. Jest członkiem Związku Polaków na Litwie. Żona Nijolė Joanna, córki Raimonda i Asta, syn Edward. Mieszka w Kłajpedzie

Informacja W. Mikulskiego, archiwum M.J.

MILEWSKA Teresa, z Borawskich, córka Stanisława i Stanisławy, ur. 4 X 1942 r. we wsi Borejkowszczyzna rej. wileńskiego; nauczycielka. W 1961 r. ukończyła Szkołę Średnią w Rukojniach, w 1963 – Instytut Nauczycielski w Nowej Wilejce, w 1969 r. – polonistykę w Instytucie Pedagogicznym w Wilnie. Pracowała jako nauczycielka klas początkowych oraz nauczycielka języka polskiego i literatury, w latach 1966–68 była wicedyrektorem Szkoły Podstawowej w Szorkach rej. solecznickiego, obecnie jest nauczycielką języka polskiego i literatury Szkoły Średniej w Białej Wace rej. solecznickiego; od 1996 r. posiada tytuł starszego nauczyciela języka polskiego i literatury; w Białej Wace kierowała kołem Związku Polaków na Litwie; opublikowała artykuły: *Dziadkowie, do szkoły*, „Kurier Wileński" 1997; *Niezbędna literatura w szkole*, „Krakowski Kupiec", 1997; *Język ojczysty w V klasie*, „Kurier Wileński" 1997. Nagrodzona kilkoma dyplomami uznania. Mąż Stanisław, córka Jadwiga, syn Alfred. Mieszka w Białej Wace.

Informacja T. Milewskiej, archiwum M. J.

MINCEWICZ Gabriel Jan, syn Kazimierza i Anny Pawłowicz, ur. 25 III 1938 r. w Sużanach w d. powiecie wileńsko-trockim, w rodzinie chłopskiej; muzyk, pedagog, działacz kulturalno-oświatowy. W latach 1957–1962 odbył studia w Konserwatorium Muzycznym w Wilnie, w klasie dyrygentury chóralnej, następnie w latach 1962–1968 studiował w Akademii Muzycznej w Wilnie. Ponadto w r. 2000 zdobył tytuł magistra teologii na Papieskim Wydziale Teologicznym. Pracował jako nauczyciel wychowania muzycznego w szkołach średnich w Nowej Wilejce i Niemenczynie. Poseł na Sejm RL w latach 1992–2004. Założyciel i kierownik oraz dyrygent chórów młodzieżowych „Orlęta" i „Jutrzenka", zespołu wokalnego „Stokrotki" (1975) i Polskiego Zespołu Ludowego Pieśni i Tańca „Wileńszczyzna" – od 1981 r. zespół „Wileńszczyzna" koncertował w Polsce, Anglii, Austrii, Belgii, Danii, Francji, Holandii, w Niemczech, Włoszech i USA. Organizator tajnej katechizacji młodzieży w kółku „Promień" w Nowej Wilejce (1971–1974) oraz redaktor biuletynu „My chcemy Boga". Inicjator majowych festynów kultury „Kwiaty Polskie" w Niemenczynie. Od 1988 r. jest aktywnym działaczem Związku Polaków na Litwie, w latach 1988–1991 był prezesem oddziału wileńskiego Związku Polaków na Litwie, w latach 1991–1994 prezes Zarządu Głównego ZPL. Zbiera pieśni Wileńszczyzny, opracowuje je muzycznie, wydał książkę *Pieśni Wileńszczyzny* (Olsztyn 1992), *Nasze pieśni* (1993); autor ok. 30 pieśni, m.in. *Wileńszczyzny drogi kraj, Ojcowizna, Polonez wileński*; jest współautorem podręcznika wychowania muzycznego dla klas IV–VIII szkół polskich na Litwie (1973 i 1981), autor podręczników muzyki dla klas V i VI (1998) oraz VII i VIII (1999). Członek Komisji Katechetycznej Archidiecezji Wileńskiej. Laureat nagrody im. Oskara Kolberga, nagrody im. Brata Alberta, uhonorowany tytułem Zasłużony dla Kultury Polskiej, w plebiscycie czytelników „Kuriera Wileńskiego" zdobył tytuł „Polaka Roku 1998 na Litwie". Odznaczony Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Krzyżem Kawalerskim Orderu Zasługi RP, Medalem Honorowym Stowarzyszenia Miłośników Tradycji „Mazurka Dąbrowskiego". Żona Natalia. Mieszka w Wilnie.

Informacja własna J.G. Mincewicza. *Kas yra kas Lietuvoje 2000*. Vilnius 2000, s. 468. *Polak w świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą*. Warszawa 2001, s. 199.

MOGILNICKI Hipolit, ur. 4 IV 1920 r. w majątku Szyntokapie na Litwie; inżynier-konstruktor, profesor doktor habilitowany. Uczył się w średniej szkole technicznej w Wilnie w latach 1941–1945, następnie w latach 1945–1951 studiował w Wyższej Szkole Inżynieryjno-Technicznej w mieście Bałaszycha w Rosji, studia doktoranckie odbył w Instytucie Sztuk Pięknych w Wilnie w latach 1970–1975, stopień naukowy doktora habilitowanego uzyskał w 1992 r. W latach 1951–1960 był nauczycielem w szkołach średnich w Wilnie, następnie w latach 1961–1989 był starszym wykładowcą i docentem w Instytucie Sztuk Pięknych w Wilnie, w latach 1989–2000 pracował jako docent i profesor w Uniwersytecie Pedagogicznym w Wilnie, natomiast w latach 1992–1997 jako profesor pracował w Uniwersytecie Polskim w Wilnie. Napisał i ogłosił ponad 70 artykułów naukowych i dydaktycznych, ponadto wydał 10 książek monograficznych z dziedziny wzornictwa przemysłowego, estetyki technicznej oraz konstrukcji wyrobów przemysłowych i sztuk stosowanych. Wykonał też projekty konstrukcji i oświetleń witraży na EXPO-70 Osaka (Japonia), IX Fort w Kownie (1980), Sejm Republiki Litewskiej (1988). Żona Genowefa z Wysockich, dzieci – Eloiza (astrofizyk), Jan (radiofizyk). Hobby – kwiaciarstwo.

Informacja H. Mogilnickiewgo, archiwum M.J.

MOŁCZANOWICZ Łucja, córka Alfonsa i Marii Dobrowolskiej, ur. 2 I 1938 r. w Wilnie; nauczycielka-metodyk, polonistka. Ukończyła Szkołę Średnią nr 5 w Wilnie, następnie Instytut Nauczycielski w Nowej Wilejce oraz polonistykę w Instytucie Pedagogicznym w Wilnie. Po ukończeniu studiów pracowała w polskich szkołach w Wilnie, ostatnio w Szkole Średniej im. Władysława Syrokomli, gdzie założyła Izbę Pamięci Władysława Syrokomli. Uczestniczyła w chórze studenckim, jest członkiem Związku Polaków na Litwie. Opublikowała kilka artykułów w dzienniku „Czerwony Sztandar" na tematy pedagogiczno-dydaktyczne; jest współatorką trzech podręczników do języka polskiego oraz czytanek dla klasy II. Otrzymała Listy Pochwalne Ministerstwa Oświaty RL oraz Medal Komisji Edukacji Narodowej RP. Mieszka w Wilnie.

Informacja Ł. Mołczanowicz, archiwum M.J.

MONGIRD Bronisław, syn Tadeusza i Ludwiki z Kołyszków, ur. 18 XII 1936 r. w Kownie; marynarz, inżynier-mechanik. 16 czerwca 1941 r. razem z rodzicami wywieziony do miasteczka Sławgorod w Kraju Ałtajskim. W 1955 roku ukończył tam szkołę średnią i w tymże roku wstąpił na Wydział Nawigacji Szkoły Morskiej w Kłajpedzie, w 1958 r. otrzymał dyplom technika-nawigatora; w 1971 r. zdobył dyplom inżyniera mechanika Politechniki Kowieńskiej. Pracował w zawodzie zarówno na statkach morskich, jak i na lądzie w przedsiębiorstwach związanych z żeglugą. Od 1987 r. pracuje w żeglugowym przedsiębiorstwie „Klaipedos Transporto Laivynas" – jako starszy oficer pokładowy, następnie od 1992 do 2000 jako naczelnik wydziału komercyjnego. Jest członkiem Związku Polaków na Litwie, oddział w Kłajpedzie.

Informacja B. Mongirda, archiwum M.J.

MONGIRD Tadeusz, syn Władysława i Heleny z Malewskich, ur. 19 III 1908 r. w Wysokim Dworze koło Trok, zm. 14 IV 1992 r. w Kiejdanach; ziemianin, inżynier-elektryk. Ojciec był lekarzem. Uczył się w II Polskim Gimnazjum w Kownie, które ukończył w 1927 r., w 1934 roku ukończył Uniwersytet im. Witolda Wielkiego w Kownie, uzyskując dyplom inżyniera-elektryka. Po ukończeniu studiów zajmował się gospodarstwem w Wysokim Dworze i wykładał język francuski w tamtejszym gimnazjum litewskim. Zbudował dla potrzeb majątku turbinę wodną na rzece Wierzchni. W 1941 r. wykładał elektrotechnikę w Kowieńskiej Szkole Technicznej. 16 czerwca 1941 r. z rodziną został wywieziony do miasteczka Sławgorod w Ałtajskim Kraju. Początkowo komuniści nie pozwolili Mongirdowi pracować zawodowo w charakterze inżyniera, więc pracował jako stolarz, cieśla, później wykładowca w miejscowej szkole zawodowej. Pełnił obowiązki technika-elektryka w miasteczkowej elektrowni. Po śmierci Stalina starał się o wyjazd do Polski lub na Litwę, jednakże władze sowieckie go nie wypuściły. Dopiero w 1957 r. udało się wyjechać do Republiki Litewskiej. Po powrocie na Litwę zamieszkał w Kiejdanach i do emerytury pracował jako naczelnik sieci elektrycznej rejonu kiejdańskiego. Napisał interesujące wspomnienia (na razie pozostają w rękopisie – *Moje wspomnienia* – obejmują okres od 1908 do 1957 r. Żona Ludwika, syn Bronisław (ur. 1936).

Informacja syna Bronisława Mongirda, archiwum M.J.

MONGIRD Władysław, syn Jana, ojciec Tadeusza; ziemianin. Uczył się w Połądze w 4-klasowym progimnazjum (razem z Antanasem Smetoną), później ukończył gimnazjum w Mitawie, następnie medycynę; był

lekarzem, później na służbie litewskiej. Ożenił się z Heleną Malewską, osiadł w Wysokim Dworze w powiecie trockim.

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps, Dział Rękopisów Biblioteki Narodowej.

MONGIRDOWA Helena, z Malewskich, matka Tadeusza i babka Bronisława, zm. 12 III 1935 r.; ziemianka, właścicielka Wysokiego Dworu, patriotka polska na Litwie.

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps, Dział Rękopisów Biblioteki Narodowej

MONGIRDOWA Ludwika, z Kołyszków, żona Tadeusza, matka Bronisława, ur. w 1 IV 1907 r. w Kownie, zm. 20 XII 1989 r. w Kiejdanach; nauczycielka, działaczka polska na Litwie. W 1927–1928 r. studiowała pedagogikę na Kursach Nauczycielskich „Pochodni" w Kownie i w 1928 została skierowana do pracy w Bobtach jako nauczycielka. Szkołą opiekowała się Regina Wańkowiczówna, dziedziczka na Jodańcach, siostra pisarza Melchiora Wańkowicza. Pracowała w Bobtach od IX 1928 do I 1930. Następnie przez władze litewskie została odwołana. Od początku 1930 r. pracowała w Zarządzie „Pochodni" i równocześnie była inspektorką szkół polskich. Studiowała historię na Uniwersytecie im. Witolda Wielkiego, współzałożycielka Związku Studentek Polek „Znicz" na tej uczelni. W 1934 r. pracowała jako nauczycielka w szkole polskiej w Kownie – Wiliampolu. W 1934 r. wyszła za mąż za Tadeusza Mongirda i wyjechała do Wysokiego Dworu. W 1941 r. z rodziną została wywieziona do Kraju Ałtajskiego, powróciła z mężem na Litwę w 1957 r. i zamieszkała w Kiejdanach, tam zmarła.

Mongird, Ludwika z Kołyszków Mongirdowa, patriotka i propagatorka polskości. „Nasza Gazeta", 1999, nr 33; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

MONKIEWICZ Mieczysław, syn Władysława i Apolonii, ur. 27 X 1913 r. w Urniażach pow. Kiejdany na Litwie, zm. 30 VIII 1987 r. w Ostródzie. Od 1931 r. działał w Towarzystwie „Oświata" w Poniewieżu, również w Polskim Klubie Sportowym „Sparta" w Kiejdanach. Był współzałożycielem świetlicy i amatorskiego zespołu teatralnego w Urniażach. Ukończył kurs instruktorów świetlicowych Towarzystwa „Pochodnia" w Kownie. W 1934 r. uczestniczył w I Zlocie Młodzieży Polskiej z Zagranicy w War-

szawie. Od czerwca 1940 r. był członkiem ZWZ AK, pseudonim „Smętny", „Hieronim". Pełnił funkcję komendanta rejonu Datnów, Inspektoratu „E" Litwa Kowieńska. Po wojnie na zlecenie AK pracował w Powiatowym Urzędzie Repatriacyjnym w Kiejdanach. Za działalność konspiracyjną został awansowany do stopnia podporucznika. W 1945 r. wyjechał do Polski. Mieszkał w Ostródzie. Był organizatorem spółdzielni rzemieślniczych w województwie olsztyńskim. Działacz Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego na Warmii i Mazurach. Odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami, 4-krotnie Medalem Wojska, Krzyżem AK, Krzyżem Partyzanckim oraz Medalem Zwycięstwa i Wolności; Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Rzeczypospolitej, Złotym i Srebrnym Krzyżem Zasługi, Medalem 30-lecia i 40-lecia PRL, Medalem im. Jana Kilińskiego. Pochowany na cmentarzu w Ostródzie.

Życiorys własny M. Monkiewicza. Maszynopis, archiwum M.J. J. Wróblewski, Mieczysław Monkiewicz (1913–1987). „Warmia i Mazury" 1988.

MONTWIŁŁ Józef; ziemianin, nauczyciel języka polskiego w Gimnazjum Polskim w Poniewieżu, w latach 1936–1940 publikował w gazecie „Dzień Polski" artykuły o literaturze polskiej.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

MONTWIŁŁ Władysław; ziemianin, właściciel majątku Mitjaniszki powiatu kiejdańskiego, wiceprzewodniczący Komitetu Polskiego, tzw. Żółtowskiego w Kownie w 1940 r.

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps, Dział Rękopisów Biblioteki Narodowej; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; K. Buchowski, *Polacy w niepodległym państwie litewskim 1918–1940*. Białystok 1999; J. Żenkiewicz, *Litwa na przestrzeni wieków i jej powiązania z Polską*. Toruń 2001.

MONTWIŁŁÓWNA-ŻOTKIEWICZ Jadwiga, ur. 1 VII 1898 r. w zaścianku Poskajcie na Laudzie, zm. w 1980 r. w Wilnie; nauczycielka. W 1922 r. została przyjęta na Polskie Kursy Seminaryjne dla nauczycieli szkół początkowych Towarzystwa Szerzenia Oświaty wśród Polaków w Kownie. Po ukończeniu Kursów pracowała w szkołach początkowych powiatu poniewieskiego. W 1947 r. z rodziną przyjechała do Nowej Wilejki, gdzie rozpoczęła pracę w Szkole Początkowej nr 3. W szkołach Nowej Wilejki pracowała do emerytury.

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2000.

NAGURSKA Aurelia; poetka, publicystka, artykuły drukowała na łamach czasopisma „Iskry”.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

NARKIEWICZ Kazimierz; polski działacz społeczny, członek Komitetu Polskiego z 1928 r.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

NARKIEWICZ Ksawery; od 1 kwietnia do października 1927 r. redaktor odpowiedzialny dwutygodnika „Iskry”; od 1935 r. członek zarządu Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Pochodnia” w Kownie.

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi”*, mps, Dział Rękopisów Biblioteki Narodowej; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

NARKIEWICZ-ROMANOWSKA Krystyna, ur. 20 X 1945 r. w Wielkiej Wsi rejonu wileńskiego; nauczycielka, przewodnik wycieczek. W 1964–69 studiowała w Instytucie Pedagogicznym im. A. Hercena w Leningradzie; w latach 1990–1993 uczęszczała na studia kultury w Warszawie. Pracowała jako nauczycielka w Miednikach, w Podbrzeziu, w latach 1983–91 – zastępca dyrektora ds. pracy pozalekcyjnej w szkole średniej w Mickunach, od 1991 r. nauczycielka przedmiotów artystycznych w szkołach średnich w Mickunach i Ławaryszkach. Od 1976 r. jest przewodnikiem turystycznym po Wilnie. Ilustrowała podręcznik do klasy VII „Słowem malowane” (1997). Posiada kategorię nauczyciela eksperta (1999). Mąż Antoni(ur. 1945), syn Waldemar (ur.1985), córka Agnieszka (ur.1987). Mieszka w Mickunach.

Kas yra kas Lietuvoje 2000. Vilnius 2000, s. 486.

NARKOWICZ Liliana, z Czerniawskich, ur. 30 I 1961 r.; nauczycielka, dziennikarka, publicystka, poetka, pisarka. Dzieciństwo spędziła w podwileńskich Kuprianiszkach w domu dziadków Czerniawskich. Ukończyła Szkołę Średnią nr 11 (obecnie Gimnazjum im. A. Mickiewicza w Wilnie), następnie wstąpiła na Wydział Polonistyki Instytutu Pedagogicznego (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie, który ukończyła w 1984 r. Po ukończeniu studiów została skierowana w charakterze tłumacza do redakcji gazety „Spartuolis” w Trokach; od 1987 r. pracowała w redakcji „Czerwonego Sztandaru”, na łamach którego debiutowała już będąc uczennicą klas

początkowych w 1972 r. W 1989 r. podjęła pracę jako nauczycielka w Szkole Średniej nr 55 w Wilnie. W latach 1992–94 pełniła obowiązki wicedyrektora ds. klas polskich i prowadziła szkolny teatrzyk kukiełkowy. W 1993 r. otrzymała dyplom Studium Kultury w Białymstoku (reżyseria teatru amatorskiego) przy Stowarzyszeniu „Wspólnota Polska". Po otwarciu w 1994 r. Szkoły Średniej im. Jana Pawła II i przeniesieniu tam klas polskich ze Szkoły Średniej nr 55, została zatrudniona tam jako nauczycielka języka polskiego. Pracę nauczyciela łączyła z oprowadzaniem wycieczek po Wilnie i pasją dziennikarską. Lata 1999–2000 spędziła z rodziną w Lozannie, w związku ze służbowym stażem naukowym męża. Wyjazd zaowocował przeszło 30 reportażami o Polakach i polonikach w Szwajcarii. W latach 1989–1990 pracowała społecznie jako sekretarka w Stowarzyszeniu Społeczno-Kulturalnym Polaków Litwy oraz w 1995 r. w Polskim Stowarzyszeniu Medyków. Jest członkiem Szwajcarskiego Towarzystwa Tadeusza Kościuszki w Solurze, członkiem Towarzystwa Szlachty Ziemi Wileńskiej oraz członkiem Litewskiej Gildii Przewodników. Wydała drukiem książki: *Tradycje i obyczaje Wileńszczyzny w pracy pozalekcyjnej* (Wilno 1998), *Kościół pw. św.św. Piotra i Pawła w Wilnie* (Wilno 1999), *Wilno. Spacerkiem po Starówce* (Wilno 2001), *Jan Obst. Życie i twórczość* (Wilno 2001); jej wiersze są opublikowane w antologii poezji religijnej *Miłość jak ziarno odwagi* (Białystok 2000). Opublikowała ponad 400 artykułów w gazetach i czasopismach w Polsce i na Litwie („Magazyn Wileński", „Nasza Gazeta"), prace jej zamieszczane były także w pismach naukowych: „Erdely Magyarsag" (Węgry), „Polonistyka", „Poezja", „Medycyna–Dydaktyka–Wychowanie", „Obserwator" (Polska). Mąż Ryszard, synowie Krzysztof (ur. 1985) i Karol (ur. 1996). Mieszka w Wilnie.

Informacja L. Narkowicz, archiwum M.J.

NARKOWICZ Ryszard, ur. 20 XII 1961 r. w Wilnie; fizyk, doktor nauk fizycznych; w 1979 r. ukończył Szkołę Średnią nr 11 (obecnie Gimnazjum im. Adama Mickiewicza) w Wilnie, w tymże roku rozpoczął studia na Wydziale Fizyki Uniwersytetu Wileńskiego, które ukończył w 1984 r. W latach 1990–92 był na studiach doktoranckich w Instytucie Matematyki i Informatyki Akademii Nauk Litwy, które był zmuszony przerwać z powodu zmiany trybu prowadzenia studiów doktoranckich w Republice Li

tewskiej; w 1993 r. podjął ponownie studia doktoranckie w Instytucie Fizyki Półprzewodników, które zakończył w 1998 r. obroną pracy doktorskiej pt. *Efekty polarytonowe w strukturach warstwowych* (promotor prof. dr hab. Romuald Brazis). Podczas studiów doktoranckich odbył staże naukowe w Instytucie Fizyki Doświadczalnej Uniwersytetu Warszawskiego (1994) i w Instytucie Fizyki PAN w Warszawie (1996). Po ukończeniu studiów w latach 1984–1990 pracował jako inżynier w dziale mikroelektroniki Instytutu Przyrządów Radiopomiarowych w Wilnie. W 1987 r. brał udział w likwidacji skutków awarii w elektrowni jądrowej w Czarnobylu; w latach 1992–1998 wykładał fizykę w Szkole Średniej im. W. Syrokomli. Od 1998 r. został pracownikiem naukowym Instytutu Fizyki Półprzewodników; w 1999 r. rozpoczął staż naukowy na Politechnice Federalnej w Lozannie. Zajmuje się generacją mikrofal o dużej mocy w girotronie quasioptycznym oraz generacją trzeciej harmonicznej w kryształach półprzewodników. Jest współautorem przeszło 30 publikacji naukowych, m. in.: R.Brazis, L. Safonova, R. Narkowicz, *Infrared excitations in semiconductor layered periodic structures in het presence of transverse magnetic field*, w „Lietuvos fizikos zurnalas", 1996, vol. 36, nr 2, s. 124–130; R. Brazis, L. Safonova, R. Narkowicz, *In-plane propagation of millimeter waves in periodic layered semiconductor structures*, „Int. J. Infrared Millimeter Waves", 1997, vol. 18, nr 8, s. 1575–1585; R. Brazis, R. Narkowicz, L. Safonova, *Interface broadening effects in periodic gyrotropic semiconductor structures*, „Lietuvos fizikos zurnalas", 1998, vol. 38, nr 2, s. 217–223; R. Narkowicz, R. Brazis, L. Safonova, *Transmission and reflection of millimeter waves in i-GaAs/ n-GaAs periodic structures in the Voigt cofiguration*, Acta Physica Polonica", 1997, nr 5, s. 929–933; R. Narkowicz, R. Brazis, L. Safonova, *Exciton-polaritons in CdTe/CdMnTe multiple quantum well structures*, Solid State Commun, 1998, vol. 108, nr 4, s. 223–229; M. Godlewski, R. Narkowicz, G. Wojtowicz, J. Kossut, J.P. Bergman, B. Monemar, *Exiton properties in CdTe/CdMnTe quantum well structures with strong localisation effects*, „Acta Physica Polonica", 1998, vol. 94, nr 2, s. 317–320; M. Godlewski, R. Narkowicz, T. Wojtowicz, J.P. Bergman, B. Monemar, *Quasi-zero-dimensional excitons in quantum well structures of CdTe/CdMnTe*, Journ. Of Cryst. Growth, 2000, vol. 214/215, s. 420–423. Żona Liliana, synowie Krzysztof (ur. 1985) i Karol (ur. 1996).

Informacja R. Narkowicza, archiwum M.J.

NARUNIEC Romuald, syn Eugeniusza i Wandy z Bohdanowiczów, ur. 17 V 1957 r. w Wilnie; nauczyciel akademicki, historyk literatury, doktor nauk humanistycznych. W 1975 r. ukończył Szkołę Średnią nr 19 (obecnie Szkoła Średnia im. W. Syrokomli) w Wilnie, w 1980 r. ukończył polonistykę i historię w Instytucie Pedagogicznym (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie; w latach 1991–1994 odbył studia doktoranckie na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, tam w 1994 r. obronił pracę doktorską. W latach 1980–88 pracował jako nauczyciel języka polskiego w Szkole Średniej im. Michała Balińskiego w Jaszunach, od 1988 r. wykładowca historii literatury polskiej w Instytucie Pedagogicznym (Uniwersytecie Pedagogicznym) w Wilnie, od 1996 r. docent; prodziekan Wydziału Slawistyki Uniwersytetu Pedagogicznego w Wilnie. Jest członkiem Kongresu Polaków Litwy, przewodniczącym sekcji oświatowej. Wydał monografię pt. *Michał Baliński jako mecenas polsko-litewskich więzi kulturalnych* (Warszawa 1995), opublikował ponad 20 prac z dziedziny historii literatury polskiej, polsko-litewskich więzi kulturalnych w XIX w., m.in. *Panorama życia intelektualnego na Litwie w świetle „Listów znad brzegów Krożenty" Michała Balińskiego.* „Przegląd Humanistyczny" 1994; *Inteligencja polska w Wilnie wobec budzenia się świadomości narodowej w okresie międzypowstaniowym.* „Kresy. Syberia. Literatura. Doświadczenie dialogu i uniwersalizmu" (1995); współautor (z Sabiną Naruniec): *Barok, oświecenie, romantyzm. Podręcznik literatury dla klasy XI szkoły średniej.* (Kaunas 1997), *Antologia poezji do ćwiczeń i interpretacji* (Vilnius 1997); *Jak umiejętnie operować słowem pisanym. Poradnik młodego polonisty.* (Vilnius 1999); wiele artykułów opublikował w prasie wileńskiej – w „Kurierze Wileńskim", „Naszej Gazecie", „Magazynie Wileńskim". W 1998 r. otrzymał nagrodę „Polcul Foundation" z Australii, w 1999 – Medal Komisji Edukacji Narodowej, w 2000 – Srebrny Krzyż Zasługi RP, w 2001 – Krzyż Kawalerski Zasługi RP. Żona Sabina, córki Bożena (ur. 1981), Emilia (1987). Mieszka w Wilnie.

Informacja R. Narulica, archiwum M.J.; *Polak w świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą.* Warszawa 2001, s. 209–210.

NARUTOWICZ Stanisław, brat Gabriela, prezydenta RP, ur. 2 IX 1862 r. w majątku Brewiki, powiatu telszewskiego na Żmudzi, zm. 31 XII 1932 r. w Kownie; ziemianin, prawnik, sygnatariusz Aktu Niepodległości Litwy. Po ukończeniu gimnazjum w Libawie studiował prawo na uniwer-

sytecie w Petersburgu. Podczas wakacji zbierał baśnie litewskie, które wydał w języku niemieckim w 1880 r. nauczyciel Edmund Wekendt w Libawie. W 1890 r. razem z Ludwikiem Krzywickim wydawał pismo „Tygodnik Powszechny". W 1905 r. uczestniczył w rozruchach rewolucyjnych na Litwie, uczestniczył w zjeździe Litwinów w Wilnie. Był jednym z organizatorów konferencji litewskiej, która odbyła się w Wilnie we wrześniu 1917 r., podczas której został wybrany do Rady Litewskiej (Lietuvos Taryba); 16 lutego 1918 r. podpisał Akt Niepodległości Litwy. Według Piotra Łossowskiego, w 1919 r. ściśle współpracował z POW, przygotowującej przewrót polityczny w Kownie, natomiast syn Kazimierz Narutowicz we wspomnieniach o ojcu pisze, że „był przeciwny organizowaniu na terenie Litwy POW. Działalność ta mogła być skierowana, jego zdaniem, jedynie przeciwko takim odwiecznym wrogom, jak Niemcy lub inni dawni zaborcy". W razie powodzenia Narutowicz miał stanąć na czele nowego rządu. W latach 1919–1922 wyjeżdżał kilkakrotnie do Polski, za zgodą lub w porozumieniu z ówczesnymi przywódcami litewskimi, gdzie przeprowadzał poufne rozmowy z marszałkiem J. Piłsudskim oraz z innymi polskimi mężami stanu, usiłując za każdym razem nakłonić swych rozmówców do wyrozumiałości i cierpliwości w stosunku do Litwinów W latach dwudziestych zamieszkał we własnym majątku, zajmował się gospodarstwem. Zmarł śmiercią samobójczą w Kownie.

Łossowski, *Po tej i tamtej stronie Niemna. Stosunki polsko-litewskie 1883–1939*. Warszawa 1985, s. 112, 113, 117; P. Łossowski, *Konflikt polsko-litewski 1918–1920*. Warszawa 1996, s. 65, 69, 70, 74, 84; A. Liekis, *Signatarai Vasario 16*. Vilnius 1996, s. 235–237; K. Narutowicz, Próba naszkicowania sylwetki mojego Ojca, Stanisława Narutowicza, jakiego Go pamiętam, „Lituano-Slavica Posnaniensia", t. IV, s. 203–207; J. Jurkiewicz, Ze spomnień Stanisława i Kazimierza Narutowiczów, „Znak" 1989, nr 6; S. Narutowicz, „Kurier Wileński" 1992, 2. 09.; K. Buchowski, *Polacy w niepodległym państwie litewskim 1918–1940*. Białystok 1999.

NARUTOWICZ Kazimierz, syn Stanisława i Joanny z Billewiczów, ur. 7 II 1904 r. w majątku Brewiki powiatu telszewskiego, zm. 22 V 1987 r. w Poznaniu; ziemianin, inżynier, docent; w czasie pierwszej wojny światowej wyjechał z matką i rodzeństwem do Rosji, gdzie spędzili trzy lata w mieście Rosławl guberni smoleńskiej. Po powrocie z Rosji uczęszczał do polskiego Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Kownie, które ukończył w 1924 r.. Na studia wyjechał do Francji i na Uniwersytecie w Nancy otrzymał dyplom inżyniera-rolnika; po odbyciu praktyki rolniczej w Danii wrócił na Litwę, gdzie prowadził gospodarstwo w rodzinnych Brewi-

kach i Dzidach, majątku żony Krystyny Ławcewiczówny. W stosunkach polsko-litewskich odegrał znaczącą rolę. Po tragicznej śmierci swego ojca podjął się misji pośredniczenia między Kownem a Warszawą. W latach 1934–1938 jeździł wielokrotnie z Litwy do Polski wykonując różne poufne zlecenia i pracując na rzecz porozumienia. Nawiązał stosunki handlowe litewsko-polskie z fabryką Maszyn Rolniczych „Unia Wentzki" w Grudziądzu, pośredniczył w kupowaniu ich maszyn przez litewskie przedsiębiorstwo „Lietukis". 14 czerwca 1941 r. z majątku Dzidy został wywieziony z żoną i dwiema córkami do Kraju Ałtajskiego, a stamtąd aż za koło podbiegunowe przy ujściu rzeki Leny, gdzie był rybakiem do 1947 r. Dopiero w 1947 r. udało się wyjechać do Polski, gdzie osiedlił się w Poznaniu. Pracował w Instytucie Przemysłu Włókien Naturalnych. Był autorem prac z zakresu normalizacji surowców włokienniczych. W 1954 r. został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, w 1964 – Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, w 1977 – Złotą Odznaką Zasłużony Pracownik Przemysłu Lekkiego, w 1977 – Złotą Odznaką Honorową Miasta Poznania, w 1980 – odznaką Zasłużony dla Przemysłu Lniarskiego. Zmarł w Poznaniu i tam został pochowany.

Łossowski, *Po tej i tamtej stronie Niemna. Stosunki polsko-litewskie 1883–1939.* Warszawa 1985, s. 271. Informacje Ryszarda Mackiewicza z Warszawy, archiwum M.J. Wspomnienia Krystyny Narutowiczowej „Kurier Wileński" 1992; K. Buchowski, *Polacy w niepodległym państwie litewskim 1918–1940.* Białystok 1999.

NARUTOWICZOWA Joanna, z Billewiczów, córka Hipolita i Heleny z Dowgirdów, ur. 21 III 1868 r. w Kliszach koło Wiekszń na Żmudzi, zm. 19 II 1948 r. w Warszawie; ziemianka, działaczka oświatowa na Żmudzi, w latach 1926–1935 przełożona Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Kownie, założycielka żeńskiej korporacji studenckiej „Znicz". Do szkoły średniej uczęszczała w Wilnie i w Warszawie, następnie studiowała filozofię na uniwersytecie w Zurychu. W 1888 r. wyszła za mąż za Stanisława Narutowicza. Pracę oświatową podjęła po przyjeździe na Żmudź. W rodzinnej miejscowości męża – Brewikach – uczyła w okresie 1891–99, 1904–07 dzieci wiejskie w ich ojczystym litewskim języku. W latach 1899–1904 mieszkała z rodziną w Kaliszu. Brała w tym czasie udział w zakładaniu i prowadzeniu żłobków dla dzieci robotników. Od 1907 r. do kwietnia 1915 r. prowadziła w Telszach założone przez siebie progimnazjum dla dziewcząt. Wiosną 1915 r. ewakuowała się do guberni smoleńskiej, gdzie w Rosławlu reaktywowała telszewskie progimnazjum jako gimnazjum żeńskie dla uchodźców. Po powrocie na Litwę w 1918 r. ponownie uczyła dzieci wiejskie. W 1926 r. powołana została przez Polskie Towarzystwo Oświatowe „Pochodnia" na stanowisko przełożonej i nau-

czycielki w Gimnazjum Polskim im. Adama Mickiewicza w Kownie. W 1935 r. ze względu na stan zdrowia zrezygnowała z pracy pedagogicznej. W czasie okupacji niemieckiej udzielała w Brewikach schronienia Żydom. Po wojnie wyjechała do córki Zofii Krassowskiej do Warszawy, gdzie zmarła. Pochowana na cmentarzu Powązkowskim.

Łossowski, Polski Słownik Biograficzny PAN, 1977, zesz. 94; Informacja R. Mackiewicza, archiwum M.J.; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997. K. Buchowski, *Polacy w niepodległym państwie litewskim 1918–1940*. Białystok 1999.

NATALEWICZ Henryk, syn Jana i Heleny z Walickich, ur. 23 V 1953 r. w Wilnie; artysta-malarz. Ukończył w 1970 r. Szkołę Średnią nr 13 w Wilnie. W latach 1970–1976 studiował malarstwo w Instytucie Sztuk Pięknych (obecnie Akademia Sztuk Pięknych) w Wilnie. W latach 1976–1988 był pracownikiem naukowym w Muzeum Narodowym Sztuki w Wilnie; od 1988 r. jest artystą niezależnym, uprawia malarstwo sztalugowe. Od 1976 r. uczestniczył w wystawach zbiorowych; wystawy indywidualne: 1984, 1992, 1998, 1999 (Wilno), 1999 i 2000 (Kłajpeda). Wystawy zbiorowe: 1986 (Moskwa), 1988, 1997 (Szwecja), 1988 (Węgry), 1990 (Holandia), 1990 (Norwegia), 1991, 1994 (Niemcy), 1992, 1998 (Polska), 1994, 1995 (Francja), 1999 (Łotwa), 2000 (Wielka Brytania). Członek Związku Artystów Plastyków Litwy od 1988 r.; członek ugrupowania malarzy Litwy „24" – od 1999 r. Żona Lijana (historyk sztuki), synowie Mykolas (1985) i Paulius (1989). Mieszka w Wilnie.

Informacja własna H. Natalewicza, archiwum MJ.

NAWICKIENĖ Lukrecja, z Gedejków, córka Piotra i Ludwiki z Rymowiczów, ur. 16 I 1958 r. w Kownie; filolog, pracownik kultury. W 1982 r. ukończyła filologię rosyjską na Uniwersytecie Wileńskim. Pracuje w charakterze kierownika gabinetu metodycznego w Wydziale Kultury m. Kowna. W latach 1965–92 była członkiem polskiego zespołu folklorystycznego „Kotwica" w Kownie, a w latach 1982–1992 była kierownikiem artystycznym tego zespołu; od 1992 r. należy do wspólnoty polskiej przy

kościele św. Krzyża (karmelitów) w Kownie. Od 1998 r. współpracuje z Instytutem Polskim w Wilnie; zorganizowała wiele imprez kulturalnych w Kownie. Z okazji 30-lecia zespołu „Kotwica" w 1992 r. otrzymała odznaczenie Samorządu m. Kowna za pracę w zespole polskim, w 2001 r. została uhonorowana Złotym Krzyżem Zasługi RP. Mąż Ramunas, córka Margaryta. Mieszka w Kownie.

Informacja L. Navickienė, archiwum M.J.

NIEKRASZ Jan, pseud. J. Jełski, ur. ok. 1886 r. w Kownie, zm. w 1922 r. w Kownie; czołowy działacz Polskiej Organizacji Wojskowej w Kownie w 1919 r., naczelnik Wydziału Wywiadowczego POW. Ukończył na uniwersytecie studia przyrodnicze. Aresztowany w 1919 r. i skazany przez sąd litewski. Zmarł w więzieniu na tyfus.

Łossowski, *Konflikt polsko-litewski 1918–1920*. Warszawa 1996. „Litwa" 1921, nr 46; P. Łossowski, *Stosunki polsko-litewskie w latach 1918–1920*. Warszawa 1966 s. 77; „Ziemia" 1922, nr 5.

NIEKRASZ Stanisław, pseud. Rolski; czołowy działacz Polskiej Organizacji Wojskowej w Kownie w 1919 r.

Łossowski, *Konflikt polsko-litewski 1918–1920*. Warszawa 1996.

NONIEWICZ Bohdan, syn Józefa i Marii z Leszczyków, ur. 12 V 1933 r. w Nowej Wilejce; inżynier łączności. Naukę rozpoczął w 1940 r. jeszcze w szkole polskiej, następnie uczył się prywatnie. W 1945 r. wstąpił do Polskiego Gimnazjum nr 3 w Nowej Wilejce, które ukończył już jako jedenastoletnią szkołę średnią. Po ukończeniu szkoły studiował w Instytucie Łączności w Leningradzie, dyplom otrzymał w 1958 r. Pracował jako inzynier w Ośrodku Technicznym Litewskiej TV. Pisał wiersze o Wileńszczyźnie.

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2000.

NONIEWICZ Maria, z Leszczyków, córka Jana i Anny z Woronowiczów, ur. w 1910 r. w Rydze; nauczycielka. Gimnazjum ukończyła w Nowej Wilejce, następnie kontynuowała naukę w seminarium nauczycielskim. Jako nauczycielka pracowała przed wojną w Nowej Wilejce. Po wojnie w ciągu 25 lat uczyła w polskiej Szkole Średniej nr 26 (obecnie Szkoła Średnia im. J.I. Kraszewskiego) w Nowej Wilejce (obecnie dzielnica Wilna). W 1965 r. otrzymała tytuł Zasłużonej Nauczycielki Republiki.

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2000.

OBRĘBSKI Józef, syn Wincentego Justyna i Anny z Kołaczkowskich, ur. 19 III 1906 r. w Skarzynie Nowym koło Łomży; ksiądz, prałat Jego Świętobliwości; w latach 1917–1925 ukończył siedem klas gimnazjalnych w Ostrowi Mazowieckiej. W 1925 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Wilnie. W 1926 r. złożył egzamin dojrzałości i wstąpił na Wydział Teologiczny Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Absolutorium otrzymał 1 kwietnia 1932 r., a święceń kapłańskich w kościele św. Jana udzielił mu arcybiskup Romuald Jałbrzychowski 12 czerwca 1932 r. Od 1932 do 1950 r. pracował jako wikary w parafii Turgiele. W 1950 r. został wydalony z Turgiel, wówczas biskup Kazimieras Paltarokas przeniósł ks. Obrębskiego do Mejszagoły, skąd odszedł na emeryturę. W 1979 r. został prałatem Jego Świętobliwości. Pod kierownictwem ks. Obrębskiego działały w parafii turgielskiej bractwa religijne, zakładano tzw. Zastępy Akcji Katolickiej. Przy parafii ksiądz organizował kursy kroju i szycia, kursy gotowania, organizował spółdzielczość towarów łokciowych i spożywczych, przysposobienie rolnicze, teatrzyk. Był prezesem Ligi Obrony Powietrza, prefektem w szkołach parafii. W latach sowieckich organizował tajne spotkania młodzieży studenckiej na plebanii w Mejszagole. Dyskutowano na tematy religijne i historyczne, wygłaszano referaty. Członek honorowy Związku Polaków na Litwie. W 1996 r. wydał wspomnienia *Żywot jak słońce*, opracowane przez Jana Sienkiewicza. Opublikował wiele artykułów w „Kurierze Wileńskim", „Naszej Gazecie" i „Magazynie Wileńskim". W 1992 r. otrzymał Złoty Krzyż Zasługi RP, w 1994 – Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, w 1999 – Zasłużony dla Kościoła i Narodu. Mieszka w Mejszagole.

Informacje J. Obrębskiego, archiwum M.J.; *Polak w świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą*. Warszawa 2001, s. 219; *Kas yra kas Lietuvoje 2000*. Vilnius 2000, s. 502.

15. **OKULICZ** Konstanty; polski działacz społeczny i kulturalny na Litwie w okresie międzywojennym, członek Polskiego Komitetu Wyborczego do Sejmu Litewskiego w 1920 r. Prezes Polskiego Towarzystwa „Oświata", założyciel i opiekun Gimnazjum Polskiego w Kownie. Dyrektor Banku Polskiego.

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps, Dział Rekopisów Biblioteki Narodowej; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1920*. Olsztyn 1997.

OKIŃCZYC Czesław, syn Zbigniewa i Marii z Szostaków, ur. 13 IX 1955 r. w Wilnie; adwokat, działacz społeczny i kulturalny, przedsiębiorca. W latach 1962–1973 uczył się w Szkole Średniej nr 26 (obecnie Szkoła Średnia im. Józefa Ignacego Kraszewskiego) w Wilnie. W latach 1973–75 służył w Armii Sowieckiej. Od 1975 do 1977 pracował w zakładzie obrabiarek „Žalgiris" w Wilnie–Nowej Wilejce jako specjalista remontu przyrządów pomiarowych. W latach 1977–1982 studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Wileńskiego; od 1982 r. pracuje jako adwokat, jest współwłaścicielem Biura Adwokackiego „Aničas, Okinčic ir Partneriai" w Wilnie. W 1988 r. po pierwszym wiecu niepodległościowym na Placu Katedralnym w Wilnie zapoczątkował utworzenie Prawniczej Grupy Poparcia Dążeń Niepodległościowych Litwy. W 1989 r. został wybrany na prezesa Zarządu m. Wilna Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego Polaków na Litwie. Był członkiem grupy inicjatywnej utworzenia niezależnej organizacji Związku Polaków na Litwie, jest współautorem statutu związku, był wiceprezesem Zarządu Związku Polaków na Litwie. W grudniu 1989 r. był współzałożycielem dwutygodnika „Znad Wilii", było to pierwsze niezależne pismo w języku polskim w d. ZSRR. W 1990 r. został wybrany na posła na Sejm RL, który 11 marca 1990 r. ogłosił Akt Odrodzenia Niepodległości Republiki Litewskiej. Był jednym z trzech Polaków, którzy ten akt podpisali. W Sejmie pracował w Komisji Spraw Zagranicznych, był wiceprzewodniczącym tej komisji. W kwietniu 1990 r. jako przedstawiciel Litwy wystąpił na I Zjeździe „Solidarności" w Gdańsku. W maju 1990 r. z polecenia Sejmu Republiki Litewskiej wręczył w Watykanie papieżowi Janowi Pawłowi II kopię Aktu Odrodzenia Niepodległości RL z prośbą o opiekę i błogosławieństwo dla Litwy. W styczniu 1991 r. podczas tragicznych wydarzeń na Litwie w walce z władzą sowiecką, z polecenia przewodniczącego Sejmu RL Vytautasa Landsbergisa, jako pierwszy przedstawiciel innego państwa, wystąpił na forum Senatu RP. W tym czasie otrzymał pełnomocnictwa do reprezentowania Litwy w Polsce, Czechosłowacji i na Węgrzech. W 1992 r. założył niezależne polskojęzyczne Radio „Znad Wilii". 1 września 1997 r. w prywatnej Telewizji Litewskiej utworzył „Znad Wilii TV" – polski program telewizyjny. W kwietniu 1998 r. został doradcą prezydenta RL Valdasa Adamkusa ds. stosunków z Polską. W grudniu 1998 r. założył dziennik polski „Gazeta Wileńska", który przetrwał do 2000 r. Jest prezesem Rady Fundacji „Telewizja dla

Wszystkich", za pośrednictwem której emitowany jest na Litwie program Telewizji „Polonia". Otrzymał nagrodę „Polcul Foundation" z Australii, odznaczony medalem Ministra Kultury RP „Zasłużony dla Kultury Polskiej", w 1996 r. został uhonorowany Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, w 1999 r. prezydent RP przyznał mu Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski. W 2000 r. otrzymał Order Wielkiego Księcia Giedymina III klasy; w 2000 r. został nagrodzony „Wstęgą Niemna" Zarządu Polsko-Litewskiej Izby Gospodarczej Rynków Wschodnich; w 2001 r. przyznano mu Złoty Medal nr 1 Akademii Polskiego Sukcesu. W 2001 r. otrzymał od prezydenta RL tytuł honorowy ambasadora. Żona Henryka (ur. 1962), syn Sebastian (ur. 1986). Mieszka w Wilnie.

Informacja Cz. Okińczyca, archiwum M.J.; *Kas yra kas Lietuvoje 2000*. Vilnius 2000, s. 503. *Polak w świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą*. Warszawa 2001, s. 221.

ORDA Jerzy, syn Karola i Marii ze Smolków ur. 23 III 1905 r. w majątku Nowoszyce na Polesiu, zm. 6 VI 1972 r. w Wilnie; historyk sztuki, publicysta, archiwista. W latach 1917–1923 uczył się w gimnazjum Wojciecha Górskiego w Warszawie, w 1923 r. wstąpił na Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Warszawskiego i zetknął się tam z archiwistyką. W 1926 r. przeniósł się do Wilna, gdzie kontynuował studia historyczne na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Stefana Batorego. W l. 1927–28 pełnił funkcje prezesa Koła Historycznego. W Kole prowadził ożywioną działalność, wygłaszał odczyty, pisał artykuły. Już w 1928 r. ukazał się jego artykuł *O kulcie pogańskim w dawnym Wilnie*, później ogłosił pracę pt. *Symbolika rzeźb kościoła św. św. Piotra i Pawła* (1933). W 1933 r. uzyskał stopień doktora filozofii na podstawie rozprawy *Dzieje Pińska do połowy XVII wieku*, napisanej pod kierunkiem prof. Stanisława Kościałkowskiego. W l. 1933–1935 wykładał historię sztuki w Wileńskim Studium Teatralnym, współpracował z Rozgłśnią Polskiego Radia w Wilnie. W 1935 r. został członkiem zespołu redakcyjnego lewicowego czasopisma „Po prostu". W czasopiśmie tym ogłosił szereg artykułów, m.in. *Jeszcze raz sprawa białoruska* (1935), *Katolicy a wojna* (1935), *Człowiek bez fraka jest szują* (1936). Pod koniec lat trzydziestych pracował w Archiwum Państwowym w Wilnie. W okresie drugiej wojny światowej brał udział w tajnym nauczaniu, okresowo ukrywał się przed aresztowaniem. Po wojnie nie wyjechał do Polski. Do 1957 r. żył w trudnych warunkach materialnych, był zatrudniony początkowo jako pracownik fizyczny, potem pracował w Archiwum miasta Wilna, był bibliotekarzem w Muzeum Sztuki, praco-

wał w Instytucie Historii Literatury Akademii Nauk, w Muzeum Historii i Etnografii w Wilnie. W 1957 r. rozpoczął pracę w Centralnym Archiwum Historycznym Litwy. W 1960 ogłosił po litewsku artykuł *Trakr pusiasalio pilis* (*Zamek na półwyspie w Trokach*), następnie wspólnie z dr. Rimantasem Jasasem opracował i przygotował do druku zbiór dokumentów archiwalnych pt. *Lietuvos valstiecir ir miestollnr ginciai su dvarr valditojais* (*Walki litewskich włościan i mieszczan z ziemianami*, 1961). Aktywnie uczestniczył w życiu kulturalnym Polaków, zamieszkałych w Wilnie i na Wileńszczyźnie, był doradcą, a nierzadko i nauczycielem. Znał doskonale miasto i jego zabytki. Był bardzo znaną postacią w życiu kulturalnym Wilna lat trzydziestych i w okresie powojennym. Jako wybitny znawca wileńskich dziejów i zasobów archiwalnych służył zarówno przed, jak i po wojnie pomocą wielu badaczom z Polski i Litwy. Pochowany na cmentarzu Rossa.

Polski Słownik Biograficzny, t. 24; J. Zagałowa, „Kurier Wileński", 1990; M. Jackiewicz, *Wileńska Rossa. Przewodnik po cmentarzu*. Olsztyn 1993; J. Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2000.

ORSZEWSKA Barbara, z Pieszków, córka Wiktora i Weroniki z Durowiczów, ur. 17 V 1960 r.; nauczycielka, autorka podręczników szkolnych, przewodnik turystyczny. W 1978 r. ukończyła z wyróżnieniem Szkołę Średnią nr 5 w Wilnie, w tymże roku wstąpiła na Wydział Języka i Literatury Polskiej Instytutu Pedagogicznego (Uniwersytet Pedagogiczny) i w 1983 r. ukończyła go z wyróżnieniem; w 1974 r. ukończyła szkołę muzyczną w Wilnie. W latach 1983–1997 pracowała jako nauczycielka klas początkowych w Szkole Średniej nr 5 (obecnie Szkoła Średnia im. Joachima Lelewela). W tym okresie zorganizowała i prowadziła zespół szkolny „Na trzepaku". Od 1997 r. wykładała język polski w Seminarium Duchownym p.w. św. Józefa w Wilnie. Pracowała też w Polskim Centrum Katechetycznym przy parafii św. Ducha w Wilnie; jest przewodnikiem turystycznym, współpracuje z kilkoma firmami turystycznymi z Polski. Jest autorką podręczników szkolnych dla klas I–III: *Mówimy coraz lepiej* (1992), *Elementarz, cz. I–II* (1994), *Ćwiczenia w pisaniu, cz. I–II* (1994), *Kolorowy rok* (1997), *Pokaż nam, że czytasz sam* (1999), *Czarodziejskie słowo, cz. I–III* (2000); wydała poradnik metodyczny dla nauczycieli pt. *Elementarz* (1995), posiada tytuł nauczyciela-metodyka (1994). W 2000 r. została

nagrodzona polskim Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Mąż Władysław, synowie: Wojciech (1986), Gabriel (1991), Jacek (1994).

Informacja B. Orszewskiej, archiwum M.J.

OSSOWSKI Jakub H.; właściciel polskiej księgarni w Kownie przy ulicy Laisvės 66. Księgarnia istniała w latach dwudziestych.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

PAC-POMARNACKI ur. w 1892 r. w maj. Mejłuny, pow. wiłkomierski, zm. 10 V 1919 w Dyneburgu; oficer WP, członek POW. Uczył się w gimnazjum w Wiłkomierzu i w Wilnie, w 1913 roku powołany do wojska rosyjskiego. Z wojska uciekł do Krakowa. Należał tam do drużyn strzeleckich. Z chwilą powstania legionów wstąpił do ułanów płk. Beliny-Prażmowskiego i przeszedł całą kampanię z Pierwszą Brygadą. Więziony w Szczypiornie. W latach 1917–1918 przebywał w Wilnie i na Kowieńszczyźnie, gdzie prowadził pracę werbunkową do Armii Polskiej. Na początku 1919 r., po ustąpieniu Samoobrony Wileńskiej pod naciskiem Armii Czerwonej, pozostał w Wilnie jako komendant XI Okręgu POW. 14 marca 1919 r. został aresztowany przez władze bolszewickie w Wilnie i osadzony w więzieniu na Łukiszkach. 19 kwietnia 1919 r., przed oddaniem Wilna Wojsku Polskiemu, bolszewicy uprowadzili por. Pac-Pomarnackiego z grupą innych więźniów do Dyneburga. 26 kwietnia 1919 r. Pac-Pomarnacki z grupą więźniów został osadzony w twierdzy dyneburskiej. 10 maja 1919 r. rozstrzelano go razem z Izydorem Galińskim (l. 30) i Felicjanem Dyszlonkiem (l.20). Po śmierci odznaczony został Krzyżem Virtuti Militari, a w 1932 r. Krzyżem Niepodległości z Mieczami.

POW na ziemiach Wielkiego Księstwa Litewskiego. Wilno 1934; M. z Nagrodzkich Młodkowska, Wielkanoc 1919. Wilno 1923; E. Świerczewski, POW na Litwie. Wilno 1919.

PACOWSKA Alina, córka Ewalda i Ireny z Januszewskich, ur. 16 V 1956 r. w Kownie; chemik, doktor nauk technicznych, działacz kulturalny w Kownie. W 1974 r. ukończyła litewską Szkołę Średnią im. Jonasa Jablonskisa w Kownie, następnie w 1979 r. – Wydział Chemii Technologicznej Instytutu Politechnicznego (obecnie Uniwersytet Technologiczny) w Kownie. Ponadto w 1990 r. ukończyła 3-letnie Studium Choreograficzne dla Instruktorów Polonijnych Zespołów Folklorystycznych. W 1990 r.

obroniła pracę doktorską nt. *Opracowanie technologii i procesu wykańczania tkanin jedwabnych w środowisku piany.* W 1979 r. rozpoczęła pracę zawodową w Związkowym Instytucie Naukowo-Badawczym Przemysłu Włókienniczego (obecnie Litewski Instytut Przemysłu Włokienniczego) w Kownie. Do 1990 r. pracowała na stanowisku młodszego pracownika naukowego, w l. 1990–1992 – na stanowisku pracownika naukowego, od 1992 – jest starszym pracownikiem naukowym. W latach 1994–1998 była konsultantem naukowym ZSA „Alinta". Opublikowała 17 artykułów naukowych drukowanych w specjalistycznych czasopismach. Jest członkiem Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy, członkiem Związku Polaków na Litwie, członkiem Polskiego Zespołu Folklorystycznego „Kotwica" w Kownie, od 1995 r. jest kierownikiem tego zespołu. W 2000 r. została nagrodzona Srebrnym Krzyżem Zasługi RP. Mieszka w Kownie.

Informacja A. Pacowskiej, archiwum M.J.

PACOWSKI Ewald, syn Józefa i Aleksandry, ur. 16 VIII 1916 r. w Jefremowie w Rosji; chemik, naukowiec, pedagog, profesor doktor habilitowany. W 1920 r. wraz z rodzicami powrócił z Rosji na Litwę, zamieszkał w Kownie, gdzie uczył się w szkole powszechnej, a następnie w gimnazjum z polskim językiem wykładowym. W 1930 r. po ukończeniu czterech klas III Gimnazjum naukę przerwał. Cztery lata pracował z ojcem w pracowni kotlarskiej. Dopiero w 1935 r. kontynuował naukę w Gimnazjum Polskim im. Adama Mickiewicza w Kownie. W latach 1935–1940 aktywnie uczestniczył w pracy społecznej Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego Polaków na Litwie „Pochodnia". Na osiedlu Zielona Góra prowadził świetlicę robotniczą, organizował przedstawienia teatralne. Gimnazjum ukończył w 1938 r. Wiosną, jako obywatel litewski, odbył roczną obowiązkową służbę wojskową. W 1940 r. rozpoczął studia chemiczne na Uniwersytecie Witolda Wielkiego w Kownie, które zostały przerwane w związku z okupacją niemiecką Litwy. Jesienią 1941 r. wyjechał do Wilna, gdzie pracował jako księgowy w zarządzie Wodociągów i Kanalizacji, następnie pracował jako technik w Instytucie Geologii przy badaniu torfowisk na Wileńszczyźnie. 1 sierpnia 1944 r. wstąpił na Uniwersytet Wileński, po zaliczeniu pierwszego roku rozpoczął pracę w Katedrze Chemii Fizycznej jako laborant. Dyplom inżyniera chemii technologicznej otrzymał w 1947 r.

i pod kierunkiem prof. Jana Janickiego rozpoczął pracę naukową, obejmującą badania nad związkami siarki. W 1952 r. uzyskał stopień naukowy doktora nauk chemicznych. W 1956 r. Rada Naukowa uczelni przyznała mu tytuł docenta. W 1960 r. rozpoczął badania w zakresie elektrochemii selenu i jego związków. W 1968 r. za badania nad związkami siarki i selenu otrzymał wraz z współpracownikami nagrodę Litewskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej i przyznano mu tytuł laureata nagrody Litewskiej SRR. W 1973 r. obronił pracę habilitacyjną na temat *Elektrochemia określonych związków selenu*. Tytuł profesora przyznano Pacowskiemu w 1976 r., natomiast tytuł Zasłużonego Pracownika Nauki Litewskiej SRR – w 1979 roku. W latach 1977–1987 pełnił funkcję kierownika Katedry Chemii Fizycznej, w l. 1987–1992 był konsultantem naukowym w Katedrze Chemii Fizycznej. W l. 1976–1992 – członek Rady Naukowej przy Instytucie Chemii Akademii Nauk Litewskiej SRR. Wypromował na stopień doktora nauk kilkunastu naukowców litewskich. Jest współautorem książki *Prace laboratoryjne chemii krzemianów*, a także podręcznika dla studentów pt. *Chemia krzemianów*. W 1992 r. odszedł na emeryturę. Od 1956 r. włączył się do odradzającego się polskiego ruchu kulturalnego w Kownie. Był jednym z założycieli zespołu artystycznego „Kotwica". Utrzymuje ścisłe kontakty ze Stowarzyszeniem Polskich Naukowców Litwy.

Informacja E. Pacowskiego, archiwum M.J.; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; M. Jackiewicz, Ewald Pacowski i Romuald Brazis – Polacy-naukowcy działający na Litwie. W: Materiały V sympozjum biografistyki polonijnej. Kraków, 22–23 września 2000. Pod redakcją Agaty Judyckiej i Bolesława Klimaszewskiego. Lublin 2000, s. 226–229.

PACOWSKI Franciszek, syn Józefa i Aleksandry, brat Ewalda i Ryszarda, ur. 3 X 1912 r. w Jefremowie w Rosji, zm. w 1994 r. w Kownie; chemik, działacz polonijny w Kownie. Na Litwę wrócił z rodzicami w 1921 r., zamieszkał w Kownie, tam uczęszczał do polskiej szkoły podstawowej, a następnie uczył się w III Gimnazjum Państwowym z wykładowym językiem polskim. Gimnazjum ukończył w 1932 r. Aktywnie uczestniczył w polskich organizacjach w Kownie, był członkiem Towarzystwa Popierania Kultury i Oświaty „Pochodnia", działał w Zjednoczeniu Studentów Polaków na Uniwersytecie Witolda Wielkiego. Do 1945 r. pracował w różnych instytucjach w Kownie, po wojnie studiował chemię na Uniwersytecie Wileńskim, przez pewien czas pracował na uniwersytecie. W latach sześćdziesiątych przeniósł się do Kowna i rozpoczął

pracę jako wykładowca w Akademii Rolniczej (obecnie Uniwersytet Rolniczy) w Katedrze Gleboznawstwa i Agrochemii. Współpracował z różnymi instytucjami, zajmując się problematyką geologiczną. Napisał i wydał po litewsku kilka podręczników. Zmarł w Kownie.

Informacja brata Ewalda Pacowskiego, archiwum M.J.

PACOWSKI Ryszard, syn Józefa i Aleksandry, brat Ewalda i Franciszka, ur. 2 IV 1914 r. w Jefremowie w Rosji, zm. w 1987 r. w Warszawie; biolog, doktor nauk przyrodniczych, działacz młodzieżowy w Kownie. Szkołę podstawową polską ukończył w Kownie, uczył się w III Gimnazjum Państwowym z polskim językiem wykładowym. Gimnazjum ukończył w 1933 r. Po maturze działał w organizacjach polskich w Kownie. Studia przyrodnicze ukończył na Uniwersytecie Wileńskim w 1943 r. Jeszcze w czasie studiów rozpoczął pracę w Litewskim Instytucie Geologicznym w Wilnie, jako geobotanik prowadził badania torfowisk, które kontynuował po uzyskaniu dyplomu. W 1945 r. wyjechał do Polski i zamieszkał w Toruniu. W 1948 r. otrzymał polski dyplom magistra filozofii na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. W 1949 r. przeniósł się do Warszawy i tu rozpoczął pracę w Państwowym Instytucie Geologicznym. Pracował tam na różnych stanowiskach do 1980 r., to jest do przejścia na emeryturę. W 1966 r. na Uniwersytecie Wrocławskim obronił rozprawę doktorską, uzyskując stopień naukowy doktora nauk przyrodniczych. Współpracował z różnymi uczelniami i instytucjami zajmującymi się problematyką torfową. Jest autorem i współautorem 110 różnych publikacji związanych z tą problematyką. Został nagrodzony Srebrnym Krzyżem Zasługi (1954).

Informacja brata Ewalda Pacowskiego, archiwum M.J.

PAKALNIS Jan, syn Jana i Heleny z Lewków, ur. 8 VI 1931 r. w Wilnie; ekonomista, kronikarz życia polskiego w Wilnie. W 1950 r. ukończył polską Szkołę Średnią nr 5 w Wilnie, następnie w 1955 r. w trybie wieczorowym ukończył studia ekonomiczne na Uniwersytecie Wileńskim. W latach 1951–56 pracował jako technik Zjednoczonego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji m. Wilna, w 1956 r. – st. ekonomista w Wydziale Statystyki Samorządu m. Wilna; w latach 1957–91 był pracownikiem zarządzania i planowania w Zjednoczeniu Budowlanym m. Wilna. Z zamiłowania jest kronikarzem polskiej Szkoły Średniej nr 5 oraz innych wydarzeń kulturalnych w Wilnie; opublikował kilkanaście artykułów w pis-

mach zawodowych, a także w polskojęzycznej prasie wileńskiej. Jest znanym w Wilnie społecznikiem.

Informacja J. Pakalnisa, archiwum M.J.

PALCZYŃSKI Stanisław, ur. w 1906 r. w Kownie, zm. w 1957 r. w Wilnie; redaktor-wydawca, działacz polonijny, nauczyciel. Był członkiem Polskiego Związku Ludzi Pracy, uczestniczył w działalności teatru amatorskiego jako aktor i reżyser. Był instruktorem teatralnym Towarzystwa „Pochodnia"; od 1935 do 1940 r. redaktor-wydawca czasopisma „Głos Młodych". Po drugiej wojnie światowej pozostał na Litwie, pracował jako dyrektor technikum ekonomicznego. Ojciec znanej poetki litewskiej Violety Palčinskaitė.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

PALEWICZ Zdzisław, syn Aleksandra i Zofii z Matoniów, ur. 1 IX 1961 r. we wsi Janczuny rej. solecznickiego; nauczyciel, działacz społeczny i samorządowy. W 1979 r. ukończył Szkołę Średnią w Butrymańcach rej. solecznickiego, w 1984 r. otrzymał dyplom Instytutu Pedagogicznego (obecnie Uniwersytetu Pedagogicznego) w Wilnie w zakresie języka i literatury polskiej. W latach 1984–1985 pracował jako dyrektor Szkoły Średniej w Koleśnikach rej. solecznickiego, następnie w latach 1985–1991 pełnił funkcję pierwszego sekretarza Rejonowego Komitetu Komsomołu w Solecznikach, w latach 1991–1995 – mer miasta Soleczniki. Od 1995 r. pełni funkcję wicemera rejonu solecznickiego. Od 1991 r. jest przewodniczącym rejonowego oddziału Związku Polaków w Solecznikach. W 2000 r. otrzymał Krzyż Kawalerski Orderu Zasługi RP. Żona Leokadia (ur.1960), syn Zdzisław (ur.1985), córka Justyna (ur. 1987). Mieszka w Solecznikach.

Informacja Z. Palewicza, archiwum M.J.

PAPROCKI Stefan; dziennikarz, pracownik redakcji gazety „Dzień Polski" w latach 1935–1940.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

PAREJKO Julian, ur. 14 II 1904 r. na Kaukazie, gdzie wówczas pracował jego ojciec, zm. na Żmudzi; bibliotekarz. Naukę rozpoczął w polskim progimnazjum w Telszach. Po ukończeniu tej szkoły w 1925 r. przeniósł się do Wiłkomierza, gdzie leczył się z gruźlicy. Po śmierci ojca

objął gospodarstwo rolne koło Telsz, jednocześnie aktywnie pracował społecznie w Towarzystwie „Oświata", organizował bibliotekę polską. Rozpowszechniał książkę polską na Litwie.

Wróblewski, Julian Parejko – ostatni Mohikanin w swoim rodzie. „Warmia i Mazury" 1989, nr 7.

PASZKIEWICZ Anatol; student Uniwersytetu Kowieńskiego, wsławił się tym, że w 1935 r. spoliczkował Teofilisa Tilvytisa, redaktora naczelnego pisma satyrycznego „Kuntaplis", które zamieściło rysunek przedstawiający siedzącego na tronie Hitlera, któremu Piłsudski na klęczkach czyści buty (aluzja do paktu zawartego w 1934 r. między Niemcami a Polską). Karykatura znieważała Marszałka, obrażała uczucia narodu polskiego. W wyniku tego zajścia komendant wojenny Kowna zesłał Paszkiewicza na półtora roku do Birż.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

PASZKIEWICZ Bohdan, pseud. Dionizy Bazylewicz, ur. w 1895 r., zm. w 1982 r. w Krakowie; redaktor, publicysta, pamiętnikarz. Studiował na Uniwersytecie Moskiewskim, studiów nie ukończył. Z Rosji powrócił na Litwę, w latach dwudziestych i trzydziestych redaktor „Dnia Kowieńskiego", „Dnia Polskiego" i „Naszego Słowa". Działacz i prezes Polskiego Związku Ludzi Pracy w Kownie. Po 1945 r. wyjechał do Polski, mieszkał w Krakowie. Autor wspomnień *Pod znakiem „Omegi"* (mps, Dział Rękopisów BN).

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; K. Buchowski, *Polacy w niepodległym państwie litewskim 1918–1940*. Białystok 1999;

PASZKIEWICZ Olgierd Jerzy; dziennikarz, publicysta, tłumacz literatury litewskiej, redaktor gazety „Dzień Polski". W latach 1938–1940 redagował „Życie Kulturalne" dodatek do „Dnia Polskiego". Tłumacz powieści Vincasa Mykolaitisa-Putinasa *W cieniu ołtarzy* (Warszawa 1939). Członek drużyny piłki nożnej Polskiego Klubu Sportowego „Sparta" w Kownie.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; A. Gąsiorowski, *Polski ruch sportowy w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 2001.

PASZKIEWICZOWA Stanisława z Medekszów; powieściopisarka, autorka powieści *Unia horodelska*, babka Olgierda Jerzego Paszkiewicza.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

PASZKOWSKA-WĘCKOWICZ Lili Janina, ur. 1 I 1925 r. w Wilnie; artysta-grafik. Naukę rozpoczęła przed wojną w szkole podstawowej sióstr nazaretanek, później uczyła się w Szkole Powszechnej im. G. Narutowicza. Wojnę i okupację spędziła w Wilnie. Do Instytutu Sztuk Pięknych w Wilnie wstąpiła w 1945 r., w 1951 r. ukończyła Wydział Grafiki tego Instytutu. W latach 1950–1979 pracowała jako ilustratorka w wydawnictwach literatury pięknej i naukowej, także w latach 1953–1988 w Ministerstwie Kultury Litwy. W l. 1994–1996 stypendystka Ministerstwa Kultury; od 1952 r. członek Związku Plastyków Litwy. Twórczość: cykle wykonane suchą igłą, w technice akwaforty lub linorytu – *Pracownicy kultury i sztuki* (1953–61); tryptyk *Człowiek i technika* (1965), *Portrety naukowców Litwy* (1968–1988), *Kosmos* (1981), *Wilno miasto wśród wzgórz i pagórków* (1994–98); grafika książkowa, m.in. Balys Sruoga, *Bangų viršūnės*; Justinas Marcinkevičius, *Poemos* (1972); udział w wystawach zbiorowych, m.in. w Czechosłowacji, Stanach Zjednoczonych, Finlandii, Francji, Islandii, we Włoszech i na Litwie; wystawy indywidualne: Pałac Wystaw Artystycznych w Wilnie 1975, Muzeum im. M.K. Ciurlionisa w Kownie 1976, Klub Międzynarodowej Prasy i Książki w Warszawie 1977, BWA w Toruniu 1977, BWA w Radomiu 1978, pałac w Werkach pod Wilnem 1985, Galeria Vartai w Wilnie 1999, wydane katalogi-albumy prac z wystaw: w Wilnie 1975, 1998, w Toruniu 1997. Nagrody: Srebrny Medal (za ilustracje) 1961, Brązowy Medal (za cykl *Kosmos*), 1981, (za cykl portretów), 1984; Zasłużony Działacz Sztuki Litwy 1967; 30 wyróżnień za szatę graficzną książek i ilustracje. Mieszka w Wilnie.

Who's Who in Lithuania. 1997–2000: Kas yra kas Lietuvoje 2000. Vilnius 2000, s. 515; *Polak w świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą.* Warszawa 2001, s. 232–233; A. Pukszto, Oddana grafice. „Kurier Wileński" 2001, nr nr 49.

PERESZCZAKO Hipolit; jeden z organizatorów szkolnictwa i długoletni dyrektor Polskiego Gimnazjum w Poniewieżu; w latach 1925–1929 członek Rady Pedagogicznej Kursów Nauczycielskich w Poniewieżu.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919 1940.* Olsztyn 1997.

PERKOWSKI Józef, ur. w 1896 r. w Dżuginianach w powiecie telszewskim, zm. w 1940 r.w Dżuginianach; ziemianin, grafik i historyk sztuki. W 1928 r. ukończył Akademię Sztuk Pięknych w Warszawie. Mieszkał na Litwie we własnym majątku. W dzienniku „Dzień Kowieński"

publikował artykuły o historii i etnografii Żmudzi. Uczestniczył w wystawach polskich malarzy w Kownie. Zmarł śmiercią samobójczą.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

PIOTROWICZ Danuta, z Dunowskich (pseudonim Werowska), córka Piotra i Weroniki z Ingielewiczów, żona Wojciecha Piotrowicza, ur. 7 XII 1939 r. we wsi Witosze powiatu wileńsko-trockiego; dziennikarka, publicystka. Ukończyła filologię rosyjską w Polsce, pracowała w banku, następnie w administracji państwowej w Polsce. Po przyjeździe na Litwę pracowała w latach 1978–1995 w redakcji „Czerwonego Sztandaru" i „Kuriera Wileńskiego" i równocześnie w latach 1989–1991 w redakcji dwutygodnika „Znad Wilii". Od 1995 r. na emeryturze. Do działalności społecznej zalicza swój udział w promowaniu dorobku zespołów polskich, pomoc w opracowaniu tekstów folderów, takich jak „Wilia", „Merczanka", „Świtezianka" i inne. Utrzymywała twórcze kontakty z Polakami na Łotwie i Białorusi, tłumaczyła różne teksty, uczestniczyła w jury konkursu poetyckiego w Rydze, Dyneburgu (Daugavpils), Rzeżycy (Rezekne), Jełgawie. Artykuły publikowała w „Czerwonym Sztandarze", „Kurierze Wileńskim", „Znad Wilii", „Magazynie Wileńskim" a także w prasie w Polsce. Opracowała i przygotowała do druku tom wierszy poetki ludowej Jadwigi Ingielewicz-Klukowskiej pt. *Jak bystre konie* (1999). Otrzymała Nagrodę im. Witolda Hulewicza za krzewienie polszczyzny na Litwie.

Informacja Danuty Piotrowicz, archiwum M.J.

PIOTROWICZ Wojciech, pseud. Wojciech Radłowski, ur. 18 VI 1940 r. w zaścianku Obiejucie rej. święciański; fizyk, poeta, prozaik, tłumacz, publicysta, dziennikarz. W 1960 r. ukończył Wydział Matematyczno-Fizyczny Instytutu Nauczycielskiego w Nowej Wilejce, następnie w 1964 r. – Wydział Matematyczno-Fizyczny Uniwersytetu Wileńskiego. W latach 1966–68 pracował w Ośrodku Obliczeniowym w Wilnie, następnie w latach 1970–81 w Ośrodku Obliczeniowym Centralnego Urzędu Statystycznego Litwy jako inżynier i kierownik działu; w latach 1981–1983 był dziennikarzem dziennika polskojęzycznego „Czerwony Sztandar" w Wil-

nie, w l. 1983–91 – redaktor w redakcji audycji w języku polskim Radia Litewskiego, od 1991 do 2000 r. redaktor w redakcji audycji w języku polskim Telewizji Litewskiej. W latach 1964–1979 był członkiem Polskiego Ludowego Zespołu Pieśni i Tańca „Wilia" w Wilnie, od 1981 r. członek Zarządu Związku Zawodowego Pracowników Kultury Litwy; w 1988 r. – współzałożyciel Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego Polaków na Litwie, następnie Związku Polaków na Litwie. Jest autorem zbiorów poezji: *Nec mergitur* (1992), *Nad zgiełk* (1955); zbiorków prozy *Igła i spowiedź. Gawędy wileńskie* (1955), *Podzwonne sośnie* (1998); tłumaczeń, m.in. Jonas Slla, *We dwoje*(1999); redaktor pracy zbiorowej *Jerzy Orda – wilnianin z wyboru* (1999); teksty publikował w antologiach, m.in. *Sponad Wilii cichych fal* (1985); teksty piosenek, artykuły prasowe, materiały radiowe i telewizyjne. Zaprojektował nagrobek Jerzego Ordy na cmentarzu wileńskim Rossa (1978), wykonał projekt krzyża „Polakom Zesłańcom" przy kościele kalwaryjskim w Wilnie (1990). W 1990 r. otrzymał Nagrodę Literacką im. Barbary Sadowskiej, w 1997 r. – nagrodę „Polcul Foundation", w 1997 i 1999 – Nagrodę Literacką im. Witolda Hulewicza. Żona Danuta, syn Kamil (ur. 1973), syn Juliusz (ur. 1974). Mieszka w Wilnie.

Informacja W. Piotrowicza, archiwum M.J.; *Polak na świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą*. Warszawa 2001, s. 236–237.

PIOTROWICZ Wiktor; dziennikarz, wydawca; w 1919 r. razem z Czesławem Stefanowiczem wydawał gazetę „Głos Kowieński", w 1919 r. był sekretarzem redakcji „Głosu Kowieńskiego". W 1920 roku wyjechał do Wilna.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

PIÓRKO Edward, syn Edmunda i Jadwigi, ur. 2 IV 1959 r. w Wilnie; matematyk, tłumacz. W 1977 r. ukończył z wyróżnieniem Szkołę Średnią nr 29 w Wilnie, w 1983 r. ukończył studia matematyczne w Instytucie Pedagogicznym (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie. W latach 1983–1985 pracował jako dyrektor Szkoły Ośmioletniej w Okmianie, rej. wileński, następnie w latach 1985–86 był nauczycielem matematyki w Szkole Ośmioletniej w Dukształach Pijarskich, w latach 1986–1988 – nauczyciel matematyki w Szkole Podstawowej nr 15 w Wilnie, 1988–1990 – metodyk krajoznawstwa w Stacji Młodych Turystów w Wilnie;

1990–1991 – specjalista ds. polskich w Departamencie Mniejszości Narodowych przy Rządzie RL. Od 1991 r. – tłumacz języka polskiego, litewskiego, rosyjskiego w Sejmie RL. Od końca lat osiemdziesiątych do połowy lat dziewięćdziesiątych był członkiem Zarządu Miejskiego ZPL w Wilnie, fundator i członek Rady Fundacji Kultury Polskiej na Litwie im. Józefa Montwiłła; od 2000 r. – członek Zarządu Zrzeszenia Tłumaczy Litewskich (Lietuvos vertėjų asociacija). Ogłosił w „Czerwonym Sztandarze" cykl artykułów pt. „Spacerkiem po mieście", poświęconych historii i zabytkom Wilna, artykuł o życiu i działalności Józefa Montwiłła; przekłady: *Lietuvos ir Lenkijos santykiai 1917–1994* (1998), Materiały wspólnych konferencji Sądu Konstytucyjnego Republiki Litewskiej i Trybunału Konstytucyjnego RP (1997, 2000). W 1996 r. otrzymał wyróżnienie „Polcul Foundation" z Australii. Mieszka w Wilnie.

Informacja E. Piórki, archiwum M.J.

PISKORSKI Marian, syn Józefa i Józefy z Dowborów, ur. 4 VIII 1889 r. w Sędzianach koło Datnowa powiatu kiejdańskiego, zm. 5 XII 1980 r. w Warszawie; inżynier technolog. Naukę rozpoczął w Szkole Realnej w Poniewieżu. Po ukończeniu szkoły w 1908 r. wstąpił do Instytutu Technologicznego w Petersburgu. Dyplom inżyniera techologa otrzymał w 1916 r. Jeszcze jako student, w 1914 r. rozpoczął pracę w zakładach „Promiet" w Petersburgu. Po zamknięciu zakładów, w latach 1918–1919 pracował jako tokarz w warsztatach Instytutu Technologicznego. W 1919 r. powrócił na Litwę i zamieszkał w Kownie. W latach 1919–1923 pracował w Zakładach Remontu Samochodów na stanowisku kierownika produkcji. Od 1924 do 1934 pracował w Wyższej Szkole Wojskowej Inżynieryjno-Technicznej. W l. 1935–1940 był dyrektorem przedsiębiorstw miejskich Zarządu miasta Kowna. Równolegle z pracą zawodową prowadził gospodarstwo rolne w majątku Marmule powiatu poniewieskiego. W latach 1940–1946 pracował jako starszy inżynier w Dziale Mechanizacji w Zarządzie Dróg Publicznych. Podczas okupacji niemieckiej był inżynierem w Urzędzie Drogowym w Kownie. W 1946 r. z żoną wyjechał do Warszawy, gdzie pracował jako inspektor techniczny w Miejskich Zakładach Komunikacyjnych, później w Biurze Konstrukcyjnym Części Zamiennych i Sprzętu Budowlanego Budownictwa Przemysłowego, od

1960 r. w Centralnym Ośrodku Badań i Rozwoju Techniki Drogowej. W 1969 r. przeszedł na emeryturę. Był czynnym członkiem Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Komunikacji. Pochowany na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Informacja R. Mackiewicza, archiwum M.J.

PLATER-ZYBERK Konstanty, ur. w 1886 r. w miejscowości Podzamcze w powiecie garwolińskim, zm. w 1956 r. w Gliwicach; ziemianin, właściciel majątku Kurtowiany na Żmudzi. Studia ukończył na Politechnice Ryskiej; był członkiem korporacji „Arkonia", czołowy działacz polonijny na Litwie; organizator korporacji „Lauda" w Kownie, współzałożyciel Towarzystwa „Pochodnia" i długoletni jego wiceprezes. Po 1945 r. wyjechał do Polski, na Pomorze, tam prowadził państwowe gospodarstwo zielarskie. W 1950 r. przybył do Gliwic i zamieszkał w Domu Opieki ss boromeuszek. Tam zmarł.

B. Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps. Dział Rękopisów Biblioteki Narodowej; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

PŁOKSZTO Artur, ur. 16 VII 1961 r. w Wilnie; fizyk, działacz polityczny, społeczny i gospodarczy. W 1984 r. ukończył Wydział Fizyki Uniwersytetu Wileńskiego, gdzie w latach 1984–89 pracował jako inżynier. W latach 1989–92 redaktor naczelny tygodnika Związku Polaków na Litwie „Nasza Gazeta". Od 1992 r. poseł na Sejm RL. Założyciel i członek „Kapeli Wileńskiej" (1986–92). Wykładowca podstaw ekonomii w szkołach wileńskich z polskim językiem nauczania. Członek Fundacji „Telewizja dla wszystkich", od 1994 r. prezes zarządu tej fundacji; w 1995 r. współzałożyciel Kongresu Polaków Litwy, prezes zarządu Kongresu; w 1996 r. współzałożyciel Pierwszej Polskiej Unii Kredytowej, przewodniczący Rady Nadzorczej Unii; w latach 1989–94 członek zarządu Związku Polaków na Litwie. Opublikował ok. 500 artykułów w prasie polskojęzycznej na Litwie; ok. 50 publikacji, głównie na tematy finansowo-gospodarcze, w prasie polskiej, opracowanie dla Szkoły Głównej Handlowej *Stan i perspektywy rozwojowe gospodarki Republiki Litewskiej na podstawie budżetu lat 1992–97* (1997); cykl audycji radiowych „Bankowość polska na Litwie" (1999); cykl artykułów prasowych „Bankowość na Wileńszczyźnie 1873–1940" (2000). W 1997 r. otrzymał Nagrodę Kasy Krajowej Spół-

dzielczych Kas Oszczędnościowo-Kredytowych – „FENIKS", w 2000 r. – Krzyż Kawalerski Orderu Zasługi RP. Żona Wiesława, córka Magdalena (ur. 1992). Mieszka w Wilnie.

Informacja A. Płokszty, archiwum M.J.; *Kas yra kas Lietuvoje 2000*. Vilnius 2000, s. 542; *Polak na świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą*. Warszawa 2001, s. 244–245.

PODGAJSKI Kazimierz; redaktor odpowiedzialny i wydawca tygodnika „Chata Rodzinna" od 1923 do 1925 r. W lutym 1925 r. Podgajski wyjechał na stałe do Brazylii.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

PODMOSTKO Jadwiga, z Andruszkiewiczów, córka Ignacego i Konstancji z Rynkiewiczów, ur. 9 I 1942 r. we wsi Duda koło Niemenczyna w rej. wileńskim; dziennikarka. Ukończyła Średnią Szkołę nr 19 (obecnie Szkoła Średnia im. W. Syrokomli) w Wilnie, następnie w 1967 r. Wydział Dziennikarstwa Uniwersytetu Państwowego w Mińsku; od 1965 do 1995 pracowała w redakcji dziennika „Czerwony Sztandar", później „Kurier Wileński", pełniła obowiązki kierownika Działu Rodziny i Prawa w „Czerwonym Sztandarze", była członkiem kolegium redakcyjnego; od 1995 do 2001 – redaktor naczelny tygodnika rejonu wileńskiego „Przyjaźń", od 2001 jest korespondentem gazety „Kurier Wileński"; od 1997 r. redaktor i wydawca *Kalendarza Rodziny Wileńskiej*. Zastępca prezesa Zrzeszenia Kobiet Polek Litwy; wydała książkę pt. *Zapraszamy do rejonu wileńskiego* (1998). Mąż Włodzimierz, córki Joanna i Diana. Mieszka w Wilnie.

Informacja J. Podmostki, archiwum M.J.

POŁOŃSKI Czesław, syn Bronisława i Janiny z Maciejewskich, ur. 5 I 1946 r. we wsi Szykszniszki rej. wileńskiego; konserwator dzieł sztuki. W 1964 r. ukończył Średnią Szkołę im. Adama Mickiewicza w Wilnie, równocześnie uczył się w szkole malarskiej. W 1973 r. ukończył Wydział sztuk Pięknych Uniwersytetu w Szawlach. Pracuje jako konserwator zabytków, konserwował malowidła ścienne kościoła św. Mikołaja w Wilnie. Zajmuje się ochroną zabytków, ratowaniem wileńskich nekropolii, cmentarzy na Rossie, Bernardyńskiego i w Bujwidzach. Drukował artykuły w „Kurierze Wileńskim" oraz w prasie litewskiej i polskiej. Należy do grupy artystycznej „Plekšnė", brał udział w wystawach malarskich na Litwie i za granicą.

Żona Nina (ur. 1951), synowie Rafał (1976) i Bartosz (1981). Mieszka w Wilnie.

Informacja Cz. Połońskiego, archiwum M.J.

POPŁAWSKI Aleksander, ur. 26 II 1955 r. w Wilnie; lekarz, przedsiębiorca, działacz polityczny, poseł na Sejm RL. W 1973 r. ukończył polską Szkołę Średnią nr 19 (obecnie Szkoła Średnia im. W. Syrokomli) w Wilnie i w tymże roku wstąpił na Wydział Medycyny Uniwersytetu Wileńskiego. Po otrzymaniu w 1979 r. dyplomu lekarza sanitarnego rozpoczął pracę w mieście Šilutė koło Kłajpedy jako kierownik Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej.W 1987 r. przeprowadził się do Wilna i tutaj do 1990 r. pracował jako lekarz w Związkach Zawodowych, po reorganizacji Centrali Związków Zawodowych w 1990 r. rozpoczął pracę w Republikańskim Centrum Higieny w Wilnie. W 1993 r. założył firmę „Alvoda", współpracował z przedsiębiorcami w Polsce. W 1995 r. otworzył polską kawiarnię „Alina", w 1998 r. założył restaurację „Pylimelis". W 1999 r. wstąpił do partii Nowy Związek – Socjalliberałowie, zorganizował sekcję polską tej partii, został jej kierownikiem. W 2000 r. z ramienia Nowego Związku został wybrany na posła na Sejm RL w polskim okręgu wyborczym wileńsko-trockim. W 2001 r. wystąpił z partii Nowy Związek. Żona Gienovaitė, córka Alina. Mieszka w Wilnie.

Ankieta Sejmu RL, wydruk w archiwum M.J.

POPŁAWSKI Tadeusz, syn Henryka i Stanisławy, ur. 26 III 1962 r. w Wilnie; artysta-malarz. W 1980 r. ukończył Szkołę Średnią (obecnie Gimnazjum im. Adama Mickiewicza) w Wilnie, następnie studiował w Akademii Sztuk Pięknych w Wilnie, gdzie w 1991 r. ukończył Wydział Sztuki Monumentalnej. Uprawia malarstwo sztalugowe; dzieła swoje wystawiał w Wilnie, Szawlach, Warszawie i Berlinie; uczestniczył w wystawach zbiorowych. Od 1998 r. pracuje jako asystent w Akademii Sztuk Pięknych w Wilnie, równocześnie uczy plastyki w Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Wilnie. Żona – Inga, córka – Emilia. Mieszka w Wilnie.

Informacja T. Popławskiego, archiwum M.J.

PORĘBSKI Kazimierz, pseud. Porębski K.; poeta, pracował jako kasjer w Banku Polskim w Kownie. Wiersze drukował w pismach polskich w Kownie. Wydał drukiem w 1939 r. w Kownie zbiór wierszy pt. *Blaski wieczorne*.

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps, Dział Rękopisów BN; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

PROKOPIAK Violeta, z Sakowiczów, córka Bronisława i Haliny z Grygorowiczów ur. 4 I 1977 r. w Wilnie; artystka-malarka. W 1994 r. ukończyła z wyróżnieniem Szkołę Sztuk Pięknych im. Szymona Konarskiego w Wilnie, w 1995 r. ukończyła ze złotym medalem Szkołę Średnią im. W. Syrokomli w Wilnie, w 2000 r. ukończyła Wydział Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie. Wystawy malarstwa i rysunku: Toruń (1994), Kraków (1996), Lay-en-Val (Francja 1996), Honselersdijk (Holandia 1997), Goteborg (Szwecja 1998), Wilno (1999). Publikowała rysunki na łamach czasopima „Znad Wilii" i „Ha: art.", w 1999 r. wydała książkę *Savoir vivre for the businessmen.* W 1994 r. otrzymała dyplom-wyróżnienie i nagrodę na IX Międzynarodowym Biennale Grafiki dla Dzieci i Młodzieży w Toruniu, w 2000 r. otrzymała wyróżnienie w konkursie fotograficznym „Ogrodowe impresje". Mąż Bartosz. Mieszka w Krakowie.

Informacja V.Prokopiak, archiwum M.J.

PRAŁGOWSKI Kazimierz, ur. w 1901 r. w Kalwarii Żmudzkiej, zm. 2 VIII 1998 r. w Kłajpedzie; ksiądz, wyświęcony w 1925, doktor prawa kanonicznego. Ukończył gimnazjum w Telszach, następnie seminarium duchowne w Kownie. W latach 1929–1932 studiował w Insbrucku i Rzymie. W latach 1935–1946 był profesorem seminarium duchownego w Telszach, w l. 1946–1950 kanclerz kurii diecezjalnej. W latach 1950–1954 więziony w łagrach sowieckich, po zwolnieniu pracował w Bobtach koło Kowna i w Kurszanach na Żmudzi. Od 1975 r. był altarystą w Połądze. Pochowany w Kalwarii Żmudzkiej

Słownik biograficzny Polaków Litwy Kowieńskiej. Opracował Adam Hlebowicz, mps, ze zbiorów R. Mackiewicza, Warszawa.

PRZEŹDZIECKA Maria, ur. 8 X 1919 r. we wsi Paszymsze powiatu szawelskiego, zm. 9 VII 1965 r. w Krakowie; historyk sztuki, doktor nauk humanistycznych. Ukończyła litewską szkołę podstawową, następnie polskie Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Kownie. W 1939 r. rozpoczęła studia w Akademii Handlowej w Szawlach. W okresie okupacji pracowała jako sekretarka i tłumaczka. W 1944 roku po próbie ucieczki z Litwy, została aresztowana przez Niemców i wywieziona do obozu pracy w Bawarii. Po zakończeniu wojny przyjechała do Polski i w latach 1946–1949 ukończyła Akademię Handlową w Krakowie, następnie w latach 1949–1955 studiowała historię sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie w 1964 r. obroniła pracę doktorską nt. *Małopolskie ikony XIX-wieczne na tle krzyżujących się kultur wschodniej i zachodniej oraz ludowej.* Przez cały okres studiów pracowała, początkowo w latach 1950–1952 jako urzędniczka w Centrali Przemysłu Ludowego i Artystycznego, a od 1952 r. do końca życia – w Pracowni Badania Sztuki Ludowej Instytutu Sztuki PAN w Krakowie. Opublikowała 18 artykułów na łamach „Polskiej Sztuki Ludowej". Pochowana w Krakowie.

Kwartalnik Instytutu Sztuki Polskiej Akademii Nauk, 1965, nr 4.

PRZEŹDZIECKI Jan; hrabia, ziemianin, właściciel Rakiszek, współpracował z gazetą „Dzień Kowieński", drukował recenzje i sprawozdania muzyczne. W 1935 roku został wybrany na prezesa Stowarzyszenia Społeczno-Oświatowego „Pochodnia". Sprawował tę funkcję do 1940 r.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*, Olsztyn 1997; B. Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps, Dział Rekopisów Biblioteki Narodowej.

PSZCZOŁOWSKA Regina, córka Władysława i Czesławy z Kisłowskich, ur. 22 VIII 1967 r. we wsi Witosze rej. wileńskiego; agronom, nauczycielka, poetka. Ukończyła Wyższą Szkołę Rolniczą w Białej Wace pod Wilnem, po jej ukończeniu studiowała polonistykę na Uniwersytecie Pedagogicznym w Wilnie. W latach 1996–98 pracowała w Domu Kultury w Sużanach, organizowała na terenie gminy takie imprezy, jak „Wielkanoc na Wileńszczyźnie", „Zapusty", „Zabawy przy ognisku", „Dożynki", „Jesień poezji w Sużanach", „Biesiada poetycka 2000 w Tarakańcach". Od 1998 r. wykłada język polski w Szkole Średniej w Sużanach. Jest członkiem Sekcji Literatów Polskich przy Litewskim Związku Pisarzy. Wydała

tomik poezji *Muszelki miłości* (1997), opublikowała wiele wierszy w prasie polskiej w Wilnie. Maluje pejzaże. W 1996 r. na Konkursie Poetyckim w Opocznie-Węglanach otrzymała II nagrodę. Mieszka w Sużanach.

Informacja R. Pszczołowskiej, archiwum M.J.

PUCIATA Leon, ur. 8 VII 1884 r. w Wilnie, zm. 12 VII 1943 r.; ksiądz, wyświęcony w 1911 r., teolog, profesor USB. W 1902 r. ukończył I Wileńskie Gimnazjum, w l. 1902–1904 uczył się w seminarium duchownym w Wilnie, następnie studiował na Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie. W l. 1912–1914 był wikarym w kościele Bernardynów w Wilnie, w l. 1914–1939 – proboszcz kościoła św. Anny. W l. 1912–1914 działał w polskim tajnym nauczaniu. Od 1915 r. był sekretarzem późniejszego biskupa Kazimierza Michalkiewicza, w 1919 r. został członkiem Komitetu Wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego (później USB), w latach 1917–1942 wykładał w seminarium duchownym historię sztuki i język niemiecki, w l. 1922–1939 wykładał na USB dyscypliny teologiczne i język włoski; w 1935 r. został mianowany profesorem, członek Wileńskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Od 1942 do 1943 r. więziony na Łukiszkach, później w obozach koncentracyjnych w Wyłkowiszkach i Szałtupiach koło Pren, skąd został zwolniony z powodu przewlekłej choroby. Autor wielu prac teologicznych. Pochowany na cmentarzu Bernardyńskim.

Girininkienl, A. Paulauskas, Vilniaus Bernardinr kapinls, Vilnius 1994, s. 26.

PUKSZTO Andrzej, syn Leona i Ireny z Mozyrów, ur. 12 IX 1970 r. w Wilnie; historyk, dziennikarz. Ukończył Średnią Szkołę nr 5 (obecnie im. Joachima Lelewela) w Wilnie, następnie wstąpił na Uniwersytet Wileński, który ukończył w zakresie historii. W latach 1996–1998 pracował jako redaktor w redakcji dwutygodnika „Znad Wilii", w latach 1998–2000 – specjalista w Departamencie Mniejszości Narodowych i Wychodźstwa przy Rządzie RL, od 2000 r. – redaktor dziennika „Kurier Wileński". Od 2000 r. doktorant Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Opublikował artykuły: *Ostatnie chwile rektora Stefana Ehrenkreutza i USB*, Zeszyty Historyczne, 1997, nr 120; *Stefan Ehrenkreutz i wileńskie środowisko historyczne*, „Lithuania", 1998, nr 1–2; *W kręgu paryskiej „Kultury". Maisons-Laffitte z oddali*, „Znad Wilii" 1998, nr 7; *200 rocznica urodzin wieszcza. Madonna Mickiewicza w Duksztach: mit czy*

rzeczywistość? „Znad Wilii" 1998, nr 13; *Działania na rzecz niepodległego białoruskiego państwa w Wilnie w latach 1915–1918*, „Znad Wilii" 2001, nr 1. Mieszka w Wilnie.

Informacja A. Pukszty, archiwum M.J.

RACZKOWSKI Mieczysław, ur. 15 I 1921 r. w Kownie, zm. 8 VI 1958 r. w Łodzi; inżynier, działacz harcerski na Litwie. W roku 1938 ukończył Gimnazjum Polskie im. A. Mickiewicza w Kownie, w tymże roku wyjechł na studia do Gdańska. Do wybuchu wojny ukończył I rok Politechniki Gdańskiej. Powrócił do Kowna, udzielał się w akcji pomocy uchodźcom wojennym. W tym czasie wstąpił do organizacji harcerskiej, rozpoczął współpracę z kierownictwem Podokręgu ZWZ – Inspektorat „E". W 1942 r. został wybrany na naczelnika harcerstwa tajnego w Kownie, był jednym z organizatorów organizacji POL, która działała na Litwie. Organizację wkrótce wykryto, Niemcy aresztowali wielu jej członków. Ocaleni harcerze wstąpili do Armii Krajowej. Raczkowski objął kierownictwo obwodu kowieńskiego „Klon Czerwony". W 1943 r. przeniósł się do Wilna, skąd kierował siatką kowieńską. W 1944 r. wstąpił do III Brygady Szczerbca AK. Uczestniczył w akcjach bojowych brygady. Po wyzwoleniu Wilna wraz z innymi partyzantami został internowany w obozie w Miednikach, skąd udało mu się zbiec do Wilna, gdzie przez pewien czas się ukrywał. 10 września 1945 r. jako repatriant wyjechał do Polski. Osiadł w Łodzi, tam wstąpił na Wydział Mechaniczny Politechniki. W 1949 r. uzyskał dyplom magistra inżyniera. Do 1952 r. pracował na uczelni jako asystent. Od października 1952 r. pracował w przedsiębiorstwie „Prozamet" jako główny projektant. Zmarł w Łodzi. Pośmiertnie został odznaczony Krzyżem Walecznych.

Bojko, Mieczysław Raczkowski. „Magazyn Wileński" 1999.

RODZIEWICZÓWNA Franciszka, ur. 4 VII 1910 r. w Żewieliszkach powiatu rosieńskiego; artystka operowa. Ukończyła Gimnazjum Polskie w Kownie. W 1934 r. ukończyła Konserwatorium Kowieńskie; przebywała na stażu w Konserwatorium św. Cecylii w Rzymie. Od 1935 r. była solistką w Teatrze Kowieńskim. W 1944 r. wyjechała na Zachód, od 1948 r. mieszkała w Kanadzie.

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps. w Dziale Rękopisów B. N.; Tarybų Lietuvos enciklopedija, 3., Vilnius 1987.

RAKOWSKI Władysław, ur. 5 I 1952 r. we wsi Krzywy, rej. wileński; lekarz pediatra. W latach 1969–75 studiował w Pediatrycznym Instytucie Medycyny w Leningradzie. Po otrzymaniu dyplomu lekarza w latach 1975–78 pracował w Szpitalu Miejskim w Uchcie, od 1978 r. pracuje w Centralnym Szpitalu Rejonowym w Solecznikach, od 1982 r. ordynator oddziału dziecięcego. Od 1991 r. jest członkiem Związku Polaków na Litwie, Polskiego Stowarzyszenia Medycznego na Litwie. Opublikował szereg artykułów, m. in. *Cytomegalia u dzieci*, w: „Pediatria", 1973; *Organizacja i rezultaty pracy zespołu intensywnej terapii dziecięcego oddziału Centralnego Szpitala Rejonowego w Solecznikach*, „Sveikatos Apsauga" 1981, nr 7; *Kateteryzacja naczyń krwionośnych metodą Seldingera u dzieci* „Sveikatos Apsauga" 1984, nr 9; *Kazuistyczny przypadek przy nakłuciu i cewnikowaniu v. subclavia*, „Sveikatos Apsauga" 1987, nr 3; współator *Oksygencja hiperbaryczna, zastosowanie w leczeniu dzieci przy stanach septycznych*, „Sveikatos Apsauga" 1988, nr 5; referaty na kongresach Polonii Medycznej Świata i na XII Zjeździe Polskiego Towarzystwa Anestezjologii i Intensywnej Terapii. W 1983 r. otrzymał Dyplom honorowy Ministerstwa Zdrowia Litwy „Za osiągnięcia w intensywnej terapii dziecięcej na Litwie", w 1985 r. – Dyplom honorowy Rady Najwyższej Litwy „Za osiągnięcia w dziedzinie medycyny". Żona Ludmiła, córka Beata (ur. 1975), syn Jarosław (ur. 1979). Mieszka w Solecznikach.

Informacje W. Rakowskiego, archiwum M.J.; *Polak na świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą*, Warszawa 2001, s. 254.

ROMER Eugeniusz, ur. 4 X 1871 r. w Cytowianach, powiatu rosieńskiego na Żmudzi, zm. 2 V 1943 r. w Kujbyszewie (obecnie Samara, Rosja); ekonomista, polityk, działacz polonijny na Litwie. Był synem Izydora i Celiny z Przeciszewskich Romerów. Przodkowie jego położyli duże zasługi dla kraju, dali się poznać jako szczerzy patrioci w służbie Rzeczypospolitej, a później w walce z zaborcą rosyjskim. Jego pradziad, Michał Romer, Wielki Mistrz Loży Gorliwego Litwina i Marszałek Szlachty Wileńskiej, za działalność patriotyczną więziony był w Cytadeli Warszawskiej i twierdzy Pietropawłowskiej. Natomiast dziad, Edward Romer, za udział w spisku Szymona Konarskiego skazany został na karę śmierci, która zamieniona została na dożywotnie zesłanie. Tam, na wygnaniu,

urodził się ojciec Eugeniusza – Izydor. Eugeniusz Romer otrzymał gruntowne wykształcenie. Z początku uczył się w domu, następnie od 1886 roku uczęszczał do gimnazjum Wilnie, z którego za rozmowę po polsku na ulicy ze swoją matką został wydalony. Z Wilna przeniósł się do Rygi, gdzie w tamtejszym gimnazjum w 1892 r. uzyskał świadectwo dojrzałości. Na studia wyjechał do Niemiec, najpierw studiował nauki ekonomiczne na uniwersytecie w Berlinie, następnie w 1896 r. przeniósł się do Monachium. W 1897 r. obronił na wydziale polityki gospodarczej Królewsko-Bawarskiego Uniwersytetu Ludwika-Maxymiliana w Monachium rozprawę doktorską *Beitrage zu Litauens Wirtschaftsgeschichte* (Przyczynki do historii gospodarczej Litwy). Po ukończeniu studiów wrócił na Litwę i poświęcił się pracy organizacyjnej pomagając ojcu w prowadzeniu majątku. Równocześnie zorganizował w Rosieniach pierwsze na Litwie Towarzystwo Rolnicze Rosieńskie. Był też założycielem pierwszej spółdzielni krajowej „Biruta", rozwijając mleczarstwo w Kowieńszczyźnie na większą skalę. Stał się pionierem spółdzielczości na Litwie. W 1909 r. W dowód uznania dla włożonej pracy został prezesem Towarzystwa Rolniczego w Rosieniach. Towarzystwo to stało się częścią powstałego Towarzystwa Rolniczego Kowieńskiego, obejmującego zasięgiem działania całą gubernię. Towarzystwo dążyło do podniesienia poziomu uprawy ziemi, udoskonalenia hodowli, a jednocześnie rozwoju kultury kraju, urządzało ono wystawy, organizowało kursy, zakładało kółka rolnicze. Eugeniusz Romer podczas studiów w Niemczech zbliżył się z Romanem Dmowskim i Zygmuntem Balickim. Pod wpływem tych osób stał się najwybitniejszym przedstawicielem stronnictwa narodowo-demokratycznego na terenie Litwy etnicznej. Odpowiednio do szerokich horyzontów myśli i głębokiego wyczucia idei Jagiellońskiej – nie popadł nigdy w doktrynerstwo. Umiał przystosować zdrowy patriotyzm do konieczności życia w środowisku litewskim i do możliwości realnych społeczeństwa polskiego wobec ówczesnej polityki rusyfikacji rządu. „Będąc wyznawcą idei narodowej – pisał o nim Piotr Łossowski – nie był jednak Romer nacjonalistą w wąskim rozumieniu tego słowa. Mieszkając i działając w etnograficznej Litwie z obiektywizmem, a poniekąd nawet życzliwością, odnosił się do dążeń narodowych Litwinów. Bolało go jednak i budziło w nim sprzeciw, gdy ruch litewski kierował się przeciw Polakom". W lipcu 1911 r. Eugeniusz Romer ożenił się z Zofią Dembowską, córką lekarza Tadeusza Dembowskiego i Matyldy Grosse. Przeżył z nią 32 lata i miał pięcioro dzieci: Zofię (ur. 1912), Rocha Edwarda (ur. 1913), Eugenię (ur. 1914), Helenę (ur. 1919) i Andrzeja Tadeusza (ur. 1921). W 1915 r. Został zmuszony przez władze rosyjskie do

ewakuacji w głąb Rosji, zamieszkał z rodziną w Anińsku w guberni witebskiej. Wrócił do kraju w 1918 r. W Litwie niepodległej po 1918 r. stanął na gruncie uwzględnienia realiów. Potraktował jako rzecz naturalną i nieuniknioną powstanie państwa litewskiego w granicach etnograficznych. Od 1919 r. wszedł w okres najbardziej wydajnej pracy swego życia. Stał się duszą polskiej pracy narodowej na Litwie. Od 1924 r. przewodniczył polskiej politycznej organizacji naczelnej w państwie litewskim: był przewodniczącym Komitetu Polskiego. Komitet kierował życiem politycznym, gospodarczym i oświatowo-kulturalnym społeczeństwa polskiego w Republice Litewskiej. W ciągu prawie dwudziestu lat ofiarnie pracował w Towarzystwie Kulturalnym „Pochodnia" w Kownie, należał do innych organizacji polskich na Litwie, był czołowym publicystą gazety „Dzień Kowieński" i „Chata Rodzinna", pozostawił interesujący dziennik, którego dwa tomy wydano w 1995 r. w Warszawie. Po wybuchu drugiej wojny światowej Romer włączył się do akcji pomocy uchodźcom wojennym i, jak pisze Łossowski, „w styczniu 1941 r., w warunkach najściślejszej konspiracji, przyjął przedstawicieli Kowieńskiego Podokręgu ZWZ, jednocześnie zgłaszając Związkowi swą pomoc jako doradca do spraw polsko-litewskich". 16 czerwca 1941 r. rodzina Romerów w ramach akcji deportacyjnej została aresztowana, załadowana do pociągu i wywieziona w głąb ZSRR. Po straszliwych cierpieniach wielodniowego transportu Romer wraz z żoną Zofią przybył do Syktywkaru w Komi ASRR. Tam dzielić musiał trudny los polskich zesłańców. Pewna poprawa życia Romerów nastąpiła po zawarciu układu rządu W. Sikorskiego z rządem sowieckim. Wtedy Romer został zastępcą delegata miejscowej delegatury polskiej. Dzięki staraniom Tadeusza Romera – ówczesnego ambasadora Polski w ZSRR – Eugeniusz Romer z żoną przyjechał do Kujbyszewa (Samara), ale głód i poniewierka podkopały jego zdrowie, nie zdążył ewakuować się z ambasadą do Iranu. Zmarł na dur brzuszny. Został pochowany w Kujbyszewie.

Wiktor Budzyński, Wspomnienia z dwudziestolecia na Litwie. mps. W posiadaniu autora; Piotr Łossowski, Przedmowa. W: Eugeniusz Romer, *Dziennik. 1914–1918*. Warszawa 1995, s. 5–18.

ROMER Michał Pius, (**Remeris**, Mykolas), syn Michała Kazimierza i Konstancji z Tukałłów, ur. 7 V 1880 r Bohdaniszkach w powiecie jezioroskim, zm. 22 II 1945 r. w Wilnie; ziemianin, prawnik, profesor Uniwersytetu Witolda Wielkiego w Kownie, rektor tego uniwersytetu, pamiętnikarz. Uczył się w gimnazjum w Wilnie, następnie w latach

1893–1901 studiował prawo w Wyższej Szkole Prawa w Petersburgu. W l. 1901–1902 studiował historię w Krakowie, potem przeniósł się do Paryża do Ecole des Sciencesw Politiques, którą ukończył w 1905 r. Należał tam do polskiej organizacji „Spójnia", w łonie której kierował ziomkowską grupą „Lithuania". Latem 1905 r. wrócił na Litwę i od razu włączył się do litewskiego ruchu narodowowyzwoleńczego. W środowisku tzw. krajowców zdobył fundusze na założenie „Gazety Wileńskiej", którą redagował od lutego 1906 r. wraz z Zenonem Pietkiewiczem. Dziennik z powodu represji przestał ukazywać się w sierpniu 1906 r. Aby uniknąć aresztowania i wyroku, Romer wyjechał do Krakowa. Tam opracował i wydał we Lwowie książkę pt. *Litwa. Studium o odrodzeniu narodu litewskiego.* Zawarł w niej zarys historii ruchu, charakter jego współczesnych rozłamów i perspektyw na przyszłość. W 1908 r. powrócił na Litwę – tu, dzięki kaucji, pozostał na wolności. Osiadł w Wilnie, podejmujac pracę pomocnika adwokata. Równocześnie uprawiał publicystykę. Został członkiem Wileńskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Towarzyszył Ludwikowi Krzywickiemu w jego pracach wykopaliskowych na Żmudzi. W 1911 r. współpracował z „Przeglądem Wileńskim", jak również z prasą litewską wychodzącą w Wilnie. W początkowych miesiącach pierwszej wojny światowej utrzymywał kontakt z kołami niepodległościowymi w Warszawie, kolportował na Litwie tajne druki legionowe. W maju 1915 r. przekradł się przez front do Krakowa i przedłożył Naczelnemu Komitetowi Narodowemu obszerny memoriał *Litwa wobec wojny.* W listopadzie 1915 r. wstąpił do Legionów Polskich jako szeregowy, ale w walkach udziału nie brał. Zachorował, a po wyzdrowieniu został przeniesiony do redakcji „Wiadomości Polskich" w Piotrkowie. W 1917 r. wycofał się z Legionów i objął stanowisko sędziego okręgowego w Łomży. W połowie marca 1919 r. Józef Piłsudski ściągnął go do Warszawy w związku z swymi planami litewskimi. W kwietniu 1919 r. wyjechał do Kowna, gdzie konferował z kilkoma litewskimi ministrami, którzy jednak do planów polskich odnieśli się niechętnie.Wrócił więc do Wilna, zdobytego właśnie przez wojsko polskie. Zrezygnował ze swej misji i nie wziął udziału w Zarządzie Cywilnym Ziem Wschodnich. W październiku 1920 r., po zajęciu Wilna przez wojska gen. Lucjana Żeligowskiego, w liście do Józefa Piłsudskiego zaprotestował przeciw pogwałceniu praw Litwy do jej stolicy. Wyjechał do Kowna, gdzie został członkiem Najwyższego Trybunału. W 1922 r. mianowano go profesorem prawa administracyjnego na Uniwersytecie Kowieńskim, w l. 1917–1928 i od 1933 r. był rektorem tego uniwersytetu. W lutym 1940 r. przeniósł się do Wilna, gdzie pełnił

obowiązki rektora litewskiego Uniwersytetu Wileńskiego. Pozostał na stanowisku rektora po włączeniu Litwy do ZSRR, a także podczas niemieckiej okupacji Litwy. Utrzymywał wówczas kontakty z polskim ruchem podziemnym, brał udział w tajnym nauczaniu w Wilnie. W jego mieszkaniu redagowana była jedna z gazetek AK. Powrócił na uniwersytet w 1944 r., po wkroczeniu do Wilna Armii Czerwonej. Służąc państwowości, nauce i kulturze Republiki Litewskiej, nie zrywał więzów z Polską. Chętnie odwiedzał Polskę, gościnnie podejmował osobistości polskie, przebywające do Kowna. Pisał dzienniki w języku polskim, które przechowywane są w Bibliotece Centralnej Akademii Nauk Republiki Litewskiej w Wilnie. Pochowany na Rossie.

Polski słownik biograficzny, t. 31; *Tarybr Lietuvos enciklopedija*, t. 3, Vilnius 1987; M. Jackiewicz, *Wileńska Rossa. Przewodnik po cmentarzu*, Olsztyn 1993, s. 64–65.

ROMER Stefan; poeta, malarz amator, nauczyciel. Jako nauczyciel uczył plastyki w Gimnazjum Polskim w Poniewieżu. Wiersze drukował w czasopiśmie „Wytrwaj", w tygodniku „Chata Rodzinna". Uczestniczył w wystawach plastyków polskich na Litwie.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*, Olsztyn 1997.

ROMEROWA Zofia, z Dembowskich, ur. 16 II 1885 r. w Dorpacie (obecnie Tartu, Estonia), zm. 23 VIII 1972 r. w Montrealu (Kanada); artystka-malarka. Urodziła się w rodzinie lekarza Tadeusza Dembowskiego. Matką jej była Matylda Grosse, pochodząca ze starej krakowskiej rodziny mieszczańskiej. W 1888 r. razem z rodzicami przeniosła się do Wilna, gdzie ojciec założył prywatną klinikę chirurgiczną i ortopedyczną. Zofia Dembowska wykształcenie odebrała domowe, uczyły ją nauczycielki języków obcych i przedmiotów humanistycznych. Wcześnie objawił się talent malarski, który prawdopodobnie odziedziczyła po dziadku Juliuszu Grosse. Studia malarskie i rysunkowe rozpoczęła około 1900 w Wilnie w Szkole Rysunku Iwana Trutniewa, następnie w l. 1902–1903 studiowała malarstwo w Krakowie i Akademii Sztuk Pięknych w Monachium pod kierownictwem profesorów K. Rotha i S. Holossy'ego, a w latach 1903–1904 odbyła studia w Paryżu pod kierunkiem J.E. Blanche'go i L.O. Mersoha. Debiutowała w 1909 r. na wystawie Krakowskiego Towarzystwa Miłośników Sztuki, gdzie wystawiła pastele: „Portret dr. W. Zahorskiego", „Stary park", „Ogródek w zimie", „Leśnik litewski" i „Portret Juliusza Grosse starszego". W latach 1909–1910 wystąpiła jako portrecistka w salonie Towarzystwa Zachęty Sztuki Polskiej w Warszawie, zwanym popular-

nie „Zachętą". Wystawiła tam „Portret pani Sz.", „Portret panny Z." oraz w latach 1911–1912 – „Portret panny K.". W 1911 roku wyszła za mąż za Eugeniusza Romera. Zamieszkała wraz z mężem w majątku Cytowiany (lit. Tytuvenai), tu nadal malowała. W Cytowianach Romerowie mieszkali do pierwszej wojny światowej. Wiosną 1915 r. z całą rodziną ewakuowali się do Anińska na Witebszczyźnie. Dopiero po zakończeniu wojny, w 1918 r., wrócili do Cytowian. Po powrocie na Litwę Zofia Romerowa rozwinęła działalność malarską. W 1923 r. znowu wyjechała na roczne studia malarskie do Paryża. W 1925 roku uczestniczyła w wystawie artystów-malarzy Polaków na Litwie, którą zorganizowało Towarzystwa „Pochodnia". Wystawiła tu m.in. portrety ks. Bronisława Lausa i ks. Polikarpa Maciejowskiego, na wystawie wyróżniono jej obrazy „Bawiące się dzieci" i „Z kąpieli". W tymże 1925 r. urządziła wystawę autorską swych prac o tematyce pejzażowej i rodzajowej w Łotewskim Muzeum Narodowym w Rydze. W 1926 r. odbyła się jej wystawa autorska w Szawlach (Šiauliai) na Litwie. W latach dwudziestych była już znaną portrecistką na Litwie i w Wilnie, gdzie też często przebywała u rodziców. Namalowała portrety litewskiego poety Maironisa, pisarzy Aleksandrasa Jakštasa-Dambrauskasa, Juozasa Tumasa-Vaižgantasa, prezydenta Litwy Kazysa Griniusa, rektora Uniwersytetu Kowieńskiego Michała Romera. Przebywając w Wilnie portretowała prof. Rafała Radziwiłłowicza, prof. K. Michejdę, prof. Władysława Wielhorskiego i jego żonę Celinę, prof. Mariana Zdziechowskiego, adwokata W. Staszyńskiego. W tamtych latach Zofia Romerowa uważana była za najwybitniejszą portrecistkę-malarkę na Litwie i w Wilnie. W 1928 r. Litewskie Towarzystwo Sztuk Pięknych w Kownie urządziło indywidualną wystawę obrazów Zofii Romerowej. Artystka wystawiła ponad sto obrazów o różnej tematyce, np. o wsi: „Ciężka praca", „Orka", „Pastuszka"; obrazki z życia wiejskiego dworu: „Dewotka", „Prządka". W recenzjach z wystawy zwrócono uwagę na trzy główne kierunki twórczości Zofii Romerowej: portret, krajobraz i sceny rodzajowe. Na pierwszym miejscu był u niej portret i krajobraz. Specjalnie wyróżniono świat dziecięcy w sztuce malarki. Były to obrazy „Zosieńka", „Państwo jadą", „Kąpiel lalek", „Domki z kart" i inne. W 1932 r. została urządzona w Kownie wystawa jej obrazów wspólnie z grafikami Józefa Perkowskiego, Polaka ze Żmudzi. Wystawa ta odbyła się w salonie Towarzystwa Litewsko-Francuskiego w Kownie. W 1936 r. zorganizowano jej nową wystawę indywidualną w Kownie, natomiast w latach 1937 i 1938 nadesłała do „Zachęty" w Warszawie dwie akwatinty: „Droga" i „Wierzby". Na wystawę Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie posłała akwafortę „Stary dom"

i akwatintę „Przedwiośnie", a na wystawę Towarzystwa Artystów Grafików w Krakowie w 1939 r. – sześć akwatint: „Most", „Śnieg", „Dworek", „Drzewo", „Wierzby", „Zmierzch" i kwasoryt „Ulica". W tymże roku wzięła także udział w wystawie tego Towarzystwa we Lwowie. Prace swoje malarka wystawiała też w Wilnie. W 1939 r. jeden z jej obrazów otrzymał tam pierwszą nagrodę.Wybuch drugiej wojny światowej zastał malarkę w Cytowianach, gdzie mieszkała i nadal malowała. We wrześniu 1939 r. Romerowie włączyli się do akcji pomocy uchodźcom z Polski, jak również wojskowym, którzy przed Niemcami i Sowietami schronili się na Litwie. W lipcu 1940 r., gdy wojska sowieckie zajęły Litwę i powstała władza komunistyczna, Zofia Romerowa wystawiła w Kownie obraz „Na wybory", za który w maju 1941 r. otrzymała nagrodę Związku Artystów-Plastyków Litewskiej SRR. 16 czerwca 1941 r. Eugeniusz i Zofia Romerowie zostali wywiezieni w głąb Rosji, osiedlono ich w mieście Syktywkar, Komi ASRR. Romerowie mieszkali tam w niezwykle trudnych warunkach. Siedemdziesięcioletni, już niedołężny Eugeniusz Romer nie pracował, był na utrzymaniu żony, która – jak pisze Wincenty Chrząszczewski – „wstawała codziennie o 4 rano, aby bez względu na pogodę dojść pieszo do odległej o 6 km fabryki, w której malowała drewniane dziecinne zabawki". Miała wtedy 56 lat! Po umowie zawartej między Władysławem Sikorskim a Iwanem Majskim Romerów nie zwolniono z zesłania. Dopiero dzięki usilnym staraniom pracownika ambasady polskiej w Kujbyszewie Tadeusza Romera, Zofię i Eugeniusza zwolniono w październiku 1942 r. i pozwolono przyjechać do Kujbyszewa. W maju 1943 r., po śmierci męża, Zofia Romerowa wyjechała do Teheranu, gdzie znowu zaczęła malować. W końcu 1943 r. Związek Zawodowy Artystów Plastyków zorganizował wystawę malarską, na której Romerowa zaprezentowała 18 obrazów olejnych i kilka portretów i pejzaży akwarelowych. Po tej wystawie, w grudniu 1943 r., wyjechała do Egiptu i zamieszkała w Kairze. Przebywała tam do 1947 r. Malowała w Kairze członków rodziny królewskiej, dygnitarzy dworu i korpusu dyplomatycznego. W grudniu 1947 r. przeniosła się do Londynu, gdzie po raz pierwszy od 1941 r. spotkała się z czterema z pięciu swych dzieci. W Londynie mieszkała trzy lata, dalej intensywnie malując. Wykonała tu szereg portretów, m.in. gen. Władysława Andersa, dr. Jana Retingera, Melchiora Wańkowicza, arcyksięcia austriackiego Karola i wiele innych osób. Wystawiała wtedy swe prace w Londynie, Paryżu i Rzymie. W listopadzie 1950 r. wyjechała do Montrealu, gdzie od 1948 r. mieszkał jej

starszy syn Roch Edward z czworgiem dzieci. W Montrealu dalej malowała, głównie portrety, m.in. Tadeusza Romera, prof. B. Zaborskiego i innych. W Montrealu mieszkała 5 lat, następnie w 1955 r. przeniosła się do Waszyngtonu. Przez pewien czas pracowała i wystawiała w Nowym Jorku. W 1963 r. Zofia Romerowa już na stałe powróciła do Montrealu. Podeszły wiek i słabnący wzrok nie pozwalały jej pracować samodzielnie. W Kanadzie przeżyła jeszcze dziewięć lat. Zmarła w wieku 87 lat. Została pochowana w Sainte Adele on bas, w kanadyjskiej prowincji Quebec. Zofia Romerowa miała pięcioro dzieci: Zofię (ur. 1912 r.), Rocha Edwarda (ur. 1913 r.), Eugenię (ur. 1914 r.), Helenę (ur. 1919 r.) i Andrzeja Tadeusza (ur. 1921 r.).

Wincenty Chrząszczewski, Zofia Romerowa, mps. W posiadaniu autora. Mieczysław Jackiewicz Zofia z Dembowskich Romerowa, „Kurier Wileński" 1996, nr 132; Mieczysław Jackiewicz, Zofia z Dembowskich Romerowa, malarka polsko-litewska, „Lithuania" 1994, nr 2–3, s. 185–190. Informacje pisemne syna Andrzeja Romera.

ROTKIEWICZ Maria Helena, córka Stanisława i Jadwigi, ur. 18 IV 1948 r. w Wilnie; technik-elektryk, choreograf. Ukończyła Szkołę Średnią nr 11 (obecnie Gimnazjum im. Adama Mickiewicza) w Wilnie, następnie uczyła się w Technikum Elektromechanicznym. Przez 18 lat była tancerką w Polskim Zespole Artystycznym Pieśni i Tańca „Wilia". Była choreografem w zespołach „Wilenka", „Pierwiosnki", „Mereczanka", Prząśniczka". Jest choreografem zespołu „Wilia". Mąż Roman, synowie Ryszard i Rajmund. Mieszka w Wilnie.

Informacja M.H. Rotkiewicz, archiwum M.J.

ROTKIEWICZ Roman, syn Mikołaja i Anny, ur. 7 IX 1947 r. w Wilnie; technik-elektronik, długoletni dyrektor Polskiego Zespołu Artystycznego Pieśni i Tańca „Wilia". Ukończył Szkołę Średnią nr 5 w Wilnie, następnie uczył się w Zawodowej Szkole Technicznej. W latach 1963–1981 był członkiem Polskiego Zespołu Artystycznego Pieśni i Tańca „Wilia". Żona Helena, synowie Ryszard i Rajmund. Mieszka w Wilnie.

Informacja R. Rotkiewicza, archiwum M.J.

RUDALEWICZ Piotr, ur. się na Litwie Kowieńskiej; artysta malarz. W latach 1935–1940 uczył się w Gimnazjum Polskim w Poniewieżu i w Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Kownie, które ukończył w 1941 r. Po 1945 r. wyjechał do Polski. Malarstwa uczył się pod kierunkiem prof. Szymkiewiczówny, potem warsztat malarski doskonalił w pracowniach profesorów Barbary Joscher, Lucjana Jagodzińskiego, Jerzego Baurskiego i Adama Piszczyka. Mieszka w Warszawie. Miał kilka wystaw; zwłaszcza maluje portrety Marszałka Józefa Piłsudskiego. W 1976 r. otrzymał II nagrodę na VII ogólnopolskiej wystawie zorganizowanej w Ursusie przez Związek Zawodowy Metalowców. W 1985 r. Ministerstwo Kultury przyznało mu status artysty malarza. W 1988 r. otrzymał odznakę Zasłużonego Działacza Kultury. Mieszka w Warszawie.

Mackiewicz, Pomnik pojednania. „Kurier Wileński" 2001, nr 29, s. 18.

RUMPEL Wincenty; piekarz z zawodu, mieszkaniec Kowna, działacz społeczny i polityczny, poseł na Sejm RL w latach dwudziestych

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps. Dział Rękopisów Biblioteki Narodowej; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

RUTKOWSKI Apolinary; działacz kulturalny na Litwie, kierownik świetlicy w Kownie w latach trzydziestych. Pozostawił wspomnienia o działalności świetlic kowieńskich pt. *Polskie kowieńskie swietlice*.

Rutkowski, Polskie kowieńskie świetlice, mps. W zbiorach R. Mackiewicza; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

RYBAŁKO Alicja, córka Wacława, ur. 4 VII 1960 r. w Wilnie; poetka, tłumaczka, doktor nauk biomedycznych. Ukończyła Uniwersytet Wileński. Przez wiele lat pracowała w różnych litewskich placówkach naukowych, m.in. w Centrum Genetyki Człowieka. Wydała zbiorki wierszy: *Wilno, ojczyzno moja* (Warszawa, 1990), *Opuszczam ten czas* (Warszawa, 1991), *Listy z Arki Noego* (Wilno, 1991), *Będę musiała być prześliczna* (Warszawa, 1992), *Moim wierszem niech będzie milczenie* (Kraków 1995, 1996). Opublikowała też następujące tomiki przekładów poetyckich: z litewskiego – Marcelijus Martinaitis *Wiersze podobne do Litwy* (Sejny, 1995) i ze szwedzkiego – Edith Sodergran *Moje życie, moja śmierć, mój los* (War-

szawa, 1995), opracowała antologię literatury litewskiej lat dziewięćdziesiątych *Sen Mendoga* (Warszawa, 2001). Jest członkiem Związku Pisarzy Litwy. Mieszka w Münster, Niemcy.

Sen Mendoga. Antologia literatury litewskiej lat dziewięćdziesiatych, opracowana przez Alicję Rybałko. Warszawa 2001.

RYBAŁKO Wacław Bolesław, ur. 24 XII 1931 r. we wsi Duchowlany na w rejonie wołkowyskim (obecnie Białoruś); lekarz-chirurg dziecięcy. W latach 1948–1951 uczył się w Średniej Szkole Medycznej w Grodnie, następnie w latach 1955–1961 studiował na Wydziale Medycyny Uniwersytetu Wileńskiego. W latach 1951–1953 służył w Armii Sowieckiej. W latach 1961–1970 pracował jako chirurg dziecięcy w Miejskim Szpitalu Klinicznym w Wilnie, w latach 1970–1978 ordynator oddziału chirurgii dziecięcej w tym szpitalu; od 1978 r. ordynator chirurgii dziecięcej w Republikańskim Uniwersyteckim Szpitalu Dziecięcym w Wilnie. Opublikował ok. 100 referatów i artykułów z zakresu chirurgii dziecięcej. Członek honorowy Polskiego Towarzystwa Chirurgów Dziecięcych (1997). Żona Halina (ur. 1932), córka Alicja (ur. 1960), syn Janusz (ur. 1964). Mieszka w Wilnie.

Kas yra kas Lietuvoje 2000. Vilnius 2000, s. 581; *Polak na świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą.* Warszawa 2001, s. 264.

RYMKIEWICZ Stanisław, ur. ok. 1905, zm. ok. 1946 r. w Kownie; ksiądz, jezuita. Ukończył gimnazjum polskie w Poniewieżu, był czynnym sportowcem, należał do polskiej uczniowskiej straży ogniowej. Po ukończeniu gimnazjum wstąpił do zakonu jezuitów, studiował w Rzymie, tam został wyświęcony na księdza. Po powrocie na Litwę pracował w Kownie. W 1941 r. został aresztowany przez NKWD, wywieziony do łagru. Po wojnie w 1945 r. powrócił do Kowna i wycieńczony wkrótce zmarł. Pochowany w Kownie.

Informacja R. Mackiewicza, archiwum M.J.

RYMOWICZ Irena, córka Marianny z Łapińskich, ur. w 1915 r. w Moskwie, zm. w 2000 r. w Wilnie. W 1925 r. z matką i ojczymem została wywieziona do Archangielska, wkrótce ojczym zbiegł na Litwę, wtedy z matka wyjechała do Moskwy, a stamtąd do Kijowa. W 1933 r. w Kijowie wyszła za mąż za Grigorija Łukaszewskiego. Studiowała w studium teatralnym przy Teatrze im. Łesi Ukrainki. Od 1938 r. zaczęła

występować na scenie w Kijowie, grała tam do 1941 r. Po wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej z dzieckiem została ewakuowana. Pracowała w teatrze w Wolsku nad Wołgą, później w teatrach wojskowych na Kaukazie. W 1944 r. otrzymała dyplom aktorki. Po zakończeniu wojny wróciła z mężem do Kijowa i wkrótce na stałe przyjechała do Wilna, pracowała w Rosyjskim Teatrze Dramatycznym. Od 1961 r. zaczęła współpracę ze Strużanowską, która prowadziła w Wilnie teatr dramatyczny. Rozpoczęła współpracę jako reżyser i kierownik artystyczny zespołu polskiego. W zespole polskim zaczęła pracować w 1963 r., natomiast w 1965 r. odbyła się premiera komedii Aleksandra Fredry *Damy i huzary*. Od tego czasu nieprzerwanie pracowała z aktorami-amatorami Teatru Polskiego w Wilnie. Dopiero w 1992 r. kierownictwo przejęła Irena z Bojarowiczów Litwinowiczowa. Wyreżyserowała wiele sztuk, była pedagogiem i doradcą początkujacych aktorów. W 2000 r. została odznaczona Krzyżem Oficerskim Orderu Zasługi RP.

Surwiło, *Scena polska nad Wilią. 30 lat Polskiego Teatru w Wilnie*, Wilno 1995.

SABUTIS Julian; działacz polski w Kownie, członek Polskiego Komitetu Wyborczego w 1920 r. do Sejmu Litewskiego.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*, Olsztyn 1997.

SADOWSKI Mieczysław, syn Józefa i Pauliny z Makowskich, ur. 5 XII 1938 r. we wsi Kojrany powiatu wileńsko-trockiego; nauczyciel, działacz polityczny, publicysta. Ukończył Szkołę Średnią nr 26 (obecnie Szkoła Średnia im. J.I. Kraszewskiego) w Wilnie, następnie Instytut Nauczycielski w Nowej Wilejce i Akademię Nauk Społecznych w Moskwie. Po ukończeniu instytutu pracował w szkołach polskich w Turgielach i Nowych Werkach, potem w Komitecie Rejonowym KPZR w Wilnie. Od 1972 r. zajmował różne stanowiska w Wydziale Zagranicznym Komitetu Centralnego KP Litwy, rozpoczynając od instruktora do kierownika wydziału. W tym okresie przyczynił się do rozwoju współpracy Litwy i Polski. Z jego inicjatywy w 1987 r. otwarto przejście graniczne w Łoździejach (Lazdijai) – Ogrodnikach, wbrew trudnościom czynionym przez władze sowieckie. W 1989 r. wraz z kolegami z Warszawy zorganizował spotkanie Algirdasa Bra-

zauskasa z ówczesnym prezydentem RP Wojciechem Jaruzelskim. Podczas spotkania podpisano umowę o współpracy Polski i Litwy. Uczestniczył w pracach przekształcenia Komunistycznej Partii Litwy w partię niezależną od KPZR. W latach 1985–1990 był deputowanym do Rady Najwyższej Litwy, zastępcą przewodniczącego Komisji Zagranicznej parlamentu. Od 1991 r. pracował jako dziennikarz, opublikował wiele artykułów w dziennikach „Echo Litwy", „Kurier Wileński"; jest autorem komentarzy politycznych w radiu i telewizji litewskiej, telewizji polskiej i BBC. Jest zasłużonym działaczem kultury Litwy, posiada odznakę „Zasłużony dla Kultury Polskiej". Żona Regina, córka Jolanta. Mieszka w Wilnie.

Informacja M. Sadowskiego, archiwum M.J.

SALMONOWICZ Stanisław, ur. w 1889 r. w majątku Orniany, zm. w 1943 r w Buzułuku. Pochodził z powiatu oszmiańskiego; po pierwszej wojnie światowej przybył na Kowieńszczyznę, tutaj się ożenił, mieszkał na Laudzie, potem przeniósł się do Kowna. Tu dał się poznać jako polski działacz społeczny i narodowy, był członkiem Centralnego Polskiego Komitetu Wyborczego, w latach 1921–1930 redaktor odpowiedzialny i wydawca gazety „Dzień Kowieński". Był kierownikiem polskiej drukarni „Prima". W 1935 r. wyjechał do Wilna, gdzie pracował jako urzędnik. W 1940 r. aresztowany przez NKWD, więziony na Łukiszkach, później wywieziony do Lagru w ZSRR. Zmarł w Buzułuku, tam pochowany.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

SAWSIENOWICZ Bolesław; inżynier, mieszkaniec Kowna. Jeden z założycieli w 1919 r. Muzyczno-Dramatycznego Towarzystwa „Lutnia" w Kownie, członek zarządu tego towarzystwa.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

SAWSIENOWICZÓWNA Maria. W latach trzydziestych działaczka w świetlicy polskiej w Zielonej Górze, aktorka Sekcji Dramatycznej Ogólnego Polskiego Związku Zawodowego Ludzi pracy, występowała m.in. w sztukach Jordana *Myszy bez kota*, Henryka Zbierzchowskiego *Małżeństwo Loli* i w innych.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919 1940*. Olsztyn 1997.

SIDOROWICZ Barbara Jadwiga, z Nowosielskich, córka Franciszka i Anieli z Dunowskich, ur. 4 XII 1933 r. w Nowej Wilejce; nauczycielka, pisarka ludowa. W czasie drugiej wojny światowej nie uczyła się. Po wojnie wstąpiła do szkoły w Nowej Wilejce, po ukończeniu 7 klas od 1951 r. uczyła się w Seminarium Nauczycielskim w Trokach, następnie zaocznie ukończyła Instytut Pedagogiczny w Wilnie. W latach 953–1954 pracowała jako nauczycielka w Szkole Początkowej w Ligojniach rejonu trockiego, w latach 1954–67 – w Szkole Podstawowej w Markuciach, następnie w latach 1967–83 – w Angleniach i w latach 1983–91 w Szkole Średniej w Połukniu. Od dzieciństwa pisała wiersze i opowiadania. Wydała następujące zbiorki poezji: *Bukiecik znad Łukny"*, wydany w Górze Śląskiej, następnie *Prosto zwyczajnie*, wydany w Siedlcach, i *Słowa pisane miłością* – wiersze na powitanie Papieża Jana Pawła II. W roku 2000 Podlaski Oddział Stowarzyszenia „Wspólnota Polska" wydał tomik poezji *Zapisane sercem* i prozy – *Życiopisanie*. Publikuje wiersze, opowiadania i artykuły w prasie polskiej na Litwie oraz w Polsce. Wiersze jej włączono do antologii *Talenty Jóźwika* (1994), *Bukiet znad Wąglanki* (1995), *Poezja Ostrobramska* (1996), *Polska Papieża nam dała* (1997), *Słowa pisane miłością* (1999). Jest członkiem grupy poetyckiej „Aukura" w Trokach – jako jedyna pisząca po polsku. Otrzymała kilka dyplomów i listów dziękczynnych. Mieszka w Jurgielanach w rejonie trockim.

Informacja B. Sidorowicz, archiwum M.J.

SIEKACKA Ludmiła, ur. 25 II 1947 r. w Wilnie; nauczycielka polonistka, ekspert pedagogiczny. W latach 1966–1971 studiowała język polski i literaturę w Instytucie Pedagogicznym (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie. W latach 1971–72 pracowała jako bibliotekarka, następnie w latach 1972–83 była wykładowcą w Instytucie Pedagogicznym w Wilnie, od 1983 r. nauczycielka języka polskiego i literatury w Szkole Średniej im. Adama Mickiewicza (obecnie Gimnazjum im. A. Mickiewicza) w Wilnie. Wydała podręczniki do języka polskiego dla klasy VI i XII (1996), artykuły naukowe w „Pamiętniku Teatralnym" (Warszawa), publikacje w „Kurierze Wileńskim". Jest przewodnikiem po Wilnie. Mieszka w Wilnie.

Kas yra kas Lietuvoje 2000. Vilnius 2000, s. 615.

SIEMIENOWICZ Zbigniew, ur. 26 IX 1958 r. w Podborzu; lekarz chirurg. W 1984 r. ukończył Instytut Medyczny w Grodnie; w latach 1985–87 pracował jako lekarz w szpitalu w Zdzięciole (Dziatława) na Białorusi; w latach 1988–1990 – jako chirurg w szpitalu w Wilnie, od 1991 r. chirurg Szpitala Rejonowego w Solecznikach; w latach 1992–96 poseł na Sejm RL; 1993–94 – członek delegacji litewskiej do Parlamentu Europejskiego w Strassburgu; 1995–96 – przewodniczący Frakcji Polskiej w Sejmie RL; w 1999 r. wspólnie ze Zbigniewem Lewickim założył Wileńską Orkiestrę Kameralną, jest jej dyrektorem. Od 1989 r. członek Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego Polaków na Litwie, później Związku Polaków na Litwie; od 1999 r. prezes Polskiego Stowarzyszenia Medycznego na Litwie. Otrzymał Medal Komisji Edukacji Narodowej oraz Złoty Krzyż Zasługi. Żona Helena, syn Radosław (ur. 1983 r.). Mieszka w Wilnie.

Informacja Z. Siemienowicza, archiwum M.J.; *Polak na świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą*. Warszawa 2001, s. 271.

SIENKIEWICZ Jan, ps. Jan S. Kieniewicz, syn Romualda i Janiny z Dzisiewiczów, ur. 27 XII 1955 r. we wsi Wirbiniszki, rejonu wileńskiego; tłumacz, dziennikarz, publicysta, wydawca. Świadectwo dojrzałości otrzymał w 1973 r. w Szkole Średniej w Mejszagole, następnie w latach 1973–1978 studiował język niemiecki i angielski w Instytucie Języków Obcych w Mińsku. Po ukończeniu instytutu w latach 1978–1979 pracował jako nauczyciel Szkoły Podstawowej w Cudzieniszkach rejonu oszmiańskiego (obecnie Białoruś), w latach 1979–1989 pracował w redakcji polskojęzycznej gazety codziennej „Czerwony Sztandar", początkowo jako tłumacz, następnie dziennikarz-korespondent i kierownik działu. W 1988 r. był współzałożycielem Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego Polaków na Litwie, od 1989 – Związek Polaków na Litwie, jego prezes przez pierwsze dwie kadencje. W 1990 r. współzałożyciel i współwydawca niezależnego społeczno-politycznego i kulturalno-oświatowego pisma Polaków na Litwie, dwutygodnika „Magazyn Wileński"; współzałożyciel i współwłaściciel wydawnictwa polskiego w Wilnie. W 1994 r. współzałożyciel i prezes partii politycznej Akcja Wyborcza Polaków na Litwie w latach 1994–1998; w latach 1997–2000 był posłem na Sejm Republiki Litewskiej wybrany w okręgu wileńsko-solecznickim; w latach 1994–1996 radny Samorządu m. Wilna, od 2000 r. radny Samorządu m. Wilna. Od 2000 r.

prezes Związku Polaków na Litwie. Opublikował około 90 artykułów w prasie polskiej na Litwie; wydał 14 książek Polaków z Litwy. Autor książek: *Żywot jak słońce* (Wilno 1996), *Ksiądz Józef Grasewicz* (Toruń 1999), *Nasza racja stanu* (Toruń 1999), *Ustawy i postawy* (Wilno 2001). Żona Nina (ur. 1956), syn Radosław (ur.1978), córka Iwona (ur. 1979). Mieszka w Wilnie.

Informacje J. Sienkiewicza, archiwum M.J. *Kas yra kas Lietuvoje 2000.* Vilnius 2000, s. 615.

SIENKIEWICZ Irena, z Wiranowskich, córka Wilhelma i Zofii z Ostrowskich, ur. 13 VI 1906 r. w Połtawie, zm. 14 V 1994 r. we Wrocławiu; aktorka-amatorka Zespołu Miłośników Sceny Polskiej. Z rodzicami przeniosła się do Charkowa, a później do Kijowa. W 1917 r. zginął ojciec, ok. 1918 r. z matką i bratem przyjechała do Kowna. W 1926 r. ukończyła Gimnazjum Polskie w Kownie, w tymże roku rozpoczęła studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Kowieńskiego, które przerwała ze względu na stan zdrowia. W 1929 r. rozpoczęła współpracę z Zespołem Miłośników Sceny Polskiej, grała m.in. w sztukach Stefana Kiedrzyńskiego *Wino, kobieta i śpiew*, Michała Bałuckiego *Grube ryby*, Ludwika Verneuila *Musisz się ze mną ożenić*, Gabrieli Zapolskiej *Moralność pani Dulskiej*, Stefana Krzywoszewskiego *Kolombina*, Adama Grzymały-Siedleckiego *Spadkobierca* i w innych. W 1930 r. wyszła za mąż za Kazimierza Sienkiewicza. Po wojnie, w 1945 r., wyjechała do Polski. Z początku osiedliła się w Suwałkach, potem przeniosła się do Ełku i w 1946 r. osiedliła się ostatecznie we Wrocławiu. Pochowana na cmentarzu we Wrocławiu.

Informacja dr inż. Zofii Zwierzchowskiej, archiwum M.J.; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940.* Olsztyn 1997.

SIENKIEWICZ Kazimierz, syn Michała i Rozalii z Bołądziów, ur. 9 VII 1904 r. w Kownie, zm. 7 X 1994 r. we Wrocławiu; inżynier, działacz studencki. W latach 1918–1924 uczył się w Gimnazjum Polskim w Kownie, następnie w l. 1924–1925 studiował na Politechnice Kowieńskiej, w 1925 r. wyjechał na studia do Gandawy w Belgii, gdzie w 1929 r. uzyskał dyplom inżyniera. W 1929 r. powrócił na Litwę, gdzie odbywał służbę wojskową w wojsku litewskim. W latach 1931–1939 pracował jako inżynier budując i nadzorując około 400 obiektów. W l. 1926–1929 był członkiem Stowarzyszenia Studentów Polskich w Belgii, od 1929 r. aktywnie działał

w Towarzystwie Oświatowym „Pochodnia" w Kownie, był członkiem Klubu Polskiego. W 1945 r. wyjechał z rodziną do Polski, osiedlił się we Wrocławiu. Od 1948 r. był członkiem Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa, działał w Towarzystwie Przyjaciół Litwy we Wrocławiu. Otrzymał Srebrny Krzyż Zasługi oraz Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski. Został uhonorowany kilkoma odznakami, m.in. Złotą Towarzystwa Miłośników Wrocławia, Zasłużony dla Dolnego Śląska. Pochowany we Wrocławiu.

Informacja córki dr Z. Zwierzchowskiej, archiwum M.J.

SIPOWICZ Hilary; czołowy działacz Polskiej Organizacji Wojskowej w Kownie w latach 1918–1919.

Łossowski, *Konflikt polsko-litewski 1918–1920*. Warszawa1996.

SIPOWICZ Jan; nauczyciel wychowania fizycznego w gimnazjum polskim w Wiłkomierzu, organizator życia sportowego wśród młodzieży polskiej na Litwie, instruktor pracy kulturalno-oświatowej w latach trzydziestych w Wiłkomierzu.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; A. Gąsiorowski, *Polski ruch sportowy w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 2001.

SIPOWICZ Kazimierz, ps. Śliwicki, ur. 1869 r. w majątku Czyrele, gm. Datnów; czołowy działacz Polskiej Organizacji Wojskowej na Litwie, komendant obwodu III, instruktor objazdowy w okręgu kowieńskim, organizował obwody POW. W 1919 r. aresztowany, wkrótce zwolniony za kaucją. Dalsze losy nie są znane.

„Litwa" 1921 r., nr 46.

SIWICKA Bronisława z Butowiczów, córka Ignacego i Felicji z Grygorowiczów, ur. 11 III 1940 r. w Punżankach rej. święciańskiego; lekarz-internista. Ukończyła polską Szkołę Średnią nr 26 (obecnie im. Józefa Ignacego Kraszewskiego) w Wilnie, następnie wstąpiła na Wydział Lekarski Uniwersytetu Wileńskiego, który ukończyła w 1967 r. otrzymując dyplom lekarza. W latach 1967–1971 pracowała jako lekarz dzielnicowy, w latach 1971–1980 pełniła obowiązki ordynatora oddziału interny ogólnej w Centralnym Szpitalu rejonu wileńskiego, od 1980 r. jest ordynatorem oddziału interny ogólnej Uniwersyteckiego Szpitala Czerwonego Krzyża w Wilnie. Pełniła

i pełni szereg funkcji zawodowych. Jest naczelnym internistą rejonu wileńskiego, od 1998 r. naczelnym internista okręgu wileńskiego, w latach 1980–1990 była kierownikiem kursów lekarskich podyplomowych. Posiada najwyższą kwalifikację zawodową w dziedzinie interny. Od 1975 r. jest członkiem Towarzystwa Internistów Litwy, w latach 1992–1997 była członkiem zarządu tego Towarzystwa, w latach 1989–1993 była członkiem Koła Medyków przy Związku Polaków na Litwie, współorganizowała Polskie Strowarzyszenie Medyczne na Litwie i w latach 1993–1999 była prezesem tego Stowarzyszenia, od 1990 roku jest członkiem Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy; w latach 1991–1997 organizowała kursy przygotowawcze dla absolwentów szkół polskich na Litwie na studia medyczne, zorganizowała polska grupę pielęgniarek w Wileńskiej Szkole Pielęgniarskiej, od 1995 r. jest wiceprezesem Światowego Kongresu Lekarzy Polaków, od 1996 r. jest członkiem Federacji Polskich Organizacji Medycznych na Obczyźnie, w latach 1996–1999 była członkiem Rady Federacji, w 1999 r. zorganizowała Międzynarodowe Spotkania Lekarzy Polskich i Polonijnych z okazji 200-lecia urodzin Adama Mickiewicza; jest członkiem Kapituły Kujawsko-Pomorskiej Okręgowej Izby Lekarskiej w Toruniu, członek Europejskiego Forum Lekarzy Polaków. Opublikowała 39 artykułów naukowych o tematyce medycznej w kraju i za granicą. W 1984 r. otrzymała odznaczenie resortowe „Celujący w Ochronie Zdrowia”, w 1998 – tytuł honorowy „Pro gloria medici”, w 2000 r. prezydent RP odznaczył B. Siwicką Złotym Krzyżem Zasługi Rzeczypospolitej. Mąż Jerzy Bogdan (ur. 1941), córka Eleonora (ur. 1963), lekarz, syn Tadeusz (ur. 1963). Mieszka w Wilnie.

Informacje B. Siwickiej, archiwum M.J. *Kas yra kas Lietuvoje 2000.* Vilnius 2000, s. 621. *Polak na świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą.* Warszawa 2001, s. 278–279.

SIWICKI Jerzy Bogdan, syn Leona i Genowefy z Silwońskich, ur. 15 IV 1941 r. w Wilnie; inżynier-mechanik. Ukończył polską Szkołę Średnią nr 26 (obecnie im. Józefa Ignacego Kraszewskiego) w Wilnie, następnie ukończył Instytut Technologiczny w Kownie otrzymując tytuł inżyniera-mechanika. Pracował jako konstruktor w fabryce obrabiarek „Żalgiris” w Wilnie-Nowej Wilejce, następnie pełnił obowiązki dyrektora technicznego tej fabryki i przez wiele lat był dyrektorem generalnym fabryki obrabiarek „Żalgiris” w Wilnie. Był radnym samorządu miasta Wilna. Otrzymał kilka resortowych dyplomów uznania oraz w 1994 r. dyplom i odznakę

Wspólnego Rynku w Brukseli. Jest myśliwym, lubi łowić ryby. Żona Bronisława, lekarka, córka Eleonora, lekarka, syn Tadeusz. Mieszka w Wilnie.

Informacja J.B. Siwickiego, archiwum M.J.

SKAKOWSKA Apolonia, ur. 5 II 1932 r. w Nowosiółkach rej. wileńskiego; nauczycielka, poetka, działaczka kulturalna, organizatorka życia kulturalnego Polaków na Wileńszczyźnie. W 1955 r. ukończyła Średnią Szkołę Pedagogiczną w Trokach, w 1957 r. – Wydział Filologii Polskiej Instytutu Nauczycielskiego w Nowej Wilejce, w 1965 r. – Wydział Filologii Polskiej Instytutu Pedagogicznego (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie. W latach 1957–62 pracowała w Szkole Średniej nr 26 w Nowej Wilejce jako nauczycielka klas początkowych; w latach 1967–74 nauczycielka-metodyk nauczania języka polskiego w Szkole Pedagogicznej w Nowej Wilejce, redaktor podręczników polskich w wydawnictwie „Šviesa", w latach 1968–90 pracowała w instytucji turystycznej „Inturist", przewodnik po krajach nadbałtyckich; 1974–75 metodyk w Państwowym Instytucie Doskonalenia Nauczycieli na Litwie; w latach 1975–1981 sekretarz organizacji „Žinija" („Wiedza") w Wilnie, 1981–88 – sekretarz kolegium Komitetu Materiałowo-Technicznego Zaopatrzenia Republiki Litewskiej przy Radzie Ministrów Litewskiej SRR. Inicjatorka: od 1993 r. Wigilii Polskich w Wilnie, od 1994 r. Festiwalu Kultury Polskiej na Litwie „Pieśń znad Wilii", od 1994 r. Festiwalu Dzieci i Młodzieży Muzycznie Uzdolnionej im. Stanisława Moniuszki, od 1995 r. Festiwalu Kultury Kresowej w Mrągowie, od 1997 r. Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych, od 1997 r. Dni Kultury Wileńskiej w Elblągu, od 1998 r. Kaziuków Wileńskich w Wilnie, od 2000 r. Dni Kultury Wilna i Wileńszczyzny w Lublinie; od 2000 r. jest autorką cyklu imprez „Nasze biografie"; impresario imprez teatralnych, koncertowych i wystaw plastycznych w Wilnie i w Polsce. Od 1989 r. członek Związku Polaków na Litwie, w latach 1989–93 kierownik Działu Kultury ZG ZPL; założycielka i prezes Zrzeszenia Polek na Litwie (1993), założycielka Centrum Kultury Polskiej na Litwie im. Stanisława Moniuszki (1993). Opublikowała podręczniki dla nauczycieli: *Zajęcia pozalekcyjne jako zasadnicza pomoc we wszechstronnym rozwoju uczniów klas I–IV* (1968), *Materiał dydaktyczno-rozdzielczy z języka polskiego dla kl. II* (1969), *Materiał dydaktyczno-rozdzielczy z języka polskiego dla kl. IV* (1969); podręczniki dla uczniów: *Język polski dla klasy 3* (1973), *Język polski dla klasy 4* (1990), *Język polski dla klasy 5* (1993); tomiki wierszy: *Dotyk Wileńszczyzny* (1999), *Serce każe mi śpiewać*

(1999). Ogłosiła wiele artykułów na łamach „Kuriera Wileńskiego" i „Magazynu Wileńskiego". W 1995 r. otrzymała odznakę „Zasłużony dla Kultury Polskiej", 1998 – Krzyż Kawalerski Orderu Zasługi RP; dyplomy uznania: w 1996 – „Za wybitne zasługi dla kultury polskiej w świecie"; w 1999 – „Za działania na rzecz integracji kultury polskiej i litewskiej". Mąż Walerian, syn Aleksander. Mieszka w Wilnie.

Polak w świecie. *Leksykon Polonii i Polaków za granicą*. Warszawa 2001, s. 278–279.

SKŁODOWSKI Stanisław, ojciec Zbigniewa; ziemianin, artysta-rzeźbiarz, legionista, ułan I Pułku Ułanów Krechowieckich. Po drugiej wojnie światowej mieszkał w swoim majątku Towianki na Litwie, działacz polski. W 1935 r. z rodziną przeprowadził się do Kowna, podczas wojny z rodziną mieszkał w miejscowości Stobry w powiecie kiejdańskim.

Bojko, W drodze do najwyższych ideałów. „Magazyn Wileński" 1999, nr 1.

SKŁODOWSKI Zbigniew, syn Stanisława i Zofii z Abramowiczów, ur. 1 I 1920 r. w majątku Towianki w powiecie kiejdańskim, rozstrzelany 13 VI 1942 . w Ponarach pod Wilnem; działacz harcerski i niepodległościowy. W 1935 r. rozpoczął naukę w polskim Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Kownie, tam wstąpił do nielegalnego harcerstwa, w którym od razu stał się jednym z najaktywniejszych członków. W 1936 r. wyjechał na obóz harcerski w Polsce, po powrocie wspólnie z Tadeuszem Kognowickim założył drużynę harcerską w Gimnazjum im. A. Mickiewicza. W 1937 r. uczestniczył w obozie instruktorskim w Spale. Organizator drużyn wiejskich w Łopiach i pod Kiejdanami. Po wybuchu drugiej wojny światowej włączył się do ruchu niepodległościowego, w Kownie wydawał pisemko „Zarzewie", od 1940 r. organizował w Kownie Szare Szeregi, był przywódcą tej organizacji. W 1941 r. tropili go funkcjonariusze NKWD. Po wkroczeniu na Litwę Niemców również był poszukiwany przez Gestapo i Saugumas. W końcu stycznia 1942 r. został aresztowany w Wilnie, osadzony w więzieniu na Łukiszkach, gdzie był torturowany. 13 czerwca 1942 r. został rozstrzelany w Ponarach.

Bojko, Na drodze do najwyższych ideałów. „Magazyn Wileński" 1999, nr 1.

SNARSKA Janina; czołowa aktorka sceny amatorskiej Towarzystwa „Oświata" w Poniewieżu w latach dwudziestych i trzydziestych XX w., występowała m.in. w sztukach Andrzeja Marka *Bzik mojej żony*, Józefa Korzeniowskiego *Dwaj mężowie*, Aleksandra Fredry *Ciotunia*, Kaspra

Piątkowskiego *Nasze bziki*, Gabrieli Zapolskiej *Ich czworo*, A. Fredry *Zemsta* i w innych.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

SNARSKI Wacław; polski działacz społeczny i kulturalny. Członek Komitetu Polskiego w 1928 r.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

SNARSKI Włodzimierz; organizator życia teatralnego w Poniewieżu, działacz kulturalny, w 1907 r. współorganizator Towarzystwa Dramatycznego, w latach trzydziestych prezes Towarzystwa „Oświata" w Poniewieżu, działacz Towarzystwa „Pochodnia", długoletni członek zarządu „Pochodni".

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

SOKOŁOWSKI Aleksander, syn Borysa, ur. 2 IX 1937 r. w Kownie; fotograf. W 1957 r. ukończył szkołę średnią, po ukończeniu szkoły pracował w Kownie jako kinooperator i fotograf; w 1966 r. ukończył Wyższe Kursy Kultury w Charkowie i pracował w kowieńskich instytucjach kulturalnych. Mieszka w Kownie.

Informacja A. Sokołowskiego, archiwum M.J.

SOKOŁOWSKI Aleksander, syn Wincentego i Heleny z Piłatów, ur. 26 II 1935 r. w Nielidziszkach, rej. wileński; pedagog, doktor nauk pedagogicznych, poeta. W 1956 r. ukończył Szkołę Średnią w Miednikach, w latach 1959–1961 r. studiował fizykę i matematykę w Instytucie Nauczycielskim w Nowej Wilejce. W l. 1968–1970 studiował fizykę w Instytucie Pedagogicznym w Szawlach (Siauliai), w 1991 r. obronił pracę kandydacką (doktorską) w Naukowo-Badawczym Instytucie Środków Nauczania i Podręczników Szkolnych Akademii Nauk ZSRR w Moskwie. W latach 1956–1958 pracował jako nauczyciel w Szkole Początkowej w Nielidziszkach, następnie w latach 1958–59 był kierownikiem tej szkoły, w 1961–1966 – dyrektor Szkoły Podstawowej w Dojlidach, w latach 1966–67 – zastępca dyrektora Szkoły Podstawowej w Żemajtelach; w latach 1967–68 – inżynier elektrografii w biurze konstruktorskim „Sigma"

w Wilnie, w latach 1970–88 pracował jako kierownik Wydziału Oświaty rejonu wileńskiego; w latach 1988–97 st. wykładowca w Instytucie Pedagogicznym (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie, od 1997 r. – docent w Katedrze Pedagogiki Uniwersytetu Wileńskiego. Od 1991 członek Związku Pisarzy Litwy, od 1998 – członek Sekcji Pisarzy Polskich Związku Pisarzy Litwy, od 1994 r. – członek Związku Literatów Polskich, od 1991 r. członek Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy. Opublikował 20 artykułów, m. in. *Czy potrzebny jest system gabinetowy w szkołach współczesnych? Jak studenci postrzegają swoich byłych nauczycieli*, w: „Edukacja i komunikacja", cz. II. III Międzynarodowa Konferencja „Nauka a jakość życia", „Studium Vilnense" 1994, nr 8; *La presence de Mickiewicz dans la poesie polonaise et lituanienne en Lituanie*, „Actes du colloque Lyon, 8 at 9 decembre 1998, Bicentenaire Adam Mickiewicz poete qui unit la Lituanie, la Pologne et la France. Editions PROFAC 1999; wydał następujące tomiki poezji: *Kolce losu* (Wilno 1992), *Iskriaszczejesia dieriewo* (Wilno 1996), *Wiatraki historii* (Warszawa 1990), *Kontrasty* (1993), *Podanie o zwrot ziemi* (1993), *Dzierżawa* (1996). W 1997 r. otrzymał wyróżnienie „Polcul Foundation" z Australii. Żona Janina, syn Jerzy (ur. 1983). Mieszka w Wilnie.

Informacja A. Sokołowskiego, archiwum M.J.; *Polak w świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą*. Warszawa 2001, s. 290.

SOKOŁOWSKI Borys, syn Anatola, ur. 20 IV 1890 r. w Kibartach, zm. 9 XI 1978 r. w Kownie; inżynier, ekonomista, prawnik. Do 1919 r. mieszkał w Petersburgu, gdzie ukończył Instytut Technologiczny uzyskując zawód inżyniera. Na Litwę powrócił w 1919 r., zamieszkał w Kownie, w 1928 r. ukończył prawo na Uniwersytecie Kowieńskim. Do 1940 r. pracował w Ministerstwie Finansów, w okresie radzieckim – w wyższej uczelni. W życiu polskim nie uczestniczył, chociaż uważał się za Polaka.

Informacja syna A. Sokołowskiego, archiwum M.J.

SOKOŁOWSKI Ignacy; polski działacz społeczny i polityczny w Kownie, prezes Komitetu Polskiego w 1919 r., wydalony z Litwy, zamieszkał w Wilnie, gdzie w latach 1920–1922 działał wśród Polaków z Kowieńszczyzny, był prezesem Tymczasowego Komitetu Politycznegop Ziemi Kowieńskiej, działaczem Związku Polaków Kowieńszczyzny, który w latach 1920–22 istniał w Wilnie.

„Gazeta Wileńska" 1920, X; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

SOKOŁOWSKI Stefan; drukarz w polskiej drukarni „Prima" w Kownie, gdzie drukowano gazetę „Dzień Kowieński".

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

SOŁŁOHUB Kazimierz, ur. 1 III 1910 r. we wsi Kurguły na Litwie, zm. 14 VI 1999 r. w Dobrym Mieście; nauczyciel, spółdzielca, działacz społeczny. W latach dwudziestych uczestnik kursów nauczycielskich na Kowieńszczyźnie, później nauczyciel szkół polskich, następnie działacz spółdzielczy. W 1946 r. wyjechał do polski, osiadł w Dobrym Mieście na Warmii. Tu tworzył Spółdzielnię Spożywców „Warmia", był pierwszym jej prezesem. Później był dyrektorem Zarządu Budynków Mieszkalnych w Dobrym Mieście. W 1969 r. w Dobrym Mieście powołał oddział Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Pojezierze". Do 1997 r. pełnił funkcje prezesa Stowarzyszenia.

Suchenek, Kazimierz Sołłohub. „Gazeta Warmii i Mazur", 2001, nr 245.

SOSNOWSKI Kazimierz; od sierpnia 1937 do 1938 r. wydawca tygodnika robotniczego „Nasze Słowo", pismo wychodziło w Kownie.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

STANIEWICZ Anna, córka Antoniego-Michała Butryma i Zofii-Anny z Szymkiewiczów, ur. 10 VII 1891 r. w majątku Polesie, gmina Nowe Miasto, pow. Poniewież, zm. 1 I 1970 r. w Toruniu, pochowana na cmentarzu św. Jerzego w Toruniu; zawód wyuczony – nauczyciel, zawód wykonywany – wychowawca i bibliotekarz. Ukończyła rosyjskie gimnazjum w Szawlach, zdała maturę w 1908 r. Uczestniczyła w strajku gimnazjalistów w 1905 r. W 1911 r. ukończyła 2-letnie pomaturalne studium im. St. Staszica w Warszawie o profilu humanistycznym. Po ukończeniu studium powróciła na Litwę i podjęła pracę w szkole w Poniewieżu. W 1914 r. wyszła za mąż za działacza polonijnego na Litwie Kowieńskiej, prawnika Zygmunta Staniewicza. Przeniosła się do majątku męża – Nowej Doli koło Poniewieża. W okresie pierwszej wojny pracowała w Kałudze jako wychowawczyni z dziećmi ewakuowanych rodzin polskich. W 1918 r. zorganizowała w Poniewieżu „Ochronkę Polską" dla sierot i półsierot. W ramach działalności od 1918 r. Towarzystwa „Oświata" w Poniewieżu zorganizowała amatorski teatr, była kierownikiem Sekcji Dramatycznej, pracowała jako organizator i aktor w teatrze w Poniewieżu do 1936 r. W okresie drugiej wojny ukrywała się Poniewieżu, Wilnie i na Żmudzi. W 1944 r. przyjechała do Torunia. W 1945 r. zorganizowała Powiatową

Bibliotekę Publiczną i pełniła funkcję jej kierownika do 1950 r. W latach 1950–1962 pracowała w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Toruniu kolejno na stanowiskach kierownika działu instrukcyjno-metodycznego, następnie z-cy dyrektora. Odznaczona Medalem 10-lecia w 1955 r., Srebrnym Krzyżem Zasługi w 1957 r., nagrodą I-stopnia Ministra Kultury i Sztuki w 1961 r. Członek Zarządu Okręgu Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Bydgoszczy. Autorka książki *Moje wspomnienia wojenne* wydane w 1921 r. w Poniewieżu oraz kilkunastu opracowań i artykułów z dziedziny bibliotekarstwa.

Zebrał i opracował: Jerzy Żenkiewicz, UMK Toruń.

STANIEWICZ Zygmunt, syn Mariana-Tadeusza i Ludwiki-Elwiry z Wojtkiewiczów, ur. 23 XII 1877 r. w folwarku Podubis, zm. 26 I 1954 r. w Toruniu, pochowany na cmentarzu św. Jerzego w Toruniu; zawód wyuczony – prawnik, zawód wykonywany – prokurator, radca prawny. Ukończył studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Imperatorskiego w 1903 r. w Petersburgu. Do 1914 r. prowadził dwie kancelarie adwokackie: w Wilnie i w Petersburgu. W czasie pierwszej wojny przebywał w Kałudze. W 1918 r. powrócił do Poniewieża i swojego majątku Nowa Dola. W okresie międzywojennym był aktywnym działaczem polonijnym na Litwie, wchodził w skład ziemiańskiej grupy tzw. „żubrów". W 1920 r. organizator Związku Producentów Rolnych PRODROL i prezes oddziału powiatu Poniewież. Współzałożyciel Towarzystwa „Oświata" w Poniewieżu. Organizator budowy polskiego gimnazjum w Poniewieżu, wieloletni prezes Zarządu gimnazjum w Poniewieżu. Działacz Towarzystwa „Pochodnia", członek powstałego w 1928 r. Komitetu Polskiego. W latach 1919–1926 pracował w Poniewieżu na stanowisku wiceprokuratora. W wyniku nagonki usunięty ze stanowiska przez Litwinów w 1926 r. Od 1926 r. do 1933 r. pracował na stanowisku dyrektora Polskiego Banku Towarzystwa Wzajemnego Kredytu w Poniewieżu. W 1933 r. przeniósł się do swojego majątku Nowa Dola rozwijając nowoczesną produkcję rolno-warzywną. Równolegle jako radca prawny prowadził społecznie sprawy cywilno-prawne i gospodarczo-majątkowe Polaków w powiecie poniewieskim i przyległych powiatach. W okresie drugiej wojny ukrywał się w Poniewieżu i na Żmudzi. W 1944 r. przyjechał do Torunia. Po wojnie organizował sieć Państwowych Biur Notarialnych na Ziemiach Odzyskanych, m.in. w Słupsku i Koszalinie. Do 1954 r. pracował jako radca prawny w Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu. Autor

kilkunastu opracowań i artykułów z dziedziny prawa. W okresie międzywojennym publikował na Litwie artykuły literackie m.in. w miesięczniku „Iskry".

Zebrał i opracował: Jerzy Żenkiewicz, UMK Toruń.

STANISZ Ryszard Józef, syn Józefa i Anny z Aleksandrowiczów, ur. 4 IX 1934 r. we wsi Poberża rejonu solecznickiego w rodzinie rolnika; argonom, pedagog, organizator polskiego szkolnictwa rolniczego. W latach 1953–1957 studiował w Wileńskim Agrotechnikum z polskim językiem wykładowym. Po ukończeniu szkoły otrzymał dyplom młodszego agronoma. Następnie zaocznie studiował w Instytucie Rolniczym w Grodnie, który ukończył w 1964 r. otrzymując dyplom agronoma. Po ukończeniu studiów pracował m.in.: w latach 1957–1959 agronom gospodarstwa szkolnego w Wileńskim Agrozootechnikum w Bujwidziszkach, 1960–1970 był zastępcą dyrektora do spraw szkolnych, a potem dyrektorem Wileńskiego Agrozootechniku; w latach 1986–1990 był prezesem wileńskiego rejonowego Zjednoczenia Agroprzemysłowego, w latach 1990–1991 – pierwszy zastępca zarządzającego rejonem wileńskim, kierownik Wydziału Rolnego; od 1991 r. jest dyrektorem Wileńskiej Pomaturalnej Szkoły Rolniczej w Białej Wace. W 1984 r. za długoletnią pracę w rolnictwie otrzymał tytuł zawodowy „Zasłużony agronom Litwy", w 1998 r. w uznaniu zasług dla Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie otrzymał odznakę honorową tej uczelni. Żona Regina (ur. 1937), księgowa, synowie Witold (ur. 1962), fizyk, i Robert (ur. 1963), inżynier. Mieszka w Wilnie.

Informacja R.J. Stanisza, archiwum M.J.; *Kas yra kas Lietuvoje 2000*. Vilnius 2000, s. 639.

STANKIEWICZ Witalis, ur. w 1899, zm. w 1985r. w Wilnie; tłumacz poezji litewskiej, m.in. wierszy Salomei Neris, muzyk. Grał w wileńskich polskich zespołach amatorskich.

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2000.

STANKIEWICZ Zygmunt, ur. w 1915, zm. 23 VI 1941 w Skorulach, pow. kowieński; ksiądz, wyświęcony w 1941 r. Ukończył seminarium duchowne w Wilnie. Po święceniach kapłańskich w 1941 r. w Wilnie

przebywał w Skorulach, aresztowany przez NKWD, torturowany, rozstrzelany w Skorulach, tam pochowany.

Słownik biograficzny Polaków Litwy Kowieńskiej. Opracował Adam Hlebowicz, msp., w zbiorach R. Mackiewicza.

STECEWICZ Felicja, z Lachowiczów, ur. 16 II 1900 r. w Wilnie; nauczycielka, pedagog, botanik. W 1937 r. ukończyła Wydział Matematyczno-Przyrodniczy Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Napisała pracę magisterską na temat: *Grzyby wyższe z rzędu Hymenomycetes zebrane w okolicach Wilna w latach 1933–36*. Po ukończeniu uniwersytetu pracowała jako nauczycielka. Podczas wojny uczyła dzieci polskie w Jaszunach, Trokienikach, w Bękartach. Równocześnie działała w konspiracji Armii Krajowej. Od razu po wojnie pracowała w bibliotece w Jaszunach, w 1947 r. rozpoczęła pracę nauczycielki w Szkole Średniej nr 5 (obecnie Szkoła Średnia im. Joachima Lelewela) w Wilnie, do 1967 r., tj. do przejścia na emeryturę, wykładała fizykę.

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2000.

STECEWICZ Zbigniew Marceli, syn Marcina i Felicji z Lachowiczów, ur. 16 I 1938 r. w Wilnie; nauczyciel-metodyk, fizyk. W 1965 r. ukończył Wydział Fizyczno-Matematyczny Instytutu Pedagogicznego (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie. W latach 1958–59 jako technik-konstruktor w Stacji Telefonicznej w Wilnie; w latach 1963–98 nauczyciel prac technicznych, fizyki, astronomii, chemii, matematyki, elektrotechniki i rysunków w 5 Szkole Średniej (obecnie im. Joachima Lelewela) w Wilnie; od 1992 r. pracował na kursach przygotowawczych z fizyki dla maturzystów szkół polskich Wilna i Wileńszczyzny; tłumaczył z języka rosyjskiego i litewskiego podręczniki do fizyki i astronomii. W latach 1959–69 był członkiem Polskiego Zespołu Ludowego Pieśni i Tańca „Wilia"; od 1987 r. prezes Zjednoczenia Metodycznego Nauczycieli Fizyki i Chemii w 5 Szkole Średniej w Wilnie; od 1989 r. członek Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego Polaków na Litwie; od 1993 r. członek Stowarzyszenia Nauczycieli Szkół Polskich na Litwie „Macierz Szkolna", od 1995 r. członek Komisji Metodycznej Nauczycieli Fizyki m. Wilna. Przełożył z języka rosyjskiego i wydał podręczniki fizyki i matematyki dla szkoły średniej. W 1999 r. został uhonorowany Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Żona Birutė, synowie Renard (ur. 1971), Robert (ur. 1978). Mieszka w Wilnie.

Polak w świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą. Warszawa 2001, s. 295–296.

STEFANOWICZ Czesław, syn lekarza i ziemianki z majątku Łapie pod Kownem, ur. w 1876 r., zm. w 1958 r. w Annopolu pod Wilnem; dziennikarz, publicysta, historyk, nauczyciel. Studiował w Petersburgu, ale studiów nie ukończył. Od 1918 r. mieszkał i działał w Kownie, czołowa postać w polskim ruchu kulturalnym i społecznym w latach dwudziestych i trzydziestych XX w.; wydawca gazety „Ziemia Kowieńska"; w 1921 r. redaktor naczelny dziennika „Goniec Kowieński"; współzałożyciel dzienników „Głos Kowieński" i „Dzień Kowieński"; redaktor rubryki „Nowości literackie" w gazecie „Dzień Kowieński"; krytyk teatralny i literacki: na łamach „Dnia Kowieńskiego" systematycznie zamieszczał omówienia wystawianych przez W. Dowgirda sztuk teatralnych; współzałożyciel Związku Ludzi Pracy w Kownie, nauczyciel w Gimnazjum Polskim im. A. Mickiewicza w Kownie. Pozostawił interesujące wspomnienia (w zbiorach Cz. i R. Mackiewiczów). Po wojnie pozostał na Litwie. W latach pięćdziesiątych zamieszkał w Domu Starców w Annopolu pod Wilnem. Tam zmarł.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; K. Buchowski, *Polacy w niepodległym Państwie Litewskim 1918–1940*. Białystok 1999.

162. **STEFANOWICZÓWNA** Genowefa; działaczka Zjednoczenia Polaków Studentów Uniwersytetu Litewskiego: w 1929 r. członkini zarządu tej organizacji; działaczka Związku Polskiej Młodzieży Akademickiej Litwy, współorganizatorka tego Związku.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

STEMPKOWSKA Matylda, ur. 11 II 1925 r. w Wilnie; poetka, tłumaczka literatury litewskiej, spikerka radiowa. Studiowała filologię litewską i rosyjską na Uniwersytecie Wileńskim. Pracowała jako spikerka w radiu wileńskim. W 1989 r. założyła Sekcję Literatów Polskich przy Związku Pisarzy Litwy, jest członkiem ZPL. W 1955 r. napisała w języku litewskim sztukę *Dzień urodzin*, za którą otrzymała nagrodę Ministerstwa Kultury Litewskiej SRR. W 1958 r. debiutowała jako poetka (wiersz *Odłamki*) w polskim czasopiśmie literackim „Twórczość". Jest tłumaczką następujących książek: Eduardas Mieželaitis, *Wiersze wybrane* (1986), Salomėja Nėris, *Wiersze wybrane* (1989), Bernardas Brazdžionis, *Tysiąc obrazów* (1991). Ponadto tłumaczyła utwory takich poetów litewskich, jak Kazys Boruta, Algimantas Baltakis, Judita Vaičiūnaitė, Violeta Palčinskaitė, Albinas Žukauskas, Eugenijus Matuzevičius, Alfonsas Maldonis,

Antanas Miškinis i in. Wiersze publikowała w polskojęzycznych czasopismach i dziennikach, wydawanych na Litwie, weszły też do antologii *Sponad Wilii cichych fal* (Kaunas 1985). W 1994 r. ukazał się w Warszawie tomik poezji *Na Belmoncie*. Jest laureatką Ogólnopolskiego Konkursu Poezji w Karczewie (Polska). Mieszka w Wilnie.

Informacja pisemna A. Sokołowskiego, archiwum M.J.

STOMMA Władysław; działacz Zjednoczenia Polaków Studentów Uniwersytetu Litewskiego, w 1927 i 1929 r. członek zarządu tej organizacji; działacz Związku Polskiej Młodzieży Akademickiej w Kownie, w latach 1933–1934 członek zarządu Związku. Współzałożyciel i działacz korporacji studenckiej „Lauda". W 1941 r. aresztowany przez NKWD i wywieziony do łagru. Po wojnie wyjechał do Polski.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1918–1940*. Olsztyn 1997; K. Łapin, Wstęga „Laudy", mps, w posiadaniu autora.

STRASZEWICZ Walerian, ur. 20 VI 1885 r., zm. 10 I 1968 r. w Elblągu; ziemianin, entomolog, nauczyciel, aktor teatru amatorskiego. W latach 1905–1911 studiował rolnictwo w Taborze w Czechach, następnie w Belgii i w Krakowie. W 1912 r. ożenił się z Marią Zienkiewiczówną, zamieszkał w majątku Augustów koło Upity. W 1915 r. ewakuował się z rodziną w głąb Rosji, zamieszkał w Penzie. W 1918 r. powrócił na Litwę do swojego majątku Augustów. Na początku lat dwudziestych został nauczycielem w Gimnazjum Polskim w Poniewieżu: wykładał fizykę, chemię, astronomię, botanikę i zoologię. Zbierał motyle i żuki, zajmował się handlem owadami, skompletował unikalny zbiór motyli i innych owadów. W 1933 r. przeszedł na emeryturę, zamieszkał w majątku Nowy Dwór w pobliżu Poniewieża i Naujamiestis. Był też czołowym aktorem zespołu Sceny Amatorskiej Towarzystwa „Oświata" w Poniewieżu. Występował w wielu sztukach, m. in. Aleksandra Fredry *Zemsta*. W 1941 r. został zmuszony do opuszczenia Nowego Dworu, zamieszkał wtedy z żoną w Smilgach. 14 czerwca 1941 r. z żoną został wywieziony do Barnaułu (Ałtajski Kraj), następnie przeniesiono ich do Jakucji, nad dolny bieg Leny. W 1946 r. udało się mu z żoną przyjechać do Polski, do Poznania, skąd przeniósł się do Elbląga. W końcu grudnia 1967 r. został potrącony przez furgonetkę i wkrótce zmarł w szpitalu w Elblągu. Tam został pochowany.

Relacja pisemna syna Waleriana Straszewicza, kopia w posiadaniu autora.

STRASZEWICZ Walerian, syn Waleriana i Marii z Sienkiewiczów, ur. 20 I 1916, zm. 23 III 1995 r. w Warszawie; muzyk, ekonomista. Szkołę średnią ukończył w Poniewieżu, następnie studiował w konserwatorium w Kownie, studia pianistyczne musiał przerwać, ponieważ został powołany do wojska litewskiego. Po odbyciu służby wojskowej studiował prawo na Uniwersytecie im. Witolda Wielkiego w Kownie. Podczas drugiej wojny światowej mieszkał w Wilnie, był żołnierzem Armii Krajowej. Po wojnie wyjechał do Polski, gdzie na Uniwersytecie Poznańskim ukończył ekonomię. Następnie przeniósł się do Warszawy, gdzie w ciągu 20 lat był dyrektorem departamentu w Ministerstwie Zdrowia i Opieki Społecznej. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i Odznaką za Wzorową pracę w Służbie Zdrowia.

Informacja żony W. Straszewicza, archiwum M.J.

STRETOWICZOWA Amelia; nauczycielka języka polskiego i literatury w Gimnazjum Polskim w Poniewieżu, autorka artykułów na tematy literackie oraz sprawozdawca teatralny. Publikowała przeważnie w gazecie „Dzień Kowieński" i „Dzień Polski". Jej artykuły i recenzje wyróżniały się znajomością problematyki, inteligencją i wnikliwością oceny opisywanych spektakli i dzieł literackich.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Wilno 1997.

STRUŻANOWSKA Hanna, córka Edmunda Mieczysława i Janiny z Kunigielów, ur. w 1933 r. w Wilnie; lekarka. W 1945 r. rozpoczęła naukę w 5 Gimnazjum Żeńskim przy ulicy Ostrobramskiej w Wilnie. W 1949 r. otrzymała świadectwo dojrzałości. W latach 1950–1956 studiowała medycynę na Uniwersytecie Wileńskim. Pracę rozpoczęła w Szpitalu św. Jakuba w Wilnie, gdzie przepracowała na różnych stanowiskach około 40 lat. Pełniła obowiązki ordynatora oddziału położniczego, zastępcy dyrektora ds. położnictwa i ginekologii. Mieszka w Wilnie.

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2000.

STRUŻANOWSKA Janina, z Kunigielów, ur. 25 XI 1905 r. w Błusinie koło Niemenczyna na Wileńszczyźnie(według innych danych ur. w Czerwonym Dworze), zm. w 1984 r. w Wilnie; lekarka, twórczyni teatru

amatorskiego w Wilnie. Ukończyła studia lekarskie, w czasie wojny i okupacji niemieckiej działała w konspiracji, przechowywała w swoim domu Żydówki. Jako lekarz pracowała w domu dziecka na Antokolu w Wilnie, miała też etat w poradni dziecięco-kobiecej przy ul. Wielkiej, w końcu pracowała jako lekarz-laborant w Instytucie Gruźliczym, potem była kierownikiem laboratorium Poradni Przeciwgruźliczej w Wilnie. W 1961 r. razem z Janiną Pieniążkową założyła w Wilnie pierwszy po wojnie Polski Zespół Dramatyczny przy Wileńskim Klubie Łączności. Została jego pierwszym kierownikiem artystycznym. Po pewnym czasie Zespół Dramatyczny H. Stružanowskiej zadomowił się w Klubie Pracowników Medycyny w Wilnie. Wyróżniona odznaką „Zasłużony dla Kultury Polskiej". Pochowana na cmentarzu Antokolskim.

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2000.

STRYCZKO-TAMOŠIŪNIENĖ Janina, córka Jana i Ludwiki z Kozubowskich, ur. 5 XII 1908 r. w Poniewieżu, zm. 2 III 1967 r. w Kownie; nauczycielka, polonijna działaczka oświatowa w okresie międzywojennym. Ojciec był właścicielem pracowni instrumentów muzycznych. W 1926 r. ukończyła 6 klas Gimnazjum Polskiego w Poniewieżu i wstąpiła na Wyższe Kursy Nauczycielskie Towarzystwa „Pochodnia" w Kownie. Po ich ukończeniu wyjechała do pracy w szkole polskiej w Muśnikach (Musninkai), w obecnym rejonie szyrwinckim. W 1928 r. wyszła za mąż za oficera litewskiego Kazimierasa Tamošiūnasa. W Musnikach pracowała do 1934 r. ucząc polskie dzieci w szkole początkowej. W 1934 r. przeniosła się do Kowna, tutaj pracowała w polskim przedszkolu prowadzonym przez Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Pochodnia". Po zamknięciu „Pochodni", w okresie okupacji niemieckiej pracowała w rosyjskiej szkole podstawowej, po wojnie była nauczycielka w 19 Szkole Średniej w Kownie, pracowała tam do 1966 r., tj. do emerytury. W okresie powojennym utrzymywała ścisłe kontakty ze społecznością polską w Kownie, uczyła dzieci języka polskiego w szkółce niedzielnej. W 1960 r. otrzymała tytuł Zasłużonego Nauczyciela Litwy.

Informacja córki Tamašiūnienė, archiwum M.J.

SUCHOWIEJ Wincenty, ur. 10 10 1941 r.; inżynier mechanik. Ukończył Wileński Instytut Inżynierów. W ciągu 35 lat pracował w Zakładach Aparatury Paliwowej w Wilnie na różnych stanowiskach, m.in. jako

inżynier technolog i zastępca naczelnego technologa. Radny m. Wilna od 1966 r. Z ramienia AWPL – radny od 2000 r. Od 2000 r. członek zarządu Samorządu m. Wilna, przewodniczący Komitetu ds. Socjalnych. Działacz Związku Polaków na Litwie i Akcji Wyborczej Polaków na Litwie.

Informacja własna.

SUKIENNICKI Witold, ur. 25 VII 1901 we wsi Aleksotas w rejonie Vilkaviškis, zm. 10 IV 1983 r. w Mountain View w Kalifornii USA; prawnik, historyk, profesor uniwersytetu; w 1915 r. ewakuowany wraz z rodzicami w głąb Rosji, maturę zdał w Rybińsku nad Wołgą; w roku 1918 po powrocie do Wilna podjął studia na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych USB, gdzie w roku 1923 uzyskał stopień magistra praw. Następnie wyjechał na dalsze studia do Paryża, gdzie w 1926 r. uzyskał doktorat po przedstawieniu dysertacji traktującej „o suwerenności państw w świetle obowiązującego prawa międzynarodowego". W latach 1927–1929 pogłębiał studia w Wiedniu, Kolonii, Rzymie i Hadze. Po powrocie do Wilna do 1939 r. pracował jako profesor uniwersytetu oraz wykładowca w Szkole nauk Politycznych i Instytucie Naukowo-Badawczym Europy Wschodniej. Kampanię wrześniową zakończył we Lwowie, skąd przedostał się do Wilna, podejmując pracę na uniwersytecie. Po zlikwidowaniu USB podjął pracę w zakładach radiowo-mechanicznych w Wilnie. W 1941 r. został wywieziony do Kraju Krasnojarskiego, stamtąd w 1942 r. sprowadzony został do Kujbyszewa, gdzie objął referat prawny w Ambasadzie RP. Następnie przedostał się do Teheranu, gdzie z prof. Stanisławem Kościałkowskim tworzył Instytut Studiów Irańskich. Tam wydawał „Studia Irańskie". W 1943 r. został odwołany do Londynu, gdzie przez pewien czas współpracował z rządem emigracyjnym, później wykładał na Wydziale Prawa Uniwersytetu Oxfordzkiego oraz w Londyńskiej Szkole Nauk Politycznych. Pracę naukową od 1959 r. kontynuował w USA, najpierw w Bostonie, później na kalifornijskim Uniwersytecie Stanford. Jest autorem wielu prac naukowych, m.in. *Pruska polityka kolonizacyjna na ziemiach polskich 1886–1919* (1931), *Marksowsko-leninowska teoria prawa* (1935), *Biała księga. Fakty i dokumenty z okresu dwóch wojen światowych* (1964), *Legenda irzeczywistość. Wspomnienia i uwagi o dwudziestu latach Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie* (1967), *Balfour a Polska* (1970).

Wojtkowiak, Witold Sukiennicki. W:Lituano-Slavica Posnaniensia. Studia historica. T. I, Poznań 1985, s. 221–222.

SURWIŁŁO Tomasz, ur. ok. 1896 r. w Rydze w rodzinie kolejarza; z zawodu geometra, działacz młodzieżowy na Litwie, redaktor i publicysta; po rewolucji bolszewickiej był w Armii Czerwonej, w 1920 r. zdezerterował, przekroczył granicę litewską i pozostał na Litwie. W 1925 r. ożenił się z ziemianką Zofią Dowbór-Muśnicką z Wysokiego Dworu. Jako działacz młodzieżowy i społeczny był zwolennikiem zbliżenia litewskich Polaków z Macierzą, był redaktorem „Głosu Młodych”, od 1936 roku komisarz prasowy z ramienia „Pochodni” W 1940 r. aresztowany przez NKWD. Dalsze jego losy nie są znane.

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi”*, mps, w Dziale Rękopisów Biblioteki Narodowej; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1914*. Olsztyn 1997.

SURWIŁŁOWA Zofia, z Dowbór-Muśnickich, córka Zygmunta i Józefy Wandy Anny, z Bławdziewiczów, ur. 15 II 1898 r. w Petersburgu, zm. 25 V 1971 w Opolu; ziemianka, właścicielka majątku Wysoki Dwór w powiecie poniewieskim. Ukończyła żeńskie gimnazjum Uszakowa w Moskwie, studia ekonomiczne rozpoczęła w Moskwie w Instytucie Handlowym. Uczestniczyła w Moskwie w polskim ruchu patriotycznym, była członkiem POW. Studia ukończyła na Uniwersytecie Poznańskim. Po ukończeniu studiów wyjechała na Litwę, zamieszkała w rodzinnym majątku, który po reformie rolnej zredukowano do 80 ha. W 1925 r. wyszła za mąż za Tomasza Surwiłłę, który wtedy był geometrą, później działaczem młodzieżowym i dziennikarzem. Majątek przekazała w dzierżawę i z mężem przeniosła się do Kowna, pracowała jako nauczycielka w Gimnazjum Polskim im. A. Mickiewicza, wykładała księgowość. Dała się poznać jako działaczka oświatowa, publikowała w prasie artykuły na tematy pedagogiczne, była wieloletnim prezesem Związku Nauczycieli Szkół Polskich na Litwie. W okresie wojny należała do ruchu oporu, mieszkała wtedy w Wilnie. W 1945 r. wyjechała do Polski, mieszkała w Opolu, pracowała w Rejonie Dróg Wodnych jako kierownik działu planowania, działała jako przewodnik PTTK. Pochowana w Warszawie.

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi”*, mps, w Dziale Rękopisów Biblioteki Narodowej; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1918 1940*. Olsztn 1997; Życiorys sporządzony przez J. Mackiewiczową, kopia w posiadaniu autora.

SURWIŁO Jerzy, syn Kazimierza i Janiny, ur. 20 XI 1941 r. w Wilnie; dziennikarz, publicysta, pisarz. Ukończył Szkołę Średnią nr 19 (obecnie im. Władysława Syrokomli) w Wilnie, następnie w 1964 r. Wydział Filologii Polskiej Instytutu Pedagogicznego (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie. Po studiach rozpoczął pracę w redakcji „Czerwonego Sztandaru" (później „Kurier Wileński), gdzie w latach 1964–98 pełnił obowiązki zastępcy redaktora naczelnego; w latach 1998–2000 pracował w redakcji „Gazety Wileńskiej", gdzie był zastępcą redaktora naczelnego, był także zastępcą dyrektora programów Radia „Znad Wilii". Od 2000 r. jest redaktorem audycji „Magazyn Kombatancki" Radia „Znad Wilii". Jest współzałożycielem Związku Polaków na Litwie, był prezesem Zarządu Miejskiego miasta Wilna ZPL; jest członkiem Społecznego Komitetu Opieki nad Starą Rossą i cmentarzem Bernardyńskim, patronował budowie pomnika Adama Mickiewicza w Wilnie, przygotowywał akcję renowacji Muzeum Adama Mickiewicza, był inicjatorem upamiętnienia imienia Juliusza Słowackiego w Wilnie i na Wileńszczyźnie oraz w Warszawie, organizował prasowe zgadywanki o Wilnie i Wileńszczyźnie oraz wybitnych postaciach związanych z Litwą i Polską. Działa na rzecz rozwijania stosunków litewsko-polskich. Jest współzałożycielem Polskiej Sekcji Zesłańców przy Wileńskiej Wspólnocie Więźniów Politycznych i Zesłańców, organizacji kombatanckich – Klubu Polskich Weteranów Wojny na Litwie (żołnierzy Armii Krajowej), Dobroczynnego Stowarzyszenia Polskich Kombatantów na Litwie, Klubu „Wrzesień 39" w rejonie wileńskim. Był autorem felietonów „Idzie Maciek, idzie...", które były popularne w „Czerwonym Sztandarze". Był aktorem polskich zespołów teatralnych w Wilnie – przy Klubie Pracowników Łączności, potem przy Klubie Medyków (obecnie Polskie Studio Teatralne) oraz przy Pałacu Kultury Kolejarzy (obecnie Polski Teatr w Wilnie). Zagrał w filmie „Legenda Pawiaka" (Tadżykfilm), 1 listopada 2000 r. wystąpił w roli Księdza Piotra z „Dziadów" Adama Mickiewicza w widowisku – „Zaduszki. Sybir – ostatnie pożegnanie", które odbyło się na Placu Teatralnym w Warszawie. W ciągu wielu lat współpracował z zespołem „Wilia", dziecięcym zespołem „Wilenka" (Szkoła Średnia nr 19) oraz z innymi zespołami artystycznymi, w tym litewskimi i rosyjskimi. Wspólnie z Instytutem Polskim w Wilnie opracował ekspozycję o cmentarzu Bernardyńskim. Jest autorem książek: *Wileńskimi śladami Józefa Piłsudskiego* (Wilno 1992), *Rachunki nie zamknięte*

(Wilno 1992), *Cmentarz Rossa w Wilnie* (Wilno 1993), *Wileńskimi śladami Adama Mickiewicza* (Wilno 1993, Warszawa 1995), *Scena polska nad Wilią* (Warszawa 1995), *Cmentarz Wojskowy na Antokolu* (we współautorstwie, Wilno 1997), *Przechadzki po Wilnie. Zarzecze. Cmentarz Bernardyński* (Warszawa 1977), *O Adamie Mickiewiczu niekonwencjonalnie. Od Wilna po Nowy Jork* (Wilno, 1998), *Jesteśmy z Wilna spod znaku „Reduty"* (Warszawa 2000), *Zostali tu z nami na dobre i złe* (Wilno 2000). Opublikował szereg artykułów, m.in. *Polski ruch teatralny w Wilnie po II wojnie światowej* [w] *Wilno teatralne* (Warszawa 1998). Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej, odznaką „Zasłużony dla kultury polskiej", Złotym Medalem Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej, Złotą Odznaka Honorową za zasługi społecznego ruchu muzycznego; posiada tytuł: Zasłużony Dziennikarz Litwy. Żona Halina Jotkiałło, dziennikarka. Mieszka w Wilnie.

Informacja J. Surwiły, archiwum M.J. *Polak w świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą*. Warszawa 2001, s. 302–303.

SUSZYŃSKA Jolanta, z domu Szczerbuk, córka Michała i Leokadii, ur. 2 IX 1953 r. w Wilnie; nauczycielka matematyki, dyrektor szkoły. W 1971 r. ukończyła Szkołę Średnią im. Adama Mickiewicza. Po ukończeniu szkoły wstąpiła do Instytutu Pedagogicznego (obecnie Wileński Uniwersytet Pedagogiczny) na Wydział Fizyczno-Matematyczny. Instytut ukończyła w 1975 r. uzyskując dyplom nauczyciela matematyki. Jako nauczycielka pracowała w Szkole Średniej nr 25 w Wilnie, następnie w szkole zawodowej i w wieczorowej dla młodzieży pracującej. Od 1986 r. rozpoczęła pracę w Szkole Średniej w Jeruzolimce, gdzie organizowała polskie klasy, od 1988 r. została kierownikiem tzw. pionu polskiego w trójjęzycznej szkole średniej. W szkole tej pracowała do 1998 r., w 1994 r. uzyskała kwalifikacje starszego nauczyciela, a w 1996 – I kategorię kierowniczą. W 1998 r. zorganizowała nową polska średnią szkołę – Szkołę Średnia nr 10, która w 2000 r. otrzymała imię Antoniego Wiwulskiego. Od 1998 r. jest dyrektorem tej szkoły. Nagrodzona dyplomami honorowymi władz oświatowych m. Wilna. W 2000 r. otrzymała Dyplom Honorowy Konsula Generalnego RP w Wilnie za krzewienie oświaty polskiej na Litwie. W 2001 r. została uhonorowana Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Mieszka w Wilnie

Informacje Jolanty Suszyńskiej, archiwum M.J.

SWIACKIEWICZ Ryszard, ur. 13 VII 1950; muzyk, profesor muzyki. W 1969 r. ukończył Szkołę Muzyczną II stopnia w Wilnie, w 1974 r. – Konserwatorium w Wilnie; w 1970 r. pracował jako nauczyciel muzyki w Szkole Muzycznej nr 2 w Wilnie, w 1971 r. – wykładowca w Szkole Muzycznej w Szawlach, w 1972 r. – nauczyciel i kierownik klasy akordeonu w Szkole Muzycznej nr 5 w Wilnie; od 1978 r. – wykładowca i kierownik klasy akordeonu w Konserwatorium w Wilnie; od 1978 r. – wykładowca klasy akordeonu w Akademii Muzycznej w Wilnie: w latach 1991–95 – st. wykładowca, 1995–99 – docent, od 1999 – profesor. Założyciel i kierownik artystyczny kwintetu akordeonowego „Concertino" (1978); od 1986 r. organizator i kierownik artystyczny międzynarodowych festiwali muzyki akordeonowej w Wilnie; członek jury międzynarodowych konkursów akordeonowych w Niemczech, Włoszech, Słowacji w latach 1993, 1995, 1996, 1997, 1999, 2000. Członek Towarzystwa Akordeonistów Krajów Bałtyckich, od 1988 r. prezes tego Towarzystwa; członek Stowarzyszenia Akordeonistów Litwy, w latach 1986–2000 – prezes. Opublikował prace: *Piesni dla ansamblia akordieonow* (1988), *Kompozycje zespołów akordeonowych* (1997), *Program nauczania dla zespołów akordeonowych*, (1997), *Program nauczania dla zespołów kameralnych z udziałem akordeonu dla studentów wyższych szkół muzycznych* (1997), *Kompozycje dla orkiestr akordeonowych* (1998). W 1987 r. otrzymał tytuł honorowy: Zasłużony wykładowca Republiki Litewskiej; nagrody dla kwintetu „Concertino": 1999 – I nagroda, Włochy; 1992 – I nagroda, Austria. Żona Danuta, synowie Rajmond (ur. 1975), Waldemar (ur. 1978). Mieszka w Wilnie.

Informacja R. Swiackiewicza, archiwum M.J.

SYRNICKA Krystyna, córka Łucji Wojśniewicz, ur. 16 X 1962 r. w Wilnie; nauczyciel akademicki, doktor nauk humanistycznych. W 1981 r. ukończyła polskojęzyczną szkołę średnią w Wilnie, w tymże roku rozpoczęła studia w Instytucie Pedagogicznym (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) na kierunku język polski i literatura. W 1986 r. ukończyła instytut uzyskując dyplom nauczyciela języka polskiego i literatury oraz historii. W latach 1988–1990 pracowała w Szkole Średniej nr 26 (obecnie im. J.I. Kraszewskiego) jako nauczycielka języka polskiego i historii. Od 1990 r. pracuje na etacie asystenta w Katedrze Filologii Polskiej Uniwersytetu Pedagogicz-

nego w Wilnie. Równocześnie od 1995 r. prowadzi zajęcia z literatury dziecięcej oraz metodyki nauczania języka polskiego w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Wilnie (Nowa Wilejka). W 2000 r. w Uniwersytecie Wrocławskim na podstawie pracy pt. *Polska epigrafika nagrobna na Wileńszczyźnie. Tradycja i współczesność* uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych (promotor: prof. dr hab. Jacek Kolbuszewski). Opublikowała następujące prace naukowe: *Na górce Welów (Z dziejów cmentarzy i obyczaju grzebalnego na Litwie*, Litteraria XXVIII, Wrocław 1997, s. 5–44; *Z problematyki językowej polskich inskrypcji nagrobnych na Litwie*, [w:] Problemy współczesnej tanatologii. Materiały I Krajowej Konferencji Tanatos 97, pod red. Jacka Kolbuszewskiego, Wrocław 1997, s. 375–387; *Polsko-litewskie konwergencje komparatystyczne we współczesnej epigrafice polskiej na Litwie*, [w] Problemy współczesnej tanatalogii. Materiały II Krajowej Konferencji Tanatos 98, pod red. J. Kolbuszewskiego, Wrocław 1998, s. 223–245; *O tradycji kuchni litewskiej*, [w] Oczywisty urok biesiadowania, pod red. Piotra Kowalskiego, Wrocław 1998, s. 103–109;" *Koncepcja „śmierci opłakiwanej" w świetle wileńskiej epigrafiki XIX wieku*, [w] Problemy współczesnej tanatologii. Materiały III Krajowej Konferencji Tanatos 99, pod red. J. Kolbuszewskiego, Wrocław 1999, s. 359–366; *Najstarsza wileńska epigrafika nagrobna w języku polskim*, [w] Problemy współczesnej tanatologii. Materiały IV Krajowej Konferencji Tanatos 2000, pod red. J. Kolbuszewskiego, Wrocław 2000, s. 293–302. W 2001 r. w Lublinie wydała książkę *Polska epigrafika nagrobna na Wileńszczyźnie*. Od 2000 r. jest członkiem Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy. Mieszka w Wilnie.

Informacja K. Syrnickiej, archiwum M.J.

SYROJĆ Jan, ur. 25 V 1940 r. w Miednikach; fizyk, doktor nauk przyrodniczych, docent UP. W 1964 r. ukończył Instytut Pedagogiczny (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie, w latach 1966–1969 r. był aspirantem w Uniwersytecie Wileńskim, w 1995 r. otrzymał stopień naukowy doktora nauk przyrodniczych, w 1998 r. – docent nauk fizycznych. W latach 1964–66 pracował jako st. laborant w Katedrze Fizyki Instytutu Pedagogicznego, w Wilnie, następnie w 1969–92 starszy wykładowca w tymże instytucie, w latach 1992–95 – st. asystent w Katedrze Fizyki Doświadczalnej Uniwersytetu Pedagogicznego, od 1995 r. – docent, od 1997 r. – prodziekan Wydziału Fizyki i Technologii. Ogłosił ok. 32 publikacji w czasopismach fachowych z dziedziny krystalografii, refraktometrii i przekształceń fazowych w kryształach, m. in. *Określenie stałych*

optycznych jednoosiowych pochłaniających kryształów, „Kristalografia", 1984, t. 29, nr 3; *Określenie parametrów warstw powierzchniowych metodami refraktometrii odbicia*, „Optika ir Spektroskopija", 1988, t. 65, nr 3; *Optical Metrological Device Consisting of Ferroelectric V–VI–VII – Type Crystal and Polarization-Modulation Ellipsometer*, „Environmental Physcs" vol. 19 N 2 1997; *Origin of Optical Anomalies in the Ferroelektric Phase Transition Region of SbSJ and SbSBr Crystals*, „Ferrelectris", vol. 215 1998. Żona Natalia, córka Alina (ur. 1974), syn Romuald (ur. 1985).

Polak w świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą. Warszawa 2001, s. 278–279.

SYRUNOWICZ Witold, syn Juliana i Stanisławy z Dobużyńskich, ur. 10 IX 1895 r. w Szawlach, zm. 26 XII 1979 r. w Elblągu; nauczyciel Gimnazjum Polskiego w Kownie, współorganizator szkolnictwa polskiego na Litwie w latach dwudziestych i trzydziestych, wydawca „Gazety Kowieńskiej" w 1920 r., odpowiedzialny redaktor gazety „Goniec Kowieński" w 1921 r., polski działacz społeczny i polityczny, członek Komitetu Polskiego w latach 1928–1936. Był działaczem Stowarzyszenia Kulturalno-Oświatowego „Pochodnia" w Kownie, założyciel Polskiego Klubu Sportowego na Litwie „Sparta". W 1945 r. wyjechał z rodziną do Polski, osiedlił się w Elblągu. Tutaj do 1977 r. pracował jako nauczyciel.

Informacja R. Mackiewicza, archiwum M.J.; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

SZATYŃSKI Antoni; mieszkaniec Kowna, w 1920 r. członek Polskiego Komitetu Wyborczego do Sejmu Litewskiego, od 1928 r. członek Komitetu Polskiego; działacz Towarzystwa Szerzenia Oświaty Wśród Polaków w Kownie; pracownik Banku Drobnego Kredytu w Kownie.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Repulice Litewskie 1919–1940*. Olsztyn 1997.

SZCZĘSNO Romuald; kierownik polskiej drukarni „Prima" w Kownie, gdzie drukowano gazetę „Dzień Kowieński".

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

SZMIDT Stanisław; mieszkaniec Kowna, jeden z założycieli w 1924 r. Stowarzyszenia Społeczno-Oświatowego „Pochodnia" w Kownie, członek zarządu i komisji rewizyjnej „Pochodni" w kilku kadencjach w latach

dwudziestych–trzydziestych XX w. Aresztowany 11 lipca 1940 r. przez NKWD. Dalsze jego losy nie są znane.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

SZOSTAKOWSKI Józef, pseud. Janusz Bielski, ur. 1 VII 1953 r. w Lubieliszkach w rejonie wileńskim w rodzinie chłopskiej; dziennikarz, poeta, doktor nauk humanistycznych. Po uzyskaniu świadectwa dojrzałości w Szkole Średniej w Jęczmieniszkach, w 1971 r. rozpoczął studia w Wileńskim Państwowym Instytucie Pedagogicznym (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) na Wydziale Filologii Polskiej. W 1976 r. ukończył studia i otrzymał dyplom nauczyciela języka polskiego i literatury oraz historii. Pracę zawodową rozpoczął w czasie studiów w 1974 r. w dzienniku „Czerwony Sztandar" jako korespondent i później etatowy dziennikarz. Po przemianach ustrojowych i usamodzielnieniu się prasy, w latach 1990–1994 był kierownikiem działu w redakcji „Kuriera Wileńskiego", następnie w latach 1994–1995 pracował w tygodniku Związku Polaków na Litwie „Nasza Gazeta". W latach 1998–2000 był jednym z redaktorów dwutygodnika społeczno-kulturalnego „Znad Wilii". Jednocześnie w latach 1998–1999 pracował jako metodyk w Instytucie Doskonalenia Zawodowego Nauczycieli sprawując opiekę nad kulturą języka oraz metodyką nauczania języka i literatury polskiej w szkolnictwie polskim na Litwie. W latach 1994–1995 uczestniczył w seminarium nt. współczesnej literatury polskiej, prowadzonym w Wilnie przez nauczycieli akademickich uczelni polskich pod kierunkiem dr. Emila Węgrzyna. Jest jednym z organizatorów Międzynarodowych Spotkań Poetyckich „Maj nad Wilią". Jako poeta debiutował jeszcze podczas studiów. Jest autorem trzech zbiorków wierszy: *Nie ucz się domu* (Warszawa 1992), *Czerwone gile* (Warszawa 1994), *Wiersze z listów* (Berlin 1994). Poezje publikował w kilkunastu antologiach i almanachach poetyckich, m.in. w *Poezja polska. Antologia Tysiąclecia, t. 1–2*, Warszawa 1998. Za całokształt twórczości poetyckiej wyróżniony Nagrodą Stowarzyszenia Pisarzy Polskich im. Barbary Sadowskiej (1990), Zbiorową Nagrodą Związku Literatów Polskich im. Juliusza Słowackiego (1991). Jest laureatem Nagrody im. Witolda Hulewicza (2000) oraz Nagrody im. Sawiczów (2001, Finlandia). Zajmuje się też pracą naukową. W 2000 r. na Uniwersytecie Warszawskim obronił pracę doktorską nt. *Prasa w języku polskim na Litwie w okresie od września 1939 do 1964 roku*. Opublikował wiele artykułów naukowych, m.in.: *Prasa wileńska we wrześniu 1939* („Collectana Theologica" 1998, nr 1), *Kultura polska na Litwie po 1990 r. Zarys problematyki* (zb. Polskie odrodzenie na Wschodzie,

Siedlce 1999), *Polskie pisma katolickie na Litwie po 17 września 1939 r.* (zb. Mokslas ir gyvenimo kokybė – Nauka a jakość życia, 1998). Jest członkiem Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy. Mieszka w Wilnie.

Informacja J. Szostakowskiego, archiwum M.J. *Polak w świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą*. Warszawa 2001, s. 309–310.

SZPILEWSKI Edward, syn Kazimierza i Anny, ur. 29 V 1935 r. w Mińsku; matematyk, informatyk, pedagog, profesor doktor habilitowany nauk matematycznych. W 1953 r. ukończył szkołę średnią w Wilnie, następnie wstąpił na Uniwersytet Wileński, gdzie studiował matematykę, dyplom z wyróżnieniem otrzymał w 1958 r. Po ukończeniu Uniwersytetu Wileńskiego pracował jako nauczyciel matematyki w polskiej Szkole Średniej nr 5 (obecnie im. Joachima Lelewela) w Wilnie, po roku wyjechał na studia do Moskwy, studiował w Moskiewskim Instytucie Energetycznym, gdzie w 1961 r. otrzymał dyplom z wyróżnieniem w zakresie techniki obliczeniowej i informatyki. W 1967 r. zakończył studia doktoranckie w Instytucie Automatyki i Telemechaniki Akademii Nauk ZSRR w Moskwie. W 1968 r. uzyskał stopień naukowy doktora nauk technicznych, nadany przez Radę Naukową Instytutu Automatyki i Telemechaniki (Cybernetyki Technicznej), w 1974 r. Prezydium Akademii Nauk Litewskiej SRR przyznało mu tytuł starszego pracownika naukowego, a w 1984 r. otrzymał stopień naukowy doktora habilitowanego, przyznany przez Radę Naukową Instytutu Problemów Sterowania Akademii Nauk ZSRR. W 1997 r. senat Uniwersytetu Technologicznego w Kownie nadał mu tytuł profesora. Od 1961 r., po studiach w Moskwie, pełnił obowiązki inżyniera Specjalistycznego Biura Konstruktorskiego w Fabryce Maszyn Obliczeniowych w Wilnie. Jako konstruktor był odpowiedzialny za bloki arytmetyczne i logiczne pierwszej maszyny obliczeniowej zbudowanej na Litwie. W 1964 roku wyjechał na studia doktoranckie do Instytutu Automatyki i Telemechaniki Akademii Nauk ZSRR. Po obronie pracy doktorskiej, w 1968 r. został zatrudniony w Instytucie Matematyki i Fizyki Akademii Nauk Litewskiej SRR jako starszy pracownik naukowy w Zakładzie Procesów Rozpoznawania. Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora habilitowanego (1984) pracuje na stanowisku głównego pracownika naukowego Instytutu Matematyki i Informatyki Akademii Nauk Republiki Litewskiej. Opublikował ponad 100 artykułów naukowych w czasopismach zagranicznych i krajowych, ogłosił dwa patenty. Otrzymał kilka dyplomów uznania. Jednocześnie od 1971 r. zajmuje się praca pedagogiczną. Jest docentem Katedry Matematyki Wyższej Szkoły Radioelektroniki w Wilnie, profesorem In-

stytutu Matematyki Uniwersytetu Szczecińskiego, profesorem Katedry Informatyki Uniwersytetu Technicznego im. Giedymina w Wilnie, profesorem Instytutu Informatyki Uniwersytetu w Białymstoku. Jest promotorem kilku prac magisterskich i doktorskich w zakresie matematyki i informatyki. W 1988 r. był inicjatorem założenia Stowarzyszenia Naukowców Polaków na Litwie, był członkiem zarządu tego stowarzyszenia, wiceprezesem oraz skarbnikiem. Głównym kierunkiem pracy społecznej E. Szpilewskiego jest oświata na Wileńszczyźnie. W latach 1989–1995 organizował i prowadził w szkołach polskich Olimpiadę Matematyczną. Wyjeżdżał z laureatami olimpiady na zawody Polskiej Olimpiady Matematycznej do Warszawy. W latach 1990–1992 organizował wyjazdy grup uczniów na kursy komputerowe do Centrum Informatyki Szkolnej w Warszawie-Miedzeszynie. Od 1991 r. organizuje wyjazdy nauczycieli matematyki na Seminarium Edukacji Matematycznej, organizowane przez Polskie Towarzystwo Matematyczne w Sulejówku, Legnicy, Gdańsku i w innych miastach polskich. W 1995 r. organizował Seminarium Edukacji Matematycznej w Wilnie. W 1991 r. był członkiem Komitetu Założycielskiego Uniwersytetu Polskiego w Wilnie. Od X 1991 r. był w tym uniwersytecie prorektorem ds. nauczania oraz kierownikiem Katedry Matematyki. W latach 1991–1993 organizował studia dla ponad 200 studentów na 3 wydziałach i 12 kierunkach UPW. Wykładał tam matematykę i informatykę. Od 1994 organizuje Międzynarodowy Konkurs Matematyczny „Kangur Matematyczny", jest przewodniczącym Komitetu Organizacyjnego tego konkursu. Jako organizator konkursu współpracuje z Polską Macierzą Szkolną na Litwie, Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz Asocjacją „Le Kangourou Sans Frontieres" w Paryżu. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej. Żona Teresa, (ur. 1945), nauczycielka, synowie Mirosław (1973), Romuald (1983), córka Jolanta (1975). Mieszka w Wilnie.

Informacje E. Szpilewskiego, archiwum M.J. *Polak w świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą.* Warszawa 2001, s. 310.

SZOT Edmund, ur. 11 X 1950 r. w Wilnie; sportowiec, działacz kulturalny. W latach 1957–1968 uczył się w Szkole Średniej nr 11 (obecnie Gimnazjum im. A. Mickiewicza) w Wilnie, następnie w latach 1973–1978 studiował w Instytucie Kultury Fizycznej. Znany na Litwie sportowiec, kilkakrotny mistrz Litwy w podnoszeniu ciężarów, działał w drużynie „Dinamo" i „Urodzaj"; pracował w litewskich organizacjach sportowych. Jest członkiem Związku Polaków na Litwie, działacz Akcji Wyborczej

Polaków na Litwie; jest przewodniczącym Zarządu Miejskiego AWPL w Wilnie; pełni obowiązki kierownika Wydziału Kultury Samorządu rejonu wileńskiego. Żonaty, żona Anna (ur. 1947), robotnica, syn – Leon (ur. 1982). Mieszka w Wilnie.

Kas yra kas Lietuvoje 2000. Vilnius 2000, s. 686.

SZUKSZCIANKA Krystyna, córka Ludwika i Zofii z Narbuttów, ur. 15 XI 1898 r. w Medyngianach w powiecie telszeskim na Żmudzi, zm. w 1987 r. w Wieleniu; nauczycielka, redaktorka czasopism młodzieżowych, polska działaczka oświatowa na Litwie, propagatorka bibliotekarstwa polskiego, kuzynka Marii Pečkauskaite-Šatrijos Raganay pisarki litewskiej. Z początku uczyła się w domu pod kierunkiem nauczycielki Józefy Wilkanowiczówny, w 1909 r. wstąpiła do progimnazjum Joanny Narutowiczowej w Telszach, w 1912 r. wyjechała na dalszą naukę do Wilna, tam uczęszczała do prywatnego gimnazjum Winogradowej. W tym okresie w ciągu trzech lat należała do polskiego kółka samokształcenia. W 1915 r. ukończyła 7 klas gimnazjum i jesienią tego roku, przed wkroczeniem Niemców do Wilna wyjechała do Piotrogrodu z rodziną wuja płk. saperów Władysława Wejtki (po 1918 r. został generałem WP). We wrześniu 1915 r. wstąpiła do VIII klasy prywatnego gimnazjum Jastrzębskiej. W czerwcu 1916 r. otrzymała świadectwo dojrzałości i wyjechała do guberni mohylewskiej jako nauczycielka dzieci w polskim domu Jana Sudry. W 1918 r. wyjechała do Mińska i stamtąd powróciła do Wilna, następnie wyjechała do Możejek na Żmudź, skąd przedostała się do rodzinnych Medyngian. Od 1918 do 1920 r. pracowała jako nauczycielka w prywatnym progimnazjum Anny Drużynówny w Telszach. W 1920 r. przedostała się przez zieloną granicę do Wilna, a stamtąd wyjechała do Warszawy, gdzie wstąpiła do Państwowego Instytutu Pedagogicznego, równocześnie pracowała w szkołach warszawskich jako nauczycielka. W 1927 r. powróciła na Litwę i rozpoczęła pracę jako nauczycielka języka polskiego w Gimnazjum im. A. Mickiewicza w Kownie. Od maja 1931 r. do czerwca 1932 r. redagowała pismo dla polskiej młodzieży gimnazjalnej pt. „Wytrwaj!" Pismo było wydawane przez Związek Nauczycieli Szkół Polskich na Litwie. Od 1937 r. redagowała dodatek dla dzieci do tygodnika „Chata Rodzinna" – „Światek Dziecinny". Organizowała tajne harcerstwo polskie na terenie Kowna. W latach 1940–1942 pracowała w litewskiej szkole w Šilalė koło Taurogów (Tauragė), w latach 1942–1944 wykładała język niemiecki w średniej szkole handlowej w Płungianach (Plungė), następnie w latach 1944–1945 pracowała w średniej szkole w Ławkowie.

We wrześniu 1945 r. wyjechała do Polski, zamieszkała w Pile. Najpierw pracowała Trzciance Lubuskiej. W 1947 r. przeniosła się do Liceum Pedagogicznego w Inowrocławiu, potem przeniosła się do Bydgoszczy, by wreszcie na stałe osiąść w Pile.

Wróblewski, Krystyna Szukszcianka, czyli Ciocia Zosia ze „Światka Dziecinnego". „Tygodnik Polski", 1989; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997. Informacja R. Mackiewicza.

SZULSKI Piotr, syn Marcina i Bronisławy z Zołotarów, ur. 22 I 1935 r. w Wilnie; inżynier łączności radiowej, doktor nauk technicznych. W 1953 roku ukończył 5 Gimnazjum (obecnie Szkoła Średnia im. Joachima Lelewela) w Wilnie, w latach 1953–1958 studiował w Leningradzkim Elektrotechnicznym Instytucie Łączności, równocześnie w latach 1956–1958 pracował w zakładzie naukowo badawczym tej uczelni nad problemami telewizji kolorowej. W 1958 r. otrzymał tytuł inżyniera łączności radiowej. W latach 1958–1960 pracował jako kierownik wileńskiego ruchomego Ośrodka Telewizyjnego Litewskiej Telewizji, natomiast w latach 1961–1973 był kierownikiem Zakładu Elektroniki Pomiarowej w wileńskiej filii Instytutu Naukowo-Badawczego Obrabiarek. W 1972 r. otrzymał stopień naukowy doktora nauk technicznych, nadany przez radę naukową Instytutu Obrabiarek Metalu w Moskwie. W latach 1973–1992 pracował jako kierownik Zakładu Ergonomii wileńskiej filii Instytutu Wzornictwa Przemysłowego. Równocześnie w latach 1984–1992 był wykładowcą w Akademii Sztuk Pięknych i w Instytucie Pedagogicznym (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie, od 1992 r. zajmuje się indywidualnymi projektami i ich realizacją, tłumaczy prace naukowe, opracowuje programy studiów. Działał społecznie w związkach zawodowych zajmując odpowiedzialne i kierownicze stanowiska, był przewodniczącym Stowarzyszenia Naukowo-Technicznego, jest członkiem Komisji Rewizyjnej Kongresu Polaków Litwy. Opublikował ponad 50 artykułów naukowych, m.in. *Badania pola motorycznego człowieka* w: „Prace naukowe WNIITE" (Moskwa 1983), *Ergonomiczne modelowanie obrabiarek*, „Maszynostroitiel", Moskwa 1980, nr 9; wydał podręcznik *Podstawy ergonomii* (Vilnius 1988); opublikował 8 wynalazków i 3 patenty w ZSRR, 1 patent w USA i 1 – w Wielkiej Brytanii. Otrzymał nagrodę republikańską w dziedzinie nauki i techniki, jest laureatem kilku nagród resortowych i republikańskich

konkursów na najlepsze rozwiązania techniczne i wynalazki. Żona Halina, córka Elwira, syn Andrzej. Mieszka w Wilnie.

Informacja P. Szulskiego, archiwum M.J.

SZUMIŁŁO (ŠUMILAITĖ) Hanna Stanisława, córka Jana i Janiny z Zwołyńskich, ur. 8 V 1955 r. w Kownie; reżyser, aktorka. W 1972 r. ukończyła Średnią Szkołę nr 24 w Kownie, następnie w 1979 r. – reżyserię w Konserwatorium Litewskim w Kłajpedzie. W latach 1979–1992 pracowała jako reżyser Teatru Domu Kultury „Inkaras" w Kownie, w latach 1986–92 była zastepcą dyrektora Domu Środowisk Twórczych w Kownie. Od 1989 r. prowadzi różne audycje w programach radiowych Litwy; reżyserowała także występy podczas świąt państwowych i m. Kowna. W 1995 r. założyła kabaret „Bobų šou", grała w różnych audycjach telewizyjnych, ostatnio występuje w programie „Kaimynai" („Sąsiedzi"). Od 1961 r. bierze aktywny udział w działalności kulturalnej Polaków Kowna: śpiewała w zespole polskim „Kotwicy", od 2000 r. prowadzi teatrzyk „Skrzat", działający przy Oddziale ZPL w Kownie. Aktywnie działała w ruchu „Sajudis", kandydowała do Sejmu RL z ramienia partii „Tautos Pažanga", aczkolwiek do żadnej partii nie należała. Pisze i publikuje wiersze w języku litewskim, pisze teksty do swoich występów telewizyjnych i radiowych, napisała kilka scenariuszy serialu „Kaimynai". Otrzymała kilka nagród z reżyserię spektakli, m.in. w 1980 r. nagrodę dla twórczej młodzieży. Mieszka w Kownie.

Informacja H. Szumiłły, archiwum M.J.

SZTURMOWICZ Fryderyk, syn Ignacego i Kazimiery z Raczyckich, ur. 21 VI 1940 r. w Wilnie; inżynier, polski działacz społeczny i polityczny. Naukę w Szkole Średniej nr 5 (obecnie Szkoła Średnia im. Joachima Lelewela) w Wilnie ukończył w 1956 r. i rozpoczął pracę jako nauczyciel w Szkole Podstawowej w Mieżańcach rejonu wileńskiego. W 1957 r. wstąpił do Instytutu Nauczycielskiego w Nowej Wilejce, który ukończył w 1959 r. uzyskując dyplom nauczyciela szkoły podstawowej. W tymże roku został powołany do Armii Radzieckiej. Po powrocie z wojska rozpoczął zaoczne studia techniczne w zakresie maszyn rachunkowych, równocześnie

pracował jako technik, a potem inżynier w zakładzie „Ża giris". Po likwidacji fabryki rozpoczął pracę w samorządzie rejonu wileńskiego jako starszy specjalista ds. turystycznych. W młodości uprawiał zapasy, w 1957 r. czynnie przez 16 lat działał w Zespole „Wilia" jako chórzysta. Od 1989 r. czynnie działa w Związku Polaków na Litwie, wspólnie z Bolesławem Dawidowiczem zorganizował oddział ZPL w Nowej Wilejce, długoletni członek Zarządu Głównego ZPL. W 1994 r. był jednym z założycieli Akcji Wyborczej Polaków na Litwie, jest członkiem władz tej partii. Publikował artykuły w dzienniku „Kurier Wileński" i tygodniku „Nasza Gazeta" i „Przyjaźń". Żona Władysława, córki Bożena (ur. w 1973) i Justyna (ur. 1978). Mieszka w Wilnie.

Informacja F. Szturmowicza, archiwum M.J.

SZWEJKOWSKA Helena, córka Rafała i Marii z Januszkiewiczów, ur. 21 IV 1904 r. w Zaciszu w powiecie poniewieskim, zm. 20 VIII 1987 r. we Wrocławiu; pedagog, bibliotekarz, polska działaczka oświatowa na Litwie, doktor nauk humanistycznych. Początkowe nauki pobierała w domu rodzinnym pod kierunkiem nauczycielki Apolonii Wiśniewskiej. Dzieciństwo jej przebiegało w majątku rodziców w Antonowie w pobliżu Rogowa (Raguva) w powiecie poniewieskim, tam również uczyły ją nauczycielki domowe: Natalia Juszkiewiczówna oraz Maria Szukiewiczówna. W czasie pierwszej wojny światowej została z rodzicami ewakuowana do Hołoblina w guberni mohylewskiej. Po wojnie powróciła na Litwę i od 1918 r. uczyła się w Polskim Gimnazjum w Poniewieżu, tutaj wstąpiła do tajnego harcerstwa polskiego. Po uzyskaniu świadectwa dojrzałości w 1924 r. wstąpiła na Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, który ukończyła w 1930 r. ze stopniem magistra filozofii w zakresie filologii polskiej. Równocześnie na Uniwersytecie Jagiellońskim, w latach 1927–1930, była lektorem języka litewskiego. W 1930 r. powróciła na Litwę i od września tego roku rozpoczęła pracę jako nauczycielka Gimnazjum Polskiego w Poniewieżu. W latach 1932–1940 r. wykładała język i literaturę polską na Uniwersytecie im. Witolda Wielkiego w Kownie. Prowadziła też lekcje języka polskiego w Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Kownie. Od 1940 do 1943 r. prowadziła lektorat języka polskiego na Uniwersytecie Wileńskim. W latach 1943–1945 przebywała w rodzinnym majątku Antonowo oraz u siostry w Betygole. W 1935 r. we współautorstwie z prof.

Tadeuszem Lehr-Spławińskim wydała gramatykę języka polskiego po litewsku. W styczniu 1946 r. wyjechała do Polski, do Ostródy. Od października 1946 r. rozpoczęła pracę w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu. W 1961 r. na Uniwersytecie Łódzkim otrzymała stopień doktora nauk humanistycznych, w 1964 r. nominację Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego na kustosza dyplomowanego, a w 1967 r. uzyskała stopień starszego kustosza dyplomowanego. Wydała we Wrocławiu ok. 30 publikacji: artykuły, monografie i pozycje książkowe, także skrypty akademickie z zakresu języka polskiego i tematyki związanej z nauką o książce i bibliotece. Pochowana na cmentarzu w Ostródzie obok rodziców i siostry.

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps w Dziale Rękopisów Biblioteki Narodowej; J. Wróblewski, Helena Szwejkowska (1904–1987), „Warmia i Mazury" 1989, nr 15; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*, Olsztyn 1997.

SZWOYNICKI Kazimierz; redaktor „Dnia Polskiego", działacz polski w Kownie. W 1930 r. rozpoczął pracę w redakcji „Dnia Kowieńskiego"; początkowo zajmował się przeglądem prasy litewskiej i tłumaczeniami depesz ELTY, potem został sekretarzem redakcji.

Szwoynicki, Trudy Syzyfa, mps w zbiorach R. Mackiewicza, Warszawa; B. Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps, Dział Rękopisów Biblioteki Narodowej. M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*, Olsztyn 1997.

SZWOYNICKI Zygmunt, ur. w 1874 r. w majątku Borkłojnie, zm. w 1955 r. w Wejherowie; ziemianin, polski działacz oświatowy. Ukończył studia agronomiczne. Jeden z założycieli Towarzystwa Dramatycznego w Poniewieżu (1907), członek zespołu dramatycznego tego Towarzystwa; członek sekcji dramatycznej Stowarzyszenia „Oświata" w Poniewieżu (1922), reżyser w zespole dramatycznym Towarzystwa „Oświata" w latach 1922–1939; członek Komitetu Polskiego, jeden z założycieli tygodnika „Chata Rodzinna", członek zarządu Związku Producentów Rolnych, członek władz Towarzystwa Kulturalno-Oświatowego „Pochodnia" w Kownie; kierownik Sekcji Gimnazjalnej Towarzystwa „Oświata" w Poniewieżu. W lipcu 1940 r. został aresztowany przez NKWD, zbiegł z więzienia po wybuchu wojny niemiecko-sowieckiej. Po 1945 roku wyjechał do Polski. Mieszkał w Wejherowie.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*, Olsztyn 1997; Informacje R. Mackiewicza, Warszawa.

SZYŁKARSKI Henryk, brat Włodzimierza i Szymona, ur. w Jodzianach; ziemianin. W okresie międzywojennym pracował w Polskim Banku

Drobnego Kredytu w Kownie; był członkiem korporacji „Lauda”, w 1944 r. z bratem Włodzimierzem opuścił Litwę.

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi”*, mps, w Dziale Rękopisów Biblioteki Narodowej.

SZYŁKARSKI Szymon, brat Henryka i Włodzimierza, zm. 1939, służył w Legionach Polskich, jako osadnik wojskowy mieszkał w pobliżu Wołkowyska, we wrześniu 1939 r. zmarł śmiercią tragiczną.

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi”*, mps, w Dziale Rękopisów Biblioteki Narodowej.

SZYŁKARSKI Włodzimierz, brat Henryka i Szymona, ur. 27 I 1884 r. w majątku Jodziany (Juodzionys) koło Birż, zm. 20 VIII 1960 r. w Bonn; ziemianin, filozof, filolog, profesor uniwersytetu. W 1910 r. ukończył Uniwersytet Moskiewski, w latach 1914–1919 wykładał na uniwersytecie w Dorpacie (Tartu), następnie w latach 1919–1920 pracował na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie; w latach 1924–1940 był profesorem Uniwersytetu Kowieńskiego, wykładał język grecki i starożytną literaturę grecką. Tytuł profesora otrzymał w 1918 r. w Dorpacie. W 1944 r. wyjechał z Litwy do Niemiec Zachodnich, mieszkał i pracował w Bonn. Propagował na Litwie filozofię Władimira Sołowjowa, współpracował z czasopismami „Logos”, „Židinys”, „Eranus”. Prace naukowe pisał i ogłaszał w języku polskim, rosyjskim, litewskim i niemieckim. W języku litewskim wydał książki *Ateizmas ir mokslas* (*Ateizm i nauka*, 1929), *Homeras ir graikų epinė poezija* (*Homer i grecka poezja epicka*, 1937), *Graikų literatūros istorija* (*Historia literatury greckiej*, 1938). W Niemczech opracował i wydał w języku niemieckim pisma W. Sołowjowa (1953, t. 1–3).

Tarybų Lietuvos enciklopedija. Vilnius 1988, s. 195, B. Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi”*, mps, Dział Rękopisów Biblioteki Narodowej.

ŚLUŻYŃSKA J.; czołowa aktorka-amatorka Miłośników Sceny Polskiej w Kownie w latach dwudziestych–trzydziestych XX w., grała m. in. w sztukach Zygmunta Przybylskiego *Dzierżawca z Olesiowa*, Caillaveta, Flersa i Roya *A to ładna historia*, M. Fijałkowskiego *Pan poseł*, Stefana Krzywoszewskiego *Noc sylwestrowa*, S. Krzywoszewskiego *Kolombina*, Włodzimierza Perzyńskiego *Lekkomyślna siostra*, Jana Adolfa Hertza *Pod falami*, Michała Bałuckiego *Dom otwarty* i w innych.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919 1940*. Olsztyn 1997.

ŚLUŻYŃSKI Leon, syn Edwarda i Marii z Bogdanowiczów, ur. w 1899 r w Wierzbołowie (Virbalis), zm. w styczniu 1979 r. w Wałbrzychu; pedagog, działacz sportowy i kulturalny. Rodzice przed pierwszą wojną swiatową przenieśli się do Saratowa, gdzie ojciec był burmistrzem. W Saratowie L. Ślużyński ukończył rosyjskie gimnazjum i po śmierci ojca, w czasie rewolucji bolszewickiej, z matką i siostrą powrócił na Litwę. Zamieszkał w Kownie. W 1919 r. wstąpił do Wojskowej Szkoły Lotniczej i jako pierwszy przeszkolony w armii litewskiej pilot samodzielnie odbył lot. W 1924 r. jako oficer lotnictwa wystąpił z wojska, ponieważ nie mógł się pogodzić z szowinistycznymi warunkami w ówczesnej Armii Litewskiej. Jako Polak nie mógł też otrzymać stałej pracy państwowej, z powodów materialnych nie ukończył studiów na Wydziale Elektrycznym Uniwersytetu Kowieńskiego. Został więc nauczycielem wychowania fizycznego w Gimnazjum Polskim w Kownie. Oprócz pracy pedagogicznej aktywnie działał w życiu społeczno-kulturalnym Polaków na Litwie. Zorganizował Polski Klub Sportowy „Sparta", był jego czołowym zawodnikiem, instruktorem i działaczem; zorganizował Samodzielne Koło Gimnastyczne Pań w Kownie; organizował i prowadził obozy harcerskie i sportowe dla młodzieży. Był czynnym członkiem Stowarzyszenia „Lutnia", a później „Pochodni". Zorganizował i prowadził polski chór kościelny. Był czołowym członkiem zespołu Miłośników Sceny Polskiej, jako aktor-amator zagrał w wielu sztukach, reżyserowanych głównie przez Witolda Dowgirda. W 1940 r. brał udział w organizowaniu akcji przerzutowej polskich oficerów do Szwecji. W 1942 r. został aresztowany i osadzony w obozie w Prowieniszkach pod Kownem. Podczas transportu więźniów do innego obozu zbiegł, później ukrywał się do 1944 r. W 1945 r. z rodziną wyjechał do Polski, najpierw osiedlił się w Ełku, gdzie zaangażował się w uruchomienie tamtejszej elektrowni. W Ełku zorganizował teatr amatorski. W 1947 r. przeniósł się do Wałbrzycha, gdzie do emerytury pracował w elektrowni jako kierownik ruchu. W Miejskim Domu Kultury prowadził amatorski zespół teatralny i chór młodzieżowy. Był członkiem Aeroklubu Wrocławskiego, gdzie jako senior-pilot odbywał loty sportowe. Pod koniec życia uprawiał malarstwo sztalugowe. Pochowany w Wałbrzychu.

Informacja pisemna syna Edwarda Ślużyńskiego, ze zbiorów R. Mackiewicza.

ŚNIEŻKO Aleksander, syn Piotra i Zofii z Romankiewiczów, ur. 3 II 1945 r. we wsi Poszyłajcie (obecnie dzielnica miasta Wilna); inżynier radioelektronik, poeta. W 1963 r. ukończył Średnią Szkołę nr 19 (obecnie im. Władysława Syrokomli) w Wilnie; w 1968 r. – Instytut Inżynierów Lotnictwa Cywilnego w Rydze; w latach 1971–1990 pracował jako inżynier konstruktor w Zjednoczeniu „VILMA" w Wilnie, w latach 1990–1993 – kierownik biura technologicznego. Od 1989 r. członek Związku Polaków na Litwie, od 1999 r. członek Związku Literatów Polskich Oddział w Warszawie, od 1998 sekretarz Sekcji Literatów Polskich przy Związku Pisarzy Litewskich, od 1996 r. członek Stowarzyszenia Techników i Inżynierów Polskich na Litwie; opublikował wiersze w antologiach poetyckich: *Sponad Wilii cichych fal* (Wilno 1985), *Współczesna polska poezja Wileńszczyzny* (Warszawa 1986), *Łamanie się opłatkiem. Wiersze poetów znad Wilii i Wisły* (Kraków 1988), *Po stokroć wracam* (Warszawa 1996), *Poezja polska. Antologia Tysiąclecia* (Warszawa 1998), *Poezijos pavasaris* (Wilno 1990, 1991); wydał tomiki poezji: *Ballady i pieśni Ziemi Wileńskiej* (Wilno 1992), *Nad Wilią* (Warszawa 1992), *W kręgu Wilna* (Zielona Góra 1993), *Dom pod Wilnem* (Wilno 1994), *Człowiek za burtą* (przekład wierszy i piosenek W. Wysockiego, Warszawa 1996) *Wileński Polak* (Warszawa 1998); napisał wiele tekstów piosenek dla zespołów muzycznych „Kapela Wileńska", „Kabaret Wujka Mańka", „Rudomianka". Otrzymał dyplomy za twórczość racjonalizatorską, nagroda Międzynarodowego Konkursu Poetyckiego „U progu Kresów" (1996). Żona Teresa Cecylia, córki Brygida (ur. 1968) i Iwona (ur. 1970). Mieszka w Wilnie.

Informacja A. Śnieżki, archiwum M.J.; *Polak w świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą*. Warszawa 2001, s. 288–289.

ŚNIEŻKO-ANDRASIAN Jolanta, córka Grzegorza i Marii z Bogdanowiczów, ur. 3 III 1973 r. w Wilnie; malarka-witrażystka. W latach 1980–1991 uczyła się w szkole średniej, ponadto w l. 1986–1990 uczęszczała do Dziecięcej Szkoły Sztuk Pięknych w Wilnie; po uzyskaniu świadectwa dojrzałości wstąpiła do Akademii Sztuk Pięknych w Wilnie, którą ukończyła w 1997 r. ze stopniem bakałarza; w latach 1997–1999 kontynuowała studia w akademii, po ukończeniu otrzymała stopień magistra sztuki. Praca

magisterska: *Projekt witrażu Domu Kultury Polskiej w Wilnie*. Uczestniczyła w wystawach witraży od 1996 r.: Studenckie Dni Sztuki (1997), Prezentują młodzi – wystawa w Polskiej Galerii Artystycznej „Znad Wilii" (1998), udział w międzynarodowym plenerze i wystawie w Wilnie – „My z Niego wszyscy", poświęconej A. Mickiewiczowi (1999), udział w wystawach zbiorowych w Polsce. Mieszka w Wilnie.

Informacja J. Śnieżko Andrasian, archiwum M.J.

ŚWIEBOWSKI Antoni; wydawca odpowiedzialny w 1921 r. tygodnika „Strzecha Rodzinna", którego redaktorem był ks. Bronisław Laus.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

ŚWIECHOWSKI Marian, ur. w 1882 r. w Kajryszkach w powiecie rosieńskim na Żmudzi, zm. w 1934 r. w Kownie; ziemianin, działacz niepodległościowy. Ukończył studia matematyczne w Odessie oraz studia rolnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim. Uczestniczył w polskim ruchu niepodległościowym, w okresie pierwszej wojny światowej był kierownikiem Biura ds. Litewskich w Krakowie; w 1918 r. uczestnik walk o Lwów, później poseł na Sejm Wileński; redaktor „Głosu Wileńskiego" i „Kuriera Wileńskiego".

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

TALMONT Leonard, syn Alfonsa i Wandy z Adamowiczów, ur. 6 XI 1956 r. w Ejszyszkach; agronom, działacz społeczny i polityczny. Ukończył Szkołę Średnią w Ejszyszkach oraz Akademię Rolniczą w Kownie. Po ukończeniu studiów pracował jako agronom, naczelny agronom, przewodniczący kołchozu, zastępca dyrektora ds. komercji w firmie „Ejsiga", od 1995 r. starosta (wójt) Ejszyszek. Członek Związku Polaków na Litwie, członek Akcji Wyborczej Polaków na Litwie, od 2001 r. prezes AWPL rejonu solecznickiego. Żona Wanda, córki Justyna i Katarzyna, syn Leonard. Mieszka w Ejszyszkach.

Informacja L. Talmonta, archiwum M.J.

TAŁŁAT-KIEŁPSZ Józef, ur. 2 X 1923 r., w majątku Grauże, pow. Kiejdany; ziemianin. Uczył się w polskim gimnazjum w Poniewieżu. Do Polski wyjechał w 1945 r. W 1952 r. został aresztowany, skazany na karę śmierci. Na uchylenie wyroku czekał siedem miesięcy, w wyniku dalszej rewizji i amnestii zwolniony z więzienia w 1956 r. Więzienie opuścił jako inwalida. W 1958 r. rozpoczął studia na Politechnice Wrocławskiej, w tym

czasie wstąpił do organizacji „Wolność i Niezawisłość". Po ukończeniu studiów przez 30 lat pracował w gazownictwie, stworzył koncepcję gazyfikacji kraju w oparciu o węgiel. W 1982 r. wstąpił do Klubu Służby Niepodległości. Redagował czasopismo „Zamek". Opublikował książki *Rabunek i ratunek Polski* (1993), *Wybory prezydenckie* (1995), *Polska wobec dwu wrogów 1939–1941* (1999). Mieszka we Wrocławiu.

Tallat-Kiełpsz, *Polska wobec dwu wrogów 1939–1941*. Wrocław 1999.

112. **TARASZKIEWICZ** Donat; od marca 1925 r. do października 1929 r. był redaktorem-wydawcą tygodnika „Chata Rodzinna" w Kownie.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

113. **TARGOŃSKI** A.; czołowy aktor-amator Teatru Amatorskiego w Wiłkomierzu przy Towarzystwie „Oświata". Występował od 1924 r. w wielu sztukach. Od początku lat trzydziestych kierownik Sekcji Teatralnej Towarzystwa „Oświata".

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

TATOL Witold Kazimierz, syn Kazimierza i Filomeny z Karolewiczów, ur. 28 II 1935 r. w gminie Jewje; fizyk, ekspert sądowy, doktor nauk fizycznych. W 1953 r. ukończył szkołę średnią w Jewju (Vievis), w 1958 r. – Wydział Fizyki Uniwersytetu Wileńskiego. Po ukończeniu studiów rozpoczął pracę w Litewskim Naukowo-Badawczym Instytucie Ekspertyz Sądowych przy Ministerstwie Sprawiedliwości (obecnie Litewskie Centrum Ekspertyz Sądowych), początkowo jako ekspert, a od 1961 r. pełni funkcję kierownika Działu Badań Fizycznych. Jest jednym z założycieli laboratorium badań fizyko-chemicznych w Centrum Ekspertyz Sądowych. W 1977 r. na Uniwersytecie Ryskim obronił pracę doktorską na temat *Badanie międzycząstkowych oddziaływań heterocyklicznych cząsteczek na podstawie widm elektronów*. Opublikował w pismach specjalistycznych ponad 40 prac naukowych z dziedziny ekspertyzy sądowej i fizyki. Jest członkiem Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy. W 1996 r. został odznaczony Medalem I Stopnia Orderu Wielkiego Księcia Giedymina. Mieszka w Wilnie.

Informacje W.K. Tatola, archiwum M.J.

TELANIS Józef, zm. 10 III 1922 r.; mieszkaniec Kowna, właściciel kina „Olimp". Podczas okupacji niemieckiej jeden z współzałożycieli Muzyczno-Dramatycznego Towarzystwa „Lutnia" w Kownie, do 1922 r. prezes tego Towarzystwa. Był też redaktorem odpowiedzialnym i wydawcą w 1920 r. gazety „Dziennik Kowieński" i w 1921 r. dziennika „Goniec Kowieński".

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

TOMASZEWSKI Waldemar, ur. 3 III 1965 r. we wsi Nowosiołki, rej. wileński; inżynier mechanik, działacz polityczny i społeczny, poseł na Sejm RL. W latach 1972–75 uczył się w 36 Szkole Średniej w Wilnie, następnie w latach 1975–83 – w 11 Szkole Średniej (obecnie Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Wilnie), w latach 1983–90 studiował Wydziale Mechanicznym Instytutu Technicznego (obecnie Uniwersytet Techniczny im. Giedymina) w Wilnie. W l. 1984–86 służył w Armii Sowieckiej. W 1992–96 był pomocnikiem posła na Sejm RL Ryszarda Maciejkiańca, w l. 1996–99 – pomocnik posła na Sejm RL Jana Gabriela Mincewicza; od 1999 r. przewodniczący Akcji Wyborczej Polaków na Litwie, w latach 1997–2000 sekretarz Samorządu Rejonu Wileńskiego; w r. 2000 – zastępca mera rejonu wileńskiego; od 2000 – poseł na Sejm RL. Od 1989 r. członek Związku Polaków na Litwie, od 1993 do 2000 – prezes wileńskiego rejonowego oddziału ZPL; od 1994 r. członek Akcji Wyborczej Polaków na Litwie, 1994 – koordynator grupy inicjatywnej, 1994–99 – wiceprezes, od 1999 – prezes AWPL. Żona Wioletta (ur. 1964), synowie Władysław (ur. 1989), Paweł (ur. 1999). Mieszka w Wilnie.

Kas yra kas Lietuvoje 2000. Vilnius 2000, s. 320; *Polak w świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą*. Warszawa 2001, s. 320.

TRUSEWICZ Adolf, ur. 31 X 1919 r. w Starych Trokach, zm. w 2001r. w Krakowie; ksiądz. W Starych Trokach ukończył 4-klasową szkołę początkową. W 1932 r. wyjechał do Bydgoszczy do Małego Seminarium Księży Misjonarzy, w 1933 r. został przeniesiony do Krakowa, do tamtejszego Małego Seminarium Księży Misjonarzy. W 1938 r. uzyskał tzw. małą maturę i w tymże roku wstąpił do Nowicjatu Księży Misjonarzy w Wilnie. W 1939 r. rozpoczął naukę w liceum, które funkcjonowało równocześnie z nowicjatem. Po 17 września 1939 r. naukę kontynuował

w Szkole Średniej nr 3 w Wilnie. Świadectwo dojrzałości uzyskał w 1941 r. Od razu wstąpił do diecezjalnego Seminarium Duchownego w Wilnie. Zimą 1942 r. faszyści aresztowali profesorów i kleryków seminarium. Trusewicz uniknął aresztowania, bo w tym czasie wyjechał poza Wilno. Był poszukiwany przez policję, musiał się ukrywać, potem dzięki pomocy ks. Kazimierza Kułaka został zatrudniony w fabryce papieru w Grzegorzewie jako palacz w kotłowni. W lipcu 1943 r. wrócił do Wilna i rozpoczął pracę w charakterze woźnicy w szwalni. Kontynuował naukę w seminarium duchownym litewskim. Od września 1944 r., po powrocie profesorów z więzienia i uruchomieniu seminarium, kontynuował naukę już w polskiej uczelni. 8 kwietnia 1945 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Pracował przy kościele Misjonarzy w Wilnie. W 1946 r. księża misjonarze wyjechali do Polski, ksiądz A. Trusewicz pozostał w Wilnie. W 1949 r. kościół Misjonarzy został zamknięty i ks. A. Trusewicz został bez pracy. Zamieszkał w Ponarach, następnie przeniósł się do Czarnego Boru, gdzie w czynnej kaplicy sióstr urszulanek organizował odprawianie mszy świętych. Wkrótce otrzymał z Kurii skierowanie do parafii w Turmontach pod granicą łotewską. Tam pracował 4 lata. W 1953 r. przeniesiono go do parafii w Olanach rejonu szyrwinckiego, w 1956 r. biskup Kazimieras Paltarokas przeniósł go do Suderwy do pomocy ks. Janowi Kretowiczowi. Po śmierci w 1956 r. ks. Kretowicza został proboszczem w Suderwie. Pracował tutaj do emerytury. Ostatnie lata życia od 1996 r. spędził w Krakowie u Księży Misjonarzy.

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*, Wilno 2000.

TRYK Julitta, córka Jana i Heleny z Michałowskich, ur. 18 IV 1943 r. w Wilnie; nauczycielka, dziennikarka. Ukończyła Szkołę Średnią nr 19 (obecnie Szkoła Średnia im. Władysława Syrokomli) w Wilnie, następnie Wydział Języka Polskiego i Literatury Instytutu Pedagogicznego (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie. Początkowo pracowała w szkole jako nauczycielka, następnie od ponad 30 lat jest dziennikarką; pracowała w redakcji „Czerwonego Sztandaru", później – „Kuriera Wileńskiego", współpracowała z pismami w Polsce oraz litewskimi na Litwie. W latach siedemdziesiątych działała w związkach zawodowych, opracowywała katechizmy i wysyłała je nielegalnie na Białoruś i do Kazachstanu. W 1990 r. wstąpiła do Związku Polaków na Litwie, z początku aktywnie działa w ZPL, jednakże wkrótce wycofała się z wszelkiej działalności społecznej.

W 1994 r. wydała *Kalendarz obyczajów wileńskich*, w którym opisała niektóre tradycje Wileńszczyzny. Współpracowała z dwutygodnikiem „Znad Wilii". W okresie radzieckim otrzymała kilka nagród i dyplomów. Mieszka w Wilnie.

Informacja J. Tryk, archiwum M.J.

TUCZKOWSKI Tadeusz, syn Feliksa i Janiny z Rutkiewiczów, ur. 21 IX 1955 r. w Wilnie; lekarz-chirurg, działacz polonijny i społeczny. W 1973 r. ukończył Szkołę Średnią nr 11 w Wilnie (obecnie Gimnazjum im. Adama Mickiewicza), po ukończeniu szkoły wstąpił na Wydział Lekarski Uniwersytetu Wileńskiego. Studia ukończył w 1980 r. z wyróżnieniem. Od 1980 r. rozpoczął pracę w szpitalu rejonowym w Trokach. Jest lekarzem-chirurgiem w tym szpitalu. Od 1986 r. zamieszkał z rodziną w Trokach. Jest aktywnym działaczem polonijnym: w 1989 r. był jednym z założycieli trockiego koła Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego Polaków na Litwie. Od wielu lat pełni obowiązki prezesa koła ZPL w Trokach, jest zastępcą prezesa trockiego Oddziału ZPL. Należy do zespołu artystycznego „Troczanie". W 2000 r. z ramienia Akcji Wyborczej Polaków na Litwie został radnym rejonu trockiego. Jest członkiem Komitetu Zdrowia i Opieki Społecznej, także Społecznej Rady Zdrowia, Społecznego Funduszu Zdrowia. Żona Danuta – lekarz; córka – Beata, syn – Tomasz. Mieszka w Trokach.

Informacje T. Tuczkowskiego, archiwum M.J.

TURKIEWICZ Halina, córka Kazimierza i Jadwigi z Symonowiczów, ur. 10 XII 1957 r. we wsi Gudomiedź rejonu wileńskiego; nauczyciel akademicki, docent doktor, filolog, historyk literatury polskiej. W 1976 r. ukończyła Szkołę Średnią w Podbrzeziu rejonu wileńskiego. W tymże roku rozpoczęła studia polonistyczne w Instytucie Pedagogicznym (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie. W latach 1978–81 kontynuowała studia na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego. Po zaliczeniu sześciu semestrów, w latach 1981–83, ponownie studiowała polonistykę w Instytucie Pedagogicznym w Wilnie; w 1983 r. otrzymała dyplom

nauczyciela języka polskiego i literatury. Jesienią 1983 r., zgodnie ze skierowaniem, pracowała ponad miesiąc jako kierowniczka Szkoły Początkowej w Świętnikach rejonu trockiego. W październiku 1983 r. została zatrudniona w Katedrze Języka Polskiego i Literatury Instytutu Pedagogicznego w Wilnie jako st. laborant i wykładowca. W latach 1987–1990 była doktorantką w Katedrze Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu im. Michaiła Łomonosowa w Moskwie. Tamże w 1991 r. obroniła rozprawę doktorską na temat *Powieść Jarosława Iwaszkiewicz (ewolucja metody twórczej*, uzyskując stopień naukowy doktora nauk filologicznych. Po ukończeniu studiów doktoranckich pracowała i nadal pracuje w Katedrze Języka Polskiego i Literatury (obecnie Katedra Filologii Polskiej) Uniwersytetu Pedagogicznego, od 1991 r. pełni funkcję docenta i kierownika katedry. Dorobek naukowy doc. Turkiewicz składa się z ponad 60 artykułów, z czego około 40 – prace naukowe, głównie o literaturze polskiej XX wieku, m. in.: *Motyw „exegi monumentum" a poezja współczesna*, w: „Studium Vilnense", 1994, vol. 5, nr 7, s. 27–30; *Litewsko-romantyczne motywy w twórczości Kazimiery Iłłakowiczówny*, w: „Literatura. Mokslo darbai", Vilnius 1996, nr 34 (1), s. 79–91; *Wilno w twórczości współczesnych polskich poetów Litwy*, w: „Wilno i Kresy Północno-Wschodnie", t. IV, Literatura, Białystok, 1996, s. 287–306; *Dom jako jeden z podstawowych motywów w twórczości Kazimiery Iłłakowiczówny*, w: „Dom w języku i kulturze", Szczecin, 1997, s. 337–345; *Adam Mickiewicz w eseistycznym ujęciu swoich następców*, w: „Studium Vilnense", 1998, vol. 8, nr 1, s. 12–14; *Mickiewicz w zwierciadle poezji współczesnej („Chleb" T. Różewicza i „Mickiewicz" T. Jastruna)*, w: „Meninis tekstas. Suvokimas. Analize. Interpretacija", Vilnius, 1998, s. 110–114; *Helena Romer-Ochenkowska jako publicystka „Kuriera Wileńskiego" w latach dwudziestych*, w: „Życie literackie i literatura w Wilnie XIX–XX wieku", Kraków, 2000, s. 141–147; *Wyznaczniki „małej ojczyzny" w prozie Władysława Strumiły*, w: „Literackie kresy i bezkresy", Szczecin, 2000, s. 187–197; *Motywy regionalno-rustykalne we współczesnej polskiej poezji Wileńszczyzny*, w: „Od strony Kresów", Kraków, 2000; *Ucieczka Tołstoja z Jasnej Polany w poetyckiej interpretacji Zbigniewa Herberta*, w: „Meninis tekstas: Suvokimas. Analize. Interpretacija", Vilnius, 2000, s. 97–102. Opublikowała też wiele artykułów popularnonaukowych, zwłaszcza krytycznoliterackich, zamieszczanych na łamach „Kuriera Wileńskiego" i „Magazynu Wileńskiego". W 1995 r. adaptowała dla szkół polskich na Litwie podręcznik T. Wroczyńskiego *Literatura polska XX wieku*, opracowała *Antologię literatury polskiej (od Młodej Polski do współczesności)* dla

klasy XII szkół polskich na Litwie (Kaunas 2001). Współpracuje z Ministerstwem Oświaty i Nauki RL w zakresie pomocy dla szkół polskich na Wileńszczyźnie: programy kształcenia literackiego dla klas XI–XII, udział w jury olimpiad języka polskiego szkół Wileńszczyzny. Nagrodzona Medalem Komisji Edukacji Narodowej oraz Złotym Krzyżem Zasługi RP. Mąż Andrzej Baranow (ur. 1959), doktor filologii. Mieszka w Wilnie.

Kas yra kas Lietuvoje 2000. Vilnius 2000, s. 714; Informacja H. Turkiewicz, archiwum M.J.

TYTASOWA Helena, ur. ok. 1891 r., zm. 9 X 1939 r. w Wiłkomierzu; nauczycielka języka polskiego i historii Gimnazjum Polskiego w Wiłkomierzu, działaczka oświatowa; wygłaszała odczyty na tematy pedagogiczne i z literatury polskiej, organizowała różne uroczystości szkolne i rocznicowe; społecznie prowadziła bibliotekę szkolną. Zmarła śmiercią samobójczą. Pochowana na cmentarzu w Wiłkomierzu.

Wróblewski, Helena Tytasowa. „Warmia i Mazury" 1988, nr 21.

UGIAŃSKI Zygmunt; redaktor naczelny „Chaty Rodzinnej", w latach 1927–1934 redaktor pisma młodzieżowego „Iskry" w Kownie, w l. 1939–1940 redaktor odpowiedzialny tygodnika „Chata Rodzinna". Członek korporacji studenckiej „Lauda". W 1941 r. wywieziony na Syberię. Po wojnie wyjechał do Polski. Mieszkał w Warszawie.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

UKIŃSKI Michał, ur. w 1904 r. w Skopiszkach w powiecie rosieńskim na Żmudzi, zm. w Warszawie. Ziemianin; działacz młodzieżowy i studencki, działacz Polskiego Związku Ludzi Pracy i Towarzystwa Kulturalno-Oświatowego „Pochodnia", członek Komitetu Polskiego w latach 1939–1940; w latach wojny przebywał we własnym majątku, pracował w szkolnictwie litewskim, w latach 1945–1947 pracował w Urzędzie Pełnomocnika Rządu RP do spraw Ewakuacji w Wilnie. W 1947 r. wyjechał do Polski, zamieszkał we Wrocławiu, następnie w Warszawie.

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps, Dział Rękopisów Biblioteki Narodowej; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; Informacje R. Mackiewicza, Warszawa.

UKIŃSKI Władysław, ur. w 1890 r. w Skopiszkach, pow. rosieńskiego na Żmudzi, zm. 4 X 1960 r. w Srednikach rej. rosieńskiego, brat Michała; ksiądz, święcenia kapłańskie w 1915 r. Ukończył seminarium duchowne

w Kownie. W l. 1915–1918 wikary w Botokach, powiat taurogski, 1918–1920 proboszcz w Tryszkach, powiat szawelski, 1920–1928 w Skirstymoniu koło Jurborga. Od 1928 proboszcz w Łabunowie koło Kowna. W 1935 r. przeniesiony do miejscowości Staki pow. rosieńskiego, gdzie pracował do 1944 r. W latach 1944–1960 pracował w parafii Sredniki na Żmudzi. Pochowany przy kościele w Srednikach.

Słownik biograficzny Polaków Litwy Kowieńskiej. Opracował Adam Hlebowicz, mps. ze zbiorów R. Mackiewicza.

URBSZYNA Wanda; z Korzeniowskich, czołowa aktorka Sceny Amatorskiej Towarzystwa „Oświata" w Poniewieżu w latach dwudziestych i trzydziestych XX w., grała m.in. w sztukach St. Daszyńskiej *Zastąp mnie*, Aleksandra Fredry *Damy i husary*, Bruno Winawera *Roztwór profesora Pytla*, Jerzego Szaniawskiego *Adwokat i róże*, Aleksandra Fredry *Świeczka zgasła*, Michała Bałuckiego *Teatr amatorski* i w innych.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

URNIAŻ Helena, córka Antoniego i Tekli z Bortkiewiczów, ur. 20 X 1899 r. w miejscowości Kańsk w Zachodniej Syberii, zm. 19 XI 1971 r. w Kownie; pedagog, działaczka kulturalna. W 1913 r. rodzice przenieśli się do Kustanaju w północnym Kazachstanie, gdzie rozpoczęła naukę w gimnazjum rosyjskim, które ukończyła w 1919 r. W 1921 r. z rodzicami przyjechała do Moskwy, a stamtąd na Litwę do Kowna. Przez pewien czas pracowała jako bona w bogatym domu, potem nauczycielka domowa w zaścianku na Żmudzi. Po dwóch latach wróciła do Kowna i wstąpiła na uniwersytet. W jesieni 1924 r. zaczęła współpracować z Polakami kowieńskimi, rozpoczęła pracę w gimnazjum polskim, z początku jako nauczycielka dyżurująca, a po roku – nauczycielka historii. Pracując w szkole zdobyła dyplom ukończenia uniwersytetu. Aktywnie działała w Stowarzyszeniu „Pochodnia", była członkiem Zarządu Miejskiego w Kownie, organizowała w gimnazjum przedstawienia teatralne. W gimnazjum pracowała do jego zamknięcia, tj. do 1940 r. Po zamknięciu gimnazjum polskiego została zatrudniona w szkole litewskiej. Po zajęciu Kowna przez Niemców, w 1941 r., została zwolniona z pracy. Przez kilka miesięcy ukrywała się, groziło jej wywiezienie do Niemiec na roboty przymusowe. Od 1948 r. wykładała język rosyjski na Uniwersytecie Kowieńskim. W 1962 r. zor-

ganizowała w Kownie Polski Zespół Amatorski „Kotwica" przy Domu Kultury fabryki „Inkaras". Liczył on ponad 70 członków, składał się z sekcji dziecięcej, kółka dramatycznego, chóru mieszanego i estrady. Wileński Wydział Kultury nagrodził zespół i kierowniczkę 8 dyplomami honorowymi, kowieński Wydział Kultury nagrodził zespół 19 dyplomami. Pochowana na cmentarzu w Kownie.

Informacja pisemna R. Mackiewicza, archiwum M.J.; J. Wróblewski, Helena Urniaż. Pozostała w Kownie, „Warmia i Mazury" 1989, nr 13.

URNIAŻ Julian, ur. w 1896 r., zm. w 1986 r. we Wrocławiu; działacz kulturalny, księgarz; członek Komitetu Polskiego w Kownie, współzałożyciel i działacz Towarzystwa „Pochodnia", sekretarz urzędujący tego Towarzystwa w latach 1924–1932. Współzałożyciel Sekcji Gimnastyczno-Sportowej „Pochodni", działacz Klubu Sportowego „Sparta" w Kownie. Założyciel i długoletni właściciel księgarni polskiej „Stella" w Kownie, propagator książki polskiej na Litwie. W 1945 r. wyjechał do Polski, osiedlił się we Wrocławiu.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997; K. Buchowski, *Polacy w niepodległym Państwie Litewskim 1918–1940*. Białystok 1999; A. Gąsiorowski, *Polski ruch sportowy w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 2001.

UTOWKA Jerzy, ur. 10 X 1956 r. we wsi Bolbaty rej. wileńskiego; działacz społeczny i polityczny, poseł na Sejm RL. W 1973 r. ukończył Średnią Szkołę Internat w Zarasai (Jeziorosy), następnie wstąpił do Szkoły Morskiej w Kłajpedzie, którą ukończył w 1976 r., pracował jako nawigator. Od 1980 do 1982 r. pracował w fabryce „Sirijus" w Kłajpedzie. Od 1982 r. pracował w przedsiębiorstwie „Klaipedos Smelte" w Kłajpedzie. Od 2000 r. poseł na Sejm RL. Działacz samorządowy, przez trzy kadencje był członkiem Rady Samorządu m. Kłajpeda. Żona Snaiguole, córki Jurgita i Jurate. Mieszka w Kłajpedzie.

Ankieta Sejmu RL (Sejmo rinkimai), internet, archiwum M.J.

WALUŠIENĖ Bożena, z Kondratowiczów, ur. w 1939 r. w Wilnie; chemik, pedagog, doktor nauk chemicznych. W 1957 r. ukończyła Szkołę Średnią nr 11 (obecnie gimnazjum im. Adama Mickiewicza) w Wilnie, w 1962 r. Wydział Chemii Uniwersytetu Wileńskiego, w 1968 r. obroniła

pracę doktorską. Pracowała jako nauczycielka chemii w Szkole Średniej nr 5 w Wilnie, technolog w firmie „Neris", w Instytucie „Termoizolacja" w Wilnie. Jest członkiem Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy. Opublikowała kilka artykułów naukowych. Mieszka w Wilnie.

Informacja B. Valužiene, archiwum M.J.

WARŻAGOLIS Ewa, z Zielenkiewiczów, córka Józefa i Józefy z Tomaszewiczów, ur. w 1924 r. w Małych Papajach pow. wileńsko-trockiego; nauczycielka. Początkowo uczyła się w Jałówce, później w Nowej Wilejce w siedmioklasowej Szkole Powszechnej nr 2, następnie w Gimnazjum im. św. Kazimierza w Nowej Wilejce. Po ukończeniu siedmiu klas naukę przerwała w związku ze śmiercią ojca i deportacją brata do Rosji. W 1948 r. zdała egzaminy wstępne i została przyjęta do Seminarium Nauczycielskiego w Trokach, które ukończyła w 1953 r. Pracę nauczycielską rozpoczęła w 1947 r., kiedy po ukończeniu kursów przygotowawczych w Laurowie koło Niemenczyna została zatrudniona w charakterze nauczycielki klas początkowych w Szkole Podstawowej nr 39 w Nowej Wilejce. Od 1967 r. pracowała w Szkole Średniej im. J.I. Kraszewskiego w Nowej Wilejce. Od 1968 r. była członkiem Komisji ds. Wydawania Polskich Podręczników przy Ministerstwie Oświaty i Nauki LR. Prowadziła pokazowe lekcje dla nauczycieli Wilna i rejonu wileńskiego. Recenzowała podręczniki do języka polskiego i literatury. Od 1955 r. była kierowniczką pracy metodycznej klas początkowych szkół wileńskich. Od 1978 r. była członkiem Towarzystwa „Wiedza", wygłaszała referaty na tematy pedagogiczne. Współorganizowała zespół szkolny „Pierwiosnki". Ogłosiła kilkanaście artykułów o problemach wychowawczych w gazecie „Czerwony Sztandar". Wspólnie z Bronisławą Mackiewicz opracowała czytankę dla klasy III *Rośnijmy razem*, jak również podręcznik do czytania dla klasy IV dla szkół polskich na Białorusi. W 1960 r. otrzymała tytuł honorowy „Zasłużony nauczyciel Litwy", w 1976 r. – medal „Zwycięzca współzawodnictwa", w 1982 r. – medal „Weteran pracy", nagrodzona wieloma dyplomami honorowymi i listami pochwalnymi. Wdowa, syn Zbigniew, córka Elżbieta (mieszka w Polsce). E. Warżagolis mieszka w Wilnie.

Informacja E. Warżagolis, archiwum M.J.

WASILEWSKI Eugeniusz Grzegorz, syn Bolesława i Wandy z Błażewiczów, ur. 9 V 1943 r. w Wilnie; nauczyciel akademicki, filozof, doktor nauk filozoficznych. W 1961 r. ukończył Szkołę Średnią nr 11 (obecnie Gimnazjum im. Adama Mickiewicza), w 1970 r. ukończył Wydział Filozofii Uniwersytetu Wileńskiego. Po ukończeniu studiów wykładał dyscypliny filozoficzne na Uniwersytecie Wileńskim i Uniwersytecie Pedagogicznym w Wilnie. Od 1980 r. w charakterze st. pracownika naukowego prowadził badania z dziedziny antropologii i epistemologii w Instytucie Filozofii i Socjologii Akademii Nauk RL. W 1987 r. na Uniwersytecie Moskiewskim pod kierunkiem prof. dr hab. A.D. Kosiczewa obronił pracę kandydacką (doktorską) pt. *„Analiza krytyczna" filozofii praktyki Ernsta Fischera*. Od 1991 r. jako docent wykłada dyscypliny filozoficzne: historie filozofii, logikę i etykę na Universitas Studiorum Polona Vilnensis. Na tej uczelni pełni obowiązki dziekana Wydziału Humanistycznego. W latach 1980–2001 opublikował 55 artykułów naukowych w kraju i za granicą, m.in. *Koncepcje pedagogiczne Jana i Jędrzeja Śniadeckich*, w: „Nauka a jakość życia", Wilno 1990; *Personalizm i odnowa katolickiej społecznej nauki*, „Filosofija ir sociologija", 1992, nr 1, s. 44–65; *Nauka o człowieku w Starym Testamencie*, „Filosofija. Sociologija", 1996, nr 1, s. 3–10; *Platońska koncepcja człowieka doskonałego*, „Filosofija. Sociologija", 1996, nr 2, s. 3–10; *Wartości duchowe – podstawa nadrzędnego posystemu istoty człowieka*. „Studium Vilnense", 1994, vol. 5, nr 4, s. 24; *Koncepcja struktury i dyspozycji człowieka św. Tomasza z Akwinu*, w: Tomizm: przeszłość i współczesność. Zbiór artykułów, 1999, s. 167–179. Członek Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy. Przygotowuje pracę habilitacyjna na temat „Współczesna niemiecka antropologia filozoficzna". Żona Irena, synowie: Mariusz (ur. 1976) i Eligiusz (ur. 1979). Mieszka w Wilnie.

Informacja E.G. Wasilewskiego, archiwum M.J.

WASZKOWICZ Mieczysław, 10 I 1958 r. w Wilnie; przedsiębiorca. W latach 1965–76 uczył się w Szkole Średniej nr 11 (obecnie Gimnazjum im. A. Mickiewicza) w Wilnie; 1966–1970 – w Szkole Muzycznej w Wilnie (w klasie akordeonu), w 1978–84 – studiował w Instytucie Budowlanym w Wilnie; w 1985–1990 – w Litewskiej Akademii Policji. W latach 1981–1984 pracuje jako ślusarz; w 1984–91 – inspektor służby kryminalnej Milicji Rejonowej w Wilnie; od 1992 r. prezes spółki „Volmeta". Był

członkiem Aliansu Obywateli Litwy, członkiem Zarządu Samorządu m. Wilna. Żona Sigita (ur. 1961), synowie Darius (ur. 1982), Karol (ur. 1987), Martynas (ur. 1996). Mieszka w Wilnie.

Kas yra kas Lietuvoje 2000. Vilnius 2000, s. 758.

WERWECZKO Irena, córka Tadeusza i Haliny z Mieczkowskich, ur. 30 XI 1964 r. w Landwarowie (Lentvaris); artysta-plastyk, specjalność szkło i tkactwo. Ukończyła szkołę średnią w języku litewskim w Landwarowie, następnie uczyła się w Technikum Sztuki w Kownie, w latach 1984–1989 studiowała w Instytucie Sztuki – filia w Kownie. Wystawy malarskie na Litwie i w Polsce; od 1998 r. ilustruje książki dla dzieci. Interesuje się psychologią. Mieszka w Landwarowie (Lentvaris).

Informacje I. Werweczko, archiwum M.J.

WERYHA-DAROWSKI Ignacy Antoni; st. asystent w Katedrze Prawa Finansowego Uniwersytetu Witolda Wielkiego w Kownie, były urzędnik podatkowy w Petersburgu, z zamiłowania heraldyk, w 1934 r. wydał w Kownie broszurkę *Acta et chronica Werigi, Weryho, Verigos*.

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps w Dziale Rękopisów Biblioteki Narodowej.

WIALBUTT Ludwik, ur. w 1886 r. na Żmudzi, zm. w 1950 r. w Kownie; nauczyciel, polski działacz oświatowy na Litwie, oficer Wojska Litewskiego. Ukończył Wydział Przyrodniczo-Matematyczny Uniwersytetu Kijowskiego. Podczas pierwszej wojny światowej w armii rosyjskiej na froncie, dostał się do niewoli niemieckiej. Po wojnie powrócił na Litwę, służył w lotnictwie litewskim w stopniu majora. W latach dwudziestych i trzydziestych pracował jako nauczyciel w Gimnazjum Polskim w Kownie, był działaczem oświatowym i społecznym, współzałożyciel Związku Nauczycieli Szkół Polskich na Litwie. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w obozie karnym w Prowieniszkach pod Kownem. Po drugiej wojnie światowej pozostał na Litwie, pracował w szkole średniej litewskiej. Pochowany w Kownie.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

WICHERT-KAJRUKSZTISOWA Julia, ur. 16 II 1864 r. w Radziuszkach powiatu sejneńskiego, zm. 1 V 1949 r. w Krośnie (Polska); poetka, tłumaczka poezji litewskiej. Była żoną znanego litewskiego pedagoga

Juozasa Kairiūkštisa, matką znanego artysty malarza Vytautasa Kairiūkštisa. Uczyła się w gimnazjum w Suwałkach. Mieszkała w Sejnach, Kownie i Wilnie. Poezję litewską tłumaczyła przed pierwszą wojną światową, drukowała m.in. w czasopiśmie „Litwa" (1911) ; publikowała własne wiersze oraz przekłady poezji litewskiej; wydała zbiorki poezji: *Błędne ognie* (Wilno 1924). *Kwiaty i chwasty miłości. Erotyki* (Wilno 1925). Mieszkając w Kownie w latach 1926–37 w życiu społecznym i kulturalnym Polaków nie uczestniczyła. Przygotowała i wydała we własnym tłumaczeniu obszerną *Antologię poezji litewskiej* (Warszawa 1939). Po wojnie wyjechała do Polski, do córki Aldony Dymnickiej mieszkającej w Krośnie nad Wisłokiem. Pochowana w Krośnie.

Lietuvių enciklopedija, t. 10, Boston 1957; M. Jackiewicz, *Literatura litewska w Polsce XIX i XX wieku*. Olsztyn 1999.

WIDTMANN Renata, ur. 17 V 1965 w Wilnie; dziennikarka. W 1983 r. ukończyła Średnią Szkołę nr 19 (obecnie im. W. Syrokomli) w Wilnie, w 1988 r. ukończyła Wydział Dziennikarstwa Uniwersytetu Wileńskiego. W latach 1988–1992 pracowała jako redaktor audycji polskiej Radia Litewskiego, od 1990 do 1996 była korespondentką sekcji polskiej Radia Wolna Europa. Od 1993 r. pracuje w redakcji Radia „Znad Wilii". Prowadzi audycje „Salon polityczny" i „Biznes partner". Od 1998 r. współpracuje z Telewizyjną Agencją Informacyjną (TAI) Telewizji Polskiej. Od 2001 r. prowadzi audycje publicystyczne w języku polskim „Co słychać" w TV Wileńskiej. Przez wiele lat tańczyła w Polskim Zespole Ludowym „Wilia". Mąż Stanisław Widtmann, syn Karol, córka Emilia. Mieszka w Wilnie.

Informacja R. Widtmann, archiwum M.J.

WIELHORSKI Władysław, pseud. Mateusz Skiba, ur. 6 III 1885 r. w majątku Złobycze koło Żytomierza na Ukrainie, zm. 13 XII 1967 r. w Londynie; historyk, profesor doktor habilitowany, działacz niepodległościowy i polonijny. Gimnazjum ukończył w Żytomierzu, następnie w 1903 r. rozpoczął studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Kijowskiego, gdzie studiował do 1907 r. Na uniwersytecie związany był z socjaldemokracją, za co został usunięty z uczelni z tzw. „wil-

czym biletem", zamykającym drogę do studiów w Rosji. Po przeniesieniu się do Krakowa ukończył studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego uzyskując w 1911 r. stopień doktora filozofii. Po ukończeniu studiów jakiś czas mieszkał w Warszawie, jeszcze przed pierwszą wojną światową przyjechał na Litwę i poślubił tam Celinę Lewoniewską z Bolcz w powiecie rosieńskim, gdzie osiadł i prowadził gospodarstwo, także w okresie okupacji niemieckiej. Po uzyskaniu przez Litwę niepodległości włączył się aktywnie do działalności społeczno-politycznej Polaków litewskich: działał w Centralnym Polskim Komitecie Wyborczym, w Biurze Poselskim, później w Komitecie Polskim. Został publicystą gazety „Dzień Kowieński", pisząc artykuły bezpośrednio lub pośrednio dotyczące zagadnień polskich lokalnych czy też ogólnolitewskich. Swymi wnikliwymi artykułami stawiał w trudnej sytuacji publicystykę litewską i kierownicze koła polityków, którzy dążyli do wysiedlenia Wielhorskiego z Litwy. Wykorzystując fakt, iż urodził się na Ukrainie, władze litewskie pozbawiły go obywatelstwa i w 1923 r. wydaliły do Polski. Zamieszkał w Wilnie, gdzie na Uniwersytecie Stefana Batorego habilitował się z historii agrarnej Europy Środkowo-Wschodniej. Został docentem USB. W 1930 r. otrzymał stanowisko dyrektora Wyższej Szkoły Nauk politycznych w Wilnie, pełnił też tam funkcję profesora do 1939 r. Był posłem na ostatni Sejm II Rzeczypospolitej. W Wilnie pracował intensywnie nad historią Litwy i stosunkami polsko-litewskimi. W 1925 r. wydał pracę *Ludność polska na Litwie*, opublikował artykuł *Zatarg polsko-litewski a mniejszość polska Litwy* w: „Materiały do sprawy litewskiej". T. II. Wilno 1925; w 1928 r. opublikował książkę – *Litwa etnograficzna*, później artykuł: *Naród litewski jako typ biologiczny i cywilizacyjny*, „Sprawy Narodowościowe" 1933, nr 2; w 1938 r. ogłosił studium *Litwa współczesna*, Warszawa. W 1940 r. został przez bolszewików aresztowany i więziony w Wilnie, sąd wojenny sowiecki skazał go na karę śmierci; w 1941 r. wywieziony z Wilna do więzienia w mieście Gorki (obecnie Niżnij Nowgorod). Jesienią 1941 r. po umowie Sikorski-Majski, został zwolniony z więzienia w Gorkim; krótko przebywał w Kujbyszewie (obecnie Samara), następnie wyjechał do Londynu. W Londynie przeżył 25 lat. Na emigracji dał się poznać jako działacz społeczno-polityczny. Był współtwórcą Związku Ziem Północno-Wschodnich, współzałożycielem Ligi Niepodległości Polski, z jej ramienia zasiadał w Radzie Jedności Narodowej, należał do Rady Naczelnej Instytutu Wschodniego „Reduta"; był współtwórcą Społeczności Akademickiej Uniwersytetu Stefana Batorego na Obczyźnie, Koła

Kijowian, profesorem Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie (PUNO); był członkiem Polskiego Towarzystwa Naukowego, Instytutu Badań Zagadnień Krajowych, prezesem Zrzeszenia Profesorów i Docentów. W Londynie Wielhorski kontynuował działalność naukowo-badawczą, m.in. opracował studium *Zagadnienie Łotwy i Estonii* (1942), *Postawa Rosji sowieckiej wobec krajów bałtyckich* (1942), wydał monografię *Polska a Litwa* (1947), pod pseudonimem Mateusz Skiba ogłosił studium *Jednostka w ustroju sowieckim* (1948); opublikował obszerny artykuł *Litwini, Białorusini i Polacy w dziejach kultury Wielkiego Księstwa Litewskiego*, „Alma Mater Vilnensis", 1951; *Dzieje W.X Litewskiego* (1953), *Ziemie ukrainne Rzeczypospolitej*, „Pamiętnik Kijowski", 1959. Staraniem PUNO wydano cykl wykładów Wielhorskiego pt. *Kształtowanie się kultury na ziemiach wschodnich Rzeczypospolitej przedrozbiorowej* (1960). W 1964 r. Zjednoczenie Narodowe wydało jego pracę o deportacji Polaków do Rosji sowieckiej. Prace swoje drukował w „Tekach Historycznych" (1958), w „Roczniku Spraw Krajowych" (1960), w wydawnictwie „Polska i jej dorobek dziejowy" (1958). W 1965 r. ukazał się drukiem jego pamiętnik pt. *Wspomnienia z przeżyć w niewoli sowieckiej*. Żonaty, żona mieszkała w Kanadzie, synowie – Władysław, profesor anastezjologii, Janusz, chemik – mieszkają w Kanadzie, dwie córki – w Warszawie.

Mękarski, Prof. Władysław Wielhorski, „Dziennik Żołnierza", 1967; S. Mękarski, Ś.p. Władysław Wielhorski, „Rocznik Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie, Londyn 1966/1967. Amil., Prof. dr Władysław Wielhorski ukończył 80 lat, „Tydzień Polski" 1965, marzec; W. Budzyński, Wspomnienia z Dwudziestolecia, mps; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*, Olsztyn 1997; K. Buchowski, *Polacy w niepodległym Państwie Litewskim 1918–1940*, Białystok 1999.

WIELICZKO Aleksander, syn Aleksandra i Magdaleny z Kalitowiczów, ur. 2 VIII 1938 r. w Sejnach; germanista, nauczyciel akademicki, docent. W 1960 r. ukończył Wydział Języków Obcych (germanistyka) Instytutu Pedagogicznego (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie. W latach 1960–62 – nauczyciel języka niemieckiego w Szkole Średniej w Mazuryszkach; od 1963 r. – w Instytucie Technicznym (obecnie Uniwersytet Techniczny im. Giedymina w Wilnie) – asystent, starszy wykładowca, docent; w latach 1972–75 aspirant w Instytucie Języków Obcych w Moskwie; w 1976 r. obronił pracę (kandydacką) doktorską na temat metodyki nauczania języków obcych, od 1977 r. doktor nauk pedagogicznych. Wydał trzy podręczniki do nauki języka niemieckiego dla szkół wyższych (1978, 1982, 1988); opublikował ponad 100 artykułów naukowych na tematy

lingwistyczne oraz metodyki nauczania języków obcych. Uhonorowany kilkoma dyplomami i listami pochwalnymi. Żona Elena (ur. 1941), córka Lina (ur. 1965). Mieszka w Wilnie.

Informacja A. Wieliczki, archiwum M.J.

WIERBILIENIE Leokadia, z Michalewiczów, córka Anatoliusza i Malwiny z Piórków, ur. 29 IV 1938 r. w Wilnie; nauczycielka, polonistka. W 1957 r. ukończyła Szkołę Średnią nr 11 (obecnie Gimnazjum im. A. Mickiewicza) w Wilnie; w 1957 r. wstąpiła do Instytutu Nauczycielskiego w Nowej Wilejce, studiowała polonistykę. Po ukończeniu instytutu w 1959 r. rozpoczęła pracę w Szkole Średniej nr 11, w 1961 r. przeniosła się do Szkoły Średniej nr 5 w Wilnie, w której pracuje jako starsza nauczycielka do dnia dzisiejszego. W latach 1960–65 studiowała język polski i literaturę w Instytucie Pedagogicznym (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie. Pracą społeczną i polityczną nie zajmowała się. Opublikowała kilkanaście artykułów w prasie polskiej w Wilnie. Uhonorowana kilkoma dyplomami oraz medalem radzieckim „Wietieran Truda" (Weteran Pracy). Mąż Witold Wierbilis, córka Eleonora. Mieszka w Wilnie.

Informacja L. Wierbilienie, archiwum M.J.

WITĖNIENĖ, Hanna, (Helena Gładkowska), córka Michała i Stefanii z Rudaków, ur. 9 III 1946 r. w rejonie szyrwinckim; dziennikarka. Ukończyła Szkołę Średnią nr 19 (obecnie Szkoła Średnia im. W. Syrokomli) w Wilnie i w 1968 r. Instytut Pedagogiczny (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie. Współorganizatorka święta folkloru wileńskiego „Kaziuki-wilniuki" w Lidzbarku Warmińskim (Polska). Współautorka książki *Otwórzmy serca przed słońcem*. Inicjatorka wydawania kalenadarza wileńskiego na lata 1993, 1994, 1995. Publikowała artykuły w „Kurierze Wileńskim", „Gazecie Krakowskiej", „Respublice" (po litewsku). W roku 2000 została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi RP. Mąż Teofilis Vitėnas, córka Renata, syn Dariusz. Mieszka w Wilnie.

Informacja H. Witėnienė, archiwum M.J.

WITORT Aleksander; lekarz medycyny, działacz społeczny, współzałożyciel w 1918 r. Towarzystwa „Oświata" w Poniewieżu.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940.* Olsztyn 1997.

WOJCZULEWICZ Leon; mieszkaniec Kowna, działacz społeczny i kulturalny; w 1935 r. redaktor odpowiedzialny (podpisujący) gazety „Dzień Kowieński"; kierownik Sekcji Dramatycznej Zjednoczenia Polaków Studentów Uniwersytetu Litewskiego; działacz i członek władz Związku Polskiej Młodzieży Akademickiej w latach trzydziestych; członek korporacji studenckiej „Lauda", w 1935 r. prezes korporacji „Lauda". Po wojnie wyjechał do Polski, osiedlił się w Warszawie.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940.* Olsztyn 1997.

WOJNICZ Władysław, ur. 30 VII 1973 r. w Wilnie; nauczyciel. W 1996 r. ukończył polonistykę i biologię na Uniwersytecie Pedagogicznym w Wilnie. Od 1991 r. członek Związku Polaków na Litwie, w latach 1996–98 – prezes Koła; od 1992 r. członek Klubu Włóczęgów Wileńskich, w l. 1993–99 członek zarządu, w l. 1996–98 – prezes; od 1994 r. członek Kongresu Polaków na Litwie, od 1995 – członek Pierwszej Polskiej Unii Kredytowej, od 1998 – członek Towarzystwa Pomocy Wzajemnej Polaków na Litwie, od 1998 – wiceprezes Stowarzyszenia Inicjatyw Społecznych w Wilnie. Mieszka w Wilnie.

Polak w świecie. Leksykon Polonii i Polaków za granicą. Warszawa 2001, s. 330.

WOJNOWSKI Henryk, ur. 12 II 1911 r. w miejscowości Woskajcie w powiecie kowieńskim, zm. w 1989 r. w Kownie; nauczyciel, działacz kulturalny w Kownie. W 1928 r. ukończył Gimnazjum Polskie w Kownie, następnie w 1930 r. wstąpił na Wydział Matematyczny Uniwersytetu Witolda Wielkiego w Kownie. Podczas studiów aktywnie działał w Zjednoczeniu Polaków Studentów Uniwersytetu Witolda Wielkiego, był członkiem korporacji „Lauda", aktywnie działał w Towarzystwie „Pochodnia", należał do zespołu teatralnego Związku Zawodowego Ludzi Pracy. Po ukończeniu uniwersytetu pracy nie otrzymał. Uczył jako prywatny nauczyciel dzieci polskie we wsiach i w majątkach, działał też jako instruktor świetlicowy Towarzystwa „Pochodnia" . W 1938 r. przejął gospodarkę ojca. Założył w Woskajciach zespół taneczno-teatralny, świetlicę i bibliotekę. W 1944 r.

podjął pracę nauczyciela w litewskim progimnazjum w Czekiszkach. W 1948 r. gospodarkę przejął kołchoz, a Wojnowscy wyjechali do Kowna. W ciągu kolejnych 20 lat pracował w szkolnictwie litewskim w Kownie. Równocześnie ukończył zaocznie Instytut Pedagogiczny w Wilnie. Po założeniu przez Helenę Urniaż „Kotwicy", Wojnowski włączył się do działalności zespołu, należał do chóru, był recytatorem i aktorem teatralnym. Po śmierci H. Urniaż został kierownikiem zespołu. Kierował „Kotwicą" latach 1971–1986. Po rezygnacji z kierownictwa prawie do śmierci uczestniczył w działalności zespołu. Pochowany na cmentarzu w Kownie.

Informacja pisemna R. Mackiewicza, archiwum M.J.

WOLSKA Irena, córka Romana, z Szwoynickich, matka Ryszarda Wolskiego, ur. 5 VI 1905 r. w majątku Rady, powiatu poniewieskiego, zm. 16 IX 1977 r. w Połądze; ziemianka, rzeźbiarka. Ojciec jej Roman Szwoynicki (1845–1915), uczestnik powstania 1863 r., zesłaniec syberyjski, był znanym artystą-malarzem W Zakopanem ukończyła kurs snycerstwa; w Kownie zajęła się rzeźbieniem szkatułek; mieszkała w Połądze, tam prowadziła pracownię snycerską. Pochowana w Połądze.

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps. w Dziale Rękopisów Biblioteki Narodowej; Informacja syna R. Wolskiego.

WOLSKI Ryszard, syn Stanisława i Ireny z Szwoynickich, ur. 25 IX 1929 r. w majątku Rady powiatu poniewieskiego; ojciec pochodził z Nałęczowa (Polska), matka była córką Romana Szwoynickiego, ziemianina, właściciela majątku Rady koło Krakinowa, znanego malarza i rysownika; biolog, zoolog, ichtiolog, doktor habilitowany. Od 1931 r. z rodziną mieszkał w Połądze (Palanga), tam w latach 1937–41 uczył się w szkole podstawowej, następnie w latach 1941–48 w gimnazjum w Połądze; w 1950 r. eksternem ukończył IV Szkołę Średnią w Kownie. W latach 1952–57 korespondencyjnie studiował w Centralnym Instytucie Gospodarki Rybnej w Moskwie. Po ukończeniu studiów wstąpił na aspiranturę w Instytucie Gospodarki Ryb Jeziorowych i Rzecznych w Leningradzie, w 1964 r. uzyskał stopień kandydata (doktora) nauk biologicznych. W 1995 r. w Akademii Rolniczo-Technicznej (obecnie Uniwersytet Warmińsko-Mazurski) w Olsztynie otrzymał dyplom doktora habilitowanego nauk biologicznych. Po obronie pracy doktorskiej wygrał konkurs na stanowisko starszego pracownika naukowego w Instytucie Zoologii

i Parazytologii Akademii Nauk Litwy, gdzie na różnych stanowiskach pracował do 2000 r. W latach 1994–98 był sekretarzem naukowym litewskiego rządowego programu ECOSLIT. Równolegle pełnił obowiązki zastępcy przewodniczącego Litewskiego Komitetu Narodowego Programu UNESCO „Człowiek i biosfera" oraz kierownikiem międzynarodowego projektu programu „Badania gatunku w zasięgu jego występowania". Jest członkiem kolegium redakcyjnego serii monografii Rosyjskiej Akademii Nauk „Gatunki fauny Rosji i krajów ościennych", a także członkiem Cambridge Scientific Abstracts (ASFA) – Aquatic Sciences and Fisheries abstracts Journals – FAO. Ogłosił wiele prac naukowych w języku rosyjskim i litewskim, także w angielskim. Wydał opowiadania i książkę dla dzieci, ponadto opublikował około 200 artykułów popularnonaukowych. Opracował przestrzenną koncepcję funkcjonowania gatunku. W literaturze naukowej krzywe, określające prawidłowość funkcjonowania gatunku w aspekcie filozoficznym i biologicznym, zostały nazwane krzywymi R. Volskisa. Za działalność naukową 6 instytucji zagranicznych nagrodziło go medalami i dyplomami, prezydium Czechosłowackiej AN wyróżniło medalem J. Purkine, w Moskwie na wystawie osiągnięć został odznaczony złotym i 2 brązowymi medalami. Synowie Edward (ur. 1958) i Ryszard Romuald (ur. 1960). Mieszka w Wilnie.

Kas yra kas Lietuvoje 2000, Vilnius 2000, s. 785; Informacja R. Wolskiego, archiwum M.J.

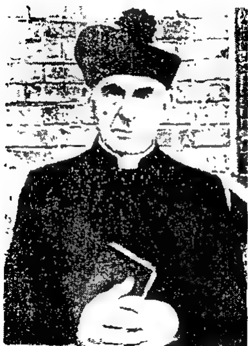
WOŁKONOWSKI Jarosław, syn Alberta i Marii z Tupikowskich, ur. 19 V 1956 r. we wsi Gudele, rej. wileńskiego; fizyk, historyk, doktor nauk humanistycznych. W 1974 r. ukończył Szkołę Średnią nr 19 (obecnie im. W. Syrokomli) w Wilnie; w 1979 r. – Wydział Fizyki Uniwersytetu Wileńskiego; w 1995 r. w Instytucie Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego pod kierunkiem prof. dr. hab. Kazimierza Przybysza obronił pracę doktorską na temat *Okręg Wileński Związku Walki Zbrojnej – Armii Krajowej w latach 1939–1945*. W latach 1995–98 pełnił obowiązki zastępcy redaktora naczelnego dziennika „Kurier Wileński", od 1998 r. pracuje jako adiunkt w Uniwersitas Studiorum Polona Vilnensis. W latach 1988–2000 trzykrotnie był członkiem Zarządu Głównego Związku Polaków na Litwie. W okresie 1990–95 pełnił obowiązki sekretarza Klubu Żołnierzy Armii Krajowej Okręgu Wileńsko-Nowogródzkiego. Od 1998 r. – prezes Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy. Ogłosił kilkadziesiąt artykułów naukowych na temat podziemia wileńskiego w latach drugiej

wojny światowej oraz stosunków polsko-żydowskich na Wileńszczyźnie w okresie międzywojennym w czasopismach i dziennikach: „Karta", „Mars", „Gazeta Wyborcza", „Lietyvos rytas", „Kurier Wileński", „Nasza Gazeta"; wydał książkę *Okręg Wileński Walki Zbrojnej – Armii Krajowej w latach 1939–1945"* (Warszawa 1996), redaktor wydań zbiorowych pt. *Rok 1944 na Wileńszczyźnie* (1996), *Wileńszczyzna u progu III Tysiąclecia* (2000). W 2000 r. został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi RP. Żona Biruta, córki Katarzyna i Justyna. Mieszka we wsi Gudele koło Wilna.

Informacja J. Wołkonowskiego, archiwum M.J.

WOŁKOWYCKI Kazimierz, ur. w 1897 r. w Kownie, zm. 6 II 1935 r. w Kownie; w latach 1918–1919 był członkiem Polskiej Organizacji Wojskowej; organista, gry na organach uczył się u znanego organisty kowieńskiego M. Leśniewskiego; w 1920 r. członek Komitetu Polskiego, w 1920 r. zorganizował Polski Związek Robotniczy „Jedność", był jego prezesem; w 1923 r. został wybrany na posła do II Sejmu RL, działał w Komisji Spraw Socjalnych; działacz kulturalny, reżyser i aktor Kółka Dramatycznego przy Związku „Jedność". W latach 1921–1925 współpracował jako reżyser z Polskim Robotniczo-Katolickim Stowarzyszeniem Sług pod wezwaniem Opieki Matki Boskiej w Kownie. Działał też jako reżyser i aktor w Sekcji Dramatycznej Ogólnego Polskiego Związku Zawodowego Ludzi Pracy na Litwie, był członkiem władz tego Związku. Organizował i prowadził chóry robotnicze i kościelne. Na początku lat trzydziestych był kierownikiem drukarni „Prima".

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi*, mps, Dział Rękopisów BN; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*, Olsztyn 1997; K. Buchowski, *Polacy w niepodległym Państwie Litewskim 1918–1940*, Białystok 1999.

WOŁŁOWICZ Władysław, ur. 8 II 1893 r. w Stulgė pow. Kielmė, zm. 14 09 1987 r.; ksiądz, wyświęcony w 1918. Ukończył gimnazjum w Rosieniach, w 1918 r. seminarium duchowne w Kownie, w 1930 r. Uniwersytet Witolda Wielkiego w Kownie ze stopniem licencjata prawa kanonicznego. W latach 1919–1923 był kapelanem progimnazjum polskiego w Telszach, w l. 1923–1925 – w polskich szkołach ludowych w Kownie, w l. 1925–1940 – prefekt Gimnazjum Polskiego im. Adama Mickiewicza w Kownie, w l. 1932–1940 pełnił obowiązki rektora kościoła św. Stani-

sława Kostki w Kownie, następnie w l. 1940–1941 – wikary w Wiliampolu. W l. 1941–1963 – proboszcz parafii w Lalach (Liolai) koło Kielm. Od 1963 r. był na emeryturze, jako rezydent przebywał w Kielmach. Pochowany na cmentarzu w Kielmach.

Słownik biograficzny Polaków Litwy Kowieńskiej. Opracował Adam Hlebowicz, mps ze zbiorów R. Mackiewicza, archiwum M.J. A. Hlebowicz, Epigoni umarłej krainy. „Tygodnik Powszechny" 1999, nr 10.

WOROTYŃSKI Sławomir, syn Kazimierza Mickiewicza (Worotyńskiego) i Marii z Budnowskich, ur. 20 I 1942 r. w Nowej Wilejce, zm. 22 IX 1983 r. w Bielsku Białej; poeta. W 1959 r. ukończył Średnią Szkołę nr 26 (obecnie im. Józefa Ignacego Kraszewskiego) w Wilnie. Po ukończeniu szkoły pracował w fabryce „Žalgiris" w Nowej Wilejce. Przed wyjazdem do Polski, w 1983 r. pracował w redakcji „Czerwonego Sztandaru" jako goniec. Jako poeta debiutował w 1961 r. w dzienniku „Czerwony Sztandar"; w 1969 r. jego wiersze po raz pierwszy wydrukowano w Polsce, debiutował tam w miesięczniku „Radar", następnie wiersze publikowano w „Nowej Wsi", w „Życiu Literackim". Otrzymał nagrodę w konkursie literackim miesięcznika „Przyroda Polska". Za życia nie doczekał żadnego tomiku swej poezji, wiersze drukował przeważnie w dzienniku „Czerwony Sztandar", w latach 1960–70 był już znany w Wilnie i na Wileńszczyźnie jako najzdolniejszy poeta polski. Zbiór jego poezji *Kontrasty i Analogie* wydano w 1990 r. w Kownie. 15 sierpnia 1983 r. wyjechał na stałe do Polski, zamieszkał w Bielsku Białej, tutaj 22 września 1983 r. zmarł śmiercią samobójczą, pochowany jest na cmentarzu w Bielsku Białej.

Podmostko, Złamana gałązka bzu. „Kurier Wileński" 2001, nr 170, s. 6; Informacje siostry.

WRÓBLEWSKI Piotr; podoficer Ekspozytury Oddziału II Sztabu Generalnego WP w Wilnie, podwładny kapitana Kościałkowskiego, dostarczył litewskiemu wywiadowi ściśle poufną informację o przygotowywanym w 1919 r. przez POW przewrocie w Kownie. Podał też władzom litewskim ścisłą wiadomość o miejscu przechowywania archiwum POW. Następnie z Wilna uciekł na Litwę, gdzie zamieszkał. „Losy Piotra Wróblewskiego – jak pisze Piotr Łossowski – ułożyły się następująco. Przebywając na Litwie, wszedł w konflikt z szefem Zvalgyby Liudasem Girą, który sobie przypisywał całą zasługę wykrycia spisku. Wróblewski poczuł się «nie uznanym bohaterem». Jak mówią źródła litewskie, strona polska chciała podobno wykorzystać ów zatarg i zaproponowała Wróblew-

skiemu powrót, obiecywała też darowanie winy. Przy próbie przekroczenia linii demarkacyjnej Wróblewski został jednak przez Litwinów zatrzymany. Wytoczono mu proces, ale dzięki wstawiennictwu Birziski wyszedł z więzienia. Pracował potem na Litwie w służbie leśnej. W polskich oczach nic go usprawiedliwić nie może. Wróblewski pozostanie w pamięci jako niezmiernie szkodliwy zdrajca".

Łossowski, *Konflikt polsko-litewski 1918–1920*. Warszawa 1996, s. 72, 76, 78.

ZACHARZEWSKI Jan, syn Wincentego i Łucji z Gałązków, ur. 7 VII 1954 r. w Strakiszkach rejonu trockiego; nauczyciel, działacz społeczny i polityczny. Po ukończeniu fizyki na Uniwersytecie Pedagogicznym w ciągu 14 lat był pracownikiem naukowym tej uczelni. Od 7 lat jest dyrektorem Szkoły Średniej w Połuknie. Jest współautorem 20 artykułów naukowych. Jest członkiem ZPL od 1989 r., przez dwa lata pełnił funkcję kanclerza ZG ZPL, przez 10 lat był prezesem oddziału trockiego Związku Polaków na Litwie. Za pracę społeczną, oświatową i kulturalną został uhonorowany Krzyżem Kawalerskim Zasługi RP, w 2001 r. otrzymał Medal Komisji Edukacji Narodowej. Żona Irena, córka Liliana, synowie Stanisław i Krzysztof. Mieszka w Landwarowie.

Informacja J. Zacharzewskiego, archiwum M.J.

ZAJKOWSKI Romuald, ur. w 1936 r. w Wilnie; inżynier. Ukończył Politechnikę Kowieńską. Pracował kolejno w Wileńskich Sieciach Elektrycznych (1953–1961), gdzie od ucznia elektromontera doszedł do stanowiska kierownika pododdziału. Następnie w latach 1961–1967 był inżynierem naczelnym jednego z przedsiębiorstw Ministerstwa Łączności RL, w l. 1967–1976 był głównym specjalistą w fabryce „Venta". Od 1976 r. kieruje przedsiębiorstwem należącym do Ministerstwa Gospodarki. W 1991 r. założył spółkę „Rovita". Jest członkiem Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Polskich na Litwie. W 2001 r. został laureatem V edycji Nagrody im. Eugeniusza Kwiatkowskiego. Mieszka w Wilnie.

Technik Wileński, 2001, nr 3, s. 4.

ZALESKA-LUBICZ Lea; artystka-malarka; w latach dwudziestych działała w Kownie, w 1925 r. wystawiała obrazy na wystawie organizowanej przez Towarzystwo „Pochodnia".

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

ZARZECKI Wiktor, syn Józefa i Wincenty z Dobkiewiczów, ur. 20 X 1931 r. w Dowgieliszkach powiatu kowieńskiego; lekarz-chirurg, docent doktor nauk medycznych. Szkołę podstawową ukończył w Kruwondach, w 1942 r. został przyjęty do gimnazjum w Wilkach (Vilkija). W 1950 r. rozpoczął studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Kowieńskiego. Ukończył je z wyróżnieniem już w Instytucie Medycznym w Kownie. Po dwóch latach pracy lekarza-chirurga w szpitalach garnizonowym i onkologicznym w Kownie został oddelegowany do Okmiany (Akmene), gdzie do 1963 r. pracował jako ordynator oddziału chirurgicznego i zastępca dyrektora szpitala. Od lipca 1963 r. pracuje w Szpitalu Onkologicznym w Szawlach jako ordynator oddziału chirurgicznego. Równocześnie do 1986 r. pracował jako wykładowca katedry medycznej w Instytucie Pedagogicznym w Szawlach. W 1970 r. na Uniwersytecie Wileńskim obronił pracę doktorską z dziedziny leczenia chirurgicznego schorzeń żołądka. W 1971 r. otrzymał tytuł docenta w zakresie chirurgii i anatomii. Wydał podręcznik chirurgii ogólnej dla pielęgniarek, jest współautorem podręcznika ćwiczeń laboratoryjnych fizjologii, opublikował 36 artykułów na temat rozpoznawania i leczenia chirurgicznego złośliwych schorzeń żołądka i sutka. Przebywał na stażach zawodowych i naukowych w Moskwie, Krakowie, Warszawie, Berlinie, Helsinkach, Mediolanie, Sztokholmie i Wiedniu. Jest prezesem Obywatelskiego Komitetu Zwalczania Raka w Kraju Szawelskim; aktywnie działa w Związku Myśliwskim Litwy, jest współautorem wielu ustaw, statutów i regulaminów łowieckich na Litwie. Należy do grupy najstarszych trofeoznawców Litwy i Europy, od 1990 r. został nominowany jako trofeoznawca Międzynarodowej Rady Łowieckiej (C.I.C). Brał udział w wycenie trofeów na 12 międzynarodowych wystawach łowieckich. Żona Anna, syn Zbigniew (ur. 1960). Mieszka w Szawlach.

Informacja W. Zarzeckiego, archiwum M.J.

ZAWISZA Bohdan, pseud. „Jawnuta"; ziemianin, publicysta „Dnia Kowieńskiego". Ukończył Uniwersytet Poznański, następnie w latach dwudziestych mieszkał w Warszawie, gdzie zajmował się dziennikarstwem. Po powrocie na Litwę zamieszkał u matki w Wodokcikach na Laudzie. Wtedy rozpoczął współpracę z „Dniem Kowieńskim". Prowadził w dzienniku dział polityczny, publikując przeglądy zagadnień międzynarodowych. W 1935 r. redakcja zrezygnowała ze współpracy z Zawiszą.

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

ZENOWICZ Z.; od 1935 r. członek zarządu Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Pochodnia" w Kownie.

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps, Dział Rękopisów Biblioteki Narodowej; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

ZNAJDZIKOWSKA Barbara, córka Michała i Zofii z Giełażunów, ur. w 1937 r. w Wilnie; dziennikarka, publicystka. Ukończyła Szkołę Średnią nr 5 (obecnie Szkoła Średnia im. Joachima Lelewela) w Wilnie. Uczęszczała do Szkoły Muzycznej im. Tallat-Kelpsy. Po ukończeniu szkoły wstąpiła na Uniwersytet Wileński, studiowała filologię rosyjską. Po ukończeniu studiów rozpoczęła pracę w redakcji dziennika „Czerwony Sztandar". Po odejściu z redakcji „Czerwonego Sztandaru" pracowała w gazecie popołudniowej „Vakarinės naujienos", następnie pełniła obowiązki zastępcy redaktora naczelnego czasopisma „Kobieta Radziecka". Na początku lat 90. powróciła do redakcji „Kuriera Wileńskiego", otrzymała stypendium i wyjechała do pracy w „Nowym Dzienniku" do Nowego Jorku. Pod koniec lat 90. odeszła na emeryturę. Mieszka w Wilnie.

Informacja B. Znajdziłowskiej, archiwum M.J.

ZNAJDZIKOWSKA Helena, córka Michała i Zofii z Giełażunów, siostra Barbary, ur. w 1932 r. w Wilnie; pianistka. Ukończyła Szkołę Średnią nr 5 (obecnie Szkoła Średnia im. Joachima Lelewela) w Wilnie, następnie studiowała w Konserwatorium Wileńskim (obecnie Akademia Muzyczna) w klasie prof. Balysa Dvarionasa. Po studiach związała się na 40 lat z Litewskim Radio i Telewizją. Jedna z pierwszych nagrywała utwory młodych kompozytorów, akompaniowała wybitnym śpiewakom litewskim. Jako jedna z trzech litewskich pianistek otrzymała zaszczytny tytuł Zasłużonej Artystki Litwy. Z koncertami występowała na wielu scenach świata. Jest na emeryturze. Mieszka w Wilnie.

Informacja siostry B. Znajdziłowskiej, archiwum M.J.

ZNAMIEROWSKI Czesław, ur. w 1890 r. w Wilnie, zm. w 1977 r. w Wilnie; artysta malarz. Był członkiem Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych w Warszawie, tutaj wystawiał swoje prace. Po wojnie brał czynny udział w życiu plastycznym Litwy. W 1965 r. otrzymał tytuł Zasłużonego

Działacza Sztuki Litwy. Pochowany na cmentarzu parafialnym św. św. Piotra i Pawła.

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2000.

ŻDANOWICZ Zygmunt, ur. w 1957 r. we wsi Chrześcijaniszki w rejonie wileńskim; nauczyciel, dziennikarz. W 1975 r. ukończył Szkołę Średnią w Niemenczynie, następnie polonistykę i historię w Instytucie Pedagogicznym (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Wilnie. Pracował w szkole w rejonie wileńskim. Od 1989 r. członek i działacz Związku Polaków na Litwie. Na początku lat 90. został wybrany na radnego Samorządu rejonu wileńskiego. W 1990 r. został redaktorem naczelnym gazety „Przyjaźń", wydawanej przez Samorząd rejonu. Po rozwiązaniu Samorządu jesienią 1991 r. i po likwidacji redakcji objął stanowisko redaktora naczelnego tygodnika ZPL „Nasza Gazeta". Po dwóch latach został redaktorem naczelnym tygodnika. Nie popierał polityki prowadzonej przez ówczesnego lidera ZPL, dlatego po pewnym czasie zrezygnował ze stanowiska. Następnie został dziennikarzem tygodnika „Słowo Wileńskie". Jest autorem reportaży o mieszkańcach i problemach Wileńszczyzny. Bohaterami jego reportaży byli m.in. ksiądz prałat Józef Obrębski, Zofia Gulewicz, choreograf Zespołu „Wilia", popularny Wincuk-Dominik Kuziniewicz. Od jesieni 1998 r. jest redaktorem naczelnym „Kuriera Wileńskiego". W 2001 r. nominowany do Nagrody im. Dariusza Fikusa. Mieszka w Niemenczynie.

A.B., Zygmunt Żdanowicz – Kronikarz Wileńszczyzny, „Rzeczypospolita" 2001, nr 35, s. 4.

ŻEBROWSKI Jan, ur. 2 VIII 1894 r. w Kolonii Gulbińskiej koło Kalwarii Wileńskiej, zm. 17 IX 1978 r. w Wilnie; organista, kompozytor, profesor muzyki i śpiewu. W 1914 r. ukończył Wileńską Szkołę Muzyczną im. Józefa Montwiłła. W okresie międzywojennym był organistą kościoła Bernardyńskiego w Wilnie. Założył i prowadził Towarzystwo śpiewacze „Hasło". Pracował też jako nauczyciel śpiewu i muzyki w placówkach oświatowych i gimnazjach wileńskich. Znany był jako działacz społeczny: z chórami uczestniczył w obchodach rocznic, imprezach dobroczynnych, okolicznościowych uroczystościach. Jako kompozytor opracował wiele pieśni patriotycznych, ludowych i kościelnych. Całą druga wojnę światową przepracował w kościele Bernardyńskim w Wilnie jako organista i dyry-

gent chóru. Po wojnie pozostał na Litwie. Po zamknięciu w 1949 r. kościoła Bernardyńskiego rozpoczął pracę w kościele św. św. Piotra i Pawła, gdzie również prowadził chór. W swoim mieszkaniu przy ul. św. Anny 10 (obecnie Maironio) prowadził nielegalną szkołę organistów kościelnych. W 1929 r. został odznaczony Medalem Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości, w 1937 r. – Srebrnym Krzyżem Zasługi.

Surwiło, *Zostali tu z nami na dobre i złe*. Wilno 2000.

ŻENKIEWICZ Edward, syn Józefa i Marii z Bielskich, ur. 27 I 1905 r. w Taszkiencie, zm. 18 XII 1966 r. w Łodzi. Zawód wyuczony – ekonomista i statystyk, zawód wykonywany – nauczyciel. W 1925 r. zdał maturę w polskim gimnazjum w Kownie. W 1925 r. rozpoczął studia w Paryżu, po roku przeniósł się na studia do Antwerpii w Belgii. W 1931 r. otrzymał dyplom ukończenia Wyższej Szkoły Handlowej w Antwerpii (Institut Superieur de Commerce d'Anvers). Po studiach wrócił na Litwę, gdzie w latach 1931–1933 odbył służbę wojskową w I Pułku Huzarów im. Janusza Radziwiłła. W latach 1933–1940 był nauczycielem matematyki i języka francuskiego w polskim gimnazjum w Wiłkomierzu. Aktywnie uczestniczył w polskim życiu kulturalno-oświatowym. Członek Towarzystwa „Pochodnia" i Towarzystwa „Oświata" w Wiłkomierzu. Organizował wśród ziemiaństwa polskiego imprezy dobroczynne wspierające finansowo działalność polskiego gimnazjum w Wiłkomierzu. Od 1940 do 1944 r. przebywał u brata Witolda Żenkiewicza w majątku Gudele. Prowadził potajemne kursy nauczania. W okresie drugiej wojny aktywnie uczestniczył w polskim ruchu konspiracyjnym. Od 1942 r. współpracował z łącznikiem Okręgu Wileńskiego AK Teodorem Nagurskim ps. „Dolis", kolegą ze studiów w Belgii. Edward Żenkiewicz ps. „Żak" wchodził w skład grupy AK powiat Taurogi w ramach Podokręgu Kowieńskiego ZWZ AK. Zajmował się organizacją przerzutów broni do Okręgu Wileńskiego i zbieraniem informacji z nasłuchów radiowych (niemieckich, francuskich, rosyjskich) dla potrzeb AK. Z bratem Witoldem Żenkiewiczem prowadził w Gudelach punkt konspiracyjno-przerzutowy. Doznał uszczerbku na zdrowiu wynikiem działań wojennych. W 1944 r. uciekł przed frontem wschodnim do Polski. Po wojnie przebywał czasowo w Górkach Zagajnych koło Żnina, następnie w Łodzi. W Łodzi dorywczo pracował jako tłumacz prac z języka francuskiego i łaciny na język polski.

Zebrał i opracował: Jerzy Żenkiewicz, UMK Toruń.

ŻENKIEWICZ Maria, córka Mamerta-Mirona Bielskiego i Aurelii z Bielawskich, ur. 28 VIII 1871 r. w Szawlach, zm. 17 V 1958 r. w Górkach Zagajnych koło Żnina, pochowana w Dziewierzewie koło Żnina. Ukończyła gimnazjum rosyjskie w Kownie, zdała maturę w 1890 r. Zawód wykonywany – wychowawczyni i nauczycielka w szkole w Kownie do 1914 r., w okresie międzywojennym restaurator. Właścicielka majątku Adamajcie, gmina Kroże, powiat Rosienie oraz folwarków Dydweje i Łauksminiszki, powiat Rosienie, które przejęła po swym ojcu Mamercie-Mironie Bielskim, prawniku i sekretarzu w Dumie w Petersburgu. W 1911 r. utraciła w wypadku męża, Józefa Żenkiewicza, naczelnego inżyniera budowy kolei transsyberyjskiej Moskwa-Władywostok w Środkowej Syberii, tytularnego generała-majora dróg komunikacyjnych. Po śmierci męża przejęła ciężar utrzymania rodziny i gospodarowania majątkiem Adamajcie. W latach 1915–1919 zmuszona została do wyjazdu z rodziną do Homla. W latach 1920–1923 zorganizowała w Krożach i Adamajciach punkty pomocy dla osieroconych dzieci polskich. W latach 1923–1942 prowadziła w Janowie i Kiejdanach restauracje. Wspierała finansowo naukę i studia synów Edwarda i Witolda. Członek Towarzystwa „Pochodnia". Dofinansowywała działalność Towarzystwa „Oświata" i gimnazjum w Wiłkomierzu oraz bibliotekę polską w Kiejdanach założoną przez ks. Mieszkowskiego. Od 1942 r. przebywała razem z synem Witoldem w Gudelach. Do września 1944 r. zorganizowała w Gudelach dla ponad 200 polskich uciekinierów, głównie z Wileńszczyzny, pomoc i opiekę. Od 1945 r. do końca życia przebywała z rodziną w Górkach Zagajnych.

Zebrał i opracował: Jerzy Żenkiewicz, UMK Toruń.

ŻENKIEWICZ Witold, syn Józefa i Marii z Bielskich, ur. 15 IX 1907 r. w Petersburgu, zm. 28 IX 1995 r. w Górkach Zagajnych koło Żnina, pochowany na cmentarzu św. Józefa w Toruniu; rolnik. Uczęszczał do polskiego gimnazjum w Kownie, a następnie w Poniewieżu, które ukończył w 1927 r. W 1927 r. rozpoczął naukę w Szkole Gospodarstwa Wiejskiego w Wieprzach, podległej Ministerstwu Rolnictwa, którą ukończył w 1929 r. W latach 1930–1932 odbywał służbę wojskową w I Pułku Huzarów im. Janusza Radziwiłła. Właściciel majątku Gudele, gmina Skaudwile, pow. Taurogi, w którym gospodarzył w latach 1933–1944. W Gudelach założył i prowadził znaną w okolicy stadninę koni. Witold Żenkiewicz należał do sfery ziemiaństwa polskiego w Republice Litewskiej i aktywnie uczestniczył w polskim życiu kulturalno-sportowym. Piłkarz i członek klubów sportowych „Sparta" w Wiłkomierzu i „Ursus" w Poniewieżu.

Członek Towarzystwa „Pochodnia". Znany w powiecie rosieńskim, wiłkomierskim i taurogowskim z organizacji imprez kulturalno-sportowych i bali dobroczynnych, z których dochód przeznaczono na wspieranie działalności polskich organizacji i polskiego gimnazjum w Wiłkomierzu. W okresie wojny aktywnie uczestniczył w polskim ruchu konspiracyjnym. W 1942 r. został mianowany przez łącznika Okręgu Wileńskiego AK, Teodora Nagurskiego ps. „Dolis" na dowódcę grupy AK, powiat Taurogi. Witold Żenkiewicz ps. „Borsuk" utworzył siatkę AK w ramach Podokręgu Kowieńskiego ZWZ AK celem przerzutów broni do Okręgu Wileńskiego AK i uciekinierów wojskowych na trasie pomiędzy Prusami Wschodnimi a Wilnem. Majątek Gudele stanowił ważny punkt konspiracyjno-przerzutowy, współdziałający z podobnym punktem w majątku Bolcze Wielhorskich, pow. Taurogi i majątku Dumitry Bolesława Urbanowicza, pow. Telsze. Bezpośredni kontakt Gudel z Okręgiem Wileńskim AK utrzymywała łączniczka Zofia – córka gen. Biernackiego, po wojnie osiadła w Londynie. W 1944 r. Gudele stanowiły punkt schronienia dla kilkudziesięciu Polaków, głównie z Wileńszczyzny. W ruchu oporu AK W. Żenkiewicz współpracował m.in. z Teodorem Nagurskim – komendantem obwodu „Szawle", Bolesławem Urbanowiczem, Olgierdem Rakowskim, Zygmuntem Grajewskim, Trojanowskim, Proscewiczem, Ryszardom Manteuflem – późniejszym profesorem w SGGW w Warszawie, bratem Edwardem Żenkiewiczem ps. „Żak". W 1944 r. uciekł przed frontem wschodnim do Polski. Przejściowo mieszkał w Toruniu. Pod koniec 1945 r. osiedlił się w Górkach Zagajnych koło Żnina, gdzie do końca życia prowadził gospodarstwo rolne.

Zebrał i opracował: Jerzy Żenkiewicz, UMK Toruń.

ŻYCKA Anna, ur. ok. 1904 r. w Życkiszkach koło Wiłkomierza, zm. 12 X 1923 r. w Wiłkomierzu; poetka kowieńska. Dzieciństwo spędziła w Życkiszkach, następnie mieszkała z matką w Wiłkomierzu. Po wybuchu pierwszej wojny światowej ewakuowała się z matką do Mińska. Tam rozpoczęła naukę w szkole powszechnej. W 1918 r. przyjechała z matką do Wilna, gdzie dalej uczęszczała do szkoły. W 1919 r. wyjechała do Kowna, tu uczyła się w Gimnazjum Polskim, pisała wiersze, publikowała w szkolnym pisemku. Ciężko chorowała na serce. W czerwcu 1923 r. wyjechała do Wiłkomierza do matki. Tam zmarła. Po jej śmierci koledzy własnym nakładem wydali zbiorek jej wierszy *Wiązanka poezji* (Kowno 1924).

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

ŻYLIŃSKI Jan; ziemianin, właściciel majątku Niedzinga w powiecie olickim (Alytus), dyrektor Banku Polskiego w Olicie, od 1935 r. wiceprezes ZG Towarzystwa Kulturalno-Oświatowego „Pochodnia" w Kownie.

Paszkiewicz, *Pod znakiem „Omegi"*, mps, Dział Rękopisów Biblioteki Narodowej; M. Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

ŻYŹNIEWSKI Stefan, pseud. „Okularnik"; dziennikarz gazety „Dzień Kowieński", pracował w latach dwudziestych i na początku lat trzydziestych. Z redakcji odszedł w 1934 r. Podróżował po Afryce, stamtąd przysyłał do Kowna reportaże, które były drukowane w dzienniku „Dzień Polski".

Jackiewicz, *Polskie życie kulturalne w Republice Litewskiej 1919–1940*. Olsztyn 1997.

SPIS BIOGRAMÓW